Недељник “Реч народа“

2025.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ

Велике годишњице и високи домети

Промоцијом нових бројева врхунског часописа националног значаја „Записи – Годишњак Историјског архива Пожаревац“ и музичким програмом у амбијенту Парка Пожаревачког мира и Етно-парка Тулба у Пожаревцу, у среду, 12. јуна, обележено је 210 година од Другог српског устанка и Боја на Пожаревцу и 77 година постојања и рада Историјског архива Пожаревац.

Бројним званицама из Пожаревца, Београда, Новог Сада, Врања, Ужица и Смедеревске Паланке, обратили су се директорка Историјског архива Пожаревац, оснивач и главни и одговорни уредник часописа др Јасмина Николић, директор Историјског института САНУ Београд и председник Управног одбора Државног архива Србије проф. др Александар Растовић, редовни професор Криминалистичко-полицијског универзитета Београд др Ивана Крстић Мистрицеловић и начелник Војног архива Министарства одбране Републике Србије др Маријана Мраовић, у својству рецензената и чланова редакције овог изузетног научног и стручног часописа.

И ОДРЖИВ И РЕЛЕВАНТАН

Директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић, као главна и одговорна уредница часописа „Записи“, нагласила је своју намеру да обезбеди дугорочну одрживост и релевантност овог часописа, како би он и даље служио као кључни извор научних и стручних сазнања у области историографије и архивистике.

Истакла је и посебну захвалност Граду Пожаревцу, који од оснивања часописа, до данашњих дана, пружа подршку и тиме омогућава његово публиковање и редовно излажење.

- Данас не говоримо само о једном часопису, већ о континуитету знања, посвећености и поверења које научна заједница већ 14 година указује овом издању. Часопис је настао из потребе отварања врата дијалогу, истраживању и мултидисциплинарном разумевању савремених изазова. Кроз године, развијали смо се заједно са нашим ауторима, рецензентима и читаоцима. Данас, наш часопис није само место објављивања радова, већ и простор сусрета идеја – отворен, ригорозан и у служби напретка науке, казивала је др Николић и наставила:

- Часописи су „огледало“ теорије и праксе у науци, јер правовремено прате развој у одређеној научној области и бележе најновије садржаје, достигнућа, ауторе и њихове радове.

- Годишњак „Записи“, од оснивања до данашњих дана, промовише архивску теорију и праксу и постулате друштвених и хуманистичких наука, окупљајући велики број сарадника из земље и иностранства, чије је заједничко обележје сарадња и умрежавање на свим нивоима. Од оснивања 2012. године, часопис је постао платформа за размену знања и искустава међу стручњацима различитих профила, окупљајући ауторе из Србије, Руске Федерације, Грчке, Италије, Бугарске, Словеније, Хрватске, Босне и Херцеговине, Северне Македоније и Црне Горе.

- Часопис је дијалог са нашим културним наслеђем и путоказ будућим генерацијама. Кроз њега, чувамо и преносимо знање, инспиришемо нове истраживаче и доприносимо разумевању и вредновању наше историје. Он је сведочанство о континуитету истраживања, очувања и промовисања културног богатства Србије и региона.

- Као главни и одговорни уредник часописа „Записи“, моја намера је била и јесте да обезбедим дугорочну одрживост и релевантност овог часописа, како би он и даље служио као кључни извор научних и стручних сазнања у области историографије и архивистике. Тежим да часопис остане трајни и цењени извор знања, који ће служити као мост између прошлости и будућности, чувајући и преносећи наше културно и научно наслеђе. Часопис омогућава да се прошлост разуме, садашњост анализира и будућност обликује на темељу верификованих и доступних информација.

ВИСОКА ОЦЕНА СТРУКЕ

Директор Историјског института САНУ Београд проф. др Александар Растовић говорио је о догађајима из прве половине 19. века, значају Другог српског устанка и борби за ослобођење Пожаревца.

Посебну пажњу посветио је часопису „Записи“, за који је, између осталог, нагласио да сама чињеница да је у категорији М-51 - врхунски часопис националног значаја, говори о његовој важности, као и великом потенцијалу за још више домете.

Рецензенти и чланови редакције часописа „Записи“ проф. др Ивана Крстић Мистрицеловић и др Маријана Мраовић, представиле су ауторе и њихове радове из најновијих бројева часописа Историјског архива Пожаревац.

Свечаности су присуствовали представници Министарства одбране и Војске Србије, Министарства унутрашњих послова, Министарства правде и Министарства просвете Републике Србије, Епархије Браничевске СПЦ, Криминалистичко-полицијског универзитета у Београду, Историјског института САНУ Београд, Војног архива Министарства одбране Републике Србије, Архива Војводине у Новом Саду, директори и архивисти Архива Ужице, Врање и Смедеревска Паланка, директори јавних предузећа и јавних установа, предшколске установе и основних и средњих школа из града Пожаревца, привредних организација и представници медија.

У уметничком делу програма учествовали су ученици Музичке школе „Стеван Мокрањац“ из Пожаревца. У сарадњи са Народним музејем Пожаревац, за званице и госте промоције организован је обилазак изложбених поставки „Шатор Пожаревачког мира 1718“ и „Грађански идентитет Пожаревца крајем 19. века и почетком 20. века – кроз визуру стамбене културе и начина украшавања ентеријера“.

А. М.

ПУБЛИКОВАН СЕТ АРХИВСКИХ ФОТОГРАФИЈА

Поверљива писма Кнез Милоша Обреновића

У част јубилеја, Историјски архив Пожаревац публиковао је сет архивских фотографија у форми разгледница: поверљива писма Кнеза Милоша Обреновића о кретању војске према Видину, упућена полицај-директору Цветку Рајовићу, од 22. јуна 1829. године у Пожаревцу - садрже потпис и печат „Милош Обреновић, Књаз Србскиј“.

САВРЕМЕНИ АРХИВИ

Незаобилазан чинилац идентитета заједнице

- Годишњице које данас обележавамо представљају симбол континуираног труда, рада и посвећености очувању и проучавању наше прошлости, а овај културни догађај омогућава како представљање нових истраживања и сазнања, тако и подсећање на кључне тренутке из прошлости који су обликовали наш идентитет и друштво, истакла је директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић и додала:

- Савремени архиви се доживљавају као отворене установе које активно доприносе културном животу и обликовању идентитета заједнице у којој делују и привлаче широк круг истраживача. Сходно томе, архиви активно учествују у културним, научним и друштвеним активностима, повезују се са различитим установама које настоје евоцирати заједничку баштину, развијају нове садржаје и услуге, и омогућавају отворен приступ архивским изворима свим сегментима друштва.

Допринос глобалном разумевању...

Међународни часопис „Записи – Годишњак Истријског архива Пожаревац“, од оснивања, 2012. године, објављен је у 13 бројева, односно, 425 чланака од 180 аутора из 82 институције, из 10 држава. У категорији је М-51, односно, врхунски часопис националног значаја.

Стручна јавност недвосмислена је да је реч о великом доприносу развоју историографије, архивистике и других научних дисциплина. Са друге стране, овај међународни ангажман омогућава размену знања и истраживачких метода, чиме се доприноси глобалном разумевању историјских и културних феномена.

- Након 14 година редовног излажења нашег врхунског часописа националног значаја „Записи“ и успешног промовисања начела друштвених и хуманистичких наука, имамо континуитет и чињеницу која потврђује наш изузетан допринос очувању националног културног наслеђа и идентитета, као и истинског промовисања европских културних и духовних вредности, идеја и тековина, нагласила је директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић и додала:

- Овај допринос није само академски, већ има и шири друштвени значај, јер омогућава заједници да разуме и цени своју прошлост, чиме се доприноси јачању колективног идентитета и културе.

2024.

ИЗЛОЖБА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ ПОВОДОМ 80 ГОДИНА ОД ОСЛОБОЂЕЊА ПОЖАРЕВЦА

Ратна слика Србије у Другом светском рату

Поводом обележавања осамдесет година од ослобођења града Пожаревца, 15. октобра у Галерији Народног музеја отворена је изложба архивских докумената, фотографија и музејских предмета „Ратна слика Србије у Другом светском рату, 1941-1945“. Тим поводом Историјски архив Пожаревац, Војни архив и Војни музеј у сарадњи са Народним музејом Пожаревац, под покровитељством Града Пожаревца и Министарства одбране, дају свој допринос чувању сећања на рат и подвиге ослободилаца, учвршћивању антифашизма као дубоког опредељења за мир и слободу.

Директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић наглашава да је изложба настала као резултат истраживања архивске грађе као примарног историјског извора, првенствено у фондовима и збиркама пожаревачког Архива, Војног архива и Војног музеја.

-Архивска документа и фотографије на овој изложби фактографски осликавају деловање југословенских партизана и борбе за ослобођење земље, успостављање односа југословенске народноослободилачке војске и Црвене армије и њихову заједничку улогу у ослобађању окупиране територије Србије. Са друге стране, осликавају и окупацију земље, судбину избеглица и ратних заробљеника у немачким логорима, страдање цивилног становништва, жена, деце..., истиче директорка.

Ауторке др Маријана Мраовић, др Јасмина Николић, др Драгана Милорадовић и Наташа Милошевић Дулић су применом методологије научне историографије одабрале и презентовале 160 архивских фотографија и 80 докумената из чак 30 фондова и збирки које се чувају у 13 културних институција из седам градова у Србији. Употпуњена је предметима из фундуса Народног музеја у Пожаревцу и то војним наоружањем и опремом и деловима униформи и одеће.

Др Маријана Мраовић, др Јасмина Николић, др Срећко Босић и Саша Живановић

Са отварања изложбе

ДОПРИНОС КУЛТУРИ ТРАЈАЊА, СЕЋАЊА И ПАМЋЕЊА

Изложба је тематски подељена на две целине - „Ратна слика Србије у Другом светском рату – окупација“ и „Борба за ослобођење Србије 1941-1945. и сарадња НОВЈ са Црвеном армијом“.

- Приређена изложба као посебна, потпуно нова целина, омогућава спознају прошлости и обликовања свести о историји Другог светског рата и значају победе над фашизмом и нацизмом, са једне стране, а са друге стране се наслања на питање баштине. Појам наслеђа има значење трезора запамћених материјалних носилаца вредности и управо оно представља оквир ове изложбе посвећене осамдесетогодишњици победе над фашизмом. Модеран архив није само простор за смештај и заштиту архивских докумената већ и установа од које се очекује да покрене важна питања везана за културу сећања, идентитет, основне вредности на којима почива друштво у којем се живи. Наша је дужност да наставимо традицију обележавања ослобођења и победе над фашизмом, победе која је отворила ново цивилизацијско поглавље у историји Европе и света, казала је др Јасмина Николић.

На увид јавности стављена су архивска документа и фотографије о ратним приликама у Србији током ратних година, са намером да се историчарима који се боре против ревизије историје Другог светског рата понуде докази који могу допринети заустављању кривотворења чињеница, али и ода поштовање доприносу савезничке Црвене армије победи антихитлеровске коалиције. Ова изложба, историјским документима и фотографијама, доприноси култури трајања, сећања и памћења.

БОРБА ПРОТИВ РЕВИЗИЈЕ ИСТОРИЈЕ

Испред Војног архива присутнима се обратила др Маријана Мраовић истакавши значај богатог архивског фундуса који је уткан у изложбу и који је према њеним речима сведочанство успеха у раду минулих генерација да се архивска грађа о страдању цивилног становништва, страхотама окупације, времену грађанског рата на територији окупиране Србије и борби за ослобођење на југословенским просторима, сачува од пропадања и заборава.

-У првом тематском делу изложбе приказан је корпус докумената који се односи на окупацију Србије и организовање немачког војног и управног апарата са акцентом на мере које су окупационе и колаборационе власти предузимале да онемогуће и обуставе било какав организовани отпор окупатору. Посебан корпус докумената и фотографија посвећен је статусу и судбини ратних заробљеника припадника Војске Краљевине Југославије и положају српских официра у немачком заробљеништву све до тренутка ослобађања из немачких логора, казала је др Мраовић.

У општем делу о оснивању и деловању јединица НОВЈ посебно се издваја архивски документ о формирању Прве пролетерске бригаде, Наређење врховног команданта о формирању НОВЈ и јединица, Обавештење у вези савезничких ваздухопловних акција на територији Југославије и поступању са савезничким авијатичарима и Наређење Штаба Прве армије НОВЈ за пробој Сремског фронта. Посебан корпус фотографија односи се на деловање пожаревачких партизана кроз читав ратни период, као и ослобођење Пожаревца.

О предметима из фундуса Народног музеја Пожаревац говорио је вд. директора ове установе Саша Живановић. Народни музеј у оквиру своје историјске збирке поседује једну од најкомплетнијих колекција наоружања са територије Браничевског округа, укључујући и оружје које је било у употреби током Другог светског рата.

-Ова колекција нам открива разноврсност наоружања, како по пореклу, тако и по години производње, што је последица присуства различитих војних формација и идеологија на овим просторима. Оружје је долазило из различитих извора, често коришћено из претходних периода, а међу њима је и домаћа производња, попут пушке М -1924 из Фабрике „Застава“ у Крагујевцу, истакао је Живановић.

Д.Динић

Изложба је отворена до 31. октобра

Путоказ патриотизму и националном идентитету

Изложбу је отворио председник Скупштине Града Пожаревца др Срећко Босић нагласивши да се ради о веома значајној поставци архивских докумената и фотографија.

-Гледајући каталог поставке човек не може да буде равнодушан према злочинима које је српски народ претрпео. Други део изложбе говори о победничкој војсци која долази и делује невероватно да је после три године патње и страдања дошла слобода. Данас опет трпимо одређене тегобе иако смо у рату били на страни која је била победничка и праведна и ове фотографије треба да нам буду наук и упозорење, да памтимо, да знамо шта су нам радили и да се чувамо, закључио је др Босић.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ

Представљене две публикације

Кажу да нема бољег пута да се историја једног народа објасни и покољењима приближи од објављивања истражене архивске грађе, излагања и пописа материјалних историјских извора. Да би се то остварило треба уложити време, знање, енергију и таленат.

С тим у вези, у Ергели „Љубичево“, на месту где су се пре 200 година водиле одлучујуће битке за ослобођење града, у присуству великог броја гостију, организована је промоција две публикације Историјског архива Пожаревац. Јавности су представљени 12. број часописа „Записи – Годишњак Историјског архива Пожаревац“ и посебно издање „Библиографија часописа Записи – Годишњак Историјског архива Пожаревац, 2012- 2022“.

ОГЛЕДАЛО АРХИВСКЕ ТЕОРИЈЕ И ПРАКСЕ

Директорка Историјског архива др Јасмина Николић, идејни аутор, оснивач и први главни и одговорни уредник и уредник часописа „Записи – Годишњак Историјског архива Пожаревац“, истакла је да је часопис, за дванаест година, наишао на одличан пријем код стручне, научне и шире јавности, што његовом уредништву даје мотив за даљи рад.

- Часописи, као веома захвалан вид литературе, огледало су теорије и праксе у науци, јер правовремено прате развој у одређеној научној области и бележе најновије садржаје, достигнућа, стваралоце и њихове ауторске радове. Тако и наш часопис „Записи“, од оснивања 2012. године до данашњих дана, промовише архивску теорију и праксу и постулате друштвених и хуманистичких наука, окупљајући велики број сарадника из земље и иностранства, чије је заједничко обележје сарадња и умрежавање на свим нивоима - институционално, кроз програме и пројекте, иницијативе, научне и разноврсне догађаје, истакла је др Јасмина Николић и наставила:

- Савремени архиви доживљавају се као отворене установе доступне свима, које активно доприносе културном животу и обликовању идентитета заједнице у којој делују. Сходно томе, архиви активно учествују у културним, научним и друштвеним активностима, повезују се са различитим установама које настоје евоцирати заједничку баштину, развијају нове садржаје и услуге и омогућавају отворен приступ архивским изворима свим сегментима друштва. По својој динамици излажења и брзом реаговању на захтеве које поставља и теорија и архивистичка пракса, часописи су најподеснији медиј који може удовољити овим захтевима, па је и разумљиво што су све већи захтеви за размену часописне литературе међу архивима различитих земаља.

Др Јасмина Николић

Приликом покретања часописа 2012. године, била је узета у обзир чињеница да веома развијен научно–истраживачки рад и све бројнији корисници архивске грађе као примарног историјског извора, обавезују установу на брже отварање архивских фондова према јавности и објављивање историјских докумената значајнијих фондова и збирки.

- Спознали смо и могућност да наш часопис служи као дијалог са прошлошћу, да буде важан чинилац у садашњости, али и у будућности. Након дванаест година редовног излажења нашег сада врхунског часописа националног значаја „Записи“ и успешног промовисања архивске теорије и праксе и постулата друштвених и хуманистичких наука, имамо континуитет и чињеницу која потврђује наш изузетно значајан допринос очувању националног културног наслеђа и идентитета, као и истинског очувања и промовисања европских културних и духовних вредности, идеја и тековина.

- Окупљајући око часописа 190 сарадника током претходних 12 година из 82 институције из десет држава: Србије, Италије, Грчке, Бугарске, Руске Федерације, Словеније, Хрватске, Босне и Херцеговине, Црне Горе и Северне Македоније, широј стручној и научној домаћој и иностраној јавности представио је 396 чланака из различитих научних области у 12 бројева доступних у штампаном и електронском облику. У време када је основан, часопис је био јединствен и у погледу концепције и у погледу дизајна. Од првог броја био је и јесте до данашњих дана отворен према стваралачким идејама присутним код нас и у свету, о чему сведоче текстови значајних иностраних аутора, прилози аутора из некадашње Југославије и аутора из Србије који се појављују са новим идејама и приступима архивистичкој теорији и пракси и различитим научним дисциплинама, нагласила је директорка пожаревачког Архива.

Др Ивана Крстић Мистрицеловић

НОВА ОРИЈЕНТАЦИЈА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНОМ ПОЉУ

Састав прве редакције часописа Историјског архива Пожаревац од 13 чланова из земље и иностранства наговештавао је нову оријентацију на интелектуалном пољу, како је нагласила др Јасмина Николић и додала:

- Током дванаестогодишњег периода трајања часописа, домаћој и иностраној редакцији приступали су нови чланови из света науке који су несебично уграђивали свој ауторитет у углед часописа, настојећи да осигурају његов висок научни ранг и континуитет његовог утицаја на научни и културни живот у земљи и ван ње. Редакцију сада чине 22 еминентна члана из света науке и струке из земље и иностранства. Часопис „Записи“ излази годишње, а његово штампање од оснивања до данашњих дана, омогућава Град Пожаревац.

ВРХУНСКИ ЧАСОПИС НАЦИОНАЛНОГ ЗНАЧАЈА

У регистру научних часописа Министарства науке Републике Србије, у групи часописа за историју, етнологију и археологију, овај часопис регистрован је под ознаком М51 – врхунски часопис националног значаја.

Поједини бројеви „Записа“ представљани су научној, стручној и широј јавности у земљи и иностранству путем организованих конференција за медије, на промоцијама и посебним културним догађајима током 2013, 2016, 2018. и 2023. године, као и на Шестој Међународној конференцији архива Свесловенских земаља 2016. године у Словенији.

Др Маријана Мраовић

Члан редакције и рецензентског тима Др Ивана Крстић Мистрицеловић, редовни професор Криминалистичко-полицијског универзитета у Београду, говорећи о последњем броју часописа „Записи“, подвукла је да је за овај број објављено 29 прилога, заступљена су 32 аутора из 22 установе из Србије, Хрватске и Босне и Херцеговине. Према њеним речима, у часопису, држећи се уобичајене поделе на одређене тематске целине, постоји пет рубрика и то: архивистика, историографија, из рада архива, међународна архивска и културна сарадња и прикази и расправе.

Промоцији часописа присуствовала је и др историјских наука Маријана Мраовић, начелник Одељења за истраживаче у Војном архиву Министарства одбране Републике Србије и архивски саветник. Као један од чланова редакције и сарадник часописа „Записи“ сматра да је деценијски труд прегалаца архивистичке, историографске и друштвено– хуманистичке струке, првенствено главног и одговорног уредника и издавача часописа, резултирао изузетним квалитетом, квантитетом и разноликошћу објављених радова.

АУТОРИ ИЗ ДЕСЕТ ЕВРОПСКИХ ЗЕМАЉА

Том приликом, јавности је представљено и посебно издање „Библиографија часописа Записи – Годишњак Историјског архива Пожаревац, 2012-2022“. Ауторке су др Јасмина Николић, Наташа Милошевић Дулић и Рената Минић, мср.

Наташа Милошевић Дулић, коауторка и виши архивиста у Историјском архиву Пожаревац објаснила је да је ова библиографија припремљена са жељом да се на најбољи начин прикаже досадашњи рад часописа „Записи“ и да се широј научној јавности и читалачкој публици, а нарочито будућим ауторима, учини доступном библиографија свих текстова и аутора који су објављивани у овом часопису.

- У „Библиографији“ је на одговарајући начин обрађено и интерпретирано све што чини прошлост часописа, од његовог покретања 2012. године до 2022. Угледу и значају часописа допринело је 159 аутора из десет европских држава. Домаћој и иностраној јавности у „Библиографији“ је представљено 365 чланака из различитих научних области. Наш циљ био је да упутимо кориснике у главни садржај и битне поруке сваког од обрађених прилога. Надамо се да ће бити активни посредник између садашњих и будућих истраживача, рекла је између осталог Милошевић Дулић.

Коаутор у настанку „Библиографије“ је Рената Минић, дипл. библиотекар, саветник у Народној библиотеци „Илија М. Петровић“ у Пожаревцу, која је истакла да Историјски архив и Библиотека негују вишедеценијску сарадњу, јер се истовремено и њихове делатности међусобно преплићу.

У музичком делу програма наступио је камерни хор „Одјек“ Центра за културу Пожаревац, под руководством проф. Илије Рајковића.

Текст: М. П.
Фото: В. Милић

ОБЕЛЕЖЕН ДАН ИСТОРИЈСКОГ

Оданост историји,

Историјски архив Пожаревац збројао је 76 година успешног постојања и вредног рада на очувању културног наслеђа. Дан оснивања установе, 24. април, обележен је отварањем изложбе „Кроз одабрану архивску грађу, 1880 – 1980“, у дворишном комплексу архивске зграде „старе касарне“.

Обраћајући се присутнима, директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић нагласила је да је ова установа у свом дугом трајању, спајајући три века кроз архивску грађу коју чува, штити и презентује, постигла изузетан успех остварујући своју архивистичку и културну мисију.

Наше данашње окупљање у дворишном комплексу архивске зграде „старе касарне“ подигнутој пре 138 година, историјски је тренутак који ће остати белег наше оданости историји, култури и традицији. Корене сећања које кроз архивску грађу свакодневно прикупљамо, обрађујемо, чувамо и износимо на светло дана, сведочимо и о тешким данима наше историје, али и о славним догађајима који су уграђени у идентитет наше државности, казала је директорка.

Др Јасмина Николић

35. ПРЕМИЈЕРА ИЗЛОЖБИ

Данас је Историјски архив Пожаревац модерна, ефикасна и отворена установа културе, која примењујући највише стандарде евидентирања, преузимања, сређивања, обраде и заштите архивске грађе, омогућава њено несметано коришћење и објављивање.

У објекту архивског депоа смештено је и трајно се чува 646 архивских фондова и збирки, специјализована архивска библиотека затвореног типа која располаже богатим и разноврсним књижним фондом од око 10.000 библиотечких јединица.

Овде су смештене и збирке микрофилмованих и дигитализованих црквених матичних књига, земљишних књига, старе и ретке књиге, колекције завичајне периодике и појединих архивских фондова и збирки. Збирка микрофилмова садржи око пола милиона микрофилмских снимака оригинала, док збирка дигитализоване архивске грађе садржи око милион дигиталних записа.

- У претходне две деценије приредили смо 35 премијера изложби, остварили 104 гостовања својих изложби у земљи и иностранству. Наше изложбе биле су на гостовањима у престижним иностраним културним центрима и галеријама у Паризу, Пекингу, Трсту, Скопљу, Птују, Москви, Бања Луци, под покровитељством Министарства културе, Министарства одбране Републике Србије и Града Пожаревца, чиме је дат допринос културној дипломатији и повећању угледа Србије у иностранству. Од 2017. године постоји овај алтернативни галеријски простор – изложба на отвореном, чија се поставка мења на две године и део је туристичке понуде града Пожаревца, нагласила је директорка пожаревачког Архива др Јасмина Николић и додала.

Др Драгана Милорадовић

- Самостално смо објавили 129 публикација у овиру наших седам едиција, а од 2012. године Архив има и свој часопис „Годишњак“, сада у категорији – врхунски часопис националног значаја. Радећи овај узвишени посао, ми данас, повезујемо оно што је било јуче, са оним што ће тек доћи. То је и наша мисија, наше професионално и животно опредељење и лично стваралачко задовољство.

Архив је члан Међународног архивског савета са седиштем у Паризу од 2010. године и Међународног центра за архивска истраживања ICARUS са седиштем у Бечу од 2017. године, док стручна запослена лица Историјског архива Пожаревац су чланови Архивистичког друштва Србије.

Историјски архив Пожаревац је потписник девет протокола и споразума о културној и научној сарадњи са референтним научним и културним институцијама у земљи и иностранству. Добитник је више награда и признања, попут награде Државног архива Србије „Златна архива“ 2011. године, грамате Епархије браничевске 2019. године и бројних признања Министарства одбране и Војске Србије.

Проф. др Сенка Ковач

ИСТОРИЈА ПОЖАРЕВЦА И ЊЕГОВИХ ЖИТЕЉА

Аутори изложбе фотографија „Кроз одабрану архивску грађу, 1880 – 1980“ су др Драгана Милорадовић, Мирјана Степановић, Наташа Милошевић Дулић, Милан Станковић, др Јасмина Николић и Драгана Јовановић.

На фотографијама из личних фондова и збирки представљени су учесници омладинских радних акција, посета Јосипа Броза Тита и Јованке Броз Пожаревцу и Костолцу, глумачки бард Миливоје Живановић, грчке породице, пожаревачке улице и кафане, музика, спорт, саобраћај, вашари, празници....

- Као архивски посленици, нас шесторо смо имали велики задатак да из огромног броја фотографија које се чувају у оквиру историјских збирки и фондова изаберемо оно што је најупечатљивије. Погледали смо у стогодишњу фотографски сачувану прошлост града и минуциозно изабрали више од 120 фотографија различитих тема из различитих периода, из различитих фондова и збирки Историјског архива Пожаревац. Архивским фотогра

Чување истине

Отварајући изложбу, заменик градоначелника Пожаревца Предраг Мијатовић истакао је да је ово прилика да се подсетимо значаја ове установе и њеног чувања историјске грађе, важне за нашу будућност.

Предраг Мијатовић

- Пожаревачки Историјски архив јесте установа која ужива посебан статус међу својим колегама. Да то није моје субјективно мишљење, говоре и бројне награде и признања али и сарадња са различитим републичким институцијама. Као хроничари прошлог времена, не само Пожаревца већ и читаве Србије доказали су се кроз многе пројекте, публикације и изложбе различитих тематика и форми приказивања. На пријему у свечаним салонима градског здања, у јуну прошле године, поводом прославе јубилеја, 75 година од оснивања Историјског архива Пожаревац, истакао сам да је највећа вредност ове установе, заправо чување истине. Користећи све оне материјалне доказе које свим правим историчарима дајете на увид, не даје се простора оним злонамерним да тумаче прошлост онако како се она није догодила. На том путу ће нам помоћи и изложба која је пред нама, а која носи назив „Кроз одабрану архивску грађу, 1880-1980“. Очекује нас узбудљиво путовање кроз наш град у наведеном периоду, рекао је Мијатовић.

Са отварања изложбе

Изложба на отвореном „Кроз одабрану архивску грађу, 1880 – 1980“

АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ

културе и традицији

Изложбе у архивском депоу „Стара и ретка књига 1752 – 1864“ и „Пожаревац на старим разгледницама и фотографијама“

фијама о архитектури у граду, наших суграђана, пожаревачких улица, кафана, возила, враћамо вас у дане наших очева и дедова, у време великих промена. Желимо да младим генерацијама пренесемо вредности града из времена наших претходника, важне елементе грађанске културе која је красила мултиетничку урбану средину, какав је Пожаревац одувек био, поручила је у име групе аутора, архивска саветница др Драгана Милорадовић.

Редовна професорка у пензији на Одељењу етнологије и антропологије Филозофског факултета у Београду, проф. др Сенка Ковач је истакла да се ради о изузетној изложби која обухвата време од око сто година, изабраних архивских фотографија између 1880. и 1980. године.

- Изузетан истраживачки тим Архива предочио је архивску грађу која се овде први пут приказује, а која је обликована у неколико тематских блокова. На почетним паноима су представљени знаменити Грци, потом одређене личности које су оставиле посебан траг својим боравком у Пожаревцу, попут Јосипа Броза Тита 1959. године. Ту је затим изузетан уметник Миливоје Живановић и наравно већи део материјала скреће пажњу на одређене сегменте свакодневног живота, антропологије празника, архитектуре.

- Занимљиве су фотографије из личних фондова, као што су фототографије првог бицикла у Великом Градишту 1907. године, потом оне које обухватају славе, празнике, излете, бање и спортске активности. У Пожаревцу је 1961. године одржано Првенство Југославије у боксу, ту су стишки јахачи на снимању филма „Винету“, а посебно истичем део који покрива архитектуру – делове Табачке чаршије, житне пијаце, тргове, инцидентне ситуације попут поплава и увек занимљиве фотографије омладинских радних акција. Фотографије имају изузетан значај као део који приказује историју Пожаревца и његових житеља, нагласила је др Ковач.

У наставку свечаности присутни гости, чланови Градског већа Дејан Крстић и Срђан Милетић, командант Центра за обуку копнене војске пуковник Душко Јовић, начелник Полицијске управе Пожаревац Дарко Пајкић, цркве, правосуђа, представници Градске општине Костолац, одборници СПС, Скупштине Града Пожаревца, директори јавних предузећа и установа, ученици, наставници и директори основних и средњих школа, као и гости из Бањалуке били су у прилици да у згради архивског депоа погледају изложбе „Стара и ретка књига 1752 – 1864“ и „Пожаревац на старим разгледницама и фотографијама“.

У културно – уметничком делу програма наступио је професор Музичке школе „Стеван Мокрањац“ Илија Рајковић, уз подршку Центра за културу Пожаревац.

Д. Динић

2023.

ПОТПИСАН СПОРАЗУМ У ОБЛАСТИ НАУКЕ И КУЛТУРЕ

Сарадња Архива Пожаревац и Архива БиХ

■ *У припреми и нови број часописа од националног значаја „Записи“, у издању пожаревачког Архива*

Историјски архив Пожаревац, предвођен др Јасмином Николић, наставља да доприноси унапређењу архивистике, афирмацији и продубљивању спона ван граница наше земље, развоју свести о мултидисциплинарном значају архива, као и приближавању архивске грађе широј јавности.

Део те мисије је потписивање Споразума о сарадњи у области науке и културе између Историјског архива Пожаревац и Архива Босне и Херцеговине, којим се кроз конкретне смернице додатно јачају везе ове две установе. Иначе, то је девети такав протокол пожаревачког Архива.

Споразум су потписале директорка Архива БиХ мр Данијела Мрда и директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић, у Пожаревцу, у уторак, 10. октобра, у просторијама ИАП.

Том догађају присуствовали су и еминентни стручњаци као што су проф. др Александар Растовић, директор Историјског института Српске академије наука и уметности и председник УО Државног архива Србије, проф. др Ивана Крстић Мистрицеловић, редовни професор Криминалистичко полицијског универзитета у Београду, као и доцент др Влатка Лемић са Свеучилишта у Загребу, професорка архивистике, чланица ИО Еурбике са седиштем у Паризу, Икаруса са седиштем у Бечу, чланица Међународног архивског већа.

Истог дана одржан је и састанак редакције новог броја научног часописа „Записи“, који дванаест година уназад издаје Историјски архив Пожаревац и који је високо категорисан као часопис од националног значаја.

ЗАЈЕДНИЧКИ ПРОЈЕКТИ

Приликом потписивања Споразума о сарадњи Архива у Пожаревцу и Архива БиХ, др Јасмина Николић указала је на значај оваквог продубљивања сарадње:

- У години јубилеја Историјског архива Пожаревац, са 75 година од оснивања и рада, велика нам је част да наставимо стручну сарадњу са Архивом БиХ у Сарајеву. Ово је девети протокол о међународној архивској и културној сарадњи наше институције са сродним институцијама у окружењу. Наша установа је потписница и протокола о међународној и домаћој научној сарадњи са научним институцијама у земљи, као што је Историјски институт Српске академије наука и уметности у Београду, са којом је Протокол потписан 2021. године, у Влади РС.

- Пракса нам је до сада показала да смо, захваљујући постојећим протоколима, меморандумима, споразумима и смерницама о стручној и научној сарадњи у области науке и културе, имали значајне пројекте на којима су били укључени сарадници из партнерских институција. Отуда су многе изложбе и издавачки подухвати представљени у земљи и иностранству, управо у организацији институција са којима имамо протоколе. Надам се и очекујем да и у наредном периоду наставимо сарадњу и имамо заједничке подухвате и са Архивом Босне и Херцеговине, рекла је између осталог др Николић и додала:

- Један од видова сарадње јесте и ангажман у редакцији нашег националног часописа од изузетног значаја, часописа „Записи“, кроз радове које су колеге припремиле за објављивање. У наредном периоду, очекујем да укупну сарадњу, у свим сегментима, још додатно унапредимо.

Директорка Архива Босне и Херцеговине мр Данијела Мрда подсетила је да је ова установа, током прошле године, потписала Споразум о сарадњи са Државним архивом Србије, из којег су произашли значајни резултати:

- Архиви су важни. Они су мост у културној, научној, историјској сарадњи. Архив БиХ и Државни архив Србије већ раде на неколико заједничких пројеката. Између осталог, наш Споразум подразумева и сарадњу са другим историјским архивима у Србији и БиХ, истакла је др Мрда.

РУДНИЦИ ЗНАЊА И ИСТИНЕ

Директор Историјског института Српске академије наука и уметности и председник УО Државног архива Србије, професор др Александар Растовић истакао је да потисивање Споразума између Архива БиХ и ИАП представља конкретизацију Споразума између Архива БиХ и Државног института:

- То је добар вид сарадње, очувања и продубљивања веза у области образовања, науке, културе. Мени је посебна част бити део тога, посебно јер сам као историчар цео живот посветио истраживању архива. Архиви су чувари наше прошлости, идентитета, својеврсни рудници знања, тако да је и овај вид сарадње значајан за ширење истине и расветљавање наше ближе и даље прошлости, истакао је професор и наставио:

- Задовољство ми је што сам и члан редакције часописа „Записи“, који излази од 2012. године и који има релевантну међународну редакцију, на чему многи часописи у Србији могу да позавиде. Свакако, то је доказ озбиљног приступа раду који се спроводи у Архиву у Пожаревцу.

- Утврдили смо садржај новог броја часописа. У њему се не објављују само теме из локалне историје, већ и из области опште историје, као и радови архивиста и историчара ван граница Србије. Такође, осим архивиста и историчара, радове могу објављивати и историчари уметности, етнолози, политиколози.., с циљем његовог утемељења и као мултидисциплинарног. Све су то показатељи да култура, наука, просвета, могу да разбију границе, јер их у тим областима нема, поручио је проф. др Растовић.

Редовна професорка Криминалистичко полицијског универзитета у Београду, проф. др Ивана Крстић Мистрицеловић, констатовала је велики значај озваничења сарадње два архива, као и часописа „Записи“, у којем су окупљени аутори из различитих области и земаља:

- Кроз 12 година успели смо од некатегоризованог часописа да стигнемо до категорије М51, што значи да је часопис водећег националног значаја. Надамо се и верујемо у то да ће квалитет радова и убудуће наставити да се унапређује и да ће и сам часопис наставити да иде из категорије у категорију више, чему у великом мери доприноси чињеница да поседује међународну редакцију.

Доцент др Влатка Лемић са Свеучилишта у Загребу, професорка архивистике, чланица ИО Еурбике, Икаруса, чланица Међународног архивског већа, нагласила је вишеструки значај ширења сарадње:

- Велико ми је задовољство и част бити сведок нове сарадње, као и закључивања новог броја часописа „Записи“. Испред Међународне архивске заједнице и Европског одбора Међународног архивског већа, могу рећи да увек подстичемо међународну сарадњу, умрежавање, све активности које отварају архиве широј јавности, рекла је доцент др Лемић.

А. М.

У УДРУЖЕЊУ ПЕНЗИОНЕРА ГРАДА ПОЖАРЕВЦА

У току упис угља

Све до 20. октобра, у Удружењу пензионера Града Пожаревца трајаће упис костолачког угља. Одзив чланова за сада је добар иако је већина старијих суграђана већ снабдевена неком врстом огрева.

Приликом уписа неопходно је да чланови Удружењу доставе фотокопије личне карте и чланске књижице пожаревачке пензионерске организације.

Цена угља по тони, према речима председника пожаревачког Удружења Милорада Јовановића је 8.800 динара. Целокупан износ се, уместо у шест, мора подмирити у две месечне рате, да би угаљ био испоручен до краја године.

-Минимално, на кућну адресу могу бити испоручене 4, а максимално 20 тона угља. Имамо пет превозника, због чега очекујем да целокупан посао буде убрзо реализован. Надам се да неће бити неког застоја на дробилани у Дрмну, рекао је Јовановић и нагласио да је радно време Удружења, због новонастале ситуације, продужено, траје од 8 до 15 часова.

Подсетимо, потврдном одговору Електропривреде Србије у вези уписа за пензионере, претходила су два негативна.

М. П.

ИЗЛОЖБА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ У КУЛТУРНОМ ЦЕНТРУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ „ИВО АНДРИЋ“ У ПЕКИНГУ

Бата, Србија и Кина

У Културном центру Републике Србије „Иво Андрић“ у Пекингу, 2. септембра, отворена је изложба Историјског архива Пожаревац „Филмови које смо волели, 1947-1980“, под покровитељством Министарства културе Републике Србије. Повод за изложбу је 110 година српског филма, 100 година југословенске кинематографије и 90 година од рођења глумца Велимира Бате Живојиновића. Ово је први пут да Културни центар Србије у Пекингу организује изложбу.

БЕЛЕГ ОДАНОСТИ СРПСКОЈ ИСТОРИЈИ

Отварајући изложбу, амбасадорка Републике Србије у Народној Републици Кини Њ.Е. Маја Стефановић истакла је да она буди посебне емоције и сведочи о времену када је филмска уметност била један од главних мостова повезивања, међусобног разумевања и приближавања наших земаља.

-У времену без савремених технологија, магија слика је приближавала географски удаљене народе. Иако је данас другачије време, целулоидне траке и даље носе магију – да нас врате у неко старо доба или однесу у будућност. Надам се да ће ова изложба, иако посвећена историји, дати нови импулс даљем јачању односа наших народа и продубити интерес кинеских пријатеља да упознају и нову кинематографију Србије и бивших југословенских република. Име Бате Живојиновића, филмова „Валтер брани Сарајево“, „Мост“ и других, заувек ће остати уписано у историји односа наших народа и бити овековечено песмом Pengyou zaijian. Уз сећања која ћемо неговати, надамо се да ће ново време и нека нова лица са магичних трака, донети нови модерни филмски дух у наше односе и дати нови замах нашој сарадњи и повезивању на основама уметности, казала је Њ.Е. Маја Стефановић.

Ауторке изложбе и каталога др Јасмина Николић и др Драгана Милорадовић настојале су да, осим кинеској публици најпознатијих филмова „Валтер брани Сарајево“ и „Мост“, посетиоцима прикажу и постер првог Батиног филма „Песма са Кумбаре“ и постере бројних других остварења у којима је играо „Три“, „Влак без возног реда“, „Козара“, „Диверзанти“, „Бреза“..., затим, постере југословенског кандидата за Оскара и добитника Гранпри у Кану 1967. године филма „Скупљачи перја“ и чувеног представника црног таласа „Кад будем мртав и бео“ Живојина Павловића, као и постере партизанских филмова „Битка на Неретви“, „Девојачки мост“, „Бомбаши“...

Директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић нагласила је да изложба доприноси популаризацији, афирмацији и промоцији историјске и филмске грађе као културно-историјског наслеђа Републике Србије, али и доступности српске историјске и филмске грађе међународној јавности и њено промовисање, што је од посебног интереса за Републику Србију. Захваљујући томе, повећава се углед Републике Србије и омогућава развој српско - кинеске културне сарадње.

Амбасадорка Њ.Е. Маја Стефановић

-Чињеница је да филмска култура спаја људе на свим меридијанима и чини чврст интегративни процес и на, наизглед, неспојивим социјалним и међуетничким релацијама. Историјски архив Пожаревац у свом фундусу поседује и две изузетно вредне збирке филмских плаката и рекламног филмског материјала који прате кинематографска догађања у периоду од 1947. до 1980. године. Сачувани филмски постери и рекламни филмски материјал репрезентују догађања у култури оновремене државе и стасавања југословенског и српског друштва у оквиру дискурса социјалистичког друштва и самоуправне идеје. Филм, као посебно огледало друштва, културе, појединца, у једном цивилизацијском контексту, био је и јесте најзаступљенија категорија културе, феномен и одраз времена и простора. У сјају филмских постера обележавамо значајне годишњице југословенске и српске кинематографије, казала је др Јасмина Николић.

ПОВЕЗИВАЊЕ НА ОСНОВАМА ФИЛМСКЕ УМЕТНОСТИ

Филмски плакати и рекламни филмски материјал на изложбеној поставци, представљени су као самостални учесници у поступку схватања документованости историје филма, у функцији вредних изложбених експоната који ће бити интересантни међународној посматрачкој публици.

Татјана Солдат

Конципирајући изложбу, аутори су филмове низали хронолошки, не делећи их на жанрове и ауторска имена. Намера је била да се представе јединствена остварења српске и југословенске продукције у времену када, осим по припадности филма продукцијским кућама, другачије, национално, издвајање није било могуће. Представљени су филмови који су главни репрезенти филмског достигнућа режисера, вршећи одабир тако да се не фаворизује ниједан аутор посебно. Међу ауторима срећемо Пуришу Ђорђевића, Вељка Булајића, Жоржа Скригина, Живка Павловића, Кокана Ракоњца, Жику Митровића, Мићу Поповића, Владимира Погачића, Сају Јовановић, Александра Петровића, Војислава Нановића, Душана Макавејева ...

Оно што никако није могло да издвоји филмове на посебне националне кинематографије јесу глумачка имена која се појављују као главни протагонисти. Посебно осећање у сусрету са изложеним филмским рекламним материјалом – постерима, флајерима и програмима, свакако је моменат тескобе, страха и среће који се свио негде у срцу када победи дружина Николице Приколице у филму „Орлови рано лете“, смеха уз филм „Поп Ћира и поп Спира“, уз Јованчу док путује по свету, стрепње уз филмове „Не окрећи се сине“, „Неретва“, „Козара“, „Мост“, „Валтер брани Сарајево“...

Пријатељство Републике Србије и Народне Републике Кине посебно је обележио феномен филма „Валтер брани Сарајево“ и главни лик кога тумачи Велимир Бата Живојиновић. Глумац са највећим бројем улога у домаћим филмовима - југословенским и српским - незаобилазни Велимир Бата Живојиновић оставио је изузетан траг у филмској уметности освајајући награде на многобројним филмским фестивалима, али освајајући и срца своје публике, која га је помно пратила до 2016. године. Постери филмова које смо волели и још увек волимо, презентовани на изложби, документују прву Батину улогу у филму „Песма са Кумбаре“, затим његове улоге у „Др“, „Три“, „Мост“, „Влак без возног реда“, „Рат“, „Козара“, „Невесињска пушка“, „Крст Ракоц“, „Двоструки обруч“.... - представљају сјај победе добра над злом, интроспективну борбу главног лика, ламент палим борцима за слободу и поклич победе над фашизмом. Управо заступљеност постера филмских остварења која промовишу победу добра над злом, светла над тамом, чине пресудну карику ове изложбе која, на неки чудесан начин повезује Бату, Србију и Кину.

Др Јасмина Николић

Директорка Културног центра Србије „Иво Андрић“ у Пекингу Татјана Солдат наглашава да се разлози челичног пријатељства Србије и Кине крију у огромној сличности двеју традиционалних култура и у вредностима које деле. Према њеним речима, култура је и историјски феномен, кроз који дубље сагледавамо и разумемо историју.

-Култура нам помаже да обогатимо себе и проширимо своја знања. По дефиницији, култура је збир материјалних и духовних производних могућности које су људи стекли у процесу рада и створеног материјалног и духовног богатства. Култура укључује све облике друштвене свести: природне науке, техничке науке и друштвену идеологију. Култура је и својеврсна друштвена идеологија, која се понекад посебно односи на образовање, науку, уметност и друге аспекте. Најједноставније речено, култура је уметност живљења, казала је Татјана Солдат.

Отварању изложбе присуствовали су амбасадорка Републике Србије у НР Кини Њ.Е. Маја Стефановић, амбасадор Босне и Херцеговине у НР Кини Њ.Е.Синиша Берјан, изасланик одбране Министарства одбране Републике Србије у НР Кини кбб Слободан Новаковић, представници дипломатског кора, представници културних центара Јапана и Румуније, некадашњи амбасадор НР Кине у Републици Србији Ли Ман Чанг, професорка на Универзитету за филм у Пекингу Sun Hongyun, представници Кинеске Кинотеке, кинеских државних компанија „China construction“, „CRBC“, „Yihai“, медијских кућа CCTV, CGNT, CICN, Guangming ribao, дипломатског магазина Lokwee и друге угледне званице.

Са отварања изложбе

Изложба у Културном центру Србије „Иво Андрић“ у Пекингу биће отворена за посетиоце до 30. септембра 2023. године.

Р.Н.

СВЕЧАНОСТ ПОВОДОМ ВЕЛИКОГ ЈУБИЛЕЈА

Историјски архив Пожаревац – 75 година са нама

Историјски архив Пожаревац збројао је 75 година успешног постојања и вредног рада на очувању културног наслеђа. За то време, ова је Установа постала препознатљива и високо позиционирана у круговима домаће и иностране стручне јавности.

Историјски архив Пожаревац успешно је повезао многе до сада недоступне и неконвенционалне аспекте виђења културе и историје, доприносећи афирмацији Града и Установе иницијативом да Пожаревац и Браничевски округ повеже у свеукупну историју Србије.

Др Јасмина Николић и Саша Павловић са гостима

Своје путовање кроз време, у дуготрајном процесу осветљавања историје и проналажења нових трагова и сведочанстава у архивским документима, Историјски архив Пожаревац, као Установа међународног угледа и значаја, наставља у досадашњем маниру, постављајући себи стално нове задатке, још више стандарде и циљеве.

Поводом великог јубилеја, у петак, 30. јуна, приређена је свечаност у салону зграде Начелства, у присуству бројних гостију из Србије, Босне и Херцеговине, Северне Македоније и Хрватске. Том приликом су се обратили градоначелник Пожаревца Саша Павловић, директор Државног архива Србије др Мирослав Перишић и директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић.

ПОНОС ГРАДА ПОЖАРЕВЦА

Градоначелник Павловић указао је на значај изузетних резултата Историјског архива Пожаревац, који представља понос Града:

- Обављате веома важан посао на пољу очувања колективног сећања. То чините искључиво користећи материјалне доказе који свим добронамерним историчарима не дају простора да тумаче прошлост онако како се она није догодила. Архив је надлежан за заштиту архивске грађе свих правних субјеката који нису републички органи и организације, а делатност обављају на територији Браничевског управног округа. И поред тога, познате су ваше изложбе, издавачка делатност, промоције и предавања са темама које су интересантне публици и ван територије нашег округа.

- Још један доказ великог угледа који уживате јесте и сарадња са реномираним институцијама попут Војног архива, Војног музеја Министарства одбране, са Министарством културе РС... Производ те сарадње је и ваш излазак на европску сцену културно-историјских дешавања која се огледала у изложби „Србија у Великом рату 1914 – 1918“, постављеној у Паризу 2019. године.

- Узевши у обзир све набројано, довољно је разумети да данас присуствујемо прослави јубилеја врло значајне Установе из области културе и историје, не само у домаћим оквирима, већ и много шире. Ипак, све то је само кап у мору делатности и резултата које је Историјски архив Пожаревац остварио. Уверен сам да су велики успеси тек пред вама, истакао је градоначелник Павловић.

НЕМЕРЉИВ ЈЕ ЗНАЧАЈ АРХИВА

Директор Државног архива Србије др Мирослав Перишић, говорио је о значају архива и архивистике за сваку државу, народ, појединца. Нагласио је да памћење чувано у историјским архивима има неизмерну снагу, које је значајан део Историјски архив Пожаревац:

- На логотипу пожаревачког Архива исписано је: „Путујте са нама кроз време – Ми чувамо историју“. У тим речима садржан је живот свих генерација које су саградиле Архив. Оне значе да чувамо идентитет, памћење, доказ да постојимо као држава, народ и појединци, да чувамо знање и сазнање, документа која су брана историјским фалсификатима, да освајамо прошлу стварност.

- То чине архивисти, широкој јавности невидљиви и некада недовољно препознати. За њих је архив центар света, начин живота... За очување идентитета и свести државе о себи нема значајније установе од архива. У целом свету, зграде архива су посебно значајне. Само у њима чувају се оригинална документа, а само је један оригинал. Архиви и архивски документи претпоставка су за постојање историјске науке, без које нема рационалне историјске свести, рекао је између осталог др Перишић.

МОДЕРНА И ЕФИКАСНА УСТАНОВА

Директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић истакла је настојање свих у архивима да, својим трудом и делима, богате заједничке вредности и да културу и наслеђе представе остатку света на најбољи начин:

- Наше данашње сабрање у Дому начелства Окружја пожаревачког, подигнутом пре 135 година, историјски је час који ће остати белег наше оданости историји, култури и традицији. Сви ми заједно, разумевајући значај јединствености извора који неумољиво тачно сведоче о прошлости, усмеравајући нас ка годинама које долазе, богатимо сопствени живот и живот људи поред нас.

- Као сочни плод који стасава на снажно укорењеном стаблу, тако и ми и они који долазе после нас, укорењују смисао сопственог живота и живота заједнице на културном идентитету који траје вековима. Корене сећања, које кроз архивску грађу свакодневно прикупљамо, обрађујемо и чувамо, и о којима сведочимо излазећи истинама на светло наших дана, сведочимо и о тешким данима наше историје и о славним догађајима који су уграђени у идентитет наше државности, наставила је др Николић:

Др Мирослав Перишић и др Јасмина Николић

- Почели смо пре 75 година као Архивско седиште. Данас је Историјски архив Пожаревац модерна, ефикасна и отворена установа културе, која примењујући највише стандарде евидентирања, преузимања, сређивања, обраде и заштите архивске грађе, омогућава њено несметано коришћење и објављивање.

РИЗНИЦА СЕЋАЊА

У објекту депоа Историјског архива Пожаревац смештено је и трајно се чува 646 архивских фондова и збирки, специјализована архивска библиотека затвореног типа, која располаже богатим и разноврсним књижним фондом од око 10.000 библиотечких јединица. Ту су смештене и збирке микрофилмованих и дигитализованих црквених матичних књига, земљишних књига и појединих архивских фондова и збирки.

У дворишном комплексу архивског депоа, од 2017. године, Архив има сталну изложбену поставку на отвореном, која је доступна током целе године и део је туристичке понуде Града Пожаревца. Од 2012. године, Архив је издавач часописа „Записи“, сада у категорији М51-врхунски часопис од националног значаја.

Уз чување и заштиту архивске грађе, дигитализацију и микрофилмовање, посебана пажња посвећена је представљању архивске грађе и њене доступности јавности. Током 75 година стасавања Установе, свој печат је оставило 65 запослених и 15 директора. Данас овај колектив представља 11 запослених.

Ова је Установа посебно препознатљива по својих седам едиција, чији је идејни творац, оснивач и уредник др Јасмина Николић. Збројане су чак 123 публикације, међу којима посебна издања, збирке докумената, научноинформативна средства о архивској грађи, каталози и часопис „Записи - Годишњак Историјског архива Пожаревац“.

Приређено је 113 изложби, од којих 33 премијере и гостовања широм Србије, али и у Француској, Италији, Руској Федерацији, Републици Српској, Северној Македонији, Словенији...

Пожаревачки Архив дугогодишњи је члан Међународног архивског савета, организације ЕУРБИКА, Међународног центра за архивска истраживања у Бечу. Такође је потписник бројних протокола о стручној и научној сарадњи са институцијама у Србији и иностранству.

Иначе, колектив Историјског архива Пожаревац посветио је целу 2023. годину јубилеју, кроз представљање дасадашњих достигнућа.

А. М.

ДИРЕКТОРКА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ ДР ЈАСМИНА НИКОЛИЋ

Путујте са нама кроз време – Ми чувамо историју

- Када се поново, после наредних 75 година, неке нове генерације буду окупљале на овом истом месту, сећаће се нас и нашег дела. Надам се да ће рећи: „Срећни смо због наших предака који су сачували трагове, оставили записе и научили нас да стварамо пријатеље, љубимо свој род и оне који, у доброј људској вољи, са нама и поред нас живе“, истакла је директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић и поручила:

- Радујмо се сваком новом дану који ћемо у миру и радости проводити бавећи се само науком, културом, уметношћу и делима хуманости, славећи славне дане прошлости, славећи живот и дела нашег рода и свих добрих људи. Путујте са нама кроз време – Ми чувамо историју.

2022.

ПРЕДСТАВЉЕН ЗБОРНИК ДОКУМЕНАТА „ПОЖАРЕВАЧКИ ПРОТОПРЕЗВИТЕРАТ 1836 – 1888“

Сведочанство борбе за црквени и друштвени просперитет

Поводом обележавања 10 година од потписивања Протокола о сарадњи између Историјског архива Пожаревац и Епархије браничевске, под покровитељством Града Пожаревца у амфитеатру Образовног центра „Ecclesia Viminaciensis“, у цркви Свете Петке у Пожаревцу, представљено је заједничко издање, зборник приређене архивске грађе на тему „Пожаревачки Протопрезвитерат 1836 -1888“, приређивача, архивисте Наташе Милошевић Дулић.

Објављивањем историјских докумената овог архивског фонда, Историјски архив Пожаревац и Епархија браничевска потврђују посвећеност очувању духовног, националног и културног блага и идентитета српског народа. Од епископа пожаревачко – браничевског др Игнатија Мидића сазнајемо да се ради о издању појединих архивских примерака, односно заоставштине из времена када је још увек Епархија браничевска била под јурисдикцијом београдско – карловачке Митрополије.

-Ови документи који су нам заостали и који су сачувани, односе се на преписке поводом различитих догађања овде у Пожаревачком протопрезвитерату, која су била на процени Митрополије, али и на његове неке коначне одлуке. Тако, та преписка садржи драгоцени материјал из оног времена, званична писма која су упућивана од стране митрополита београдско – карловачког и овдашњег свештенства поводом различитих догађаја – некада радосних, а некада тужних и непожељних. Ту се види са каквим проблемима су се сусретали тадашњи црквени оци и коју су помоћ тражили од митрополита. Ово је драгоцено не само за цркву јер она то чува у архивима, за разлику од пређашње наше комунистичке државе која је то уништавала. И данас имамо проблем са државом јер нису у стању да нам врате наше црквене књиге из разних разлога. Највећи разлог је тај што они у ствари немају своје књиге, па су се тада држали црквених књига и сада када би их нама вратили настао би вакум и по многим питањима по којима би се грађани обраћали њима, они не би могли да одговоре зато што никакву евиденцију нису ни водили. Зато сматрам да је ово драгоцени подухват да се публикују многи документи који су, може се рећи искључиво црквени, али уствари задиру у шири друштвени живот. Наравно, од 1920. године Епархија је поново успостављена у својим границама и поново има своје седиште и епископа и води засебну архиву независно од других епархија, односно Митрополије београдско – карловачке, истакао је владика др Игнатије Мидић.

СЕДМИ ЗБОРНИК ДОКУМЕНАТА

Директорка Историјског архива Пожаревац, рецензент издања и главни и одговорни уредник др Јасмина Николић наглашава да седми зборник докумената доноси 125 одабраних изворних архивских докумената о црквеном и народном животу друге половине 19. века.

-Први објављени документ у зборнику је Решење Конзисторије Митрополије Књажества Српског о разводу брака Раје и Грозде Николић, од 18. новембра 1836. године. Последњи приређени документ је Распис Конзисторије Митрополије Књажества Српског за држање „молебствија“ против великих киша, од 12. маја 1888. године. Зборник је опремљен регистром докумената, регистром имена и пописом 48 илустрација – 40 архивских докумената и 8 архивских фотографија из фундуса ИАП. Едиција „Зборници докумената“ и седми по реду наслов „Пожаревачки протопрезвитерат 1836 – 1888“ даје не само велики допринос неговању историје цркве и друштва, већ и допринос заштити, коришћењу и промоцији архивске грађе као културног наслеђа и унапређења архивске струке, као и подстицај за проучавање завичајне историје, казала је др Јасмина Николић.

НЕГОВАЊЕ ИСТОРИЈЕ ЦРКВЕ И ДРУШТВА

Секретар Одбора за просвету и културу Епархије браничевске протођакон проф. др Златко Матић наглашава да објављивање овог зборника докумената представља покушај пожаревачког Арива и Епархије браничевске да заједничким снагама представе и заједничко културно наслеђе – архивско сведочанство о црквено - народном животу једног сложеног полувековног периода.

-Ми имамо своју историју спасења и она тече у овом времену, па стога користимо сећање и историјске архиве, желећи да све људе подстакнемо на размишљање о вечности. У Христу разлучујемо оно што је пролазно, смртно и оно што је вечно. У њему архивирамо и љубав и сећање и вољене особе, знајући да ће их он – Христос унети у вечно сећање. Негујући овакав теолошки приступ истини и знању, верујући у Бога који је све створио са циљем да ништа не пропадне него да живи вечно, Епархија браничевска чува и архивира историју за вечност. Истинитог сапутника на том путу нашли смо у Историјском архиву Пожаревац и књига коју промовишемо јесте један зрели плод ове сарадње, закључио је протођакон проф. др Златко Матић.

Наташа Милошевић Дулић, др Игнатије Мидић, др Јасмина Николић, проф. др Златко Матић

О самом архивском фонду Пожаревачког протопрезвитерата и богатству докумената говорила је ауторка Наташа Милошевић Дулић. Према њеним речима у структури архивске грађе Епархије браничевске могу се издвојити две целине. Прва обухвата изворе од 1835. до 1922. године када је окружни протопрезвитер примао уредбе, наредбе и прописе од Митрополије београдске, којој је слао и одређене спорове на решавање. Друга целина се односи на период после 1922. године, када је Духовни суд Епархије браничевске преузео некадашње црквено – административне надлежности Конзисторије Митрополије београдске.

-Архивска грађа архивског фонда који је предмет овог зборника припада првој целини. Фонд који се чува у ИАП је непотпун, а већи део архивске грађе чува се у архиви Епархије браничевске. Део ове архиве који се односи на уредбе и прописе Митрополије београдске је публикован и на тај начин представљен црквеној и научној јавности. Језик докумената је славеносрпска језичка мешавина. Писмо грађе је грађански писани тип ћирилске азбуке без јасних правописних норми. Грађу фонда чине уредбе, прописи, правила и решења Архијерејског сабора које је Конзисторија, односно Духовни суд Митрополије београдске, преко окружног протопрезвитера, прослеђивала подручном свештенству, као и преписка између локалног свештенства и Пожаревачког протопрезвитера, наглашава Наташа Милошевић Дулић.

Највећи део ове преписке односи се на брачне парнице и молбе, жалбе и представке грађанства за ступање у брак, за мирење супружника, сведочанства окружних и варошких физикуса о способности за брак малолетних лица, о утврђивању трудноће код удовица које желе да поново ступе у брак. Посебно се могу истаћи две интересантне појаве, а то су „добеглице“ и узимање у роду. Још једна група докумената се одликује већом заступљеношћу, а то је честа појава ванбрачних заједница, где нису била од помоћи сва настојања свештеника да саветима доведу до раздвајања ових лица, али ни конзисторијална наређења о њиховом раздвајању. У таквим случајевима је често интервенисала и полицијска власт, али углавном безуспешно, јер су после одређеног времена ова лица настављала заједнички живот у ванбрачној заједници. У овом архивском фонду се налази већи број докумената који се односе на решења у вези са пријавом жена за лоше поступање њихових мужева или његове родбине према њима, као и неколико сведочанстава окружног физикуса у којима се потврђује да су жене тучене. Може се закључити да су сачувана документа погодна за истраживање брачних прилика и супружничких односа. Не по броју, али свакако по значају посебно се издвајају документа која су у вези са општим организационим и богословским питањима цркве, њеним значајем и утицајем у тадашњем друштву, као и она која осликавају однос цркве према држави и владарима. Одређени број докумената сведочи о друштвеном и економском положају цркве а нарочито о положају свештеника, њихов живот у сиромаштву и борбу за елементарну егзистенцију. Архивска документа Пожаревачког протопрезвитера публикована је у целини. Дата су хронолошки у изворном облику са свим правописним и граматичким грешкама и изостављеним знацима интерпункције. Скраћенице су такође дате у изворном облику. На крају Зборника, иза централног блока са преписом докумената налазе се илустрације, односно скенирана документа, захваљујући чему се може стећи потпунији увид у аутентични изглед грађе, језик и правопис.

Публиковањем докумената архивског фонда „Пожаревачки протопрезвитерат 1836 – 1888“ који представљају архивско сведочанство о црквено народном животу једног турбулентног полувековног периода, овај Зборник се кандидовао да постане незаобилазан извор за истраживања из сфере социјалне, политичке, црквене и културне историје и то не само за проучавање регионалног карактера, већ и шире, јер поједина документа по свом значају умногоме превазилазе регионалне оквире.

Представљање Зборника докумената употпуњено је виртуелном изложбом архивских докумената и фотографија из фундуса Историјског архива Пожаревац.

Д.Динић

2021.

ПРЕДСТАВЉЕН ЗБОРНИК ДОКУМЕНАТА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ И ВОЈНОГ АРХИВА

„Деловање народноослободилачких јединица на територији Србије и Пожаревачког округа у Другом светском рату“

Поводом обележавања Дана сећања на српске жртве у Другом светском рату и осамдесет година од почетка Другог светског рата, Историјски архив Пожаревац и Војни архив Института за стратегијска истраживања Универзитета одбране Министарства одбране Републике Србије, под покровитељством Града Пожаревца, представили су зборник докумената „Деловање народноослободилачких јединица на територији Србије и Пожаревачког округа у Другом светском рату - одабрана документа”, приређивача др Јасмине Николић и др Маријане Мраовић.

Историјски архив Пожаревац последњих десет година чини велике подухвате у оквиру издвачке и изложбене делатности на пољу проучавања Другог светског рата на простору Србије и посебно Пожаревца. Тако је пожаревачки Архив представио јавности шест изложби и осам издања којима се расветљавају историјски догађаји везани за Други светски рат. Објављена архивска грађа као примарни историјски извор у издањима Архива, сведочи и подсећа на време када је свет био под ланцима нечовечности, нехуманости, понижења и деструкције – на време Другог светског рата.

ДОПРИНОС КУЛТУРИ СЕЋАЊА

Директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић истиче да је зборник докумената „Деловање народносолободилачких јединица на територији Србије и Пожаревачког округа у Другом светском рату – одабрана документа“ настао поводом обележавања 75 година од победе над фашизом у Другом светском рату, под покровитељством Града Пожаревца и Министарства одбране Републике Србије, с намером да се учествовањем у обележавању овог историјског догађаја историчарима који се боре против ревизије историје Другог светског рата, понуде докази који могу допринети заустављању кривотворења чињеница, али и ода поштовање доприносу савезничке Црвене армије победи антихитлеровске коалиције.

-Историјска документа која су ИАП и Војни архив приредили у изворном облику у овом зборнику сведоче о историјским дешавањима у окупираној Србији у времену од 1941. до 1944. године, са акцентом на војно–политичка дешавања у Пожаревачком округу, као и о организационим и политичким активностима, активностима покрета отпора првенствено Народноослободилачке војске и Пожаревачког народноослободилачког партизанског одреда „Вељко Дугошевић“, о оружаним дејствима, односу према окупатору, колаборационистичкој управи у Србији и Равногорском покрету, пропагандним и агитационим напорима, чиме се употпуњује слика историјске стварности ратних година у Пожаревцу и Србији. Документа су писана у највећем броју случајева без агитационе фразеологије у чему је и њихова највећа вредност као историјског извора - наглашава др Јасмина Николић.

У овом зборнику одабраних докумената приређено је 103 документа из Групе фондова НОВЈ и Збирке докумената о Радничком покрету и НОБ-у, који се чувају у Војном архиву и ИАП.

Према речима научног сарадника и начелника у Војном архиву др Маријане Мраовић, Зборник представља својерсно сведочанство о историјату партизанског покрета и о страдању српског становништва у земљи захваћеној ратним вихором и резултат је обимних архивистичких и историографских истраживања представника две архивске установе.

-Закључак је да се сви ми, у покушајима да перципирамо и тумачимо историјске процесе, на почетку и на крају, морамо окренути архивима као „вечним исходиштима историје“, чуварима традиције са непроцењивом улогом у заштити архивске грађе као културног добра од посебног друштвеног значаја и потреби континуираног објављивања архивских докумената као мултидисциплинарних извора сазнања од посебног значаја за друштвено–хуманистичко научно поље. Зборник који је данас пред вама, управо је резултат наших покушаја да досегнемо наведене циљеве, казала је др Маријана Мраовић.

РЕАЛНА СЛИКА ПРОШЛОСТИ

Говорећи о значају ове публикације, виши научни сарадник Института за новију историју Србије у Београду и рецензент издања др Александар Стојановић подсетио је да су све успешне историографије обично почињале од истраживања локалних тема, од сагледавања сложених историјских процеса и догађаја на локалном нивоу, а потом је долазило до синтетисања тих сазнања на окружни и потом национални ниво и захваљујући томе такве историографије добиле су

Др М.Мраовић, др А.Стојановић, др Ј.Николић, др И.Крстић Мистрицеловић

веома јасну и чврсту научну слику прошлости која у великој мери одговара ономе што се заиста догодило у прошлости.

-Због тога Зборник докумената који данас представљамо, али и све друге вредне књиге и изложбе које је Архив Пожаревац реализовао у протеклих десетак година су од изузетног значаја како за историју Пожаревца и околине, тако и за целу националну историју Србије и за једно потпуније сагледавање прошлости, сагледавање које ће бити засновано на примарним историјским изворима, без накнадних идеолошких или било каквих других интересних интерпретација. Дакле, онај скуп сазнања, информација и докумената који ће стварну слику прошлости приближити како самим истраживачима, тако и широј јавности која је за ту тематику заинтересована. У овом Зборнику је представљено више од сто докумената на преко 300 страница који из разних углова осликавају рад Народноослободилачког покрета на простору Пожаревца и околине, докумената који сагледавају оружане сукобе, организовање одреда, политички рад, чак и неке инструкције Централног комитета КПЈ везане за држање пред непријатељима, и оне заиста на један свеобухватан начин, мултиперспективно представљају верну слику прошлости, онако како је она заиста била. Укрштањем са већ постојећим историјским изворима које је ова установа објавила у претходним годинама, као што су „Наредбе Недићеве „Владе народног спаса“ и других историјских извора, добија се једна знатно потпунија и сложенија слика прошлости и заправо имате све неопходне алате како бисте могли да стекнете реалну слику о ономе што се догађало и да на прави начин валоризујете значај различитих историјских личности, политичких и војних покрета који су деловали током окупације, да на прави начин валоризујете жртве, да се не играмо нагађања бројевима жртава, да свакој жртви одамо адекватну почаст. Такав приступ прошлости који је код нас још увек у фази изградње, заправо почива управо на књигама као што је ова коју представљамо данас, истакао је др Стојановић.

Професор Криминалистичко-полицијског универзитета у Београду и рецензент издања др Ивана Крстић Мистрицеловић, наглашава да је Зборник својеврсна хрестоматија изворних докумената о партизанском покрету у Пожаревачком округу од 1941. до 1944. године.

-Ауторка предговора, др Јасмина Николић нагласила је важност континуираног бављења прошлошћу и презентовања архивске грађе најширој јавности, која на тај начин има прилику да се са историјским збивањима упозна из изворних сведочанстава времена осталог за нама. Тај се значај објављивања архивских докумената још боље може увидети у јубиларним годинама, посебно ако се ради о догађајима глабалног карактера са исто таквим историјским поукама, какав Други светски рат несумњиво јесте. Публиковање аутентичних сведочанстава тог времена са простора нашег живљења уједно је и својеврсна брана историјске истине од ревизионистичких настојања чији је крајњи циљ миноризација жртава које је Србија принела на олтар светске слободе. Посматрана у том контексту, приређена одабрана документа о деловању народноослободилачких јединица у Србији и Пожаревачком округу у Другом светском рату, иако садржајно примарно везана за наведено подручје, функционално превазилазе улогу историјског извора локалног карактера. У уводној студији, чија је ауторка др Маријана Мраовић изнети су синтетизовани закључци о најважнијим процесима и догађајима на подручју Краљевине Југославије, Србије и Пожаревачког округа уочи и током Другог светског рата. Ауторкино врсно познавање раздобља о коме је реч и систематично излагање омогућавају читаоцу да без већег напора сагледа оновремене прилике у Југославији и у свету, дајући му „клупко“ за једноставну оријентацију у лавиринтима бројних закулисних и јавних збивања тога раздобља, закључује др Ивана Крстић Мистрицеловић.

Едиција „Зборници докумената“ Историјског архива Пожаревац, чији је идејни творац, покретач, оснивач и први главни и одговорни уредник др Јасмина Николић, директорка ИАП, даје не само велики допринос заштити и коришћењу архивског културног наслеђа, промоцији архивске грађе као културног добра и унапређења архивске струке, већ и подстицај за проучавање историје Србије и пожаревачког / браничевског краја.

Књига је представљена у свечаној сали Скупштине града Пожаревца, а свечаност је употпуњена виртуелном изложбом архивских докумената и фотографија из фундуса Историјског архива Пожаревац и Војног архива и оплемењена пригодним музичким нумерама у извођењу професора Предрага Пауновића, директора Музичког атељеа „Маестро“.

Д.Динић

2020.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ У 2020. ГОДИНИ

Посвећеност очувању националног културног блага

Историјски архив Пожаревац је модерна, ефикасна и отворена установа културе, која има за задатак, да применом највиших стандарда, на најадекватнији начин, евидентира, преузима, сређује, обрађује, изучава и штити архивску грађу која се у њему чува, као и да омогући несметано коришћење и објављивање.

Поред обављања редовних послова на прикупљању, сређивању и заштити архивске грађе, архивски посленици Историјског архива Пожаревац посвећују пажњу научном раду и културно-просветној делатности, која се огледа у многим сегментима. То су, пре свега, издавачка делатност, изложбе архивских докумената, гостовања архивских изложби у галеријама музеја, архива и у другим изложбеним просторима Србије и иностранства, рад са истраживачима, сарадња са архивима, музејима, научним и другим установама у земљи и иностранству, све у циљу приближавања Архива широј јавности и већем броју корисника.

СЕДАМ НОВИХ ИЗДАЊА

У 2020. години Историјски архив Пожаревац објавио је седам издања.

-Историјски архив Пожаревац и Криминалистичко- полицијски универзитет у Београду објавио је научну монографију „Казнено- поправни заводи у Србији – пример Казнено- поправног завода Пожаревац, Забела 1918-1945 – књига друга“, чиме је реализован вишегодишњи заједнички истраживачки подухват којим је продуковано ново знање и дат допринос неговању српске историје, традиције и културе. Књига садржи осам поглавља која на посебан начин осветљавају важне теме из правне историје Краљевине СХС / Југославије од 1918. до 1941. године - кривично право, казнену политику и заштиту јавне безбедности, питање организације казнених завода у Краљевини са посебним освртом на квалификованост и наоружаност заводског особља. На примеру Казнено-поправног завода Забела у периоду од 1918. до 1945. године, обрађени су и просторни, амбијентални и безбедносни услови за издржавање казни лишења слободе, осуђенички живот, случајеви политичких и војних осуда, велеиздаје, малолетних осуђеника и жена осуђеница, као и функционисање институције под окупацијом од 1941. до 1945. године, истиче директорка Историјског архива др Јасмина Николић.

Историјски архив Пожаревац објавио је девети број часописа националног значаја „Записи – Годишњак Историјског архива Пожаревац“ којим се успешно, већ девет година заредом, промовише архивска теорија и пракса и постулати друштвених и хуманистичких наука. Последњи број доноси 28 прилога 31 аутора из земље и иностранства. Издвајамо прилоге „Јеврејска заједница у Пожаревцу кроз фондове и збирке Историјског архива Пожаревац“,„Страдање цивилног становништва, избегличко питање и судбина ратних заробљеника у немачким војним логорима, 1941-1945“, „Правила Аеро-клуба Краљевине Југославије „Наша крила“- из грађе Историјског архива Пожаревац“, „Допринос архитекте Данице Дане Милосављевић савременој пожаревачкој архитектури“.

Зборник „Деловање народноослободилачких јединица на територији Србије и Пожаревачког округа у Другом светском рату – одабрана документа“, шести у едицији „Зборници докумената“, значајан је издавачки подухват у оквиру обележавања важног јубилеја, 75 година од победе над фашизмом у Другом светском рату. Зборник који представља својеврсну хрестоматију извора о партизанском покрету у округу пожаревачком од 1941. до 1944. године, својом структуром и садржином сврстава се у публикације приређене архивске грађе. У зборнику одабраних докумената приређена су 103 документа из „Групе фондова Народноослободилачка војска Југославије (НОВЈ)“ и „Збирка докумената о Радничком покрету и НОБ-у“, који се чувају у Војном архиву и Историјском архиву Пожаревац. Зборник је објављен под покровитељством Града Пожаревца и Министарства одбране Републике Србије.

Зборник докумената „Пожаревачки протопрезвитерат 1836-1888“, седми у едицији „Зборници докумената“, настао је поводом обележавања десет година од потписивања Протокола о сарадњи између Историјског архива Пожаревац и Епархије браничевске, у сарадњи Историјског архива Пожаревац и Епархије браничевске, објављивањем и популаризацијом архивских докумената о историји цркве и друштва из фонда „Пожаревачки протопрезвитерат 1836-1888“ који се чува у Историјском архиву Пожаревац. Објављивањем историјских докумената овог архивског фонда, Историјски архив Пожаревац и Епархија браничевска потврђују посвећеност очувању духовног, националног и културног блага и идентитета српског народа, каже директорка ИАП.

О случајевима ратне добити на територији Пожаревачког округа и раду надлежне Комисије Округа за утврђивање ратне добити, у периоду од 1945. до 1947. године, сведоче архивска документа која се, у оквиру архивског фонда „Окружни народни одбор Пожаревац, 1944-1947“, чувају у Историјском архиву Пожаревац, а која су објављена у зборнику докумената „Записници са седница Комисије за утврђивање ратне добити Окружног Народног Одбора Пожаревац, 1944-1947“, под покровитељством Министарства културе и информисања Републике Србије.

У едицији „Научноинформативна средства о архивској грађи“ објављен је једанаести наслов „Начелство Среза Звишког Кучево, 1839-1918 – Аналитички инвентар 6 (1861-1863)“ у циљу информисања научне, културне и шире јавности о архивској грађи коју поседује Архив.

Студијски каталог „Ратна слика Србије у Другом светском рату 1941-1945“, двадесет и осми наслов у едицији „Изложбени каталози“, настао је у сарадњи Историјског архива Пожаревац, Војног архива, Војног музеја и Медија центра „Одбрана“, поводом обележавања 75 година од победе над фашизмом у Другом светком рату, под покровитељством Града Пожаревца и Министарства одбране Републике Србије.

ДОПРИНОС КУЛТУРИ СЕЋАЊА

Годину 2020. обележила је изложба архивских докумената, фотографија, музејских и уметничких предмета „Ратна слика Србије у Другом светском рату, 1941-1945“, коју су заједнички реализовали Историјски архив Пожаревац, Војни архив, Војни музеј и Медија центар „Одбрана“, поводом обележавања 75 година од победе над фашизмом у Другом светском рату, под покровитељством Града Пожаревца и Министарства одбране Републике Србије.

-Ова изложба 240 архивских фотографија и докумената, из 30 фондова и збирки који се чувају у 13 културних институција из 7 градова у Републици Србији, као и 65 музејских предмета (одликовања, ратне заставе, војно наоружање и делови ратних униформи, одеће и опреме) из фундуса Војног музеја, фотографски осликава ратне прилике и догађаје у Србији у периоду од 1941. до 1945. године, са акцентом на деловање југословенских партизана и борбе за ослобођење земље, успостављање односа југословенске Народноослободилачке војске и Црвене армије и њихову заједничку улогу у ослобађању окупиране територије Србије, подсећа др Јасмина Николић.

Др Јасмина Николић

Изложба је била постављена у Дому Војске Србије у Београду, у периоду од 15. октобра до 15. новембра 2020. године. Обишли су је страни војни представници акредитовани у Србији, из Немачке, Италије, Европске уније, Турске, Швајцарске, Чешке, Румуније, Индонезије, Алжира и Велике Британије. Такође, била је део међународне манифестације „Музеји за 10“, где ју је посетио потпредседник Владе и министар одбране др Небојша Стефановић са сарадницима, а Радио телевизија Србије је снимила репортажу о изложби за емисију „Дозволите...“ Потом је изложба постављена у Галерији савремене уметности у Пожаревцу, у периоду од 16. новембра до 25. децембра 2020.

У оквиру Октобарских свечаности Града Крагујевца, у организацији Музеја „21. октобар“ – Спомен-парк „Крагујевачки октобар“, била је отворена изложба Историјског архива Пожаревац “Плакат – „визуелни скандал“, одјек стварности и гласник пропаганде“, коју је 19. октобра 2020, у Музеју „21. октобар“ у Крагујевцу, отворила министарка у Влади Републике Србије проф. др Славица Ђукић Дејановић. Изложба је гостовала у Крагујевцу до 19. новембра 2020.

ДИГИТАЛИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ

Посебан вид заштите остварује се путем дигитализације архивских докумената. У 2020. години рађена је дигитализација архивске грађе која се чува у Историјском архиву Пожаревац - 21 стара и ретка књига (1752-1864), завичајна периодика (1885-1941), црквене матичне књиге Општине Мало Црниће (1837-1918), црквене матичне књиге Града Пожаревца (1898-1905) и грађа фонда „Начелство Среза Звишког Кучево“, у укупној количини од 44.900 скенова. Пројекат дигитализације рађен је под покровитељством Министарства културе и информисања Републике Србије и Града Пожаревца.

Д.Динић

Изложба „Ратна слика Србије у Другом светском рату“, Дом Војске Србије, Београд

Виртуелне изложбе

Због увођења ванредног стања у Републици Србији, Историјски архив Пожаревац је на свој сајт и YouTube, поред постојећих 16 виртуелних изложби, поставио (у оквиру кампање ОстаниКодКуће) и нове виртуелне изложбе "Филмске приче из Другог светског рата – YU кинематографија из уста партизана", „На лудом камену...1880-1930 – фотографије венчања из збирки Историјског архива Пожаревац“ и „Догодило се на данашњи дан...“.

ИЗЛОЖБА „РАТНА СЛИКА СРБИЈЕ У ДРУГОМ СВЕТСКОМ РАТУ 1941-1945“ У ДОМУ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ У БЕОГРАДУ

Допринос култури сећања и памћења

У време обележавања седамдесет и пет година од победе над фашизмом и нацизмом у Другом светском рату, група аутора из Историјског архива Пожаревац, Војног архива, Војног музеја и Медија центра „Одбрана“, под покровитељством Министарства одбране Републике Србије и Града Пожаревца, приредила је изложбу „Ратна слика Србије у Другом светском рату 1941-1945“, у Дому Војске Србије у Београду.

Применом методологије научне историографије аутори су одабрали и презентовали 160 архивских фотографија и 80 докумената из 30 фондова и збирки који се чувају у 13 културних институција из седам градова Србије.

Изложбену поставку 15. октобра 2020. у Београду свечано је отворио државни секретар у Министарству одбране Александар Живковић, истакавши да све док траје наше памћење и памћење наших покољења, догађаји забележени на изложеним фотографијама, сведочанствима четворогодишње голготе нашег народа, неће бити заборављени и остаће део нашег националног бића.

Према речима директорке Историјског архива Пожаревац др Јасмине Николић изложба је приређена са намером да се учествовањем у обележавању овог историјског догађаја историчарима који се боре против ревизије историје Другог светског рата понуде докази који могу допринети заустављању кривотворења чињеница, али и ода поштовање доприносу савезничке Црвене армије победи антихитлеровске коалиције.

Архивска документа и фотографије фактографски осликавају деловање југословенских партизана и борбе за ослобођење земље, успостављање сарадње југословенске Народноослободилачке војске и Црвене армије и њихову заједничку борбу за ослобађање окупиране територије Србије, каже др Јасмина Николић, али напомиње да изложба осликава и окупацију земље, судбину избеглица и ратних заробљеника у немачким логорима, страдање цивилног становништва, грађана који никога нису угрозили, а били су хапшени, преваспитавани, мучени, убијани.

Изложбу чине две главне тематске целине - „Ратна слика Србије у Другом светском рату – окупација“ и „Борба за ослобођење Србије 1941-1945. године и сарадња НОВЈ са Црвеном армијом“.

Александар Живковић, државни секретар Министарства одбране РС

Др Јасмина Николић, директорка Историјског архива Пожаревац

Део изложбе је и електронска, виртуелна презентација архивских фотографија, докумената, музејских предмета и уметничких изложбених експоната.

Додатак изложби је „Пропагандна уметност у деценијама после рата“ где је изложено 13 уметничких слика и вајарских дела из уметничке збирке Дома Војске Србије у Београду. Реч је о тематски ангажованим радовима уметника који су стварали после Другог светског рата, као што су Ђорђе Андрејевић Кун, Ангелина Гаталица, Душан Гаковић, Нандор Глид, Стеван Дукић, Ото Лого, Мира Сандић, Сава Сандић, Милан Четник и Аранка Мојак.

- Седамдесет и пет година после Другог светског рата много тога је заборављено и започети су негативни процеси измене културе сећања. Ова изложба, као својеврстан облик комуникације, има концепт да историјским документима и фотографијама допринесе култури сећања и памћења, закључила је др Јасмина Николић.

На отварању изложбе, поред представника организатора, јавности су се обратили ректор Универзитета одбране генерал-потпуковник доц. др Горан Радовановић и заменик градоначелника Пожаревца Славиша Алексић, који су говорили о значају изложбе за културу памћења, националну историју и народни идентитет.

- Аутори изложбе су још једном указали на неке од најзначајнијих догађаја у Другом светском рату и пред нама оживели прошлост, сурову према српском народу, али и свим антифашистима на тлу некадашње Југославије, рекао је између осталог, ректор генерал – потпуковник доц. др Горан Радовановић.

Напомињући да патриотизам треба стално неговати и јачати, што се чини и организацијом изложбе којом се чува сећање на оне који су дали животе за слободу отаџбине, заменик градоначелника Пожаревца Славиша Алексић је додао:

- Младе генерације треба да знају да се за слободу мора борити свакодневно. Ова изложба и слични догађаји помоћи ће да схватимо да, иако се после сваког рата заклињемо у то да никада више рата неће бити, он ипак негде, у неком делу света избија, доносећи нове жртве и разарања. Како бисмо научили историјске лекције организујемо изложбе на којима обнављамо сећања.

Делегације у разгледању изложбе у Дому Војске Србије у Београду

поставку провеле су их ауторке изложбе др Јасмина Николић, др Маријана Мраовић, Наташа Милошевић Дулић и Јелена Кнежевић.

ДЕО МЕЂУНАРОДНЕ КУЛТУРНЕ МАНИФЕСТАЦИЈЕ „МУЗЕЈИ ЗА 10“

Изложба „Ратна слика Србије у Другом светском рату, 1941-1945“ била је део овогодишње манифестације „Музеји за 10“, која је одржана у периоду од 9. до 15. новембра, на тему „Музеји за једнакост: разноликост и инклузија“, под координацијом Националног комитета ICOM Србија.

Изложбу је 14. новембра посетио и потпредседник Владе и министар одбране др Небојша Стефановић, где му је указујући на неке од најзначајнијих догађаја из ослободилачке борбе Србије у Другом светском рату, изложбену поставку представила др Маријана Мраовић из Војног архива.

У Дому Војске Србије у Београду изложбу је погледало више од 2.000 посетилаца, уз поштовање свих заштитних мера од корона вируса.

ИЗЛОЖБЕНА ПОСТАВКА У ПОЖАРЕВЦУ ДО 25. ДЕЦЕМБРА

Од 16. новембра до 25. децембра 2020. уз поштовање свих епидемиолошких мера, изложба „Ратна слика Србије у Другом светском рату, 1941-1945“, употпуњена предметима из историјске збирке пожаревачког Народног музеја, може се погледати у Галерији савремене уметности у Пожаревцу.

- Групе архивских фотографија и докумената које посетиоци могу видети на овој изложби осликавају борбу за ослобођење земље, односно заједничку улогу југословенске Народноослободилачке војске и Црвене армије у ослобађању окупиране територије Србије, истиче директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић.

У Галерији савремене уметности могу се видети архивске фотографије које сведоче о завршним борбама за ослобођење Србије 1944. и прве половине 1945. године и 40 предмета војног наоружања и делова војне опреме који се чувају у фундусу Народног музеја.

- Акцентоване су фотографије на којима су представљена славља у ослобођеним већим градовима у Србији, нарочито град Пожаревац који је ослобођен 15. октобра и Београдска операција која се сматра једном од највећих битака вођених током Другог светског рата на Балкану. Иначе, по окончању Београдске операције сматра се да је завршено герилско ратовање на територији Југославије и започета је фронтовска борба, односно Сремски фронт који је трајао 175 дана. У тим борбама учествовало је око 200.000 војника на обе стране и окончана је пробојем 12. априла 1945. године, истиче архивист Наташа Милошевић Дулић, коауторка изложбе из Историјског архива Пожаревац.

Посетиоци Галерије у Пожаревцу могу да погледају и презентацију која обухвата целовиту изложбу архивских докумената, фотографија, музејских предмета и уметничких експоната од 1941. до 1945. године.

Текст: Д.Динић

Страни војни представници акредитовани у Србији, на изложби

СТРАНИ ВОЈНИ ПРЕДСТАВНИЦИ АКРЕДИТОВАНИ У СРБИЈИ ПОСЕТИЛИ ИЗЛОЖБУ

Изложбу архивских фотографија и докумената „Ратна слика Србије у Другом светском рату, 1941-1945” у Дому Војске Србије у Београду, 20. октобра 2020. обишли су страни војни представници акредитовани у Србији из Немачке, Италије, Европске уније, Турске, Швајцарске, Чешке, Румуније, Индонезије, Велике Британије и Алжира. Кроз изложбену

Поставка изложбе у Галерији савремене уметности у Пожаревцу

Фотографије: Министарство одбране Републике Србије, Медија центар „Одбрана“ и Историјски архив Пожаревац

2019.

У САРАДЊИ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ, ВОЈНОГ АРХИВА И ВОЈНОГ МУЗЕЈА МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ РС, УЗ ПОДРШКУ МИНИСТАРСТВА КУЛТУРЕ И ИНФОРМИСАЊА РС

Изложба у Паризу - допринос истинитој слици прошлости

Изложба „Србија у Великом рату 1914–1918“, Историјског архива Пожаревац, Војног архива и Војног музеја Министарства одбране Републике Србије, биће постављена у Културном центру Србије у Паризу до 19. октобра.

Корпусни генерал Бернард Барера, начелник Штаба Копнене војске оружаних снага Републике Француске

Свечано отварање приређено је 21. септембра и праћено је великом посећеношћу стручне и шире јавности, представника Француске, Русије, Сједињених Америчких Држава, Канаде и Србије.

Представљање ове поставке у Паризу, значајне за српску, али и светску историју, омогућило је Министарство културе и информисања Републике Србије поводом обележавања сто година од Версајске мировне конференције.

Изложбу, коју чини 270 историјских докумената и фотографија и 60 музејских предмета из фундуса Историјског архива Пожаревац, Војног архива и Војног музеја, уз штампане публикације и документарни филм на француском, енглеском и српском језику, отворила је трећи секретар амбасаде Србије и в.д. директорка Културног центра Србије у Паризу Марија Несторовић.

Нашу земљу су том приликом представљали чланови српске цивилно - војне делегације: др Јасмина Николић, директорка Историјског архива Пожаревац и руководилац пројекта, потом, капетан бојног брода Горан Петровић, директор Војног архива Министарства одбране РС, потпуковник Градимир Матић, директор Војног музеја, др Маријана Мраовић, начелник у Војном архиву и коауторка изложбе и др Драгана Милорадовић, архивски саветник у Историјском архиву Пожаревац и коауторка изложбе.

ЈЕДИНА БАЛКАНСКА ДРЖАВА ОД ПОЧЕТКА УЗ АНТАНТУ

Приликом свечаног отварања, др Јасмина Николић је подсетила на то да је Краљевина Србија у Првом светском рату била активан чинилац међународних односа, како у ратним дејствима, тако и кроз широко дипломатско ангажовање и контакте са савезничким силама, и наставила:

- Сарадња са Француском, Великом Британијом и Русијом била је интензивна и без њихове материјалне и моралне подршке није било могуће замислити тако упорну одбрану Србије. Из Русије, Велике Британије и Француске у Србију су и на Солунски фронт стизали војници, оружје, храна, новац и медицинске мисије.

- Велики допринос успеху српске војске дали су Французи. Блискост на линијама фронта исковала је ратно српско - француско другарство, које се посебно ценило. Од времена дочека српске војске на албанској обали, па до краја рата, српска војска је развила посебан однос према француској војсци и Французима. Спасавање српске војске на албанским обалама, евакуација, слање у болнице, одевање и опремање српских војника, подршка на Солунском фронту, допринели су позитивном утиску о Француској, Французима и њиховој војсци.

Пуковник Пјер Аше, изасланик одбране Канаде

У даљем обраћању др Николић је указала на чињеницу да је Краљевина Србија била једина балканска држава која је од почетка до краја рата била поуздан савезник Антанте и тиме допринела њеној ратној победи, што је наглашено и на Мировној конференцији у Версају, и додала:

- Према извештајима делегације Краљевине СХС, на мировној конференцији у Версају 1919. године, она је од балканских ратова до краја Првог светског рата имала 1.900.000 жртава, односно око 60 процената укупног становништва. Из Првог светског рата Србија је изашла као осиромашена, обезљуђена, привредно експлоатисана земља, али као победник.

Иначе, изложба доноси 270 архивских докумената и фотографија и 60 музејских експоната, којима се приказују следеће теме: почетак Првог светског рата и операције Српске војске у 1914. години, Србија и њена војска у ратној 1915, савезници и Србија 1914–1916, рехабилитација и реорганизација Војске Краљевине Србије на Крфу, савезничке санитетске мисије и лечење Српске војске, Српска војска на Солунском фронту 1916–1917, хероине и добровољци у Српској војсци и њихов долазак на Солунски фронт, пробој Солунског фронта и ослобођење Србије 1918. и губици Српске војске у Првом светском рату.

Изасланик одбране руске морнарице капетан бојног брода Владимир Минкевич и изасланик одбране Србије пуковник Мирослав Николић

Српска делегација - организатори и учесници пројекта “Србија у Великом рату” у Културном центру Србије у Паризу, 21.9.2019.

ДИРЕКТОРКА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ И РУКОВОДИЛАЦ ПРОЈЕКТА ДР ЈАСМИНА НИКОЛИЋ

Темељи културе памћења, сећања и трајања

У обраћању приликом отварања изложбе „Србија у Великом рату 1914–1918” у Културном центру Србије у Паризу, директорка Историјског архива Пожаревац и руководилац пројекта др Јасмина Николић, нагласила је да је ова поставка „споменик који хода, говори и објашњава узвишени смисао живота који је за српске јунаке и хероје прекратко трајао. Она је велики допринос култури памћења, сећања и трајања.“

- Изричито поштујући историјски научни метод, са упоришћем у архивским документима, ауторски тим и њихове институције имали су намеру да афирмацијом историјских докумената и фотографија о Србији и времену Првог светског рата, као и научних резултата српске историографије, скрену пажњу на погубни утицај политичке ревизије историје, као и да покажу и докажу да има смисла вршити валоризацију прошлости, јер одговорност према својој држави и покушај ревизије историје захтева да се свеукупној јавности понуди корпус систематизованих научних знања о истинитој слици прошлости, а што је основа даљег научног изучавања војне и политичке историје Првог светског рата, додала је између осталог др Јасмина Николић.

Др Јасмина Николић на свечаном отварању изложбе

СРБИЈА УВЕК НА СТРАНИ ДОБРА

Капетан бојног брода и директор Војног архива МО РС Србије Горан Петровић је на отварању изложбе „Србија у Великом рату 1914–1918“ у Паризу истакао да је мало народа било увек на правој страни историје, на страни добра.

- Мало је малих народа својим жртвовањем уписано великим словима у светску историју. И својим ратоводством, увек одбрамбеним. Зато овом изложбом подсећамо на значајне личности, одсудне битке, велике губитке и велике победе, рекао је капетан Петровић.

Нагласио је да српски војници, који су на својим плећима изнели те пресудне историјске тренутке и који су током година Првог светског рата исписивали најсветије и најсветлије странице српске војне историје, не смеју бити заборављени.

- Треба имати у виду да је Краљевина Србија дала потпуни допринос ратним напорима савезника и не треба да чуде, збуњују или звуче претерано речи страних сведока српског страдања који су писали да је у Србији скоро сваки Србин војник, додао је капетан Петровић, истичући да се изложбом „Србија у Великом рату 1914-1918“ у Српском културном центру у Паризу, подсећамо заједничке историје током које су се француски и српски војници препознавали као „браћа по оружју“ и „браћа по идеалима“, а пре свега по љубави према слободи.

Иначе, овом приликом је за чланове српске цивилно - војне делегације организована званична посета Војном музеју Француске. Кроз изложбену поставку о Наполеону Бонапарти провео их је директор овог музеја, генерал Alexandre d’ Andoque de Seriege. Након тога је српске представнике примио у свом кабинету, где су вођени разговори о даљим начинима сарадње, размењени су контакти и публикације.

Текст: А. М.
Фотографије: Културни центар Србије у Паризу

Велико интересовање страних делегација

Отварању изложбе „Србија у Великом рату 1914 – 1918“ у Паризу, која је изазвала велико интересовање стручне и шире јавности, присуствовали су и корпусни генерал Бернар Барера, начелник Штаба копнене војске оружаних снага Републике Француске, изасланик одбране руске морнарице капетан бојног брода Владимир Минкевич, са супругом, изасланик одбране Сједињених Америчких Држава пуковник Ален Пепер, са супругом, изасланик одбране Канаде пуковник Пјер Аше, са супругом, изасланик одбране Министарства одбране Републике Србије у Паризу пуковник Мирослав Николић, са супругом, представница Канцеларије бораца жртава Министарства војске Француске Малика Булаис, шеф Кабинета заменика градоначелнице Париза Микаел Верите.

Међу гостима били су и председници Удружења „Унија Срба“ и „Свесловенска заједница Срба“ у Француској, као и француски грађани и медији.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ: ИЗЛОЖБА „МОДА У ПОЖАРЕВЦУ 1880 – 1929, СУСРЕТ ИСТОКА И ЗАПАДА“

Европеизација Србије кроз костим

Историјски архив Пожаревац приредио је тематски и просторно веома занимљиву и инспиративну изложбу на отвореном под називом „Мода у Пожаревцу 1880 - 1929, сусрет Истока и Запада“ у свом дворишном комплексу павиљона 4 у Старој касарни.

Изложба је свечано отворена у четвртак вече, 29. августа и биће доступна посетиоцима у наредне две године као део интегралне туристичке понуде Пожаревца. Врло оригинална и информативна, на неуобичајен начин кроз моду забележену архивском фотографијом, изложба говори о историјским, политичким, економским и друштвеним приликама у процесу модернизације и европеизације Србије са прелаза из 19. у 20. век. Ауторка изложбе је др Драгана Милорадовић, архивска саветница чији је, иначе, делом то магистарски рад.

Др Јасмина Николић

Бојан Илић

Са отварања изложбе

Изложбу као пројекат иза кога је стао Град, отворио је Бојан Илић, председник Скупштине речима:

- Ова несвакидашња изложба нам показује ствари из прошлости, амбијент у Србији са краја 19. и почетка 20. века кроз моду и пут којим се она кретала. Немам ни најмању дилему да ће нам пребогате збирке Историјског архива Пожаревац показати како се живело и колико су људи са ових простора били слични и различити са остатком Европе и света.

ВРЕМЕ УСПОНА

Др Јасмина Николић, директорка Историјског архива Пожаревац на отварању је подсетила на прилике које су на овим просторима владале у периоду коме је поставка посвећена:

- Деветнаести век је био век успона за српски народ, век у коме је успостављена европска вертикала српске историје и век током којег је српски народ поново успоставио свој национални и европски идентитет. Српско друштво је посебно у другој половини 19. века било захваћено вишеструким процесима модернизације. Из европских престоница пристизале су новине које су доприносиле богатијем свакодневном животу.

- Поставку чине и 118 фотографија из збирки Историјског архива Пожаревац којом је ауторка изложбе хтела да прикаже визуелну историју Пожаревца на прелазу два века, посматрајући фотографију као документ прошлости, али и уметничко дело, један од највернијих одраза минулих епоха. Из визуре промена у одећи, презентоване су промене које су се дешавале у друштву у времену најзначајнијих догађаја на прелазу 19. у 20. век. Фотографије деце, жена и мушкараца прате костим од народног, грађанског до модног костима у годинама после Великог рата, рекла је др Јасмина Николић и додала:

- Изложба осликава историјске, политичке, економске и друштвене прилике, процесе модернизације и европеизације Србије. Костим репрезентује естетске вредности, али „тихо“ говори и о социјалној, економској и културној позицији особе која га носи.

Др Драгана Милорадовић

Проф. др Сенка Ковач

ПРИБЛИЖАВАЊЕ ПРОШЛОСТИ

Циљ изложбе и каталога није само представљање једне локалне средине и грађанског идентитета, већ и представљање пута државе од Истока ка Западу – стварање независне Кнежевине и Краљевине Србије, али и представљање фотографије као историјског извора и излагање јавности дела богате збирке фотографија Историјског архива Пожаревац:

- Изложба „Мода у Пожаревцу 1880-1929 – сусрет Истока и Запада“ са једне стране је наставак наше мисије да прошлост Града приближимо нама самима, а са друге, доказује да сегмент културе какав је мода, јесте и једна од могућности изучавања друштвене и културне историје српског народа, рекла је др Јасмина Николић.

Изложбу прати каталог чији је рецезент проф. др Сенка Ковач са Филозофског факултета у Београду. Подсећајући на значај и положај Пожаревца у ослобођеној земљи, професор Ковач је, између осталог, навела:

- Истражујући одевање др Милорадовић је дошла до закључка да је општи економски просперитет Пожаревца као и прилив све већег броја досељеника из европских земаља, Срба из других крајева проузроковао у последње две деценије 19. века велике промене у костимима Пожаревљана. На фотографијама се види велика разноврстност у одевању и поступност у формирању, како мушког тако и женског костима. Поједини Пожаревљани уз традиционалну ношњу носе кравату, ципеле и шешир. Посматрањем фотографија и њеном анализом долази се до сазнања да процес европеизације тече поступно, најпре преко појединаца, млађих особа из најимућнијих пожаревачких породица да би се промена видела и почетком 20. века као последица Великог рата и немаштине.

Фотографије на паноима поставке на отвореном су поређане у двадесет тематских целина и прате цивилизацијски ход Пожаревца који путем модернизације од вароши постепено постаје град. Ауторка изложбе др Драгана Милорадовић сматра да су теме из свакодневног живота увек интересантне и нада се да је успела да пренесе оно што је нашла у збирци Историјског архива Пожаревац:

- Оно што сам пронашла у оквиру збирки Историјског архива датовано од 1889. до 1929. године спада у збирке које су по својој бројности и очуваности једне од најбољих у оквиру фундуса свих архива у Србији.

Отварање изложбе „Мода у Пожаревцу 1880 -1929, сусрет Истока и Запада“ пратила је модна ревија костима тог периода које су носили чланови КУД „Костолац“ као и креације израђене по нацртима пожаревачке сликарке Милене Павловић Барили.

Д. Деурић

ПРЕДСТАВЉЕН ПРОЈЕКАТ ИАП И ПУ „ЉУБИЦА ВРЕБАЛОВ“

„Авантура у Архиву“

Историјски архив Пожаревац и Предшколска установа „Љубица Вребалов“ у свечаној сали Скупштине града Пожаревца представили су јавности сликовницу и бојанку под називом „Авантура у Архиву“, који су део пројекта „Архив и вртићи“. Пројекат „Авантура у Архиву“ започет још 2017. године проистекао је из сталне тенденције стицања нове публике, а на иницијативу директорке ИАП др Јасмине Николић започета је интензивна сарадња са вртићима. Осмишљена као посета изложби, прилика да се завири у фондове и збирке, припремљене архивске фотографије, школске дневнике и небројено архивско благо, резултирало је интересовањем деце за архив.

Добро осмишљен пројекат је окупио више од сто малишана из ПУ „Љубица Вребалов“, а председник Скупштине града Пожаревца Бојан Илић је истакао да локална самоуправа увек подржава пројекте у које су укључени најмлађи сугрђани, а пре свега зато што су теме историја, култура и традиција нашег краја.

БУКВАР КУЛТУРЕ ЗА ДЕЦУ

Чланица Градског већа задужена за образовање, просвету и здравство Весна Пејић је изразила задовољство што је на светлост дана изашла идеја да се деца склоне од лоших навика и што им је дата могућност да упознају свој град.

-На овај начин омогућено им је да стекну нова знања о зданима и споменицима нашег града, да заволе свој град и умеју да га представе свима који долазе. Битно је да овакву сликовницу пригрле уз себе и покажу свима да се поносе градом у коме живе. Ово би требало да буде буквар културе за нашу децу, казала је Весна Пејић.

Пројекат је реализован према претходно усвојеним смерницама током консултација чланова тима из обе установе, а представљен је на Међународној архивској конференцији на Универзитету Федерико у Напуљу септембра 2018. године, а потом и у Министарству културе Републике Србије у децембру прошле године, где је добио подршку Министарства.

ДЕЦА У УЛОЗИ ИСТРАЖИВАЧА

Директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић је нагласила да су овим пројектом едукована деца предшколског узраста о значају архивских докумената за историју града и традицију и културу нашег народа, кроз бројне васпитно – образовне активности као што су радионице, предавања, тематске изложбе и презентације, под слоганом „Путујте са нама кроз време – ми чувамо историју“.

-Желећи да избегнемо стереотипе који постоје о архивима, трудили смо се да током дечијих посета Архиву покажемо све аспекте рада на динамичан начин. Заједничко промишљање у тиму, сагледавање ресурса и уважавање реалности, довело нас је до такозваног „адаптирања“ прошлости. Са друге стране, циљ је био и преношење знања о начину, важности и могућностима да деца направе сопствени архив фотографија, дечијих цртежа, књига, сликовница, видео и аудио материјала, бојанку, уз помоћ родитеља и васпитача. Кроз концепт прилагођен искуствима данашње деце, настојећи да сачувамо културни идентитет наше заједнице, кроз дијалог и размену са архивистима, у току ових активности и осмишљених тематских и ликовних радионица, деца су се нашла у улогама истраживача, уметника и заштитника, градећи тако своје културно биће – човека који види свет као нешто лепо, са жељом да то лепо и сачува. Реализацијом овог пројекта обезбеђена је континуирана вишегодишња динамична едукација деце о значају Архива и докумената за историју и културу. Са друге стране, дат је допринос очувању архивске грађе као културног наслеђа, допринос унапређењу делатности заштите архивске грађе и развијања свести и преношење знања о значају историјских докумената код деце, чиме је на најбољи начин остварена васпитно – образовна функција ИАП, казала је др Јасмина Николић.

Наступ малишана из вртића „Лептирић“ и „Невен“

Директорка ПУ „Љубица Вребалов“ Тања Лончар је истакла да је циљ овог пројекта да се деца упознају са историјском и културном баштином свог града и са установама које је чувају, а са жељом да развијају однос припадности тој заједници и увиде значај очувања историјске грађе и културног наслеђа.

-Пред васпитачима је био велики изазов, на почетку истраживачког процеса и деца и васпитачи кренули су са исте позиције – нечег непознатог и апстрактног. На заједничком састанку чланова тимова обе институције договорено је да фокус истраживања са децом буду 4 тематске целине: „Архитектура старог Пожаревца“, „Стара занимања“, „ Превозна средства некад“ и „Мода некад и сад“. Интерактивне радионице су се одржавале у установи и ван ње са многобројним сарадницима. Током читавог тока пројекта наш рад је био континуирано представљен и доступан свима кроз изложбе, постер презентације, радове деце уз коришћену историјску грађу, као што су фотографије, разгледнице, постери. У завршници пројекта уследила је израда сликовнице и бојанке које су замишљене као дечије виђење чувања културног наслеђа и историјске грађе нашег града, закључила је Тања Лончар.

О искуствима у свом раду у име тима који је учествовао у реализацији пројекта говорила је Марија Черкез, док су деца из вртића „Невен“ и „Лептирић“ извели „Краљево коло“, „Бранково коло“ и староградску песму „Кад те видим на сокаку“.

Свечаности су присуствовали заменик председника Скупштине града Пожаревца Милић Јовановић, чланови Градског већа Дејан Крстић и Дарко Мирковић, колектив ПУ „Љубица Вребалов“, представници судства, директори установа...

Д.Динић

ПРЕДСТАВЉЕН ЗБОРНИК ДОКУМЕНАТА „ИЗВЕШТАЈИ И НАРЕДБЕ НЕДИЋЕВЕ „ВЛАДЕ НАРОДНОГ СПАСА“ ЗА ОКРУГ ПОЖАРЕВАЧКИ 1941 – 1942. ГОДИНА“

Памћење живи кроз комуникацију

Поводом обележавања Дана Историјског архива Пожаревац и 75 година од победе над фашизмом, у свечаној сали Скупштине града Пожаревца представљен је Зборник докумената ИАП и Војног архива Министарства одбране Републике Србије „Извештаји и наредбе Недићеве „Владе народног спаса“ за Округ пожаревачки 1941

Др Јасмина Николић

– 1942. година“ – том 1, приређивача др Јасмине Николић и др Маријане Мраовић.

Честитајући Дан Историјског архива Пожаревац, заменик председника Скупштине града Пожаревца Милић Јовановић је истакао да ова установа својим радом и разултатима даје значајан допринос афирмацији нашег града.

-Пожаревац је са својим шест вековним постојањем одувек био град отвореног срца, за све људе који су својим идејама и стваралаштвом дали значајан допринос у свим сферама друштвеног живота и рада. Данас, ИАП и Војни архив представљају зборник у коме се говори о човеку који је и нашем подручју, некада Пожаревачком, а данас Браничевском округу, направио велику несрећу. Надам се да ћемо данас употпунити наша сазнања новим чињеницама, рекао је Јовановић.

ЗБОРНИК ДОКУМЕНАТА – ПОЛАЗНА ОСНОВА У ИСТРАЖИВАЊУ ПРОШЛОСТИ

ИАП истражујући своја архивска документа, али проширивши своја истраживања са сарадницима на друге установе које чувају архивалије, у сарадњи и партнерству, до сада је објавио и поставио 7 изложби и 9 публикација са темама које се односе на проблематику Другог светског рата. Посебну вредност за проучавање и разумевање сложених историјских процеса и феномена, а Други светски рат и активност Владе Милана Недића свакако јесу такви, имају примарни историјски извори, у конкретном случају група фондова „Српска влада Милана Недића“, која се чува у Војном архиву. Сачувана је архивска грађа која се односи на делатност Кабинета председника, Државног секретаријата, Општег, Правног и Одељења државне пропаганде, као и на делатност ресорних министарстава и других органа централне и локалне управе. Највреднији део тематског зборника докумената јесу сами приређени историјски извори, најчешће извештаји Окружног начелства и наредбе Министарства унутрашњих послова Недићеве владе, који су се односили на Пожаревачки округ за године 1941. и 1942. Опширни извештаји објављени у овој књизи, како они које је периодично слало Окружно начелство у Пожаревцу, тако и они које је израдила Државна комисија за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача, садрже драгоцене податке о безбедносним приликама у округу, бројности и распореду немачких, колаборационистичких, партизанских и равногорских формација, као и о мерама које су предузимане за пацификацију становништва и сузбијање „комунистичке акције“.

Милић Јовановић

Директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић истиче да ће ова књига и објављени документи у њој несумњиво представљати значајан подстицај и полазну основу у истраживању прошлости Пожаревца и околине, али и историје окупиране Србије у целини.

-Темељи савременог европског друштва и идентитета изграђени су захваљујући победи антифашистичке коалиције у Другом светском рату, чија се идеологија темељила на веровању у прогрес који доноси примена разума, науке, образовања, успостављање власти народа, борба против неједнакости људи и залагање за друштво које радије гледа у будућност него у прошлост. Седамдесетпет година после победе над фашизмом много тога је заборављено. Изменио се сам дискурс антифашизма, биолошки су нестале многе генерације, започети су многи негативни процеси измене културе сећања. А памћење припада заједници. Када умру они који памте, колективно сећање уступа место неком новом памћењу. Сведоци смо нестанка целе једне генерације сведока која памти најтеже злочине и катастрофе из периода Другог светског рата. Памћење живи кроз комуникацију. Уколико она нестане, заборав се јавља као последица. Људи се сећају само онога што кроз комуникацију могу да сместе у оквир колективног памћења. Такав концепт има и ова књига, нагласила је др Јасмина Николић.

Горан Петровић

АРХИВИ КАО ВЕЧНА ИСХОДИШТА ИСТОРИЈЕ

Директор Војног архива, капетан бојног брода Горан Петровић је подсетио да дугогодишња сарадња Војног архива и ИАП има посебан карактер у оквиру покретања и реализације пројеката којима се афирмишу националне вредности и нижу признања. Након обележавања стогодишњице од завршетка ратних сукоба и победе савезничких сила у Првом светском рату, Војни архив и ИАП наставили су ангажовање на пројектима посвећеним корпусу тема које се односе на историју окупиране Србије у Другом светском рату. Овај рад започет је 2005. године поставком изложбе два архива са тематиком Априлског рата, да би током 2016. године била публикована монографија на тему: „Окупирана Србија и Пожаревац у Другом светском рату“, а потом приређена и истоимена изложба у Дому Војске Србије, у априлу 2016. године.

Др Ивана Крстић Мистрицеловић

-У времену обележавања 75 – годишњице од завршетка Другог светског рата и победе над фашизмом наше две установе донеле су одлуку да припреме и публикују тематски Зборник докумената који садржи извештаје и наредбе Недићеве владе за Округ пожаревачки у периоду од 1941. до 1944. године. Данас вам представљамо први том Зборника, који се односи на прве две године окупације и који документује страдање српског становништва у земљи захваћеној ратним вихором. Закључак је да се сви ми, у покушајима да перцепирамо и тумачимо историјске процесе, на почетку и на крају, морамо окренути архивима као „вечним исходиштима историје“ и чуварима традиције. Зборник који је данас пред вама управо је резултат наших покушаја да досегнемо наведене циљеве, истакао је директор Војног архива.

АПЕЛАЦИОНИ СУД ОДБИО РЕХАБИЛИТАЦИЈУ НЕДИЋА

Рецензент Зборника докумената, др Ивана Крстић Мистрицеловић, професор Криминалистичко – полицијског универзитета у Београду, имала је привилегију да прва погледа приређено дело, сабране страхоте подведене под „извештаје“ и „наредбе“, да види нечовечност и кајање, девастацију људи, бол и смрт.

-Чињеница да се промоција Зборника у коме су објављена документа настала у време функционисања Недићеве „Владе народног спаса“ одржава тек један дан након што је Апелациони суд одбио рехабилитацију Милана Недића, потврђује да се не ради о пукој случајности, већ о пажљивом избору истраживачке теме од стране приређивача Зборника. Намера приређивача је била да публиковањем изабраних докумената укажу на значај и суштину организације окружних начелстава за функционисање система локалне управе, а тиме и читавог система власти у Србији за време Другог светског рата. Објављена документа одиста пружају веома детаљне информације не само о приликама у Пожаревцу и Округу пожаревачком у том раздобљу, већ откривају и методе и начине којима су се немачке окупационе власти служиле у читавој Србији, а такође обилују и подацима о постанку и ривалитету различитих политичких покрета на окупираној територији, збрињавању избеглица из НДХ, Словеније, Бачке и са Косова, о улози председника „Владе народног спаса“ Милана Недића, о покрету Косте Пећанца и Равногорском покрету, казала је др Ивана Крстић Мистрицеловић.

Др Маријана Мраовић

О чињеницама које се налазе на извештајима и наредбама „Владе народног спаса“, о трагању за хуманим, а наилазећи на суровост и окрутност, о вредностима сачуваних архивских докумената, говорила је коауторка Зборника др Маријана Мраовић, научни сарадник, начелник Одељења архивске грађе отворене за истраживање у Војном архиву.

-Иако је општа промена јавног дискурса утицала на мању окренутост историји Другог светског рата, истраживања која су обављена у последњој деценији представљала су потврду пораста интересовања за теме које се односе на делатност колаборационистичке Владе Милана Недића, историју институција културе и просвете у време окупације, као и на утицај окупације на културне прилике, свакодневни живот становништва под окупацијом и место појединца у ратом захваћеним подручјима. Први том Зборника докумената садржи уводну студију приређивача и збирку оригиналних, већим делом необјављених докумената из групе фондова „Српска влада Милана Недића“, која се чува у Војном архиву. Наведена група фондова пружа јединствене податке за истраживање рада Савета комесара и Недићеве владе током окупације. Публикован је изворно текст 50 архивских докумената са укупно 364 стране, рекла је између осталог др Маријана Мраовић.

Гости на свечаности

Д.Динић

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ У 2018. ГОДИНИ

Поносни на своју мисију и визију за будућност

У години великог јубилеја, пуних седам деценија постојања и рада Историјског архива Пожаревац, уз изузетна достигнућа и заврђену високу позицију у архивистици и култури, ова институција не престаје да стално помера своје већ врло високе циљеве и домете у улози „чувара памћења, баштиника култура, доказа човековог постојања, капије прошлости...“. Историјски архив Пожаревац препознатљив је по убрзаном напретку, изузетној динамици усвајања савремених метода рада и њиховој имплементацији, по својим изложбама, издавачкој делатности, атрактивним пројектима и отвореним стручним питањима. Историјски архив је у 2018, у оквиру обележавања своје седамдесетогодишњице рада и седмогодишњице постојања националног научног часописа „Записи – Годишњак Историјског архива Пожаревац“, одржао у Пожаревцу дводневну међународну научну конференцију „Архиви у трећем миленијуму – вечна исходишта историје“, окупивши 36 стручњака из Србије, Руске Федерације, Словеније, Македоније, Босне и Херцеговине, Хрватске и Црне Горе, чија излагања су објављена у овом часопису.

Међународна научна конференција била је организована са циљем спровођења тежње на унапређењу сарадње на пољу архивске науке и струке и научно-истраживачког рада, као и сарадње између архивских институција и самих научних и културних посленика. Са друге стране, одржана конференција је и део ширег процеса отварања домаће науке и струке и успостављања квалитетније комуникације и размене вредности и резултата стручног и научног рада.

„АРХИВ У 21. ВЕКУ - РЕТРОСПЕКТИВА ИЗЛОЖБИ И ИЗДАЊА 2003-2018“

Током петнаест година, од 2003. до 2018. урађена је 91 поставка 33 тематске изложбе, изложбе су 61 пут гостовале у земљи и иностранству, 100 је број публикованих издања, организовано је 129 културних догађаја (90 свечаних отварања изложби и 39 промоција издања) на којима је било укупно 113.219 посетилаца из Србије.

-Желели смо да прошетамо кроз прошло време, сагледамо постигнуте резултате наших издавачких и изложбених по-

Др Јасмина Николић

У обиласку изложбе на отвореном, Архив Пожаревац, 8.6.2018.

духвата, да се подсетимо обрађених тема, аутора, повода, тимова стручних људи који су заједно радили на свакој публикацији и изложби Историјског архива Пожаревац, да поново доживимо узбуђење сваког изложбеног простора где смо били, проживимо свечану атмосферу сваког догађаја приређеног у част новообјављене књиге или нове изложбе, сетимо се људи који су учествовали у програмима отварања изложби и промоцијама књига, публике која је присуством и бројношћу давала значај сваком нашем културном догађају, дуготрајног и упорног тимског рада свих нас у Архиву на сваком изложбеном и издавачком подухвату, рада који превазилази свако радно време и тренутну слику броја запослених, али дефинише посвећеног архивисту. Сада, када обележавамо седамдесет година од оснивања Архива, са поносом и великом захвалношћу сећамо се свих поменутих и непоменутих личности које су учествовале у стварању наших културних производа, изложби и издања, којима се ми данас поносимо. То је и тренутак сећања на све оне који су у овој установи радили, који су допринели да се сачува архивска грађа у архивским депоима и тиме омогућили да је учинимо доступном јавности кроз изложбе, публикације, мултимедијалне пројекте на посебно организованим свечаностима – правим културним догађајима, чију ретроспективу објављује ова изложба и каталог, истакла је др Јасмина Николић, директорка пожаревачког Архива.

Изложба ИАП у Гарди Војске Србије, Београд, 4.4.2018.

У 2018. ГОДИНИ 30.556 ПОСЕТИЛАЦА

Историјски архив Пожаревац је у 2018. години остварио укупно 234 изложбена дана гостујући својим изложбама 9 пута, у галеријама у Београду, Новом Саду, Суботици, Сомбору и Параћину, на којима је било 15.082 посетилаца. Од тог броја, изложба „Србија и Браничево у Великом рату 1914-1918“ гостовала је у Новом Саду, Београду, Сомбору и Суботици, остварила 100 изложбених дана и 4.094 посетилаца, а изложба „Логор Бањица 1941-1944 – заточеници из Пожаревца и Браничевског округа“ гостовала је три пута у Београду, остварила 51 изложбени дан и окупила 6.250 посетилаца.

-Са друге стране, у Пожаревцу су постављене две нове изложбе „Ретроспектива – изложбе и издања 2003-2018“ и „Поносни на своју визију... Ретроспектива 2000-2018“ које су остариле 40 изложбених дана и 1.117 посетилаца. Три сталне изложбене поставке Архива („Занатство Округа Пожаревачког 1850-1950“, „Пожаревац на старим фотографијама“ и „Два века војске у Браничеву“) примиле су 17 колективних организованих посета са 3.688 посетилаца, уз стручно вођење и предавања аутора изложби, архивских посленика, подсећа Николић.

Документарни филм „Србија и Браничево у Великом рату 1914-1918“ емитован је у Сомбору, Сенти, Ћуприји, Параћину, Пожаревцу и на ТВ „Поморавље“ (у два термина) – седам филмских пројекција и 15.474 гледалаца.

КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНА И ОБРАЗОВНА ДЕЛАТНОСТ АРХИВА И ЗАШТИТА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ КАО КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА

Година за нама обиловала је активностима. Током године Архив је био активан и у образовним установама. Одржана су четири тематска предавања из историографије ученицима пожаревачких основних и средњих школа („Свакодневни живот у окупираном Пожаревцу 1915-1918“, „Велики рат кроз архивска документа“, „Пожаревачке школе у Другом светском рату“ и „Добротвори и задужбинари Браничевског округа“), као и едукативни семинар из архивистике за предшколске установе, основне и средње школе из свих општина Браничевског округа.

- Организовали смо дводневну међународну научну конференцију из архивистике и историографије, манифестацију „Путујте са нама кроз време – ми чувамо историју, под слоганом: Архиви: памћење, управљање, баштина“, реализовали едукативни пројекат „Архив и вртићи – сликовница и бојанка“ и две промоције наших нових издања, учествовали на две међународне конференције у Напуљу и Сенти са приказима пројеката Историјског архива Пожаревац и објавили 6 нових наслова у едицијама „Зборници докумената“, „Научноинформативна средства о архивској грађи“, „Изложбени каталози“, седми број часописа „Записи“ и сликовницу и бојанку „Авантура у Архиву“.

Такође, услужили смо 1.200 корисника и 62 истраживача архивске грађе у Архиву, микрофилмовали 8.950 архивских докумената, дигитализовали 8.950 архивских докумената, направили 2.298 фотографских снимака, преузели у Архив 142 м/1 архивске грађе, излучили 1.782 м/1 безвредног регистратурског материјала у регистратурама и 145 м/1 у Архиву, бавили се набавком архивских кутија и полица, књига и периодике за архивску библиотеку, техничком заштитом архивске грађе и објеката Архива и многим текућим пословима, истакла је директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић, у разговору за нашу новину.

Д.Динић

Никола Селаковић, Александар Вулин, генерал Милан Мојсиловић у обиласку изложбе ИАП "Србија у Великом рату 1914-1918", Београд, 11.11.2018.

2018.

СЕДАМ ДЕЦЕНИЈА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ

Архив у 21. веку

Низом активности Историјски архив Пожаревац ове године обележава 70 година постојања и рада. Да подсетимо да је у оквиру јубилеја ове године организована Међународна научна конференција која је окупила велики број учесника из Србије и иностранства, а поводом годишњице објављене су и бројне стручне публикације.

■ Поводом јубилеја, приређена изложба „Ретроспектива – изложбе и издања 2003-2018 – Историјски архив Пожаревац свом Граду и Отаџбини“

Као део Пројекта „Архив у 21. веку“, у Галерији савремене уметности у Пожаревцу протеклог четвртка, организована је изложба под називом „Ретроспектива – изложбе и издања 2003-2018 – Историјски архив Пожаревац свом Граду и Отаџбини“, аутора др Јамине Николић и др Драгане Милорадовић. Сарадници на пројекту су Мирјана Степановић и Милан Станковић, док је е-презентацију припремио Срђан Милетић.

Отварању изложбе присуствовали су Бане Спасовић, градоначелник Пожаревца, Милић Јовановић, заменик председника Скупштине града, Александар Симоновић, начелник Градске управе, пуковник Горан Петровић, директор Војног архива, проф. др Ивана Крстић Мистрицеловић са Криминалистичко-полицијског Универзитета, директори јавних предузећа и установа, представници полиције, цркве...

У музичком делу програма наступио је Леонардо Бојевић.

Историјски архив Пожаревац је 2005. године започео значајну сарадњу са Војним архивом Министарства одбране Републике Србије, са којим је реализовао пројекте којима се афирмишу националне вредности, а један од најзначајнијих је пројекат поводом обележавања стогодишњице од почетка и завршетка Великог рата.

Пуковник Горан Петровић, директор Војног архива, подсетио је овом приликом на изложбу архивских докумената и фотографија под називом „Србија и Браничево у Великом рату 1914-1918“, која је организована пре четири године. Изложба је имала велики значај у време покретања нових расправа о Великом рату и покушаја нове ревизије историјске улоге Србије у тим ратним дешавањима. До септембра ове године изложба је гостовала у 14 градова у Србији и Републици Српској и имала више од 12.500 посетилаца.

-Пре четири године публикована је и Монографија „Србија и Браничево у Великом рату 1914-1918“, која на посебан начин прати изложбу и представља јединствено издање обогаћено вредним архивским документима и фотографијама. Истакао бих да је предметна монографија до сада седам пута презентована јавности у различитим градовима. Као део својеврсног триптиха, посвећеног Првом светском рату, архиви су реализовали истоимени документарни филм, који је приказан на 11. Међународном фестивалу војно - патриотског филма у Руској федерацији, а награђен је у категорији документарног филма. Емитован је 19 пута, а у Србији га је видело више од 11.000 гледалаца. Успешна сарадња наше две установе трајала је и током ове године када су представници Војног архива учествовали на Међународној научној конференцији у организацији Историјског архива Пожаревац под називом „Архиви у трећем миленијуму-вечна исходишта историје“. Такође, наше установе планирају да до краја године публикују Зборник докумената „Извештаји и наредбе Недићеве „Владе народног спаса“ за Округ пожаревачки од 1941. до 1944.године“. Војни архив и Историјски архив Пожаревац на Дан примирја, 11. новембра, у Дому Војске Србије у Београду, приредиће изложбу „Србија у Великом рату 1914-1918“, најавио је пуковник Петровић.

Веома захтеван и амбициозан пројекат Историјски архив Пожаревац реализује у сарадњи са Криминалистичко-полицијским Универзитетом у Београду. Реч је о Пројекту истраживања историје казненог система у Краљевини Србији на примеру пожаревачког Казненог завода од 1853-1945. године. У току је реализација друге фазе овог пројекта која обухвата документе од 1918. до 1945. године. Проф. др Ивана Крстић Мистрицеловић са Криминалистичко-полицијског Универзитета истакла је да „запослени у Историјском архиву Пожаревац имају сјајне идеје, осмишљавају многе добре пројекте и окупљају тимове стручњака који их успешно реализују“.

Рад Историјског архива Пожаревац на истраживању и објављивању архивске грађе, одвија се са благословом његовог преосвештенства владике Браничевске епархије др Игнатија Мидића. Са Епархијом је 2010. године потписан посебан протокол о сарадњи чиме је ова установа, поред Историјског архива Србије, постала једина регионална институција, која има потписан документ са православном црквом и чува архивску грађу црквене провенијенције. Владикин изасланик, ђакон Томислав Пауновић честитао је 70 година постојања и рада установи која, како је рекао „у свом називу садржи стари израз Архи, што значи почетак свих почетака, истраживање тока свих догађања у свету“.

М. П.

Са отварања изложбе

БАНЕ СПАСОВИЋ, ГРАДОНАЧЕЛНИК ПОЖАРЕВЦА:

Импонује углед Историјског архива Пожаревац

Бане Спасовић, Градоначелник Града Пожаревца, поздрављајући присутне овим поводом, уједно је потврдио далековидост и визију људи који су 1948. године основали Историјски архив Пожаревац, под тадашњим називом Архивско средиште. Тај чин који је заправо потреба да се историја пажљиво и систематски чува и сортира, довео је до тога да са ове дистанце имамо бољи увид у оно шта је некада било, као и зашто се нешто догодило.

-Очување архивске грађе је обиман посао који захтева студиозност и напоран рад. Небројано пута били смо сведоци да су многи кроз историју управо највеће проблеме људском роду правили фалсификовањем чињеница и догађаја из прошлости. Као најистуренијег војника у првим борбеним редовима оне армије која то не дозвољава, управо видим вас из Историјског архива. Све недоумице око чињеница из прошлости разрешавате подацима из ваших депоа, дајући одговоре, што би рекао наш народ, ни по бабу, ни по стричевима. Историјски архив драгоцен је не само за историчаре и државну администрацију, већ и за грађанство, истраживаче аматере, као и знатижељнике сопствених породичних историја. Нама у овом граду посебно импонује углед који Историјски архив Пожаревац ужива у породици историјских архива Србије, па и код колега из иностранства. О томе сведоче признања и учешћа на међународним стручним скуповима и симпозијумима, као и иновације у области очувања архивске грађе. Посебно нам је драгоцено што сте ваше депое за љубитеље историје отворили и у форми богате издавачке делатности. Мишљења сам да такве збирке фотографија, докумената и осталих писаних података на најбољи начин говоре како се на овим просторима некада живело и шта се од тада, па до сада све променило. Седам деценија постојања показује успех, али и обавезује да наставите са високим стандардима које сте себи поставили, а нас на њих навикли. На том путу желим вам срећу која вам уз тако способан менаџмент, вредне и предане запослене и није одлучујући фактор, рекао је Бане Спасовић.

ДР ЈАСМИНА НИКОЛИЋ, ДИРЕКТОРКА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ:

„Шетња“ кроз прошло време

Др Јасмина Николић, директорка Историјског архива Пожаревац, поред осталог истакла је да су данас фондови и збирке смештени у депоима ове установе незаобилазан извор за проучавање прошлости Пожаревца, Браничева и Србије.

-Историјски архив Пожаревац је највећи чувар памћења и историјске истине, јер су у њему забележени развојни путеви, падови и успеси свих области друштвног живота овог подручја. Са друге стране, ово је и тренутак сећања на све оне који су у овој установи радили, уткали свој рад и свој живот, који су допринели да се сачува архивска грађа у архивским депоима и тиме омогућили да је учинимо доступном јавности кроз изложбе, публикације, мултимедијалне пројекте, представљаним на посебно организованим свечаностима - културним догађајима, чију ретроспективу објављује ова изложба и каталог. Сматрали смо за неопходно да вам представимо оно што смо урадили у оквиру изложбене и издавачке делатности у 21. веку, ослањајући се управо на рад генерација колега, на прикупљене архивске фондове и збирке, које ова установа чува деценијама... Данас, када обележавамо 70 година од оснивања Историјског архива, са поносом и великом захвалношћу сећамо се свих личности које су учествовале у стварању културних производа - изложби и издања, са којима се ми данас поносимо. Желели смо да прошетамо кроз прошло време, сагледамо постигнуте резултате наших подухвата кроз овај каталог и ретроспективу изложби, издања и културних догађања на којима смо их представљали, да се присетимо великих људи који су били са нама у тим значајним тренуцима, на једном месту сумирамо и ставимо на увид јавности, да се подсетимо обрађених тема, аутора, повода, тимова стручних људи који су заједно радили на свакој публикацији и изложби Историјског архива Пожаревац, да се сетимо људи који су учествовали у програмима отварања изложби и промоцијама књига, публике која је присуством и бројношћу давала значај сваком нашем културном догађају, дуготрајног и упорног тимског рада свих нас у Архиву на сваком подухвату, рада који превазилази свако радно време и тренутну слику броја запослених, али дефинише посвећеног архивисту, истакла је др Јасмина Николић.

МЕЂУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА У ОРГАНИЗАЦИЈИ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ

Проходност ка Европи

■ ***На Конференцији је своје радове изложило 35 стручњака из Србије, Словеније, Македоније, Босне и Херцеговине, Хрватске, Русије и Црне Горе***

■ ***Историјски архив Пожаревац обележио седам деценија постојања и рада и седам година националног научног часописа „Записи – Годишњак Историјског архива Пожаревац“***

У организацији Историјског архива Пожаревац, а под покровитељством Града, 13. и 14. јуна, у Пожаревцу је одржана Међународна научна конференција „Архиви у трећем миленијуму – вечна исходишта историје“, која је окупила велики број стручњака, представника архива из Србије и иностранства. Осим размене искустава међу стручњацима, била је ово уједно и прилика да се учесници конференције упознају са одређеним технолошким новинама у архивистици. Учешће је узело 35 стручњака из Србије, Словеније, Македоније, Босне и Херцеговине, Хрватске, Русије и Црне Горе.

Иначе, Међународна научна конференција једна је у низу пратећих манифестација у оквиру прославе седамдесетогодишњице Историјског архива Пожаревац и седам година националног научног часописа „Записи – Годишњак Историјског архива Пожаревац“.

СРПСКИ БРЕНД СВЕТСКЕ АРХИВИСТИКЕ

Организатор Конференције, Историјски архив Пожаревац је утицајна, у међународним круговима уважавана институција. Препознатљив је по рапидном напретку, изузетној динамици усвајања најсавременијих метода рада и њиховој имплементацији, као и по својим изложбама, издавачкој делатности, атрактивним пројектима и отвореним стручним питањима. Директорка др Јасмина Николић истиче да на том и таквом путу мисије, потписани протоколи о међународној сарадњи имају и имаће за циљ спровођење заједничких тежњи на унапређењу сарадње на пољу архивске науке и струке, научно – истраживачки рад и сарадњу између институција – потписница протокола и самих архивиста.

Са отварања Конференције

Излажење часописа „Записи“, са друге стране, део је ширег процеса отварања домаће науке и успостављања квалитетније комуникације и размене вредности и резултата стручног и научног рада. Часопис служи као дијалог са прошлошћу, али и са временом које долази. Знање о прошлости увек обогаћује наше колективно и персонално искуство, дешавања у садашњости чини разумљивим, одређујући понашања у будућности, а у њиховој основи увек су историјски извори, чувани у установама као што су архиви.

-Архиви морају да се позиционирају на место важног и незаобилазног фактора у свакој држави, у актуелним процесима трансформације друштва у друштво засновано на знању, са основним циљем да померају друштво ка бољој будућности подстичући развој. Своје место у данашњем времену, пожаревачки Архив проналази у идеји отворености. Она је окренута не само ка међународној сарадњи, институцијама из света науке, културе, медијима..., већ и ка објављивању архивског богатства и њиховом пласману у туристичке и културне програме града и региона... Пожаревачки Историјски архив у свом трајању и успешном раду, спајајући три века кроз архивску грађу коју чува и презентује, остварио је своју визију, обезбедивши платформу за активно учешће на пољу културе и науке на међународној сцени, а што је сјајна прилика да се у Европској унији бране боје, научни и стручни интегритет града и државе, као и могућност унапређења стручне сарадње са установама у другим градовима и државама у различитим доменима. Српски је бренд светске архивистике, због чега смо поносни, истакла је др Јасмина Николић.

Председник Скупштине Града Бојан Илић, пожелевши успешан рад учесницима конференције, а честитајући јубилеј пожаревачком Архиву, нагласио је да је Град поносан на резултате које је остварила ова установа.

-Сваки град има свог амбасадора, а један од најбољих које поседује Град Пожаревац јесте Историјски архив. Доказ за то свакако је и данашње присуство великог броја гостију, стручњака како из Србије, тако и из иностранства, поручио је Илић.

У формирању међународног стручног Часописа „Записи“, велику улогу имају и инострани чланови редакције. Њихово активно учешће у реализацији, директно утиче и на квалитет објављених радова.

Саша Клепић, директор Државног архива Босне и Херцеговине, сматра да су стручњаци са Међународне конференције послали јаке поруке, да су донети прави и оствариви закључци. Он се, такође, осврнуо и на значај међународне сарадње архива, коју је неопходно наставити у циљу постизања бројних заједничких циљева.

Поздравне речи упутили су и директор Државног архива Републике Македоније Кирил Петров и директорка Државног архива Загреб др Живана Хеђбели која је напоменула да је у припреми седми број часописа „Записи“, као и да су реферати пожаревачких архивиста присутни како у Србији, тако и изван њених граница.

Стручни скуп од међународног значаја

РАДОВИ И ПРЕДАВАЧИ

Првог дана Међународне научне конференције „Архиви у трећем миленијуму - вечна исходишта историје“ представљени су радови у области „Заштите и презентације културног наслеђа“. Своје радове изложили су: др Живана Хеђбели (Хрватска) - „Сањају ли андроиди електричне овце“, Саша Клепић и мр Мерима Серхатлић Агаревић (Босна и Херцеговина) – „Меша Селимовић у босанско - херцеговачком филмском стваралаштву – из грађе Архива Босне и Херцеговине“, др Влатка Лемић (Хрватска) – „Архиви и људи у дигиталном свијету – интеракција, комплементарност и синергија“, проф. др П. П. Класинац (Италија/Словенија) – „Наука о архивистици – између теорије и праксе“, проф. др М. Ларин (Русија) – „Нормативни и законодавни оквир апликација за електронску документацију у Руској Федерацији“, Јована Димитријевић (Србија) – „Изазови у заштити културних добара“, Слободанка Цветковић (Србија) – „Евиденције о архивској грађи; проблематика вођења и неопходност ажурирања“, Бојана Павловић, мср. (Србија) – „Архивирање аудио – визуелног садржаја: обрада и заштита документарних филмова у Србији“, др Радован Пилиповић (Србија) – „Синђелија као врста документа старе црквене администрације“, Вукота Вукотић (Црна Гора) – „Издавачка дјелатност архива и процес објављивања архивске грађе“. Такође, у првом делу Конференције предавања су одржали и Јована Гогић (Србија) – „Књиге у фондовима Архива Српске Православне Цркве, њихова структура и значај“, Јасмина Живковић, мср. (Србија) – „Архивска грађа у приватном власништву и њена заштита у Историјском архиву Пожаревац“, Рената Минић, мср. и др (Србија) – „Интернет у служби библиотекарства“, Наташа Милошевић Дулић (Србија) – „Дигитализација архивске грађе – искуства Историјског архива Пожаревац“, Мирјана Степановић (Србија) – „Библиотека Историјског архива Пожаревац – Моћан културно – информациони центар“, Милан Станковић, мср. (Србија) – „Канцеларијско пословање у Србији 19. века на примеру архивског фонда – Начелство Среза Звишког Кучево, 1839-1918“.

У оквиру Конференције представљен је пројекат пожаревачког Историјског архива и ПУ „Љубица Вребалов“ - „Архив и вртићи – сликовница и бојанка“ и „Промотивни дан Архива – откуп и поклон архивских докумената“. Такође, за све учеснике и госте приређен је обилазак зграде Начелства и споменика Књазу Милошу, сталним изложбама Историјског архива, спомен-поставке „Два века Војске у Браничеву“ у касарни „Генерал Павле Јуришић Штурм“, као и поставке „Пожаревачки мир 1718 – реплике медаља, гравира, слика и карти“ у Галерији савремене уметности, уз стручно вођење представника Архива.

Другог дана Конференције, током обраде теме „Сачувана историја – темељ будућности“, представљени су радови: мр Жељке Дмитрус (Хрватска) – „Бела IV кроз загребачке повеље од Златне буле до новог вијека“, проф. др Радована Радовановића и мр Небојше Ђокића (Србија) – „Борба за ослобођење Пожаревца“, др Мирољуба Манојловића (Србија) – „Кнез Милош и Пожаревац“, др Филипа Крчмара (Србија) – „Велики Бечкерек и Уједињена омладина српска“, проф. др Иване Крстић Мистрицеловић (Србија) – „Скупштински избори у Пожаревачком округу у првом периоду важења Устава од 1888. године (1888-1894)“, др Драгане Милорадовић (Србија) – „Антрополошко виђење жена са маргина друштва – осуђенице женског затвора у Пожаревачком казненом заводу у 19. веку“, мр Невенке Кнежевић Лукић (Србија) – „Криминалитет у Пожаревачком округу (1905 - 1910)“, др Момчила Исића (Србија) – „Материјално страдање основних школа у Пожаревачком округу за време Првог светског рата“, Мартина Матијашевића, мср. (Србија) – „Контекст једног времена – политички осуђеници у Забели 1929 – 1931“, Биљане Папић (Србија) – „О занатлијама на подручју Барелића среза пчињског округа Врањског од 1931. до 1940. године“, др Маријане Мраовић и пуковника мр Зорана Вигњевића (Србија) – „Значај и улога пропаганде у злочинима усташких и поступцима клерикалних власти према српском становништву у Независној Држави Хрватској“, Предрага Видановића (Србија) – „Антифашистичко деловање у окупираном Пироту до краја 1942. године“, проф. др Радована Радовановића и мр Небојше Ђокића (Србија) – „Испорука борбених авиона и хеликоптера из ССР-а Југословенском ратном ваздухопловству 1960-1989. године“ и др Богдана Лекића (Србија) – „Поводом новог покушаја територијалног ширења Хрватске на рачун српског простора“.

Архив је на свом досадашњем путу развоја установе и архивистичке науке, закључио да је међународна сарадња од огромног значаја за вредновање досадашњих резултата. Унапређење међународне сарадње и развој архивистике представља темељни елемент за осигурање, то јест адекватну заштиту архивске грађе. Организатор Међународне научне конференције сматра да ће овај скуп умногоме одредити избор будућих тема на основу којих ће се још више промовисати „Записи“, као национални научни часопис намењен стручним круговима историчара, архивиста... а у циљу размене знања, искустава и промовисања историјских чињеница. **М. П.**

Присуствовао велики број гостију

Отварању Међународне научне конференције присуствовали су: Саша Клепић, директор Државног архива Босне и Херцеговине, Кирил Петров, директор Државног архива Републике Македоније са сарадницима, др Живана Хеђбели, директорка Државног архива Загреб са сарадницима, изасланик Браничевске епархије Дејан Ивковић, Драган Вучићевић, председник Вишег суда у Пожаревцу, Драган Рупар, виши јавни тужилац у Пожаревцу, представници Министарства унутрашњих послова - професори са Криминалистичко-полицијске академије у Београду, представници Факултета безбедности Универзитета у Београду, представници Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, Александар Ђокић, начелник Браничевског управног округа, Бојан Илић, председник Скупштине Града Пожаревца са сарадницима, чланови Градског већа Весна Пејић, Дејан Крстић, Саша Глуваков, Драган Радовановић, др Момчило Исић и др Зоран Јањетовић са Института за новију историју Србије у Београду, др Милан Терзић, директор Архива Југославије са сарадницима, др Маријана Мраовић, начелник у Војном архиву Министарства одбране Републике Србије, др Радован Пилиповић, директор Архива Српске Православне Цркве у Београду са сарадницима, директор Историјског архива Ужице Жељко Марковић, директор Историјског архива Зајечар Велибор Тодоров, в.д. директора Историјског архива Панчево Душан Миловановић са сарадницима, директорка Историјског архива Краљево Весна Милојевић са сарадницима, директорка Историјског архива Ниш Иванка Станчевски са сарадницима, директор Историјског архива Сремска Митровица Дејан Уметић са сарадницима, директор Историјског архива Јагодина Миодраг Марковић са сарадницима, директорка Историјског архива Пирот Ивана Костадиновић са сарадницима, директор Историјског архива града Новог Сада мр Петар Ђурђев, представници Архива Војводине, Архива Србије, Историјског архива Крушевац, Историјског архива Врање...

ОБЕЛЕЖЕНА ДЕСЕТОГОДИШЊИЦА ЗАЈЕДНИЧКОГ ПРОЈЕКТА ИАП И ИНИС-А И 60 ГОДИНА ИНСТИТУТА ЗА НОВИЈУ ИСТОРИЈУ СРБИЈЕ

Ми стварамо историју

Поводом 60 година постојања и прегалачког рада Института за новију историју Србије и 70 година Историјског архива Пожаревац, 16. маја у свечаној сали Скупштине града Пожаревца обележена је десетогодишњица од заједничког Међународног научног скупа „Браничево у историји Србије“. Заједнички пројекат који је окупио 43 научника из Србије, Руске Федерације, Мађарске, Грчке, Бугарске... потврдио је заједничко стремљење обе установе да је сазрео нови корпус идеја и истраживања националне историје и сведочанстава о недовољно истраженим питањима или новим моментима и доприносима постојећим темама.

Др Јасмина Николић

Историјски архив Пожаревац и Институт за новију историју Србије, Међународним научним скупом 2008. године и публикованим зборником научних радова, дали су допринос неговању завичајне историје као дела велике светске историјске баштине и подстицај за проучавање овог краја.

Директорка Историјског архива Пожаревац, иницијатор целог пројекта Међународног научног скупа, главни и одговорни уредник зборника научних радова са тог скупа, др Јасмина Николић истиче да Архив има сталну потребу да сврху свог постојања, засновану на заштити колективних и појединачних права, докаже сачуваном баштином, којом се људска достигнућа, као и научне, културно – историјске и друштвене вредности чине трајнима.

● Архив доприноси очувању и неговању не само културне и историјске баштине, већ и националног идентитета и темељних вредности нације, као и особина друштвене средине којој припада.

У претходном вишегодишњем периоду Архив је иницирао, покренуо и реализовао на десетине истраживачких пројеката чији су крајњи резултати 80 публикованих архивских издања кроз 7 архивских едиција, 30 архивских изложби, 30 виртуелних изложби, три међународна научна скупа и Међународни часопис „Записи“, који је окупио више од 130 сарадника из земље и 10 европских држава, а све у циљу остваривања тежње да се прошлост Пожаревца, Србије и региона изучи, научно обради и критички валоризује како би опште и појединачно знање из историје било подигнуто на виши ниво у складу са захтевима савремене историјске науке. Управо заједнички интереси и циљ на истраживању и очувању националне историје, копча је која повезује Историјски архив Пожаревац и Институт за новију историју Србије. Нашим досадашњим радом доказали смо да можемо да будемо партнер у пројектима једне еминентне државне институције какав је Институт за новију историју Србије, те отуда ово вечерашње представљање научног и истраживачког рада и разговор о будућим научним пројектима, казала је др Јасмина Николић.

ТРИ ПРОЈЕКТНА ЦИКЛУСА ИНСТИТУТА

О месту Института и његовој традицији, профилу сарадника, оствареним и планираним активностима говорио је директор Института за новију историју Србије др Миле Бјелајац. Он је подсетио да је ИНИС основан 1958. године као Институт за раднички покрет, да би 1992. године променио назив по којем је данас познат. У овом раздобљу Институт је прешао пут од центра за сакупљање архивске грађе за историју радничког покрета и револуције до анализе и интерпретације те грађе. Овај след развоја водио је ка повећању броја и промени профила сарадника Института, али и интересовањем сарадника за све разноврсније теме који су највећим делом анализирали феномене из домена националне историје 20. века.

● Број запослених истраживача данас износи 36 од чега су 32 доктори науке. Највећи део запослених су по образовању историчари. Од 2002. године Институт се финансира преко министарства, од одобрених пројеката, а до сада су „прошла“ три пројектна циклуса. Први пројекат је трајао од 2002. до 2005. године и носио назив „Срби и распад Југославије (Узроци и последице)“, у чијем фокусу је била стварна улога српског фактора у распаду Југославије и валидност флоскуле о великосрпској хегемонији. У другом циклусу од 2006. до 2010. године имали смо пројекат „Срби и Југославија: држава, друштво и политика“. У трећем пројектном циклусу који је почео 2011. године реализована су два пројекта „Традиција и трансформација: политичке и друштвене промене у Србији и Југославији у 20. веку“ и „Срби и Србија у југословенском и међународном контексту: унутрашњи развитак и положај у европској /светској заједници“. Овим пројектима је током деведесетих година претходио један циклус тематских скупова уз презентацију тада најновијих истраживања под називом „Србија у модернизацијским процесима 19. и 20. века“. Тематски у Институту се обрађује: политичка и војна историја, биографије знаменитих личности, међународна политика и историја дипломатије, историја радничког и социјалистичког покрета, национална и локална историја, страдање становништва на простору Србије и Југославије, економска историја, друштвена историја, историја СПЦ и међуконфесионални односи, историја музике и популарне културе, спорт, гендер или родне студије (жена у домаћинству, жена на селу), националне мањине, теорија и методологија историографије, компаративне студије и научна критика. Временски, углавном покривамо период после завршетка Првог светског рата до данашњег времена, али уз поједине теме вуче се вертикала од 19. века укључујући проблематизовање историје Србије пре и током Првог светског рата, казао је др Бјелајац.

■ ***Заједнички интереси и циљ на истраживању и очувању националне историје, копча је која повезује Историјски архив Пожаревац и Институт за новију историју Србије.***

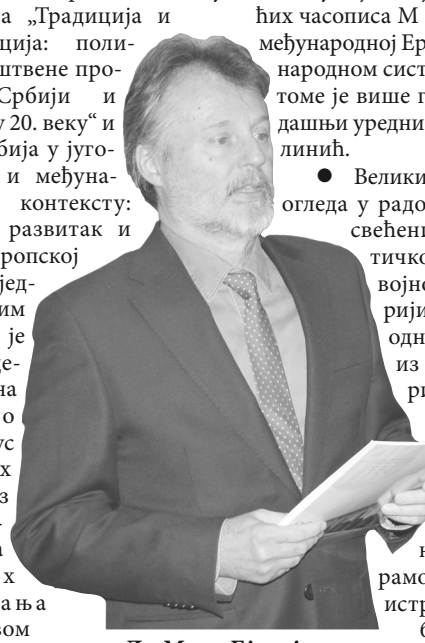

Др Миле Бјелајац

ВИСОК НАУЧНИ НИВО

Институт за новију историју Србије има свој научни часопис „Токови историје“ који је од недавно у највишој категорији домаћих часописа М -24 и налази се на међународној Ерих листи и у међународном систему ДОИ броја. О томе је више говорио његов садашњи уредник др Слободан Селинић.

● Велики дијапазон тема се огледа у радовима који су посвећени не само политичкој, дипломатској, војној историји, историји међународних односа, већ и темама из економске историје, друштвене историје, културне историје, историје цркве и верских заједница, али и отварамо простор за истраживање тема из ближе прошлости, распада Југославије, као и радова који вреднују међународну историографију и међународне радове о догађајима из најновије прошлости. Часопис је увек имао бројне рубрике и на тај начин показује своју опредељеност да истраживачи са различитим афинитетима могу да пронађу своје место у „Токовима историје“, истакао је др Селинић.

О издавачкој активности Института у последњих десет година излагао је научни сарадник др Владимир Цветковић. У том периоду објављено је 58 монографија и 15 тематских зборника радова, 3 књиге су у штампи, док су још 3 у припреми. Сва новија издања Института доступна су и редовно промовисана на Београдском сајму књига уз запажен одјек у стручној, али и широј читалачкој јавности. Највећи део тематских зборника радова фокусиран је на граничне и јубиларне године и догађаје, попут српске перцепције Руске револуције 1917, контраверзних тумачења 1941. и 1945. године, ослобођења Београда, те унутрашњих и међународних импликација догађаја из 1968. године. Посебан печат научној продукцији дао је међународни скуп о Јосипу Брозу Титу праћен волуминозним зборником радова, а посебна колективна издања Института посвећена су дипломатској историји социјалистичке Југославије и сагледавању односа између традиције и трансформације српског и југословенског друштва.

Др Момчило Исић, научни саветник, аутор многих капиталних пројеката ИНИС-а посвећених сељаштву, школству, како у 19, тако и у 20. веку, положају жена на селу, страдалима у Првом светском рату, говорио је о пројекту биографије Милоша Московљевића и пет томова његових дневника од 1916. до 1968. године. Реч је о једном од најдуже вођених дневничких забелешки на српском језику и о историјском извору у коме је могуће наћи мноштво корисних података о најзначајнијим домаћим и светским збивањима у најбурнијем периоду 20. века, било да је реч о унутрашњој или спољној политици, економији, друштвеним кретањима... Посебну вредност овом извору даје чињеница да је његов аутор др Милош Московљевић, иначе лингвиста, филолог, професор, политичар и министар, током тог дугог периода обављао и неке од најодговорнијих дужности у дипломатији и парламентарном животу.

Виши научни сарадник др Александар Раковић међу чијим делима се налазе и „Рокенрол у Југославији 1956 – 1968“, али и монографија „Југословени и Ирска револуција 1916 – 1923.“ излагао је о заступљености различитих тема из друштвене историје у радовима сарадника. Он је подсетио да се заједнички пројекат ИАП и ИНИС-а састоји од 637 страна, 38 радова, од чега се 20 радова бави насељима, културом и становништвом у браничевском крају.

Научни сарадник др Александар Стојановић изучавајући проблематику националне историје 20. века, писао је о Влади Милана Недића, о његовом српском, цивилном и културном плану, о идејама, политичким пројектима и пракси Недићеве Владе и колаборационистичкој штампи. Његово излагање било је посвећено покривености тема из националне, политичке и војне историје и историје институција.

Др Милан Пиљак, сарадник на пројекту у ИНИС-у говорио је о међународној сарадњи Института, студијским боравцима сарадника у иностранству и учешћу на дужим међународним пројектима. Институт је састављен од врло квалитетних истраживача свих генерација и све више учествује у научном, просветном и културном животу у Србији, али и свету.

Овом приликом др Јасмина Николић и др Миле Бјелајац су разменили публикације које на јединствен начин сведоче о богатом опусу Института и пожаревачког Архива. Институт је обогатио библиотеку Архива са око стотину наслова, који су публиковани у периоду од 2008. године до данас.

Д.Динић

Запослени ИНИС-а на свечаности у Пожаревцу

УСПЕШНА САРАДЊА И ДОПРИНОС НЕГОВАЊУ ТРАДИЦИЈА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Изложба „Логор Бањица“ на Војној академији

Изложба „Логор Бањица 1941-1944 – заточеници из Пожаревца и Браничевског округа“, Историјског архива Пожаревац и Историјског архива Београда, постављена је у централном холу Војне академије у Београду, поводом обележавања Дана Војне академије Универзитета у Београду. Изложба је свечано отворена 15. марта 2018. године, у присуству високих војних званица на челу са ректором Универзитета одбране генерал – мајором проф. Др Младеном Вуруна. На свечаности отварања изложбе аудиторијуму се обратила др Јасмина Николић, директорка Историјског архива Пожаревац и коауторка изложбе. Изложбу је отворио пуковник проф. др Мирослав Талијан, начелник Војне академије у Београду. Изложбу су 16. марта посетили представници Министарства одбране и Војске Србије, професори и сарадници Универзитета одбране, као и бројни сарадници и пријатељи Војне академије.

Са отварања изложбе о страдањима логораша

Велико интересовање за изложбену поставку

Изложено је 78 архивских докумената и фотографија на паноима – цирада, 17 експоната у витринама, 4 макете књига притвореника Бањичког логора на сталцима, монитор са блоковима фотографија и факсимилима докумената припадника немачких и српских квислиншких представника власти, фотографије спољашњег изгледа логора и унутрашњости, са снимцима ходника, врата соба и крвавог степеништа, фотографије заточеника са подручја Пожаревца и Браничевског округа, фотографије асанације терена (стрелиште у Јајинцима) и фотографије ексхумације, идентификације и сахране жртава логора Бањица. Изложба гостује на Војној академији у Београду до 30. марта 2018. године.

Припадници Генералштаба ВС у посети Архиву

У циљу развијања морала и неговања традиција код припадника Војске Србије 20. марта реализована је посета Историјском архиву Пожаревац од стране 165 припадника Генералштаба Војске Србије из Београда. У оквиру ове посете група је поред изложби ИАП обишла и сталну спомен поставку „Два века војске у Браничеву“ у Касарни „Генерал Павле Јуришић Штурм“.

Обраћање др Јасмине Николић

У Историјском архиву Пожаревац кроз сталну изложбену поставку на отвореном „Занатство Округа Пожаревачког“ групу је водила коауторка изложбе др Драгана Милорадовић, архивски саветник, а у унутрашњости објекта госте су дочекали директорка ИАП др Јасмина Николић и председник Скупштине града Пожаревца Бојан Илић.

У обиласку Архива

На добродошлици су се захвалили пуковник др Срећко Кузмановић и мајор Бојан Вешковић из Управе за људске ресурсе Генералштаба Војске Србије. Овом приликом Историјском архиву уручена је захвалница за успешну сарадњу и допринос неговању традиција Војске Србије и размењени су пригодни поклони. Директорка ИАП др Јасмина Николић је присутне представнике Војске Србије упознала са установом и њеним значајем, делатношћу, територијалном надлежношћу, са кратким историјатом града Пожаревца и објекта Старе касарне – павиљон 4. Такође, она је говорила о развијању града у периоду књаза Милоша Обреновића у периоду од 1825 -1839. године. Гости су потом обишли поставку „Пожаревац на старим фотографијама“ са краја 19. и прве половине 20. века, о којој је говорила архивиста Наташа Милошевић Дулић, затим су погледали поставку „Старе и ретке књиге“ из фундуса ИАП која обухвата период од 1752 – 1864. године. На крају су, у депоу, обишли пригодно постављену изложбу фотографија, докумената војне провенијенције, војних часописа, листова и књига, са краја 19. и почетка 20. века, специјално за ту намену припремљену за посетиоце Војске Србије.

Уследила је посета и обилазак спомен поставке „Два века војске у Браничеву“ у простору Касарне, кроз коју их је водила коауторка изложбе др Јасмина Николић. Она је посебно нагласила део изложбе који се односи на формирање првих јединица стајаће војске у Пожаревцу 1826. године, затим оснивање војне болнице, прве војне школе, прве војне музике и Гарде. Затим их је спровела кроз причу о Првом и Другом светском рату, са посебним указивањем значаја архивских докумената и фотографија који говоре о традицијама јединица војске на територији Браничевског округа, односно града Пожаревца. Припаднике Војске Србије је највише интересовало и највише су пажње посветили „зиду хероја“ на коме се налази попис од 14.500 погинулих у ратовима за ослобођење нашег града и округа.

- Спомен изложба представља преглед војне историје, попис најзначајнијих догађаја из живота и рада војних јединица у овом делу Србије током два века. Ток историје илустрован је факсимилима докумената, фотографијама, мапама, цртежима, списковима изгинулих ратника и жртава ратова, као и заставама, оружјем, униформама, мањим бројем оригиналних музејских експоната попут ордења, медаља и других предмета. Кроз изложбене паноа путујемо кроз време у коме се одвија читав процес смене различито униформисаних и наоружаних војника. Пратимо развој модерне српске војске који је текао од Марићевића јаруге и устаничке заклетве, Милошевих солдата, школовања официрског кадра у земљи и стварања официрског кора, стицања независности и јачања модерне књажевске и краљевске војске и касније њено утапање у Краљевску југословенску војску, као и стварање Југословенске народне армије, до данашње Војске Србије, истакла је др Јасмина Николић.

Спомен поставка „Два века војске у Браничеву“ у простору Касарне

О Касарни у Пожаревцу говорио је заменик команданта Центра за обуку копнене војске пуковник Миломир Рајић.

Д.Динић

Гостовање у Суботици

Изложба „Србија и Браничево у Великом рату 1914-1918“ Историјског архива Пожаревац и Војног архива Министарства одбране Републике Србије, од 12. до 23. марта 2018, гостује у Суботици, у Галерији Отвореног универзитета. Повод гостовања је обележавање стогодишњице од завршетка Првог светског рата. Током трајања изложбе, приказује се истоимени документарни филм, кроз специјалне пројекције, за ученике основних и средњих школа са подручја Града Суботице. Организатор гостовања ове изложбе и документарног филма је Отворени универзитет Суботица.

Ученици Економске школе у Суботици у организованој посети изложби

Изложба је јавности први пут приказана у Великој галерији Дома Војске Србије у Београду, јула 2014. године, а потом и у Новом Саду, Пожаревцу, Пријепољу, Бања Луци, Врању, Нишу, Крушевцу, Краљеву, Ваљеву, Мионици, Крагујевцу и Сомбору.

Параћинци обишли Спомен собу

Туристичка група од 50 лица из Параћина 11. марта посетила је сталну спомен-поставку „Два века војске у Браничеву“, изложбу Центра за обуку копнене војске Пожаревац и Историјског архива Пожаревац, у касарни „Генерал Павле Јуришић Штурм“ у Пожаревцу. Пригодно предавање и вођење кроз изложбу одржала је коауторка изложбе др Јасмина Николић, директорка Историјског архива Пожаревац.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ ПРЕДСТАВИО НАСЛОВ У ОКВИРУ ЕДИЦИЈЕ „ПОСЕБНА ИЗДАЊА“

О Учитељској школи у Пожаревцу

Историјски архив Пожаревац у сарадњи са Савезом учитеља Републике Србије и ОШ „Краљ Александар Први“ 28. фебруара у свечаној сали Скупштине града Пожаревца представио је нови, петнаести по реду наслов у оквиру Едиције „Посебна издања“. Наслов под називом „Учитељска школа „Вељко Дугошевић“ Пожаревац – Летопис школе 1947 – 1974.“ приредила је виши архивиста Слободанка Цветковић поводом 70 година од оснивања Учитељске школе у Пожаревцу и 285 година основног школства у Пожаревцу. У ИАП чува се архивски фонд Учитељска школа „Вељко Дугошевић“ Пожаревац, чија архивска грађа садржи годишње извештаје о раду школе, деловоднике, општу архиву, уписнице ученика, записнике о полагању стручних испита, дневнике рада, досијеа запослених, платне спискове, дипломе и похвалнице, записнике са седница Наставничког већа, Школског савета и Школског одбора, Управног одбора, Радне заједнице и колектива, стручних актива наставника, као и нормативна акта, фотографије и Летопис школе од 1947. до 1974. године.

ИЗВОР САЗНАЊА И ЕМОТИВАН ПОДСЕТНИК НА ШКОЛСКЕ ДАНЕ

Према речима директорке Историјског архива Пожаревац др Јасмине Николић значај овог летописа није само у томе што је својеврсни споменик рада ове школе, већ за историчаре представља драгоцени извор података о школи, њеном расту и развоју, али и утицају идеологије и политике на школу и просветни систем, на будуће учитеље који ће својим радом образовати неке нове генерације.

-У част 70 година од оснивања Учитељске школе у Пожаревцу, кроз публиковање летописа ове образовне установе који прати рад школе у периоду од 1947. до 1974. године, покушали смо да се одужимо креаторима знања, нашим учитељима и употпунимо податке о постојању и раду ове значајне школске установе. Верујемо да ће и будућим истраживачима и историчарима овај летопис бити значајан извор сазнања, а свима онима који су били ђаци Учитељске школе у Пожаревцу, емотиван подсетник на школске дане. Можемо констатовати да ова публикација даје допринос заштити, коришћењу културног наслеђа, промоцији архивске грађе као културног добра, обезбеђује услове за доступност садржаја архивске грађе јавности, али има и значај за развој и унапређење архивске струке и постизање нових научних резултата, казала је др Јасмина Николић.

Председница Савеза учитеља Републике Србије Наташа Николић Гајић подсетила је да овај Савез броји 10.000 чланова, учитеља из целе Србије организованих у 60 локалних учитељских удружења. Само на територији Браничевског округа има четири

Др Јасмина Николић

удружења и пет на територији Школске управе Пожаревац.

-Та удружења давних година оснивали су управо они учитељи који се налазе у овом летопису, који нам је ИАП поклонио на коришћење и сећање. Велика је одговорност на нама да наставимо оно што се заправо постављало у учитељским школама широм Србије, а посебно у овој која је била у Пожаревцу тих година. Ту су се осим креатора знања, формирале и особе које су у школама нама биле и родитељи, јер се учитељ понашао према деци управо онако како би сви родитељи требало да се понашају код куће. Породице и школа су тада биле јединствене и надамо се да ће се и данас то време некако вратити. Савез учитеља ће у сваком тренутку пратити своју мисију, а то је подизање угледа просветних радника и стварање школе по мери детета, истакла је Наташа Николић Гајић.

ЛЕТОПИС- МИКРОКОСМОС ШКОЛСКОГ ЖИВОТА

Виши научни сарадник за савремену историју у Београду др Драгомир Бонџић у свом обраћању је нагласио да летопис представља вредно сведочанство о постојању и раду Учитељске школе, проблемима, тешкоћама, свакодневници, успесима и резултатима, наставницима и ученицима.

-Летопис је приређен лепо и са укусом, али пре свега квалитетно и корисно за историографију, педагогију, културу, просвету. Посебно морам да истакнем фотографије које у великом делу прате текст и представљају велику драгоценост издања. Приређивач, Слободанка Цветковић је пре летописа дала кратке и прецизне смернице, окви

Наташа Николић Гајић

вире и основне податке о школи. Према њеним речима, летопис приказује читав један микрокосмос живота и рада у школи.

Међутим, у летопису се, каже, не говори само о унутрашњим питањима школе, већ се на известан начин осликава место и повезаност школе са политичком, друштвеном, економском, културном реалношћу у којој је деловала и у којој је изнедрила више од хиљаду младих учитеља.

-У школи је 1948. године последњи пут одржана прослава Светог Саве, а 1951. године је одржана дискусија о борби против религиозности у којој је тражено да се не оправдавају изостанци због верских празника. Постоји податак да је 30. марта 1967. године професорка Споменка Протић одржала предавање о развоју српскохрватског језика и изнела свој став о Декларацији о положају хрватског књижевног језика и предлогу за размишљање групе српских књижевника. Не знамо какав је став изнела професорка, али свега неколико дана после објављивања те декларације и покретања језичког питања, које је потресло политичку сцену тадашње државе, уследила је реакција и у пожаревачкој Учитељској школи. Реаговано је и на спољнополитичке проблеме, па су тако 16. децембра 1967. године ученици учествовали на масовном митингу против рата у Вијетнаму, а 26. августа 1968. године у школи се расправља о ситуацији после уласка трупа Варшавског пакта у Чехословачку. Користећи овај летопис, видимо да су у школи одржаване бројне приредбе, концерти, представе, политички и стручни говори. Истовремено, ученици ове школе су путовали широм тадашње државе, редовни гости су били у Београду, присуствовали изложби слика Ван Гога у Народном музеју, опери Аида у Народном позоришту, Крлежиним Глембајевима у ЈДП –у. Наставници су учествовали на семинарима у земљи, али и у Француској, Немачкој, Совјетском Савезу, закључио је др Бонџић.

Из летописа се детаљно види не само како су Учитељска школа, њени наставници и ученици живели и радили, већ и колико су били део времена и простора у којем су постојали и деловали.

Др Драгомир Бонџић

Слободанка Цветковић

Стога се др Бонџић захвалио Архиву и колегеници Цветковић, која је ову драгоцену публикацију извукла из скровитих кутова Архива.

РУКОПИС БЕЗ ИДЕОЛОШКЕ ОБОЈЕНОСТИ

Приређивач публикације Слободанка Цветковић истиче да излазак овог летописа пред очи јавности не говори само о Учитељској школи, већ и о одговорном односу запослених у Учитељској школи према ономе што многи и данас сматрају небитним и споредним – архивској грађи. Ретко се дешава у нашој архивској пракси да једна установа тако педантно води своје канцеларијско пословање и тако одговорно чува своју документацију, као и да одговорни људи на челу установа, схватајући значај докумената за историју приликом гашења институције, сву архивску грађу предају на чување Историјском архиву, рекла је Цветковић и додала:

-У документацији Учитељске школе предатој 1974. године нашем архиву, на архивским полицама ова књига чекала је своје време и руке које ће је пробудити из архивског сна. Ретко се дешава да историчар има среће да наиђе на историју једне установе од оснивања и гашења на једном месту, у једној књизи. Управо је то случај са овом књигом. На једном месту, током 27 година постојања ове школе, неки људи су брижљиво записивали, некада готово из дана у дан људе, догађаје и чињенице о Учитељској школи. Некада су те информације биле оскудније, а некада су догађаји бележени из дана у дан. Педантно су бележене информације о животу школе, ученичким и наставничким активностима. Зато посао на приређивању ове књиге није био претерано тежак, напротив био је више задовољство него посао, нагласила је Слободанка Цветковић.

Књигу невелику, тврдо укоричену свеску са исписаних 178 страна, са брижљиво излепљеним фотографијама писало је највероватније седам различитих аутора. Бележили су не само значајне, већ и свакодневне моменте из живота и рада школе, кратке, јасне, али садржајем богате информације, без претераног улепшавања и дораде. Оно што је квалитет овог рукописа за историчаре, јесте што текстови нису идеолошки обојени, већ су писани званичним, документарним стилом, без превише украшавања и револуционарног полета у изражавању, иначе карактеристичног за послератни период. Историчар и истраживач зато читајући овај текст нема потребу да разгрће идеолошка тумачења и ставове писаца, већ може јасно да евидентира оно што се заиста дешавало у животу школе.

За педагоге ова књига доноси информације о односу наставника и ученика, као и о односу ученика према школи, одговорности наставника према послу и њиховим активностима кроз бројне секције. Записи у летопису говоре и о животу ученика у школи, о њиховом успеху за који се може рећи да је био врло строго оцењиван. За историчаре овај текст доноси бројне информације о историји нашег послератног школства у социјализму, о функционисању школа и школског система, о односу државе и власти према школи, улози просвете у борби за „светлију будућност“, суптилном утицају власти кроз наставне садржаје и обрачун са капитализмом, формирању социјалистичке свести, стању нације и тежњама за описмењавањем ради напретка државе и привреде, о државној интервенцији у одвајању цркве од државе и школе, о обрачуну са религијом у школи, финансијском стању школства, опремљености школа, положају наставника и ученика.

У културно – уметничком делу програма наступио је Учитељски хор ОШ „Краљ Александар Први“, стихове Учитељске заклетве казивао је Мирослав Милутиновић, а скупу су присуствовали народни посланик Милетић Михајловић, заменик председника Скупштине града Пожаревца Милић Јовановић, чланови Градског већа, представници Министарства одбране Центар Пожаревац и БИА.

Д.Динић

Гости на свечаности

2017.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ У 2017. ГОДИНИ

Један од водећих архива у Србији

Програмским ативностима Историјског архива Пожаревац у 2017. години обухваћене су изложбе, публикације у оквиру седам едиција ИАП, гостовања програма Архива у земљи и иностранству, стручно усавршавање, предавања, манифестације, учешће на међународним и домаћим стручним скуповима и конференцијама, микрофилмовање и дигитализација архивских докумената и рад са странкама и истраживачима у установи. У том смислу, ИАП се у овој години представио са пет изложбених премијера: Логор Бањица 1941-1944 - заточеници из Пожаревца и Браничевског округа, Занатство Округа Пожаревачког, Основно школство у Пожаревцу 1815-1882, Казнено-поправни заводи у Србији - Пример Пожаревачки казнени завод 1853-1918. и Пожаревац на старим фотографијама; пет изложби гостовало је у Београду, Суботици, Ћуприји и Крагујевцу, објављено је десет наслова у едицијама „Посебна издања“, „Изложбени каталози“, „Електронска издања-виртуелне изложбе“ и „Културна баштина“; микрофилмовано је 11.284, а дигитализовано 12.153 архивских докумената, услужено 1.300 странака и истраживача у самом Архиву. Изложбе је посетило 4.700 људи и забележено је око 6.000 посета почетној страни званичног сајта Архива.

ДЕСЕТ ПУБЛИКАЦИЈА И ПЕТ ПРЕМИЈЕРА

-Годину смо започели јако лепим догађајем. Наиме, на свечаности поводом обележавања Дана Института за стратегијска истраживања Министарства одбране РС и Дана Војног архива, одржаној 6. фебруара у Београду, додељене су награде и захвалнице појединцима и институцијама у знак дугогодишње сарадње, а међу награђенима био је и Историјски архив Пожаревац. Такође, почетком године, стална изложбена поставка „Два века војске у Браничеву“, аутора др Јасмине Николић и пуковника др Миливоја Пајовића, коју је ИАП приредио у сарадњи са Центром за обуку копнене војске у Пожаревцу, одлуком команданта Команде за обуку Војске Србије, проглашена је за најбољу спомен–собу у јединицама Команде ВС. У фебруару, ИАП се први пут представио на Међународном сајму туризма у Београду, као део туристичке понуде Града Пожаревца, где смо се са сталном спомен-собом, изложбеном поставком на отвореном и поставкама унутар архивског депоа, позиционирали на туристичкој мапи Града и Србије. У организацији ИАП, 2. марта, одржана је, пета по реду, „Школа архивистике“ на тему „Заштита архивске грађе и документарног материјала код установа културе у Браничевском управном округу“. Већ 15. марта ИАП је постао члан Међународног центра за архивска истраживања са седиштем у Бечу. У Галерији савремене уметности, 23. марта, представили смо се премијерном изложбом „Казнено-поправни заводи у Србији – Пример Пожаревачки казнени завод 1853–1918“, ауторског тима из Историјског архива Пожаревац и Криминалистичко–полицијске академије у Београду. Изложба је била доступна посетиоцима до 10. априла 2017. године, истиче др Јасмина Николић, директорка Историјског архива Пожаревац, која је овогодишњи добитник друштвеног признања „Капетан Миша Анастасијевић“ у категорији „За очување и презентацију културне баштине Браничева“. Ово признање заједнички додељују Новосадски и Београдски универзитет и „Медиа Инвент“ уз медијско покровитељство РТВ Војводине.

Др Јасмина Николић

Са отварања изложбе „Логор Бањица 1941 – 1944 – заточеници из Пожаревца и Браничевског округа“

Крајем марта, у Економско–трговинској школи, учесницима Републичког такмичења из трговинског пословања одржано је предавање „Трговина у Пожаревачком округу до 1941. године“, од стране Јасмине Живковић, вишег архивисте ИАП. У априлу, архивиста Наташа Милошевић Дулић је учествовала на Међународној конференцији „Технички и посебни проблеми класичног и електронског архивирања“ у Словенији, са презентацијом реферата под насловом „Последице неадекватних услова чувања архивске грађе у архивима – искуство Историјског архива Пожаревац“. Такође, 19. априла у свечаној сали Скупштине града Пожаревца, премијерно је представљена монографија „Казнено–поправни заводи у Србији - Пример Пожаревачки казнени завод 1853–1918, књига прва“. Поводом Дана ИАП и Дана Архива Републике Српске, 24. априла, у оквиру међународне архивске сарадње, у Галерији савремене уметности у Пожаревцу, отворена је престижна изложба архивских докумената „25 година Народне Скупштине Републике Српске 1991–2016.“ Потом је, 19. маја, у амфитеатру „Арчибалд Рајс“ на Криминалистичко–полицијској академији у Београду, представљена монографија и изложба „Казнено–поправни заводи у Србији – Пример Пожаревачки казнени завод у Пожаревцу 1853–1918.“ Поводом 9. јуна, Међународног дана Архива, као члан европске и светске породице архива, ИАП је одржао пету манифестацију „Дан отворених врата Архива“ под слоганом „Путујте са нама кроз време - ми чувамо историју“. Вест о овој манифестацији нашла се на порталу Међународне архивске организације са седиштем у Паризу и у емисији РТС-а „Тако стоје ствари“. У оквиру Фестивала европског филма, 17. јула на Палићу, по позиву организатора, изложба ИАП „Филмови које смо волели 1947–1980“, била је пратећа манифестација фестивала и њу је, у галерији Отвореног универзитета у Суботици, отворио директор Фестивала Радослав Зеленовић. У периоду од 1. до 15. августа, у организацији Казнено–поправног завода и Музеја „Хореум Марги-Равно“ у Ћуприји, представљена је изложба „Казнено–поправни заводи у Србији – Пример Пожаревачки казнени завод у Пожаревцу 1853–1918“. У посети ИАП 20. септембра били су архивисти Историјског архива Београда, када је уприличен обилазак архивских депоа и разгледање изложбених поставки „Пожаревац на старим фотографијама“, „Стара и ретка књига 1752–1864“ и „Занатство Округа Пожаревачког“.

ИЗЛОЖБУ О ЛОГОРУ БАЊИЦА ВИДЕЛО 1.700 ПОСЕТИЛАЦА

-Ову годину обележила је премијера изложбе „Логор Бањица 1941-1944 – заточеници из Пожаревца и Браничевског округа“, ауторки Исидоре Стојановић, др Јасмине Николић и Снежане Лазић, постављена у Галерији савремене уметности у Пожаревцу, у периоду од 20. септембра до 13. октобра. Изложбу је обишло 1.700 посетилаца, а припремљена је у сарадњи са Историјским архивом Београда. Ауторски тим је приредио јако занимљиву поставку докумената, фотографија, реплика логорских књига и предмета, коју су организовано обишли ученици основних и средњих школа, делегације Архива Босне и Херцеговине, Министарства одбране РС и Војске Србије, Међурегионалног координационог савета Народног конгреса индустријалаца и предузетника из Русије и општина Браничевског округа. Иста делегација из Русије је 14. октобра посетила сталну спомен-поставку „Два века војске у Браничеву“, у касарни „Генерал Павле Јуришић Штурм“. Од 20. октобра до првих дана новембра, у Амиџином конаку у Крагујевцу, у организацији Народног музеја и Историјског архива Шумадије из Крагујевца, приређено је гостовање изложбе ИАП и Војног архива Министарства одбране РС „Србија и Браничево у Великом рату 1914–1918.“ У Дому Гарде у Топчидеру, 30. октобра, одржан је радни састанак у вези израде монографије и документарног филма о спомен–собама Министарства одбране и Војске Србије, где сам представила угледни пример сарадње између Војске Србије и Архива Пожаревац, презентујући заједничку сталну спомен–поставку Центра за обуку копнене војске у Пожаревцу „Два века војске у Браничеву“, која је постала део туристичке понуде Града Пожаревца. Изложба на отвореном „Занатство Округа Пожаревачког“, ауторки др Драгане Милорадовић и Јасмине Живковић, мср, у дворишном комплексу ИАП, представљена је јавности 7. новембра. Такође, још једна премијера реализована у овој години, јесте изложба „Основно школство у Пожаревцу, 1815–1882“, ауторке архивисте Наташе Милошевић Дулић. Изложбу је у Галерији савремене уметности у Пожаревцу, 20. новембра, отворила проф. др Славица Ђукић Дејановић, министарка у Влади Републике Србије. Намера нам је била да осликамо школске прилике у Пожаревцу, које су биле поуздан показатељ духовог стања у друштву, економских могућности општине и државе, присутне сталне штедње, положаја учитеља, односно сагледали смо прилике у којима су радиле школе и открили драматичну последицу запуштености која није могла бити компензована напретком у другим областима живота друштва и појединаца, иако су учитељи били носиоци културног развоја општине и државе, сазнајемо од др Јасмине Николић.

Све поменуте изложбе прате штампане публикације – каталози, електронска издања-виртуелне изложбе, сетови фотографија на разгледницама и постери.

УСПЕШНА ПРОМОЦИЈА АРХИВИСТИЧКЕ ТЕОРИЈЕ И ПРАКСЕ

У оквиру програма ресоцијализације и едукације осуђених лица Управе за извршење кривичних санкција Министарства правде РС, 7. децембра у Казнено–поправном заводу у Ћуприји, представљена је изложба „Филмски плакат 1941–1945“, аутора др Јасмине Николић и др Драгане Милорадовић, која је затим наставила своје гостовање у галерији Музеја „Хореум Марги–Равно“ у Ћуприји. У децембру је објављен и нови број међународног часописа „Записи“-Годишњак Историјског архива Пожаревац, који редовно излази шест година, успешно промовишући архивистичку теорију и праксу, као и постулате друштвених и хуманистичких наука. Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије је часопису „Записи“ (од 2015. године) доделило категорију М53 – Национални научни часопис. Најновији, шести број, доноси 27 разноврсних прилога, од којих 15 обрађује теме из архивистике и историографије, док 12 даје приказе конференција, изложби, новообјављених публикација и примере из рада архива и других институција у земљи и иностранству.

Са отварања изложбе „Основно школство у Пожаревцу, 1815 – 1882.“

Такође, објављен је нови наслов у едицији „Посебна издања“ - „Учитељска школа „Вељко Дугошевић“ у Пожаревцу - Летопис школе 1947-1974“, приређивача вишег архивисте Слободанке Цветковић, а поводом обележавања 70 година од оснивања Учитељске школе у Пожаревцу. Ова публикација ће бити представљена јавности у јануару 2018. године, када ће и изложба „Филмски плакат 1941–1945“ гостовати у Параћину, док ће изложба „Србија и Браничево у Великом рату 1914–1918“ бити представљена у Сомбору и Суботици. Највероватије у марту, јавности ће бити представљен шести број часописа „Записи“, који је за шест година постојања окупио стотину сарадника из десет земаља Европе, а сјајна је прилика да се у 2018. години, када се обележава 70 година од оснивања и рада ИАП, сви они окупе у Пожаревцу на међународној конференцији. Захваљујући свему што је урађено у претходном периоду и добијеним јавним признањима и наградама, пожаревачки Архив се сврстао у ред водећих архива у Србији.

Д.Динић

ИЗЛОЖБА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ

Основно школство у Пожаревцу, 1815 – 1882.

Поводом 285 година основног школства у Пожаревцу, овдашњи Историјски архив у Галерији савремене уметности, организовао је изложбу под називом „Основно школство у Пожаревцу, 1815-1882“. Овај културни догађај део је мултимедијалног пројекта кога чини каталог изложбе, виртуелна изложба, као и сет архивских фотографија на разгледницама.

Отварању изложбе, поред бројних посетилаца заинтересованих за ову тему, присуствовали су и министарка без портфеља задужена за демографију и популациону политику проф. др Славица Ђукић Дејановић, заменик председника Скупштине града Пожаревца Милић Јовановић, чланице Градског већа Весна Пејић и Ана Миљанић, као и представници јавних предузећа и установа.

ДРАГОЦЕНИ ИЗВОР ПОДАТАКА

Архивска грађа, представљена кроз мултимедијални пројекат Историјског архива Пожаревац пружа велики допринос дубљем познавању социјалних прилика, кроз развој једне од најважнијих државних делатности какво је школство. Историја школства је својеврсна историја културе, која осветљава стваралачке снаге овог подручја.

Иницијаторка, главна и одговорна уредница мултимедијалног пројекта „Основно школство у Пожаревцу, 1815-1882“, директорка Историјског архива Пожаревац, архивска саветница др Јасмина Николић, истакла је да су се историјско наслеђе, вековни живот у саставу других држава, културне навике, менталитети и досегнути нивои развоја, најјасније испољавали у приликама, које су владале у школама.

-Школске прилике у Пожаревцу биле су поуздан показатељ духовног стања у друштву, његове бриге за сопствену будућност, економских могућности општине и државе, оствареног цивилизацијског развоја. Последице скромних улагања у просвету и стална штедња, могле су бити рационално прихваћене као резултат ограничености економских моћи Кнежевине Србије, али сагледавање прилика у којима су радиле школе открива драматичне последице запуштености, која није могла бити компензована напретком у другим областима живота друштва и појединаца. Демократске промене, измена социјалне структуре становништва, стицање грађанских навика, формирање трговинско занатлијског слоја и његово економско јачање, присуство већег броја интелектуалаца у граду, школа као чињеница, покретање локалних новина и прихватање других одлика грађанског начина живота, утицали су и на динамику раста броја ђака, као и на пораст броја женске деце у школи. Школа је била дом за образовање и васпитање. Школа и учитељ преузимали су одговорност за изграђивање личности у друштву. С тога значај архивског пројекта није само у томе што је својеврстан споменик рада основне школе, већ представља драгоцени извор података не само о школи, њеном расту и развоју, већ и о утицају идеологије, политике на школу и просветни систем на будуће учитеље, који ће својим радом образовати неке нове генерације. Можемо констатовати да изложба „Основно школство у Пожаревцу, 1815-1882“ и пратећа публикација, дају допринос заштити и коришћењу културног наслеђа и одрживом развоју, промоцији архивске грађе као културног добра, обезбеђују услове за доступност садржаја архивске грађе и јавности, али имају и значај за развој и унапређење архивске струке и постизања нових научних резултата, истакла је др Николић.

ОПИСМЕЊАВАЊЕ

Први писани траг о постојању школе на територији Града Пожаревца потиче из 1733. године. Из расположиве грађе у школству Србије, може се закључити да је ова делатност напредовала у складу са напретком државе на другим пољима и да је неизбрисив печат дао Кнез Милош, као личност несумњивог ауторитета и чврстине, којој и најситније појединости нису биле непознате.

Чланица Градског већа задужена за културу, просвету и здравство Весна Пејић, подсетила је да су покретачи сваке државе писменост и образовање. Кнежевина Србија градећи своју државност на темељима српског, државног и културног наслеђа, имала је тежак задатак да од сиромашне, необразоване земље, начини европејизовану државу, успостави пре свега мир, потом правну, образовану, модерну, државну творевину.

-На путу модернизације, први задатак био је описмењавање и образовање младежи – девојчице и дечака свих друштвених слојева, без разлике у етничком и верском пореклу, што су бројни странци, путујући кроз нашу Србију, и те како приметили. Србија се одувек поносила доступношћу, организованошћу и ширином образовања које пружа младим генерацијама. Историја потврђује колико је српског народа, стварањем школоване интелигенције. Чињеница, која је историјски верификована, да је Пожаревац 1733. године, поред Београда и Гроцке имао школу, сврстава наш град међу прва места у ондашњој и данашњој Србији, која су се могла похвалити таквим односима према почецима школовања младих генерација.Тада је почела историја школства Пожаревца, који су исписивали учитељи и ђаци жељни знања.

-Ширењем града и повећањем броја становника, повећавао се и број ђака у пожаревачким школама. Током историје, сви владари и владе настојали су да унапреде школски систем, сходно својим схватањима о значају развоја школства за укупан друштвени развој и расположивим финансијским средствима. Развој школства у Пожаревцу, пратио је развој просвете у држави, али умногоме је зависио од односа општинских власти према учитељима и школама…Током трајења Кнежевине Србије у граду Пожаревцу није сазидана ниједна школска зграда, учитељи нису били адекватно плаћени и нису имали обезбеђена сва наставна средства…. У таквим условима, управо су радили учитељи, који су постављали темеље развитка културног живота у граду Пожаревцу. То су били Мојсије Живојиновић, оснивач првог пожаревачког позоришта и Народног читалишта, Живан Ковачевић иницијатор оснивања Народног читалишта Женске трговачке школе у Пожаревцу, затим Ђура Јакшић, који је у два наврата радио као учитељ у Пожаревцу, а који је насликао више значајних портрета, међу њима је и портрет учитељице Живке Протић. Изложба хронолошки прати развој школског система у Пожаревцу, од почетака владавине Кнеза Милоша, до прерастања града Пожаревца у другу престоницу Кнежевине, па до проглашења Краљевине Србије, нагласила је ауторка изложбе Наташа Милошевић Дулић.

У музичком делу програма наступила је певачка група „Носталгија – другарство плус“.

М. П.

М. Степановић, Н. Милошевић Дулић, В. Пејић, проф.др С. Ђукић Дејановић, др Ј. Николић и М. Јовановић

МИНИСТАРКА У ВЛАДИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ПРОФ. ДР СЛАВИЦА ЂУКИЋ ДЕЈАНОВИЋ:

Јубилеј писмености и годишњица права женске деце на школовање

Изложбу „Основно школство у Пожаревцу, 1815-1882“ отворила је министарка без портфеља задужена за демографију и популациону политику проф. др Славица Ђукић Дејановић речима:

Проф.др Славица Ђукић Дејановић

-Модерне технологије никако не могу минимизирати значај нечега, што прихватамо као наше колективно биће, што припада нама, нашој култури, нашој прошлости, што је део наше традиције, богатство на које нико не може да се дрзне, јер живи и у нама. И није довољно само да живи у нама. Ми морамо имати овакве манифестације, које ће нас подсећати да је спој модерне технологије и традиције предност коју имају само понеки народи, понеки градови, само она руководства, која култури, образовању и писмености дају значајно место. Кроз историју није то баш увек било лако, ни једноставно. Људи из образовања и данас оцењују да би требало да у бољим условима деца уче, али оно што је чињеница је да 285 година постојања основне школе, а у нашем Уставу основношколство је загарантовано и данас, као обавезно, јесте само прва инстанца у развоју Србије. Већ до 2030. године, у Србији ћемо имати обавезно бесплатно предшколско и средњешколско образовање. Међутим, када је пре 285 година отпочела писменост за све дечаке у том периоду, који су имали вољу да уче, тада је направљен први корак, а дистанца од 7.000 миља отпочела је управо њиме – тим првим корако. Због тога су документације и фотографије, које имате прилике да погледате на изложби, факта, на која као народ, као грађани Србије, можемо бити поносни. Указала бих на још једну чињеницу. Није ово само прослава 285 година од писмености и оснивања основног школства у нас. Ово је и прослава још једног јубилеја, а који је везан за четрдесете године прошлог века, који је девојчицама, женској деци, дао право на школовање. По том елементу образовања, ми смо заиста припадали модерној Европи, оној у којој смо и данас, и у којој ћемо бити сутра, нагласила је Славица Ђукић Дејановић.

УЧИТЕЉИ И ЂАЦИ ЖЕЉНИ ЗНАЊА

Изложба је резултат вишемесечног истраживања и покушај је осветљавања једног дела историје Пожаревца. По речима ауторка изложбе Наташе Милошевић Дулић, отварање првих школа, израз је потребе народа да се, поред тежње за ослобођењем, постави темељ културног и просветног преображаја

резетне успехе младих на светским такмичењима и олимпијадама, напоменула је Весна Пејић.

ПРЕДСТАВЉЕНА ИЗЛОЖБА НА ОТВОРЕНОМ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ

„Занатство Округа Пожаревачког“

● ***Најновији мултимедијални пројекат ИАП чине стална изложбена поставка на отвореном, каталог изложбе, виртуелна изложба и сет архивских фотографија на разгледницама***

У дворишном комплексу Историјског архива Пожаревац (Стара касарна – павиљон 4), 7. новембра, представљена је изложба на отвореном „Занатство Округа Пожаревачког“. Истражујући архивску грађу, као веродостојни доказ о друштвеним појавама и догађајима, ауторке изложбе, виши архивисти др Драгана Милорадовић и мастер Јасмина Живковић су кроз архивска документа изложиле само онај део историје који сведочи о зачетку и развијању заната на овом подручју.

Обраћујући се присутнима, иницијатор, главни и одговорни уредник пројекта, директор Историјског архива Пожаревац, архивски саветник др Јасмина Николић је истакла да архивистичко – историјски приступ овој теми подразумева анализу развоја занатске делатности као једне од примарних у Пожаревачком, данашњем Браничевском округу, у периоду од средине 19. до средине 20. века, са нарочитим освртом на врсту заната, број занатлија, оснивање и рад еснафских удружења и њихов допринос регионалном и националном привредном развоју.

-Антрополошки приступ теми, са друге стране, подразумева сагледавање и тумачење утицаја друштвено – економских процеса и

Др Јасмина Николић

доминантних културних образаца на занатску делатност и појединца као члана друштва у времену и простору. Она обухвата идентификацију, класификацију и систематизацију занатске делатности у традиционалној култури, као и преживеле облике појединих традиционалних заната у савременом друштву. Богата архивска, историјска и антрополошка грађа, изнета у електронској и штампаној публикацији и на овој изложби, требало би да покрене регионалне и међународне субјекте у циљу компарације, истраживања, заштите, ревитализације и презентације националног наслеђа. Пројекат представља и полазну основу за регионалну и међународну сарадњу заинтересованих балканских земаља, чији су се утицаји прожимали, стварајући један посебан, препознатљиви културни простор, истакла је др Јасмина Николић.

Друштвени аспект одрживости овог пројекта подразумева стварање осећања вредновања културне прошлости и садашњости и међусобног повезивања локалне, регионалне и шире међународне заједнице, како у циљу проучавања, презентације и едукације, тако и у циљу примене њених резултата у савременој друштвеној стварности. У економском смислу, овај пројекат своју одрживост базира на пружању могућности различитим привредним субјектима да се на прави начин упознају са културно – историјским вредностима свога краја и да, уз адекватну комерцијалну примену и презентацију, прошире и унапреде своју делатност. То се, пре свега, односи на туризам и угоститељство који све више потенцирају културно – историјске вредности, са циљем стварања културно – географског идентитета. Можемо констатовати да изложба на отвореном „Занатство Округа Пожаревачког“ и пратеће публикације, дају допринос заштити, коришћењу културног наслеђа и одрживом развоју, промоцији архивске грађе као културног добра, обезбеђују услове за доступност садржаја архивске грађе јавности, али имају и значај за развој и унапређење архивске струке и постизања нових научних резултата.

Изложбу је отворила Ана Миљанић

Изложбену свечаност својим наступом оплеменили су професори Музичке школе

ТРАДИЦИЈСКО И КУЛТУРНО БЛАГО ГРАДА

Отварајући изложбу чланица Градског већа задужена за спорт, омладину и туризам Ана Миљанић је нагласила да вредности које су деценијама неговане као традицијско и културно благо града: културни домети, начин опхођења грађана вароши пожаревачке, пословна и професионална етика пожаревачких трговаца, занатлија, угоститеља, изградња језгра града и ширење његових улица – наслеђе су које се мора предочити новим генерацијама.

-Пожаревац је била једна од најразвијенијих вароши у Кнежевини и један од најлепших градова у Краљевини, те би стога требало повратити некадашњи сјај културне и привредне престонице Србије. Желимо да евоцирањем историје града, оплеменимо себе и да младим генерацијама пренесемо вредности града из времена наших претходника, важне елементе грађанске културе која је красила мултиетничку урбану средину Пожаревца, настојимо да највише атрибуте међуљудске једнакости и кохерентности истакнемо и надградимо. Изложбом ИАП – „Занатство Округа Пожаревачког“ управо чинимо тај корак. Спознајући вредност предузетништва, марљивог рада, уметничких достигнућа заната, доказану професионалност у раду, овим одајемо признање њиховом прегнућу, рекла је Ана Миљанић.

Издавачки подухват ИАП, кроз мултимедијални пројекат кога чини стална изложбена поставка на отвореном, каталог изложбе, виртуелна изложба и сет архивских фотографија на разгледницама, оправдава сврху свог постојања, доказујући сачуваном баштину, којом се људска достигнућа, као и научне, културно – историјске и друштвене вредности чине трајним. Ауторке изложбе су на основу историјских докумената из фондова и збирки ИАП, као и докумената и фотографија добијених од приватних дародаваца, представљено је јако пуно фотографија и докумената који сведоче о успону нашег града. До прве деценије 20. века Пожаревац је имао највећи број занатлија, трговаца и био је један од градова који има највећи број становника у Краљевини. До Првог светског рата тече интензиван пораст становништва

Стална изложбена поставка представљена је на 20 паноа

зашле у оне сфере које су ишчезле, а које се, захваљујући њима оживљавају и враћају у живот.

-Ово изузетно искуство које смо имале истражујући архивску грађу, само је делић онога што смо успеле да пронађемо у обиљу фондова којима располаже ИАП. Најстарији документ који смо изложили је из 1850. године и представља еснафско писмо болтаџијског заната, давно заборављеног. Ту је једна од најстаријих фотографија из раних 1860-тих година добијена од приватног дародавца, Мирјане Кокић, и она управо приказује једног од најстаријих болтаџија из Пожаревца, газда Тому Костића. На 20 паноа и интензивни просперитет комплетне пожаревачке заједнице. Занатлије су спадале у другу пореску групу, што их је сврставало у ред високо имућних људи, рекла је између осталог испред ауторског тима др Драгана Милорадовић.

Изложба је као савремени пројекат реализована уз подршку Министарства културе Републике Србије и Града Пожаревца. Изложбу су својим наступом оплеменили професори Музичке школе „Стеван Мокрањац“ Марта Благојевић, Љубица Миладиновић и Илија Рајковић.

Д.Динић

Табачка чаршија – стециште занатских радњи и дућана

У другој половини 19. века пожаревачка Табачка чаршија била је стециште великог броја занатских радњи. У том делу вароши налазиле су се ћурчије, сарачи, седлари, опанчари, обућари, терзије, абаџије, мајстори за производе од коже, али и мумџије, лецидери и други. Пожаревац је још 1836. године имао 305 занатлија и 268 дућана у којима су се продавали занатски производи. Године 1886. у Пожаревцу је било 507 мајстора, 400 калфи и 117 шегрта, окупљених у различитим мешовито – занатским еснафима. Крајем 19. и почетком 20. века у Пожаревцу је било 20 занатлијских еснафа са укупно 796 чланова. У првој половини 20. века, са друге стране, неке занатске радионице су, проширивањем производње и уложеног капитала, а посебно увођењем машинског парка, постепено прерастале у права мала индустријска предузећа, што је довело до тога да занатство Округа Пожаревачког престане да има ону улогу коју је поседовало у другој половини 19. века. Сходно томе, само занатство овог краја се извесно модернизује, одржавају се праве мале школе – занатски курсеви, уводи се социјална заштита за занатлије, задржавају се они занати који су настали под западним утицајима и оне занатске области и радионице које су могле још увек да се прилагоде тржишној утакмици са индустријским производима. Генерално посматрано, кроз судбину занатства пожаревачког краја у овом периоду, можемо на неки начин пратити и модернизацијске промене у начину живљења и структури читавог његовог друштва. Поред лимарског, браварског, сајџијског, воскарско – лецидерског и бонбоџијског заната, у Пожаревцу, у првој половини 20. века, раде и грађевинари, машинбравари, каменоресци, фотографи, инсталатери шмркова, оштрачи ножева, стаклоресци, штампари, а већ тридесетих и четрдесетих година књиговесци, произвођачи вештачког цвећа, трикотажери, шеширџије, вуновлачари, ткачи, везиље, модискиње, електроинсталатери, инсталатери водовода, чистачи јама и канала, димничари, туцачи кафе, содаџије, произвођачи сувог теста, воћних сокова, произвођачи пантљика, брусева, клесари, млинари, чистачи обуће и метлари.

У ПОЖАРЕВЦУ ОТВОРЕНА ИЗЛОЖБА „ЛОГОР БАЊИЦА 1941 – 1944. ЗАТОЧЕНИЦИ ИЗ ПОЖАРЕВЦА И БРАНИЧЕВСКОГ ОКРУГА“

Сведочанство о страдањима логораша

У Галерији савремене уметности у Пожаревцу, 20. септембра, отворена је изложба Историјског архива Пожаревац у сарадњи са Историјским архивом Београда под називом „Логор Бањица 1941 – 1944. заточеници из Пожаревца и Браничевског округа“. Ауторке изложбе, виши архивисти Историјског архива Београда Исидора Стојановић и Снежана Лазић и директорка Историјског архива Пожаревац, архивски саветник др Јасмина Николић, су на основу историјских докумената из фондова и збирки два архива дале општу слику потресних мучења и страдања логораша - обичних људи, мушкараца, жена и деце свих узраста, који су довођени из свих крајева Браничева и Србије у највећи концентрациони логор на подручју окупиране Србије, логор Београд – Бањица. У тој „фабрици смрти“ током нешто више од три ратне године заточено је око 23.244 људи, а око 4.286 њих је изгубило живот.

Према речима организатора, главног и одговорног уредника пројекта и аутора др Јасмине Николић, изложба, виртуелна изложба и каталог о заточеницима из Пожаревца и Браничевског округа у логору Бањица, представљају сведочанство страдања заточеника и злочина њихових тамничара. Такође, сведоче о томе да је сам логор био синоним за репресију над цивилним становништвом, припадницима расних, етничких и религијских група, политичким и идеолошким противницима.

-Највећи број заточеника хапшен је и довођен у логор од Гестапоа као извршног органа немачких полицијских и безбедносних служби и београдске Специјалне полиције, која је имала своје експозитуре на подручју Србије. Земљораднике који нису испунили превисоке квоте за обавезан откуп житарица хапсила је најчешће Дирекција за исхрану (ДИРИС). Од колаборационистичких власти, поред Управе Града Београда – Одељења специјалне полиције, хапшења и спровођења у логор вршили су жандармерија, Недићеве и Љотићеве оружане формације, а по селима, у првим годинама рата четничке команде Косте Пећанца и касније Драгољуба Драже Михаиловића, као и окружна и среска начелства Недићеве администрације. Браничевски округ и град Пожаревац су током окупације претрпели велика страдања становништва. Анализом логорских књига као архивских извора утврдили смо да је у Бањичком логору било укупно 1.683 заточеника са простора Општине Пожаревац и Браничевског округа, истиче др Јасмина Николић.

Др Јасмина Николић

Др Маријана Мраовић

Снежана Лазић

ДОПРИНОС ОЧУВАЊУ НАЦИОНАЛНОГ ИДЕНТИТЕТА

Највише заточеника било је са територије Општине Пожаревац – 356, затим са територије Општине Велико Градиште – 317, са територије Општине Петровац на Млави – 290, са територије Општине Жагубица - 191, са територије Општине Мало Црниће – 165, са територије Општине Голубац – 135, са територије Општине Кучево – 135 и са територије Општине Жабари – 94 заточеника. Старосна и полна структура ових заточеника била је шаренолика – затварани су одрасли, мушкарци и жене (136), али и деца (4). Стрељано је 276 лица, 7 је ликвидирано, 15 је умрло у логорској амбуланти, 575 је одведено на рад, 724 је пуштено из логора, док недостају подаци за 90 лица. Највећи број заточеника са подручја Пожаревца и Браничевског округа хапшено је и довођено у логор од стране СС, Гестапоа, Управе Града Београда – Одељења специјалне полиције, жандармерије Пожаревца, Начелства среза рамског, Начелства среза млавског, немачке војске Пожаревца и ДИРИС.

-У каталогу је дат јединствен списак бањичких затвореника са територије Пожаревца и Браничевског округа – успели смо да непрегледним бројевима имена дамо идентитет, да се појаве мушкарци и жене различитих занимања, образованости, националности, вероисповести, са јединственим циљем да се ниједна жртва дехуманизованог злочиначког система не заборави. Ова изложба и каталог представљају значајан допринос очувању националног идентитета. Аутори, сарадници и њихове институције - Историјски архив Пожаревац и Историјски архив Београда на овај начин одају почаст и сећање свим заточеницима логора Бањица из Пожаревца и Браничевског округа. Била је то обавеза и свих претходних генерација да на светло савремености изнесу драгоцене податке о страдању и жртвовању људи које обелодањује ова изложба и каталог. Овим делом, а у циљу очувања свести српског народа о страдању и Другом светском рату, ми то чинимо данас, закључила је др Јасмина Николић.

Са отварања изложбе

ДА СЕ НИ ЈЕДНА ЖРТВА НЕ ЗАБОРАВИ

Једна од рецензената изложбе и каталога, др Маријана Мраовић из Војног архива Министарства одбране Републике Србије истиче да је ауторски тим пројекта успео да на крајње систематизован и методолошки адекватан начин, уз велики истраживачки труд одабере и презентује архивска документа и фотографије из фондова и збирки Историјског архива Београда и Историјског архива Пожаревац.

-Структура изложбе стручно је конципирана и омогућава јасан преглед, а тематске целине су изабране на начин да доприносе бољем перцепирању теме и разумевању контекста датог историјског момента, почевши од живота заточеника у логору, њиховог страдања и данашње потребе и задатка историјске науке, архивистичке струке и националног завештања да се ни једно име и ни једна жртва не заборави. Презентована архивска документа, као што су књига личних података притвореника, посебни блокови фотографија логора, представника немачке окупационе и српске колаборационистичке власти, логорске управе, заточеника логора, стратишта, есхумације жртава и њихових сахрана, пружају будућим истраживачима историје логора Бањица могућност продубљивања историографских анализа датог сегмента, наглашава др Маријана Мраовић.

У име ауторског тима пројекта, виши архивиста Снежана Лазић је говорила о начинима на којима је вршено истраживање и фондовима који су коришћени.

-Највише смо користили фондове Града Београда – Одељења специјалне полиције и у оквиру тог фонда сачуване су оригиналне евиденционе књиге заточеника Бањичког логора. За потребе ове изложбе изабрали смо материјал који се односи на заточенике из Града Пожаревца и општина које припадају Браничевском округу. У првом делу изложбе могу се видети документа која се односе на сам логор Бањица, његову архитектуру, унутрашњи изглед и заточенике из Града Пожаревца, којих је уосталом и било највише. У другом одељку представљена су документа везана за остале општине Браничевског округа. На паноима смо покушали да фотографијама и документима представимо сам процес свог тог злочина који се одвијао у Бањичком логору. Осим паноа имали сте прилике да видите и четири макете бањичких књига у којима су скениране странице које се односе на заточенике из Браничевског округа, као и две витрине са неколико оригиналних архивских докумената, предмета и фотографија које дочаравају све ужасе Бањичког логора. Посебан сегмент чини електронска презентација, то је практично електронски каталог изложбе који у неколико целина приказује управу Бањичког логора, саму архитектуру зграде, документа која се односе на заточенике, све до асанације терена и есхумације лешева, рекла је Снежана Лазић.

Изложба је отворена до 14. октобра.

Д. Динић

САША ПАВЛОВИЋ, ЗАМЕНИК ГРАДОНАЧЕЛНИКА

Сећања за опомену

Отварајући изложбу „Логор Бањица 1941 – 1944. заточеници из Пожаревца и Браничевског округа“, заменик градоначелника Пожаревца Саша Павловић је рекао да први део њеног назива још увек буди сећања на ужасе непојмљиве људском бићу, код оних који су их и сами доживели.

-Код нас осталих који смо о том суморном делу наше историје само слушали, ствара се ништа мања нелагода, али и неверица да се то могло догодити пре мање од осам деценија. Оно што нас све подједнако боли је то што су у организацији тог логора смрти учествовали и они који су наше крви. Стражарили су над заточеницима и они који су неколико година раније са њима радили заједно, живели заједно, можда заједно туговали и веселили се. Трагедија казује да су унутар овог немачког логора смрти, патње и бола, српски заточеници проналазили снаге да се деле по идеологији и по том основу међусобно свађају и убијају. Управо ти који је нису преживели, сигуран сам, желели су да њихови потомци живе сложно једни са другима, а ми данас смо сведоци да и сада, и те како брзо и лако можемо наћи разлог да се посвађамо једни са другима, иако знамо шта нам је у прошлости све то доносило. Као грађанима Пожаревца, нарочито нам је важно да сазнамо нешто више о судбинама житеља Браничевског округа у Бањичком логору. Зато сам захвалан Историјском архиву Пожаревац на документима и фотографијама које су пред нама. Оне са собом носе страшна сведочења, и можда ће неко, гледајући их, препознати неки податак, лик и презиме које ће га подсетити на неког претка, познаника или комшију. Уколико се то деси, а мислим да је то главна поента ове изложбе, ваља се сетити да се овакви ужаси не дешавају тамо неком ко је далеко, већ су се десили у овој земљи пре мање од осамдесет година. Нека нам свима послуже као опомена да се оваква мрачна доба могу спречити искључиво снагом државе коју једино може донети слога народа, нас који у њој живимо, нагласио је Павловић.

ПРОМОЦИЈА ПРВОГ ТОМА МОНОГРАФИЈЕ „КАЗНЕНО - ПОПРАВНИ ЗАВОДИ У СРБИЈИ - ПРИМЕР ПОЖАРЕВАЧКОГ КАЗНЕНОГ ЗАВОДА 1853-1918“

Истраживачки подухват Историјског архива Пожаревац

Под покровитељством Града Пожаревца, Историјски архив Пожаревац и Криминалистичко – полицијска академија у Београду, организовали су протекле среде промоцију монографије, посвећену 150-годишњици од увођења система организованог издржавања казне у Кнежевини и Краљевини Србији. Монографија „Казнено – поправни заводи у Србији – Пример Пожаревачког казненог завода 1853-1918“ прва је од три монографије истоименог опсежног пројекта. Тим, који је радио на његовој реализацији састављен је од чланова Криминалистичко – полицијске академије у Београду, проф. др Радована Радовановића, проф. др Радомира Зекавице, доцента др Иване Крстић Мистрицеловић, мр Невенке Кнежевић Лукић, као и чланова из Историјског архива Пожаревац, виших архивиста Јасмине Живковић, мср. и др Драгане Милорадовић.

Осим опсежне монографије, пројекат обухвата и изложбу, која је јавности представљена 23. марта ове године, затим виртуелну изложбу и архивска документа у сету разгледница. У плану је да се реализација другог дела овог пројекта настави у проширеном саставу, са колегама из Архива Југославије. Намера и крајњи циљ је да се формира стална поставка доступна заинтересованим посетиоцима како из земље, тако и из иностранства, у наменском простору у склопу Казнено поправног завода „Забела“ у Пожаревцу.

Промоцију првог тома монографије својим присуством увеличали су: саветник Потпредседника Владе и Министра унутрашњих послова генерал-потпуковник Александар Живковић, заменик директора Управе за извршење кривичних санкција Министарства правде Републике Србије Владимир Видић, градоначелник Пожаревца Бане Спасовић, председник Скупштине града Бојан Илић, заменик председника Скупштине Милић Јовановић, командант Центра за обуку копнене војске Пожаревац пуковник Драган Месаровић, затим продекан Криминалистичко – полицијске академије у Београду проф. др Саша Милојевић, проф. др Дарко Симовић са Криминалистичко – полицијске академије - промотер монографије, председник Вишег суда у Пожаревцу Драган Вучићевић, председник пожаревачког Основног суда Добрица Живковић, управник Окружног затвора Београд Звонко Груловић, управник Окружног затвора Крушевац Радољуб Минић, управница Окружног затвора Прокупље Јасмина Мировић, управник Окружног затвора Смедерево Горан Павловић, управник Казнено-поправног завода Сремска Митровица Александар Алимпић, управник Казнено-поправног завода Пожаревац мр Дејан Новаковић, чланови Градског већа града Пожаревца, одборници, директори јавних предузећа, установа...

Председник Скупштине града Бојан Илић, обраћајући се присутнима, истакао је да је поносан на Историјски архив Пожаревац као установу, која не само да од заборава чува документа од историјске важности, већ и објављује публикације оваквог типа. Конкретно у овом случају, како је рекао, дата нам је могућност да се упознамо са историјом пожаревачког Казнено-поправног завода, као и са начином третирања осуђеника, осуђеница и малолетних лица.

ПОЖАРЕВАЦ – ДРУГА ПРЕСТОНИЦА СРБИЈЕ

Своју оцену пројекта „Казнено–поправни заводи у Србији – Пример Пожаревачког казненог завода 1853-1918“ дао је продекан Криминалистичко- полицијске академије проф. др Саша Милојевић, који овај подухват сматра врло значајним, амбициозним и обимним, а који осветљава значајан део историје Србије, јер сагледава казнену политику са социолошког, историјског, правног и безбедносног аспекта.

-Значај ове монографије најпре се огледа у њеној оригиналности. Темељ за ово истраживање представља архивска грађа, коју је КПЗ „Забела“ дао на чување Историјском архиву Пожаревац. Реч је о архивској грађи која до сада није обрађивана на методолошки, научно коректан начин. С тим у вези, резултати до којих су истраживачи дошли представљају једну драгоценост која ће сигурно бити важна за будућа истраживања овог проблема. Овај мултимедијални пројекат реализоваће се фазно. Завршена је прва фаза која обухвата период од 1853. године до краја Првог светског рата, односно до 1918, а друге две фазе пројекта такође су усаглашене са хронологијом државности Србије, тј. други део пројекта требало би да обухвата предратну Југославију, а трећи Југославију након Другог светског рата… Монографија је важна за Град Пожаревац, јер је КПЗ „Забела“ део, како његове прошлости, тако и садашњости и будућности. Надам се да ће и истраживачи имати снаге да нас почасте и другом и трећом монографијом, које ће уследити у наредном периоду, поручио је проф. др Саша Милојевић.

МОНОГРАФИЈА – ПИОНИРСКИ ПОДУХВАТ

Ауторски тим имао је тежак задатак да изузетно обимну архивску грађу истражену у Архиву Србије и Историјском архиву Пожаревац систематизује, истражи и организује у тематске целине, да временску димензију, представи проблеме државе и друштва и презентује насталу документовану причу о настанку пожаревачког Казненог завода, причу о судбинама осуђеника и осуђеница, условима живота и одслужења у Казненом заводу…

Ауторски тим Монографије

О књизи је говорио професор са Катедре за уставно право Криминалистичко- полицијске академије, проф. др Дарко Симовић, који је израду монографије назвао пионирским подухватом, јер овај ауторски тим претходно није имао пример, који би могао следити. Они су заправо „направили мустру“ коју ће можда следити неке друге установе, уколико се буду усудиле да израде једно дело овакве природе.

-Ова публикација настала је у једној врло складној сарадњи, што је у данашње време јако ретко, а што је за сваку похвалу. Када је о самој монографској публикацији реч, сматрам да се она састоји из три тематске целине. Реч је о једној занимљивој причи, која није уско стручна, јер се ту може наћи прегршт занимљивих, интересантних података. Ова публикација има много шири значај него што то на први поглед може деловати, рекао је проф. др Дарко Симовић.

У име аутора присутнима се обратила виши архивист Јасмина Живковић, мср, која је објаснила да је монографска публикација о првом развојном периоду Казненог завода у Пожаревцу и резултат истраживања, али и полемисања о неким значајним датумима, годинама, темама. На крају је изнедрен један истраживачки подухват.

-Изазов је био велики. По први пут обрађујемо овакву тему, а још већи изазов је и та чињеница да без обзира што ми имамо сачувану архивску грађу КПЗ у једној солидној количини, за нашу тему, архивска грађа у Србији сачувана из 19. века је скромна. Из тог разлога смо се још више потрудили да направимо причу, која је заиста од великог значаја. Пожаревачки Завод се није много разликовао од осталих у Србији. На пример, осуђеницима је због лоше вентилације било ускраћено основно право, односно могућност приступа свежем ваздуху. Ту је већ отворено питање квалитета живота затворских зидина, као предмет нашег посебног интересовања. Говорили смо и о женама осуђеницама, малолетницима, осуђеничкој статистици и преовлађујућој врсти кривица код ових популација. Бавили смо се и антропометријским методама, као и поступањем са осуђеницима у ширем смислу, напоменула је Јасмина Живковић, уз подсећање да су у пожаревачком Заводу између осталог боравили и Стојан Протић, Никола Пашић, Васа Пелагић, Бранислав Нушић, Светозар Марковић, актери Тимочке буне…

Споменимо и то да су на промоцији првог тома монографије, у музичком делу програма наступили професори Музичке школе „Стеван Мокрањац“ из Пожаревца.

М. П.

Домаћини и гости на промоцији публикације

ДИРЕКТОРКА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ ДР ЈАСМИНА НИКОЛИЋ:

Суочавање са прошлошћу

Историјски архив Пожаревац једини је у Србији који је преузео архивску грађу Казнено поправног завода. Овај том део је културне и историјске баштине и пружа дубок увид у стање у држави у периоду од стасавања Кнежевине и Краљевине Србије. Век и по постојања Казнено-поправног завода у Пожаревцу несумњиво је заједнички јубилеј свих казнено-поправних завода у Србији.

О професионалном раду и идеји, која је ауторе водила приликом реализације пројекта, говорила је иницијаторка и идејна ауторка пројекта, главна и одговорна уредница, директорка пожаревачког Историјског архива др Јасмина Николић

Др Јасмина Николић

-Обележавање 150 година трајања, рада и деловања Казнено-поправног завода „Забела“ у Пожаревцу представља значајан друштвено културни чин, који објективно превазилази границе Града Пожаревца и постаје догађај од изузетног значаја за систем казнене политике и свеукупни правни систем Републике Србије. Стопедесет година трајања једног казнено-поправног завода јесте драгоцен податак за идентитет и особености Града Пожаревца и његове околине. Отуда се пожаревачки Историјски архив, у сарадњи са Криминалистичко - полицијском академијом у Београду, подухватио активности на истраживању и проучавању историјата настанка и функционисања ове значајне институције у оквиру казнено-васпитне политике Кнежевине и Краљевине Србије до 1918. године. Основну структуру ове монографије чини шест тематских целина – Уобличавање српске државе до 1918. године, Казнени систем у Кнежевини и Краљевини Србији, Квалитет и услови живота у Пожаревачком казненом заводу до 1918. године, Осуђенице Пожаревачког казненог завода, Поступање са осуђеницима у Пожаревачком казненом заводу-случај политичких криваца и Идентификација и регистрација осуђеника у Пожаревачком казненом заводу по Бертијоновом систему. Наведене теме су формиране према расположивој архивској грађи и на посебан начин осветљавају установу казненог дома, ред, дисциплину, рад, правила понашања, исхрану, медицинску негу и лечење осуђеника, чување малолетних осуђених лица. Осветљава се и изградња и функционисање женског казненог завода у Пожаревцу, као и архитектонско-технички услови, опремљеност, вентилација, осветљење, санитарни и хигијенски услови у самом заводу у наведеном периоду. Посебно смо покушали да осветлимо жене са друштвених маргина или жртве породичног насиља наводећи њихову етничку и политичку припадност, болести, одећу, њихову децу у затвору, помиловања са једне, а са друге стране и политички тренутак, који је стварао бројне политичке кривце, који су издржавали казну у пожаревачком затвору под сталном присмотром затворске управе, у најтежим, нехигијенским и несношљивим условима, а били су претходно писци, министри, председници влада, професори, истакла је др Јасмина Николић.

МУЛТИМЕДИЈАЛНИ ПРОЈЕКАТ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ И КРИМИНАЛИСТИЧКО ПОЛИЦИЈСКЕ АКАДЕМИЈЕ У БЕОГРАДУ

Драгоцено сведочанство о развоју казненог система Србије до 1918.

● *Пројектом „Казнено-поправни заводи у Србији - пример пожаревачког Казненог завода, 1853-1918“, осим истоимене изложбе историјских докумената отворене прошлог четвртка у Галерији савремене уметности у Пожаревцу, предвиђена и израда монографије у три тома, као и штампање сета архивских фотографија/разгледница*

Поводом обележавања 150 година постојања, рада и деловања Казнено поправног завода „Забела“, а у оквиру Пројекта под називом „Казнено-поправни заводи у Србији-пример пожаревачког Казненог завода, 1853-1918“, у организацији Историјског архива Пожаревац и београдске Криминалистичко полицијске академије, у Галерији савремене уметности отворена је изложба историјких докумената. Посетиоци ће, све до

Др Ивана Крстић Мистрицеловић

6. априла моћи да се упознају са државно правним оквиром, казненим системом у Србији 19. века, квалитетом и условима живота у казнено поправним заводима, као и са женама - осуђеницама и политичким осуђеницима.

Свечаном отварању изложбе присуствовали су: саветник потпредседника Владе и министра унутрашњих послова Александар Живковић, председник Скупштине града Бојан Илић, пуковник Милован Васић, заменик команданта Центра за обуку копнене војске и Гарнизона Пожаревац, затим проф. др Радован Радовановић, представник Криминалистичко полицијске академије, потпуковник Душко Милојевић, директор Војног архива Министарства одбране Републике Србије, Драган Вучићевић, председник Вишег суда у Пожаревцу, изасланик преосвештенства епископа браничевског протојереј Душан Марковић, мр Дејан Новаковић, управник КПЗ „Забела“ у Пожаревцу, Владица Божиловић управник КПЗ у Ћуприји, чланови Већа, одборници, директори јавних предузећа и установа...

ЕВРОПЕИЗАЦИЈА СРБИЈЕ У 19. ВЕКУ

Архивска грађа, њено представљање јавности грађанима даје простор за преиспитивање њиховог односа према прошлости.

Осим изложбе, овај пројекат обухвата и израду монографије, као и штампање сета архивских фотографија, односно разгледница. Ауторски тим чине доцент др Ивана Крстић Мистрицеловић, мр Невенка Кнежевић Лукић, проф. др Радован Радовановић и проф. др Радомир Зекавица са Криминалистичко полицијске академије у Београду, као и др Драгана Милорадовић и мастер Јасмина Живковић из пожаревачког Историјског архива. Сви они су на основу историјских докумената дали општу слику развоја и уобличавања српске државе и њеног казненог система до 1918. године.

Боравак затвореника у лошим условима, без довољно хране и воде, дневне светлости, ваздуха, биле су уобичајене појаве у казненим установама у Србији 19. века.

У име Криминалистичко полицијске академије присутнима се на отварању изложбе најпре обратила доцент др Ивана Крстић Мистрицеловић, која је напоменула да је целокупна прикупљена историјска грађа сегментирана, хронолошки раздељена.

-Србија је и у 19. веку настојала да се европеише, да достигне високе стандарде развијених западноевропских земаља у свим областима, па и у области кажњавања и казнене политике. Карактеристика прве половине 19. века јесте опште неуређено стање, непостојања казнених завода са систематичнијим приступом кажњавању, обзиром да се тада смарало да се починилац одређеног злочина, кривичног дела, мора казнити, односно над њим је вршена одмазда. Ђорђе Ценић је читав живот посветио казненим заводима и теоријски и практично и од тада Србија на све могуће начине покушава да уреди стања у неуре-

Јасмина Живковић

ђеним заводима. Нажалост, у томе је успела само донекле, с обзиром на то да је на два ограничавајућа фактора упорно наилазила. Први је био недостатак финансија. За изградњу завода у којима би се казна издржавала по прогресивном систему, био је потребан новац. Држава је увек имала неке преће ствари, тако да су осуђеници увек остајали скрајнути. Други ограничавајући фактор био је недостатак стручног кадра. За примену тог система било је потребно имати људе за управнике казнених завода и ту се помак може уочити тек на самом прелазу из 19. у 20. век, рекла је доцент др Крстић Мистрицеловић и додала да још увек има простора за продубљивање сазнања о казненом систему и о казненим заводима у том периоду.

НАДАЛЕКО ПОЗНАТА СОБА 11

Више архивсткиње Историјског архива Пожаревац др Драгана Милорадовић и Јасмина Живковић, вршиле су вишемесечна, опсежна истраживања архивске грађе у архивима Србије и издвојиле документа која осветљавају установу казненог дома, ред, дисциплину, рад, жене са друштвених маргина, као и политички тренутак који је стварао бројне кривце, који су издржавали казну у пожаревачком затвору, а били су претходно писци, министри, председници влада, професори.

По речима Јасмине Живковић, по својеврсном тамничарском чувењу, надалеко позната соба број 11 у пожаревачком Казненом заводу, условно речено „угостила“ је значајна имена ондашње српске политичке, образовне, интелектуалне, привредне елите, углавном оне која се замерила владајућој династији и државној политици.

-Увреда владара и његове породице, штампарске кривице, борба за социјалне идеје и радничка права, сумњиви стихови и проблематични новински чланци, предњачили су у корпусу политичких, социјално неприхватљивих понашања и дела за која су законом биле предвиђене казне затвора, робије отежаног затвора. Уважени политички прваци су Стојан Прокић, Никола Пашић, Ђорђе Генчић, актери Тимочке буне Коста Таушановић, Пера Тодоровић, зачетник социјалистичке промисли Светозар Марковић, затим народни учитељ Васа Пелагић, проф. Драгиша Станојевић, надарени Бранислав Нушић, песник и бард песнички Владислав Каћански, дипломата и професор Правног факултета у Београду Миленко Веслић, али и случајно приведен пожаревачки трговац и политичар Александар Николајевић. Пожаревачки казамат стекао је епитет првог српског универзитета због значајног броја угледних имена од пера, писмених и школованих људи, који су због и најмање погрешно написане речи или какве опаске, сматрани опасним по актуелну политичку и владајућу елиту, нагласила је, између осталог, Јасмина Живковић.

Са отварања изложбе

Политичко осуђеничку елиту чиниле су и жене. Поред Ленке Книћанин, Луузе Витковић, свакако је најпознатија политичка осуђеница била Јелена Илка Марковић, која је у затвор доведена по осуди за кривично дело покушаја атентата на краља. Као и Васа Пелагић, Марковићева је свој живот скончала у пожаревачком Заводу.

Наконтога отвара се питање квалитета живота унутар затворских зидина. Статистика осуђеника пружа нам занимљива сазнања о њиховој старосној структури, преовлађујућим кривицама, понашању, кажњавању или награди. Осуђенице су углавном своје затворске осуде издражавале за дело крађе, убиства, ванбрачне деце, банкротства, кривоклетства, али и за врачање, пађење, насилну изнуду или пак поновну удају и поред живог и неразведеног мужа. Побуде за дело убиства мужа, хотимично убиство, убиство са предумишљајем, тумачило се жениним неверством, прељубништвом, лаком поводљивом женском природом, занемарујући да је узрок исто тако могао бити испољавање својине мужа над женом, злостављања, наношење тешких телесних повреда, повреде у браку и слично.

Ово је само део информација које о животу осуђеника у пожаревачком Казненом заводу пружају изложена архивска документа. На нама је да их објективно вреднујемо, анализирајући историјску вертикалу, време некад и сад, узроке и последице, евентуалне рецидиве прошлости, покушавајући да сагледамо начин размишљања и останка у затворској средини која свакако представља посебан социјални, нормативни, културолошки систем живљења.

У музичком делу програма наступиле су солисткиње Музичке школе „Стеван Мокрањац“ у Пожаревцу Марта Благојевић и Љубица Миладиновић, уз пратњу професора хармонике Ивана Младеновића.

М. П.

ДИРЕКТОРКА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ ДР ЈАСМИНА НИКОЛИЋ:

Добра основа за даље научно изучавање

Темељи Казнено поправног завода у Забели, онаквог каквог га данас познајемо, постављени су половином 19. века. Највећи део грађе везан за функционисање Казненог завода у периоду од 1853. до 1918. године налази се у Историјском архиву Пожаревац и у Архиву Србије. На основу необјављене архивске грађе и релевантне литературе, аутори су изнели све значајне, интересантне и битне карактеристике квалитета и услова живота у пожаревачком Казненом заводу.

Иницијатор, идејни аутор и организатор мултимедијалног пројекта под називом „Казнено-поправни заводи у Србији-пример пожаревачког Казненог завода 1853-1918.“ је директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић. Обележавање 150 година трајања, рада и деловања Казнено-поправног завода „Забела“, по њеним речима, представља значајан друштвено културни чин, који објективно превазилази границе Града Пожаревца и постаје догађај од изузетног значаја за систем казнене политике и свеукупни систем Републике Србије. Таквом одређивању погодује не само чињеница да је у Пожаревцу постојао Казнени завод од пре 150 година, већ и укупни резултати, које је он остваривао у овом дугом временском периоду.

-Сто педесет година трајања једног Казнено поправног завода јесте драгоцен податак за стање у овој области на ширем подручју, а још више за идентитет и особености Града Пожаревца и његове околине. Отуда се Историјски архив Пожаревац у сарадњи са

Др Јасмина Николић

Криминалистичко полицијском академијом у Београду, подухватио активности на истраживању и проучавању историјата настанка и функционисања ове значајне институције у оквиру казнено васпитне политике Србије у периоду од 1853. године до данашњих дана, кроз вишегодишњи мултимедијални пројекат који обухвата три изложбе архивских докумената и монографију у три тома. Подршку у његовој реализацији пружио је Град Пожаревац. Пред вама је прва целина о историјату ове установе до 1918. године, о раду казнено поправних завода у Србији, посебно пожаревачког Казненог завода у 19. веку. Сачувана је фрагментарна архивска грађа, што је самим тим чини вреднијом у смислу сведочанстава из периода стварања ових институција. Свако од аутора овог мултимедијалног тима понудио је део својих истраживања и анализа у оквиру овог трогодишњег пројекта проучавања историјских извора о казнено поправним заводима у Србији и на примеру КПЗ „Забела“ у Пожаревцу. Дакле, понудили смо систематизовану причу о казненим заводима на примеру овог завода, којом се ствара истинита слика прошлости, а што је добра основа за даље научно изучавање ове теме. Анализирајући прошлост, у њој проналазимо она прогресивна хтења чији се смисао проверава у садашњости, а представља и темељ за крупнија прегнућа у будућности. Сто педесет година Казнено поправног завода у Пожаревцу несумњиво је заједнички јубилеј свих казнено поправних завода у Србији, нагласила је др Јасмина Николић, која је уједно и отворила изложбу у Галерији савремене уметности.

НОВИ ПРОЈЕКАТ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ

"Казнено-поправни заводи у Србији"

● ***Изложба „Казнено-поправни заводи у Србији – пример Пожаревачког казненог завода 1853 – 1918" коју прати монографија је нови пројекат Историјског архива Пожаревац коју ће Пожаревљани моћи да виде од 23.марта до 10.априла у Галерији савремене уметности***

Историјски архив Пожаревац, уз своју основну делатност, очување и заштиту архивске грађе, као и ранијих година у програм својих активности за 2017. годину уврстио је и низ пројеката који имају за циљ да отворе благо прошлости овог краја за ширу јавност.

Први од пројеката у који је уложено дуже од годину дана заједничког истраживачког рада са Криминалистичко-полицијском академијом у Београду је израда монографије и припрема изложбе „Казнено-поправни заводи у Србији – пример Пожаревачког казненог завода 1853 – 1918". О поводу да се управо сада на светлост дана изнесе занимљива прошлост овог сегмента друштвеног живота заједнице, директорка Историјског архива Пожаревац, др Јасмина Николић каже:

-Казнено-поправни завод у Пожаревцу основан је пре 150 година. Тим аутора из ове две институције, Архива у Пожаревцу и Криминалистичко-полицијске академије у Београду, истраживао је више од годину

Директорка, др Јасмина Николић

дана архивску грађу која се чува да би се из обиља докумената написала Монографија „Казнено-поправни заводи у Србији – пример Пожаревачког казненог завода 1853 – 1918". Монографија прати изложбу која ће бити отворена 23. марта у Пожаревцу у Галерији савремене уметности.

Биће постављена на начин како је писана монографија, кроз шест тематских целина, Уобличавање српске државе до 1918. године: Казнени систем у Кнежевини и Краљевини Србији, Квалитет и услови живота у Пожаревачком казненом заводу од 1853. до 1918. године, Жене - осуђенице Пожаревачког казненог завода, Поступање са осуђеницима – случај политичких криваца и на крају као спецификум Идентификација и регистрација осуђеника у Пожаревачком казненом заводу по Бертијоновом систему:

-Све поменуте целине, каже др Јасмина Николић, су искључиво утемељене у архивским документима институција у којима смо истраживали и на посебан начин осветљавају казнену установу, ред, дисциплину, рад, правила понашања и оновремену сарадњу са грађанима. Посебно смо покушали да осветлимо жене са друштених маргина или жртве породичног насиља као и политички тренутак који је стварао бројне политичке кривце који су издржавали казну у пожаревачком затвору, а били су претходно писци, министри, председници влада, професори.

Тематски, а и документованим начином обраде, изложба о оснивању и функционисању живота у „забелским условима" биће занимљива да се види тим пре што је у доступном простору Галерије савремене уметности у центру Пожаревца.

Одмах након затварања ове

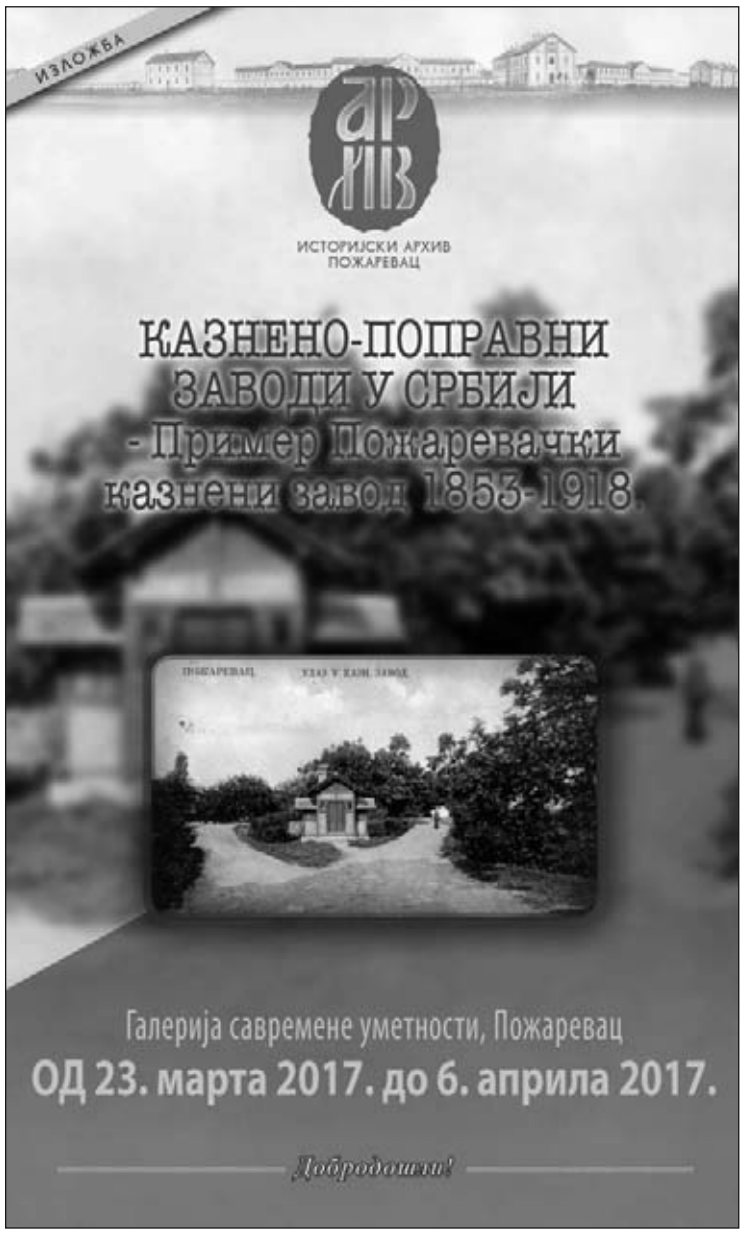

несвакидашње и репрезентативне изложбе, следи представљање монографије у свечаном салону у Забели:

-Изложба и књига „Казнено – поправни заводи у Србији – пример Пожаревачког казненог завода 1853 – 1918". наставиће свој живот гостовањима у градовима Србије, у Београду, Нишу, Крушевцу, Сремској Митровици током читаве ове године, каже директорка Историјског архива Пожаревац, др Јасмина Николић.

У оквиру овог пројекта и стопедесетгодишњице КПЗ „Забела" урађен је и сет архивских фотографија – разгледница.

Д.Д.

ДАН ОТВОРЕНИХ ВРАТА АРХИВА

Да се боље упознамо

● ***Сваке године поводом 9. јуна, Међународног дана архива, Историсјки архив Пожаревац отвара врата депоа за посетиоце***

Депо Историјског архива

Историјски архив Пожаревац као члан Међународног архивског савета чије је седиште у Паризу, сваке године обележава Међународни дан архива, 9. јун манифестацијом „Дан отворених врата". Прошле године ова манифестација одвијала се под слоганом „Архиви, пријатељство, хармонија" а претходне, 2015. „Ја волим архив".

„Дан отворених врата" је прилика да грађани у депоу Историјског архива Пожаревац, који чува фондове и збирке не само града већ и читавог Браничевског региона, виде баштину предака од средине 18. века до данас. Уз разгледање мини поставки које се у Архиву специјално припремају за тај дан, то је и прилика да се виде микрофилмовани и документи у дигиталном облику, али и збирке фотографија, плаката, старе новине и часописи, који су штампани у првој половини 20. века, дневници Пожаревачке гимназије између два светска рата, оставштина предузећа која више не постоје... То је и прилика да се посетиоци упознају са стручним пословима које обавља ова значајна институција - чувар завичајне историје, традиције и културе:

-Манифестациаја „Дан отворених врата" којим се обележава 9. јун као Међународни дан архива, је повод да позовемо суграђане и пре свих младе људе, ученике основних и средњих школа да посете депо нашег Архива и упознају се са занимљивостима које чувамо од заборава, поручује директорка, др Јасмина Николић.

Ово је уједно и позив грађанима да фотографијама и документима, уколико их поседују, обогате збирке Историјског архива Пожаревац како би се стручно употпунили постојећи фондови и збирке, и учинили доступним јавности кроз мултимедијалне пројекте.

ОДРЖАН СЕМИНАР О ЗАШТИТИ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ И РЕГИСТРАТУРСКОГ МАТЕРИЈАЛА КОД УСТАНОВА КУЛТУРЕ

Архиви - чувари историје

● ***Организатор семинара био је Историјски архив Пожаревац***

У организацији Историјског архива Пожаревац, у Центру за културу одржан је семинар на тему „Заштита архивске грађе и регистратурског (документарног) материјала код установа културе у Браничевском управном округу". Семинару су присуствовали представници већине установа културе са подручја Града Пожаревца и општина Велико Градиште, Голубац, Петровац на Млави, Жагубица, Мало Црниће и Жабари.

Предавач је била Јасмине Живковић, виша архивисткиња Одељења заштите архивске грађе ван архива. На петој по реду едукацији стваралаца архивске грађе коју спроводи Историјски архив Пожаревац, она је између осталог, рекла да установе културе стварају врло значајну документацију која сведочи о једном тренутку друштвене, социјалне, културне историје нашег града и нашег округа, а самим тим и наше земље.

У овом тренутку има 630 архивских фондова и збирки и око 5.000 дужних метара архивске грађе распона година од средине 18. до краја 20. века на трајном смештају и чувању у архивским депоима Историјског архива.

-Архиви су најзначајније институције заштите, јер чувају доказе да смо постојали као народ и као

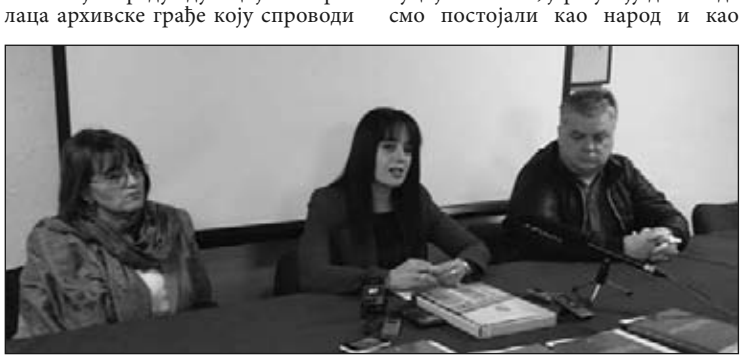

Јасмина Живковић, др Јасмина Николић и Дејан Крстић

држава. Дакле, они су чувари памћења, а све ово што радимо је од значаја не само за наш град и регион, већ и за државу у целини. Од како одржавамо Школу архивистике, односно семинаре посвећене заштити архивске грађе и документарног материјала у регистратурама различитих провенијенција, до сада смо одржали семинаре на тему заштите грађе правосудних органа, затим за регистратуре у стечају, просветне регистратуре, регистратуре за органе локалне самоуправе, а сада ево пете године, сматрали смо да би, кроз годишњи програм рада који је усвојио Град Пожаревац, требало организовати и семинар за установе културе, истакла је др Јасмина Николић, директорка Историјског архива Пожаревац.

Учесницима семинара обратио се и члан Градског већа задужен за невладине организације, информисање и културу Дејан Крстић, који је, између осталог рекао да је старим документима место у Историјском архиву где их треба одлагати и чувати, како би постали део културне баштине једне средине, у овом случају Браничевског управног округа.

М. П.

2016.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ У 2016. ГОДИНИ

Више од заштите културне баштине

● ***Веома богата издавачка делатност омогућила да ова установа прерасте своју основну функцију, чување и заштита културне баштине и знатно прошири свој рад на друга културна поља***

Историјски архив Пожаревац је модерна, ефикасна и отворена установа културе и у свом раду примењује високе стандарде бриге за заштиту архивске грађе подижући свест о њеном значају за историју Града Пожаревца, његове околине и ширег региона, данас и у будућности. Предвођен директорком др Јасмином Николић, у 2016. години у целости је остварио планирани програм и потврдио своје драгоцено место у друштвеном и културном животу Србије. У широком спектру делатности Историјског архива Пожаревац, културно – просветни рад огледа се у многим сегментима. То су, пре свега, издавачка делатност, промоције издања Архива која су настала на основу истражене архивске грађе, изложбе архивских докумената, гостовања архивских изложби у галеријама музеја, архива и у другим изложбеним просторима Србије и иностранства, рад са истраживачима, сарадња са архивима, научним и другим установама у земљи и иностранству, све у циљу приближавања широј јавности и већем броју корисника.

ДЕСЕТ НОВИХ НАСЛОВА У ОКВИРУ АРХИВСКИХ ЕДИЦИЈА

-Објављивање архивске грађе представља један од основних, али и најсложенијих и најодговорнијих задатака савременог архива. Циљ и задатак публиковања архивске грађе је вишеструк, пре свега да је заштити и презентује. Садржајно највреднија документа постају доступна широком кругу истраживача из најразличитијих научних дисциплина, као и другим корисницима, чиме се начело доступности архивске грађе на најбољи начин остварује. Публиковањем архивске грађе подстиче се интерес за њено коришћење у научне, публицистичке, књижевне и друге сврхе. Истовремено, њеним објављивањем обавља се функција финалне заштите, јер се публикована документа ређе користе, а самим тим и вероватноћа њиховог оштећења или уништења своди на минимум. Издавачка делатност омогућила је Историјском архиву Пожаревац да прерасте основну функцију – чување и заштита културне баштине, и да у великој мери прошири свој рад на поље музеја, библиотеке и издавачке куће, што је донело отварање према јавности и створило широку лепезу корисника архивске грађе, посетилаца изложби и промоција књига, сарадника и пријатеља куће. Тиме се Историјски архив Пожаревац на најбољи начин афирмисао као установа културе не само у Србији, већ и на другим просторима, наглашава директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић.

У периоду од 2004. до 2012.године, устројено је седам едиција Архива у оквиру којих се публикују наслови из завичајне историје, традиције и културе и то: Посебна издања, Изложбени каталози, Научноинформативна средства о архивској грађи, Зборници научних радова, Зборници докумената, Културна баштина, Електронске публикације и виртуелне изложбе и часопис „Записи“ – Годишњак Историјског архива Пожаревац. У оквиру ових едиција, у 2016. години, објављено је 10 издања. Едиције „Изложбени каталози“, „Електронска издања и виртуелне изложбе“ и „Културна баштина“ богатије су за две нове публикације истог назива „Архитектура Пожаревца у периоду између два светска рата“, аутора Слободанке Цветковић, Наташе Милошевић Дулић и Петра Винкића и „Окупирани Пожаревац 1941 – 1944 - слике из свакодневог живота“, аутора Јасмине Живковић и Слободанке Цветковић. Аутор електронских издања је мр Драган Шалер, а у оквиру Едиције „Културна баштина“ објављен је и сет од 10 архивских фотографија под називом „Стопедесет година од оснивања Казнено – поправног завода Забела у Пожаревцу 1865 – 2015.“ Нови наслов у оквиру едиције „Посебна издања“ је монографија групе аутора „Казнено – поправни заводи у Србији – пример Казнено – поправни завод Забела у Пожаревцу 1853 – 1918“, а у овој години изашао је и пети број Међународног стручног часописа „Записи“ - Годишњак Историјског архива Пожаревац, који доноси 30 научних радова, прилога, чланака, како сарадника из земље, тако и из иностранства. Нови наслов у оквиру едиције „Научноинформативна средства о архивској грађи“, под називом „Начелство среза Звишког Кучево 1839 – 1918, Аналитички инвентар 7 (1845 – 1849)“, приредили су Милан Станковић, Живислав Антонијевић и Петар Винкић.

ИЗЛОЖБЕ - ПРЕМИЈЕРЕ И ГОСТОВАЊА

Изложбена делатност Архива у 2016. години оплемењена је са четири премијере и пет гостовања. У периоду од 4. до 29. фебруара, у организацији Народне библиотеке „Проф. др Александар Ивић“ у Жабарима, приређена је изложба „Задругарство у Пожаревачком округу до 1941. године“. Поводом обележавања 75 година од почетка Другог светског рата и 70 година од победе над фашизмом, од 12. фебруара до 10. марта, премијерно у Галерији „Обојена светлост“ у Пожаревцу, представљена је изложба „Србија и Пожаревац у Другом светском рату 1941 – 1944 – окупациона управа, избеглице и просвета“, која је потом у организацији Медија центра „Одбрана“ Министарства одбране Републике Србије, од 26. априла до 7. маја, гостовала у Дому Војске Србије у Београду. Иницијатор пројекта и идејни аутор, др Јасмина Николић истиче да овом изложбом Историјски архив Пожаревац даје свој допринос чувању сећања на рат и подвиге ослободилаца, учвршћивању антифашизма као дубоког опредељења за мир и слободу, као и обележавању 70 година од победе урезане у народно памћење као путоказ патриотизма и националног идентитета.

-Бавећи се посебним аспектима у периоду окупације 1941 – 1944, аутори изложбе нуде нове погледе на ратне прилике и јавности представљају нова документа као информације о страдањима током Другог светског рата. Овом изложбом отргнуто је од заборава све оно што је везано за слободарство, за вечни пламен слободе и љубави према својој земљи. Наша дужност је да наставимо традицију обележавања победе над фашизмом, победе која је отворила ново цивилизацијско поглавље у историји Европе. Убеђени да народи који су жртвовали себе за велику идеју антифашизма и који знају истину о томе, имају будућност, и тиме мотивисани, ставили смо на увид јавности кратку историју о ратним, избегличким и просветним приликама у Пожаревцу и Србији током Другог светског рата, казала је на отварању изложбе, др Јасмина Николић.

Изложба „Правно уређење и заштита својинских односа у Пожаревачком округу од 1830. до 1941“, промовисана је у Галерији „Обојена светлост“ у Пожаревцу, од 14. јуна до 1. јула 2016. године, као и изложба „1941 – Почиње рат...“, од 14. до 31. октобра. Поводом 40.Фестивала филмског сценарија у организацији Општине Врњачка Бања, Културног центра и Туристичке организације, од 13. до 30. августа, у Замку Белимарковић у Врњачкој Бањи, приређена је изложба „Филмови које смо волели 1946 – 1980“, да би се њено гостовање у децембру наставило у Ћуприји, у организацији Казнено – поправног завода Ћуприја. У пожаревачкој Галерији савремене уметности током 2016. године, представљене су две премијерне изложбе Историјског архива Пожаревац: „Архитектура Пожаревца у периоду између два светска рата“, у част подсећања на време обликовања визуелне слике Пожаревца и „Окупирани Пожаревац 1941 – 1944 – слике из свакодневног живота“, у славу сени победника иза линије фронта.

Током 2016. године промовисана су четири архивска издања. Поводом 75 година од почетка Другог светског рата у Југославији и 70 година од ослобођења од фашизма, 29. марта у Пожаревцу, а потом и 26. априла у Дому Војске Србије, Медија центар „Одбрана“ и Историјски архив Пожаревац представили су монографију „Србија и Пожаревац у Другом светском рату 1941 – 1944 – окупациона управа, избеглице и просвета“. Пројекат је настао на основу истражене архивске грађе, која на својствен начин испитује чињенице, ревалоризује прошлост, али не врши њену ревизију. Монографија је дело групе аутора из Историјског архива Пожаревац и Војног архива Министарства одбране Републике Србије, настала као резултат једногодишњег истраживања архивске грађе Војног архива, Архива Југославије, Архива Србије, Историјског архива Пожаревац, Историјског архива Београда и Програмског архива Радио Телевизије Србије.

-Монографија, подељена тематски на три целине - „Србија и Пожаревачки округ под немачком окупацијом од 1941. до 1944. године“, „Избеглице и пресељеници у Србији и Пожаревачком округу од 1941. до 1944“, „Пожаревац и његове школе у периоду немачке окупације од 1941. до 1944. године“, посебан је облик комуникације која у наше сећање делимично враћа ужас свих људских патњи, огромних страдања људи и пожртвоване борбе за очување основних хуманих вредности, што и јесте суштина антифашизма. На тај начин обнавља се заборављена култура сећања везана за антифашистичку борбу. Тако презентовани документи добијају посебну афирмативну улогу, животну снагу и нова значења у измењеном контексту наше свакодневице. Приређена монографија, као посебна, потпуно нова целина и комуникацијски канал, омогућава спознају прошлости и обликовање наше свести о историји Другог светског рата и значају победе над фашизмом. Памћење настаје у времену и пролази са њим. Када умру они који памте, колективно сећање уступа место неком новом памћењу. Памћење живи и одржава се кроз комуникацију, а монографија као комуникацијски канал, чува памћење супротстављајући се забораву. Сећање на Други светски рат и антифашизам, поред универзалних вредности и питања идентитета, у архивистичком смислу наслања се на питање баштине. Појам наслеђа има значење трезора запамћених материјалних и нематеријалних носилаца вредности и норми, и управо оно представља оквир књиге посвећене седамдесетогодишњици победе над фашизмом. Модеран архив није само простор за смештај и заштиту архивских докумената. Он је и установа од које се очекује да покрене важна питања везана за културу сећања, идентитет, основне вредности на којима почива друштво у којем се живи. Архив је простор за преиспитивање нашег односа према прошлости. Такав концепт имају и ова монографија и изложба. Наша дужност је да наставимо традицију обележавања победе над фашизмом, победе која је отворила ново цивилизацијско поглавље у историји Европе. Стога смо ставили на увид јавности архивска документа и фотографије о ратним, избегличким и просветним приликама у Пожаревцу и Србији током Другог светског рата и тако успели да дамо значајан допринос култури трајања и сећања, казала је на представљању монографије директорка Историјског архива Пожаревац.

Др Јасмина Николић

На конференцији за медије 12. априла представљен је четврти број часописа „Записи“ – Годишњак Историјског архива Пожаревац. Средином децембра, у сарадњи са Скупштином града Пожаревца, промовисан је зборник докумената „Записници са седница органа Окружног Народноослободилачког и Народног одбора Пожаревац 1944 – 1947“.

Поводом 9. јуна – Међународног дана архива, одржана је традиционална манифестација „Дан отворених врата архива 2016 – архиви, хармонија и пријатељство“. Циљ овог пројекта је информисање и подстицање информисања грађана, пре свега школске омладине, за архиве и архивску грађу. У том смислу важно је упознавање са локацијом на којој се чува архивска грађа, просторијама, организацијом архива, начином чувања, упознавање са значајном архивском грађом и најстаријим књигама, савременим облицима чувања архивске грађе, са методологијом рада у Архиву, начинима за прикупљање архивске грађе, односно давање конкретних информација о томе шта се сматра архивском грађом, зашто је она важна, шта су историјски извори.

СТРУЧНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ И САВЕТОВАЊА

Архивист Историјског архива Пожаревац Слободанка Цветковић учествовала је у раду 29. Међународног архивског саветовања „Архивска пракса 2016“ и презентовала рад на тему „Етички кодекс архивиста у Србији. Познавање, проблеми, примена“. Саветовање је одржано у периоду од 28. до 30. септембра у Тузли, у организацији ЈУ Архив Тузланског кантона. На Првом међународном архивистичком саветовању „Тара 2016“, архивисти Јасмина Живковић и Слободанка Цветковић презентоване су радове на теме „Осврт на валоризацију документарног материјала у Србији после Другог светског рата“ и „Разграничење архивске грађе – нормативна, теоријска и практична разматрања, са примерима из праксе Историјског архива Пожаревац“. Саветовање је одржано 13. и 14. октобра 2016. године, на Тари, у организацији Архивистичког друштва Србије и Историјског архива Ужице, а под покровитељством Министарства културе Републике Србије. Директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић учествовала је у раду Седме међународне конференције архива свесловенских држава и говорила на тему „Архиви, архивска наука и архивска грађа посебне заштите у Србији“. Конференција је окупила учеснике из Русије, Белорусије, Чешке, Словачке, Словеније, Србије, Хрватске, Македоније, Црне Горе, Босне и Херцеговине. Конференција је одржана 22. и 23. октобра у Словенији, у организацији Међународног института архивских наука Трст – Марибор, Архива Републике Словеније и Јавне агенције за истраживачку делатност у Словенији, под покровитељством Европске академије за науку и уметност Alma Mater Europaea. У организацији Међународног института архивских наука Трст – Марибор и Државног архива Трст у Италији, под покровитељством Централно Европске Иницијативе (CEI), Универзитета у Марибору и Европске академије за науку и уметност Alma Mater Europaea, одржана је „26 th Internacional Archival Day“, у Трсту од 24. до 26. октобра, у чијем раду је учествовала директорка Историјског архива. Током 2016. године запослени у Пожаревачком архиву учествовали су на саветовањима и семинарима у Србији, из области јавних набавки, унапређења правно – економског пословања буџетских установа, безбедности и здравља на раду, нормативног уређивања установа.

ДЕЛАТНОСТ ЗАШТИТЕ КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ

Изнад свега наведеног, у 2016. години континуирано су обављани стручни послови на заштити архивске грађе као културног добра – вршен је пријем и смештај архивске грађе на трајну заштиту у ИАП, одржавање и техничко – хемијска заштита целокупне архивске грађе у депоима Архива, затим сређивање и обрада, дигитализовање, микрофилмовање и публиковање архивске грађе, издавање архивске грађе на коришћење, решавање захтева физичких и правних лица за проналажење архивских докумената у циљу остваривања различитих права, вођење евиденција за целокупну архивску грађу у Архиву, одржавање архивских објеката и опреме, обогаћивање архивске библиотеке...

У току је пријем Историјског архива Пожаревац у Међународни центар за архивска истраживања (Internacional Center for Archival Research – ICARUS) са седиштем у Бечу у Аустрији.

Д. Динић
Фото: К.Т.

ПРЕДСТАВЉЕНА ПУБЛИКАЦИЈА „ЗАПИСНИЦИ СА СЕДНИЦА ОРГАНА ОКРУЖНОГ НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКОГ И НАРОДНОГ ОДБОРА ПОЖАРЕВАЦ, 1944 - 1947."

Допринос неговању завичајне историје

У свечаним салонима Градског здања 15. децембра представљено је још једно публиковано достигнуће Историјског архива Пожаревац у сарадњи са Скупштином града под називом „Записници са седница органа Окружног Народноослободилачког и Народног одбора Пожаревац, 1944 – 1947.", чиме је настављено издавање зборника архивских докумената о Граду Пожаревцу. Ради се о службено забележеној историји и догађајима који су водили успостављању народне власти на овом подручју. Едиција „Зборници докумената" утемељена 2011. године објављивањем првог наслова „Двор и породица књаза Милоша у Пожаревцу, 1825 – 1839. године", настављена је публиковањем наслова „Нахијски суд Пожаревац, 1821 – 1839." и „Записници са седница органа Окружног Народноослободилачког и Народног одбора Пожаревац, 1944 – 1947." Објављивањем дела садржаја овог фонда научној, стручној и широј јавности омогућено је истраживање догађаја из савремене завичајне историје.

Др Јасмина Николић

–Јавности се презентује документација као изворна грађа за даља истраживања, научно презентују коментари ради стицања слике о организацији и функционисању народне власти у преломном периоду последње ратне године и непосредно по ослобођењу када су се постављали темељи нове државне организације, економског и социјалног система суштински различитог од претходног. У овом зборнику публиковани су записници са седница Скупштине – пленума и Извршног одбора Окружног Народног одбора за Округ Пожаревачки – тачније, сачуван је само један записник са седнице Пленума овог одбора, одржане 15. и 16. јуна 1946. године, на којој је „изведен биланс рада и успешног функционисања народне власти у Округу". Такође, објављено је 60 записника са седница Извршног одбора Окружног народног одбора Пожаревац – сачувана је једна књига записника у оригиналу – рукопису, за период од 8. децембра 1944. до 31. децембра 1946. године, као и записници Координационог одбора Окружног народног одбора Пожаревац за 1946. годину – сачувана је једна књига записника у оригиналу, са одржаних 14 седница овог одбора, а чији је задатак био да спречава развој шпекулација на пијацама и тржницама у округу, уређује политику снабдевања и политику цена животних намирница на територији округа, у циљу њиховог правилног распоређивања и доступности и најсиромашнијим слојевима становништва. Из тих разлога, сматрали смо оправданим објављивање преписа сачуваних записника о раду овог стручног, помоћног тела

Бојан Илић

Окружног народног одбора Пожаревац, у области пољопривреде, занатства, задругарства, уређења цена...

Текст изворних докумената доноси се у оригиналној графији и језику. Скраћенице су дате у изворном облику, изворна интерпункција доследно је сачувана. Оштећени делови, односно фрагменти докумената који недостају обележени су фуснотама. Сачувани записници пожаревачких одбора, у периоду од 1944. до 1947. године, презентовани су хронолошким редоследом, а ради што боље прегледности, сваки појединачно има своју нумерацију и сигнатуру испод које се налази садржај документа. Приликом преписа трудили смо се да буде задржана изворна форма документа, а како би се стекао увид у аутентични изглед грађе и језика, истакла је директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић.

Гости на свечаности

Структура трећег зборника докумената садржи текст изворних 75 записника са напоменама приређивача зборника, вишег архивисте Јасмине Живковић, као и публиковане илустрације из пожаревачког недељника „Реч народа" и одлуке из записника. Едиција „Зборници докумената" и трећи наслов у њој, даје допринос неговању завичајне историје, подстицај за проучавање историје пожаревачког краја, допринос заштити и коришћењу културног наслеђа, допринос промоцији архивске грађе као културног добра и унапређењу струке.

Према речима председника Скупштине града Пожаревца Бојана Илића, Зборник представља сведочанство о послератном периоду када је тадашња власт трагала за бољим облицима организације власти у датим приликама.

–Листајући књигу могао сам да приметим проблематику коју су решавале ондашње колеге. Овај зборник докумената представља драгоцену грађу која нам даје увид у предности и мане у тадашњем вршењу власти. Такође, можемо видети занимљиве одлуке као што су: конфисковања имања, болнички динар, радно време и доношење одлука за решавање социјалних проблема. Правећи паралелу садашњег времена и рада Скупштине града Пожаревца са ондашњим народним одборима, можемо видети колико је напредовао парламентаризам на пољима демократије, транспарентности и уопште у начину рада и одлучивања са којим су грађани апсолутно упознати. Сигуран сам да ће садашња извршна и законодавна власт наћи своје место у неком од издања Историјског архива Пожаревац, где ће се видети да је овај период био прекретница у смислу напретка и бољитка грађана Пожаревца у свим областима и период у коме се Град Пожаревац поставља на место које заслужује, на понос својих грађана, рекао је Илић.

Овај Зборник архивских докумената, према речима Јасмине Живковић, приређивача публикације, представља круну стручног архивистичког рада на сређивању и обради архивске грађе и истовремено обавештајно средство са транскриптом оригиналних докумената, као извором истраживања државне и локалне историје 20. века у Пожаревачком, данас Браничевском округу.

Д. Динић

ПРОЈЕКАТ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ

Свакодневни живот у време окупације

Дејан Крстић отвара изложбу

У Пожаревцу је у току изложба под називом „Окупирани Пожаревац 1941-1944 - слике из свакодневног живота". Пројекат представља рад мср Јасмине Живковић и Слободанке Цветковић са сарадницима из Историјског архива Пожаревац, а изложба је уз пригодан уметнички програм отворена прошлог уторка у Галерији савремене уметности.

-Ова архивска грађа представља незаобилазан извор сазнања о свакодневном животу, који се одвија у сеоским, општинским и среским насељима и Пожаревцу, као окружном средишту, нагласила је на отварању др Јасмина Николић, директорка Историјског архива Пожаревац и додала. -Управо на овим, до сада необјављеним изворима, базирали смо приказ слика из административног, привредног, здравственог, културног и спортског живота у Пожаревцу под окупацијом.

На изложби су уз документа из збирки Историјског архива Пожаревац, презентовани и материјали београдског Војног и Архива Србије.

- Поставка која је пред Вама представља покушај да се разбију и публици на суд ставе поједини стереотипи о животној стварности у Другом светском рату, истакла је у свом обраћању гостима коауторка изложбе мрс Јасмина Живковић.

Такође, то је прилика да се на примеру окупираног Пожаревца проговори о стварним дометима југословенске државе, која тада фактички то већ више није била, да се проговори о окупаторској цивилној и војној власти, квази српској влади Милана Недића, органима народне власти у настајању, али, пре свега, о свакодневици обичног народа, који се, као по правилу, најтеже сналази у ратној стварности и бива највећи страдалник.

Изложбу је отворио Дејан Крстић, члан Градског већа за културу, информисање и невладине организације, који је наглашавајући значај ове поставке, искористио прилику да позове суграђане, који поседују икаква документа, слике, или историјску грађу, исте донесу у Историјски архив, не би ли се на тај начин трајно сачувао део прошлости Пожаревца.

Изложба „Окупирани Пожаревац 1941-1944 - слике из свакодневног живота" биће отворена до 13. децембра и прати је репрезентативна електронска презентација аутора мр Драгана Шалера.

В.Винкић

ПРОЈЕКАТ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ „АРХИТЕКТУРА ПОЖАРЕВЦА У ПЕРИОДУ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА

Драгоцени извори сазнања о архитектури

У оквиру пројекта под називом „Архитектура Пожаревца у периоду између два светска рата“, Историјски архив Пожаревца представио је прошлог четвртка у Градској галерији изложбу, виртуелну изложбу и публикације на ту тему.

Архивским документима,

Др Јасмина Николић

фотографијама и техничком документацијом организатори изложбе успели су да прикажу Пожаревац у време његовог стасавања, у време промена архитектонског језгра града и смештања институција и установа државе у лепе и нове јавне зграде.

Драгоцена архивска грађа, фотографије и техничка документација о архитектури јавних и приватних објеката у Пожаревцу, која се чува у архивским фондовима и збиркама Историјског архива Пожаревац, незабилазна је у сагледавању значаја архитектуре у обликовању визуелне слике савременог Пожаревца. Пројектна активност Историјског архива Пожаревац „Архитектура Пожаревца у периоду између два светска рата“ подухват је од изузетног значаја, како за стручњаке који се баве проучавањем историјских извора, тако и за оне који се баве урбанизмом и планирањем развоја градова, јер поштовање континуитета развоја градова и спознавање града као динамичке структуре, која је у непрекидном развоју и трансформацији, један је од постулата одрживог развоја.

О професионалним и људским достигнућима

Директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић истакла је у обраћању гостима да приказани архивски документи, као историјски извори првог реда, репрезентују архитектуру модерне Пожаревца у периоду од 1918. до 1941. године, али и културни, привредни и сваки други напредак града.

-Систематизацијом примера реализованих јавних и приватних објеката у Пожаревцу у овом периоду, истражује се у којој мери је идеја модерне била заступљена у архитектури Пожаревца тог доба, у контексту важних друштвених и културних појава и идеја у Европи и Србији које су промовисале савремено друштво, са претпоставкама успостављања важне корелације између начела модерне и архитектонских реализација домаћих аутора. Архитектура повезује технолошке могућности, економију, социјални контекст и културу друштва. Она одражава друштвени тоталитет. Одабрани архитектонски јавни и приватни објекти Пожаревца представљени су понаособ на изложбеним паноима, са основним

Бојан Илић

подацима везаним за објекат и оригиналном техничком и фото-документацијом која се чува у Историјском архиву Пожаревац, рекла је др Николић.

Драгоцени извори сазнања о архитектури Града Пожаревца, у периоду између два светска рата, сведоче о његовом израстању у средиште које прихвата и преноси утицаје, модернизује се и унапређује друштвени, политички, културни и сваки други аспект живота, доживљава свој преображај и доприноси обогаћивању српског грађанског живота.

Са аспекта историографије, архивска грађа о јавним и приватним објектима у Пожаревцу из фондова и збирки Историјског архива Пожаревац, презентована на изложби, представља сведочанство о професионалним и људским достигнућима једне средине и њених градитеља, у нади да их је могуће применити изнова у практичном и теоријском облику.

Директорка Архива др Јасмина Николић сматра да ова изложба пружа и сазнање о томе да заштита архивске грађе, њена обрада, проучавање и публиковање, доприносе унапређењу знања о сопственој прошлости.

-Имајући у виду то да су наши градови суочени са проблемом недостатка планске документације, да већина градова нема класификовану историјску грађу која би послужила као основа за њихов даљи развој на принципима континуитета и очувања њихових специфичности и идентитета, несумњив допринос историји развоја архитектуре модерне и урбанизма, који ова тема носи са собом, као и то да су изложба и каталог „Архитектура Пожаревца у периоду између два светска рата“ настали коришћењем оригиналне архивске грађе Историјског архива Пожаревац, јесу чињенице које доказују да ово јесте културни догађај који ће дати допринос за сва будућа истраживања континуираног урбанистичког развоја града, проналажење и утврђивање карактера и његовог идентитета у циљу његове успешне обнове у духу нових урбанистичких повеља и одрживог развоја. Историјски архив позива вас да заједно откријемо наш Пожаревац, почевши од прошлости. Искуства нам могу помоћи да превазиђемо проблеме у планирању данашњег града, закључила је др Николић.

Период уређења грађевинске делатности.

Ауторски тим публикација који је на овај начин подсетио на време обликовања визуелне слике савременог Пожаревца, сачињавају Слободанка Цветковић, Наташа Милошевић Дулић и Петар Винкић. На свечаности отварања, архивисткиња Слободанка Цветковић.је, између осталог рекла да се снага једне државе осликава управо у њеном градитељству. По њеним речима, процват привреде, повећање броја становника, поспешили су у Пожаревцу и развој градитељске делатности у међуратном периоду. У уметничком смислу, како је навела, међуратни период је реме сусрета академизма и архитектуре модерне, сусрет тековина националног стила и модерних европских тенденција у архитектури. То је период уређења грађевинске делатности.

Програм отварања изложбе употпуњен је и оплемењен музичким наступом пожаревачког ансамбла „Мерак“. Посетиоци су на кратко могли да уживај уз звуке староградских и евергрин песама као што су: „Чамац на Тиси“, „Кад би ове руже мале“, „Бледи месец“...

Отварању изложбе присуствовали су и представници Министарстава правде, Министарства просвете, Војске Србије, Епархије браничевске, Браничевског округа, Града Ваљева. Изложбена поставка може да се разгледа до 30. септембра.

М. П.

Велика заинтересованост за развој архитектуре Пожаревца

Историјски архив јединствен у Србији

Посебну захвалност за покровитељство при реализацији пројекта „Архитектура Пожаревца у периоду између два светска рата“, Историјски архив Пожаревца дугује локалној самоуправи. Част да отвори изложбу припала је председнику Скупштине града Пожаревца Бојану Илићу, који је изразио задовољство што овом културном догађају, осим Пожаревљана присуствују и гости из других крајева Србије и иностранства.

-Поносан сам што имамо једну овако успешну установу, као што је Историјски архив. Она је чувар историјске грађе,

Градитељски узлети

Године 1931. донет је Грађевински закон, а Пожаревац је четири године касније добио нови Регулациони план. Тридесетих година 20. века реконструисан је железнички чвор на Железничкој станици, разведена је кабловска мрежа, разгранато улично осветљење. У овом периоду градитељског узлета, између осталог, подигнути су и бројни јавни објекти и реконструисани постојећи. Тако је изграђена зграда тадашње Гимназије, а данашње Основне школе „Доситеј Обрадовић“, затим нова ОШ „Краљ Александар Први Ујединитељ“, Дом пожаревачке Трговачке омладине са позоришном салом, који данас служи Политехничкој школи, зграда пожаревачког женског друштва у којој је данас Медицинска школа и бројни објекти у оквиру комплекса Пољопривредне школе.

НОВА ИЗЛОЖБА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ

Осврт на историју својинских односа

Обраћање др Јасмине Николић

У Галерији „Обојена светлост“ пожаревачког Центра за културу, 14. јуна, отворена је изложба архивских докумената „Правно уређење и заштита својинских односа у Пожаревачком округу од 1833. до 1941. године“. Историјски архив Пожаревац препознао је европску могућност која се пружила Србији и предузимајући мале кораке ка међународним културним токовима чини да се слика о Србији и њеним грађанима битно промени и учини доступном и реалном. У актуелном тренутку европске модернизације Србије, Архив Пожаревац прави још један осврт на прошлост. Настојећи да што боље

Јасмина Живковић

реализује своју архивистичку и културну мисију обележава 190 година правне регулације својинских односа и 180 година геодетске струке у Србији.

-Историјски архив Пожаревац годинама следи и унапређује достигнућа архивистичке и историјске науке. На тај начин, наш Архив, који је и награђиван, представља част своме Граду и узор својим запосленима, али и стручној и широј јавности, која прати наш рад и колико доприносимо томе да се сви ми заједно померимо значајним искораком напред. Имали смо племениту намеру да представимо историјско – хронолошки преглед својинских односа на непокретностима у нашем крају, утемељен на сачуваној архивској грађи коју стављамо на увид јавности. Утврђивање својине на земљишту у Србији било је потребно после укидања вишевековног спахијског феудалног система, а нарочито после устанака почетком 19. века, са почетком изградње српске државе, истакла је на отварању изложбе директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић.

Тапије и баштинске књиге

Сваки документ, као оригинални историјски извор, говори о својинским односима у Пожаревачком округу од 1830. до 1941. године и представља основ за унапређење знања данашњих следбеника угледних имена геодетске науке у Србији 19. века. Изложба је подељена на четири целине у оквиру којих се налазе тапије од 1830. до 1906. године, тестаменти, уговори, сведочанства, судске „тербе“ као основ својинских односа, катастарски операт и премер од 1837. до 1937. године и земљишна књига од 1934. године.

-Посебно бих истакла и вашу пажњу усмерила на архивска документа – концесију Рудника угља Костолац из 1934. године и пописне листе Ергеле „Љубичево“ Катастарске Општине Пожаревац начињене 1943. године са евидентираним стањем из година Другог светског рата. Прикупљена и на светло дана изнета архивска грађа из десетак архивских фондова и збирки Историјског архива Пожаревац, као и фондова Архива Србије, представља на једном месту концентрисано истраживачко благо, које ће бити доступно за даље тумачење и шири допринос нашој историјској и геодетској науци. Стога, ова изложба има вредност и са становишта друштвене ангажованости. Мишљења смо да је и овом изложбом значајно обогаћен културни живот не само у Пожаревцу, већ и шире, а заслуга за то припада како ауторима изложбе – вишим архивистима мр Драгани Милорадовић и Јасмини Живковић, ауторима каталога Живораду Сарафиновићу и Нади Љушић, тако и установи Историјском архиву Пожаревац, закључила је др Јасмина Николић.

Архивска грађа је део националне културне баштине, историјски извор првог реда. Као таква је од велике важности за историју, културу, науку, идентитет народа и државе у целини. Због тога су стручни послови Историјског архива Пожаревац на заштити архивске грађе у Браничевском округу многоструко значајни. Архивски стручњаци пожаревачког Архива више од шест деценија приљежно и одговорно брину о овом културном добру и на тај начин, често у незавидним условима, доприносе да ова установа успешно остварује своју основну функцију.

Обраћајући се у име аутора, Јасмина Живковић је казала да је временски оквир истраживања и изложбене поставке, период модерне историје српске државе. Ослобађањем од турске власти и укидањем феудалног поседа, започето је и уређење права својине на непокретним имањима у Србији. Законом о повраћају земље из 1839. године завршен је процес стицања потпуног права својине, што је значило да је својину могао свако стећи, обрађивати је, њоме располагати, отуђивати или поклањати, преносити је у наслеђе. До установљавања баштинских књига, судски потврђене тапије о стицању и преносу права власништва на непокретним добрима, имале су исту правну снагу коју је баштинским књигама потврдио Грађански законик 1844. године. Тапијски систем уређења својинско – правних односа одржао се скоро читав један век, тако да и почетком 20. века наилазимо на важеће тапије, које је тада већ Првостепени пожаревачки суд, касније Сремски суд Пожаревац, признавао као валидно доказно средство у имовинско – правној области.

Велики број посетилаца на отварању изложбе архивских докумената

Значај земљишних књига немерљив

Истовремено, веома рано се појавила потреба за увођењем катастра, тако да државно – правни успон Србије прати и постепено уређивање катастарског операта, омеђавање и премер непокретних имања на територији Пожаревачког округа. У том живом процесу, веома честе су биле „судске теранције“, а имовинско – правни односи, потраживања, оспоравања, утужења, бесправно запоседање и неовлашћено коришћење комшијских имања, до данас су остали најзаступљенији грађанско – правни поступци пред судовима опште надлежности у Пожаревачком округу. Установљавањем земљишних књига тридесетих година 20. века, намера је била да се коначно уведе ред у својину непокретности.

-Значај земљишних књига, које су произишле из тапија и баштинских књига је немерљив, са становишта националног и државног идентитета, ако се зна да је територија, поред народа, један од конститутивних елемената постојања сваке озбиљне државе. Отуда још увек актуелна неопходност да се доврши поступак верификације и коначног уређења катастра на територији Пожаревачког округа и Србије у целини. Отуда и велика одговорност колегинице мр Драгане Милорадовић и моје маленкости, да у својству приређивача ове изложбе завршимо започети ауторски пројекат колеге Живорада Сарафиновића, а вама ставимо на увид „тренутак историје“, када су у питању својинско – правни односи на нашем животном подручју. О свему томе, много више и сликовитије говоре изложена архивска документа. Уколико смо били успешни у овој замисли, а према мишљењу вас, који сте нам својим присуством учинили част да се заједно вратимо у време прошло, онако како нас кроз то време воде сачувана драгоцена архивска сведочанства, можемо сматрати да је мисија Историјског архива Пожаревац, као и нас, архивских посленика, у овом случају остварена, рекла је Јасмина Живковић.

Поред бројних званица, скупу су присуствовали и заменик председника Скупштине града Пожаревца Милић Јовановић са сарадницима, чланови Градског већа, директори јавних предузећа и установа. Изложба ће бити отворена до 1. јула 2016. године.

Д. Динић

Драгоцено искуство за развој Града

Дејан Крстић

Отварајући изложбу Дејан Крстић, члан Градског већа задужен за културу, невладине организације и информисање, захвалио се Историјском архиву Пожаревац и директорки др Јасмини Николић, на веома успешном дугогодишњем раду на чувању наше прошлости.

-Захвалио бих се на томе, да ту нашу прошлост не чувају љубоморно за себе, већ је приказују не само Пожаревљанима, него и целој Републици Србији и окружењу. Без прошлости ми не можемо да планирамо ни будућност. Ту учимо шта су биле добре и лоше ствари и након тога можемо планирати и нашу бољу будућност. Град Пожаревац ће у наредном периоду побољшати рад свих културних институција, а нарочито Историјског архива, јер њихово дугогодишње искуство у овом послу је врло драгоцено за сам развој Града Пожаревца, казао је Крстић.

ОБЕЛЕЖЕН МЕЂУНАРОДНИ ДАН АРХИВА

„Архиви, хармонија и пријатељство“

Поводом Међународног дана архива који се у свету обележава 9. јуна, Историјски архив Пожаревац, као члан европске породице архива, четврти пут за редом, организовао је манифестацију „Дан отворених врата архива 2016“, под слоганом „Архиви, хармонија и пријатељство“. Циљ овог пројекта је информисање и подстицање информисања грађана, пре свега школске омладине, за архиве и архивску грађу. У том смислу важно је упознавање са локацијом на којој се чува архивска грађа, просторијама, организацијом архива, начином чувања, упознавање са значајном архивском грађом и најстаријим књигама, савременим облицима чувања архивске грађе, са методологијом рада у Архиву, начинима за прикупљање архивске грађе, односно давање конкретних информација о томе шта се сматра архивском грађом, зашто је она важна, шта су историјски извори.

Обраћање др Јасмине Николић

Установа у којој се чува наша историја

Манифестација је реализована у објекту депоа Историјског архива Пожаревац –Стара касарна – Павиљон 4, а скупу су поред предшколаца, ученика основних и средњих школа присуствовали и председник Скупштине града Пожаревца Бојан Илић, заменик председника Скупштине града Милић Јовановић, чланови Градског већа.

Обраћајући се присутнима директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић је истакла да је ова установа у свом дугом трајању, кроз 68 година постојања и рада, спајајући три века кроз архивску грађу коју чува и презентује, и члан Међународног архивског савета са седиштем у Паризу већ седам година. Настојећи да реализује своју архивистичку и културну мисију, 2013. године прикључила се обележавању Међународног дана архива организовањем манифестације „Дан отворених врата архива“, под слоганом „Сви смо део историје“.

-Данас, четврту годину за редом, под слоганом „Архиви, хармонија и пријатељство“, Историјски архив Пожаревац, као равноправни члан светске породице архива, обележава Међународни дан архива и скреће пажњу на важност архива као установа у којима се чува наша историја. Један од важних сегмената архивског рада јесте културно – просветна делатност, која има задатак да информише широ популацију о архиву и архивској грађи као културној баштини и да тако подигне свест о њеном значају, развије одговарајући однос према архиву као институцији која ту историјску баштину чува, даје на увид јавности и ствара услове за њено коришћење.

У обиласку објекта

Са презентације

Организовањем овакве манифестације грађанство и школска омладина се непосредно упознају са пословима које обавља Архив у смислу чувања и смештаја архивске грађе, у циљу информисања и подстицања интересовања грађана и школске омладине пре свега за архивску грађу и начине на који се она чува (папир, микрофилм, дигитална копија), као и за начине прикупљања архивске грађе. Стога смо отворили врата својих архивских депоа, како бисте видели пожутела документа, старе рукописе, књиге, фотографије, изложбе, каталози, копије докумената, страничници и слично, али и комплете архивских публикација о Пожаревцу и Браничевском округу, у издању Историјског архива Пожаревац за библиотеке пожаревачких основних и средњих школа, рекла је др Јасмина Николић.

Пројектне активности у овој години

Нове пројектне активности Историјског архива Пожаревац које ће бити представљене до краја ове године су: Архитектура Пожаревца у периоду између два светска рата, Свакодневни живот у Пожаревцу током Другог светског рата, Казнено- поправни заводи у Србији-пример Завода „Забела“ у Пожаревцу од 1863. до 1945. године. Такође, ове недеље биће отворена изложба архивских докумената „Правно уређење и заштита својинских односа у Пожаревачком округу од 1833. до 1941. године“.

Упознавање са радом архива

Потом је архивист Слободанка Цветковић одржала презентацију кроз коју су се присутни упознали са архивом, архивском грађом, пословима архивисте и Историјским архивом Пожаревац као установом културе. Посетиоцима је објашњена функција Архива и његова основна делатност по питању евидентирања, прикупљања, пријема архивске грађе, сређивања, обраде, објављивања информативних средстава и саме грађе, односа са јавношћу путем презентовања архивске грађе кроз изложбе и публикације, као и важност микрофилмовања и дигитализације као облика трајне заштите. Кроз презентацију је представљен Историјски архив Пожаревац као установа културе, дати су подаци о оснивању, количини архивске грађе коју чува, регистратурама које територијално надзире, броју фондова и збирки, богатој библиотеци.

-Архив је установа која штити писану културну баштину установа културе. Архив евидентира, прикупља, чува, сређује, обрађује, микрофилмује, дигитализује и чини доступном јавности архивску грађу. Под архивском грађом сматрамо сваки писани, цртани, компјутеризовани, штампани, фотографисани, филмовани, документарни материјал од значаја за историју, науку и културу. Историјски архив Пожаревац је основан 1948. године и ми бринемо о архивској грађи Града Пожаревца и седам општина Браничевског округа, вршимо стручни надзор преко 870 различитих регистратура и имамо преко пет километара архивске грађе, преко 560 архивских фондова и збирки и врло богату архивску библиотеку, истакла је Слободанка Цветковић.

Депо Историјског архива Пожаревац

ПРЕДСТАВЉЕНА МОНОГРАФИЈА И ИЗЛОЖБА „СРБИЈА И ПОЖАРЕВАЦ У ДРУГОМ СВЕТСКОМ РАТУ 1941 – 1944 – ОКУПАЦИОНА УПРАВА, ИЗБЕГЛИЦЕ, ПРОСВЕТА“ У ДОМУ ВОЈСКЕ У БЕОГРАДУ

Сведочанство искушења и победе

Поводом 75 година од почетка Другог светског рата у Југославији и 70 година од победе над фашизмом, 26. априла Медија центар „Одбрана“ и Историјски архив Пожаревац представили су монографију и изложбу „Србија и Пожаревац у Другом светском рату 1941 – 1944 – окупациона управа, избеглице, просвета“, у свечаној сали Дома Војске Србије. Пројекат је настао на основу истраживане архивске грађе, која на својствен начин испитује чињенице, ревалоризује прошлост, али не врши њену ревизију.

Испред домаћина присутне је поздравио директор Медија центра „Одбрана“ пуковник Стевица Карапанџин и поручио да се представљањем монографије и изложбене поставке Историјског архива Пожаревац негује култура сећања на једно време које је оставило дубок траг у историји наше земље.

Иницијатор пројекта и идејни аутор, директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић истиче да монографијом и изложбом „Србија и Пожаревац у Другом светском рату 1941 – 1944 – окупациона управа, избеглице и просвета“, пожаревачки Архив даје свој допринос чувању сећања на рат и подвиге ослободилаца, учвршћивању антифашизма као дубоког опредељења за мир и слободу, као и допринос обележавању 70 година од победе урезане у народно памћење као путоказ патриотизма и националног идентитета. Монографија је дело групе аутора из Историјског архива Пожаревац и Војног архива Министарства одбране Републике Србије, настала као резултат једногодишњег истраживања архивске грађе Војног архива, Архива Југославије, Архива Србије, Историјског архива Пожаревац, Историјског архива Београда и Програмског архива Радио Телевизије Србије.

- Приређена монографија, као посебна, потпуно нова целина и комуникацијски канал, омогућава спознају прошлости и обликовање наше свести о историји Другог светског рата и значају победе над фашизмом. Памћење настаје у времену и пролази са њим. Када умру они који памте, колективно сећање уступа место

Др Јасмина Николић

неком новом памћењу. Сведоци смо нестанка целе једне генерације сведока која памти најтеже злочине и катастрофе из периода Другог светског рата. Памћење живи и одржава се кроз комуникацију, а монографија као комуникацијски канал, чува памћење супротстављајући се забораву.

Сећање на Други светски рат и антифашизам, поред основних цивилизацијских одредишта, универзалних вредности и питања идентитета, у архивистичком смислу наслања се на питање баштине. Појам наслеђа има значење трезора запамћених материјалних и нематеријалних носилаца вредности и норми, и управо оно, као хуманистичка и идентитетска вредност, представља оквир књиге посвећене седамдесетогодишњици победе над фашизмом. Модеран архив није само простор за смештај и заштиту архивских докумената. Он је и установа од које се очекује да покрене важна питања везана за културу сећања, идентитет, основне вредности на којима почива друштво у којем се живи. Архив је простор за преиспитивање нашег односа према прошлости. Такав концепт имају и ова монографија и изложба. Наша дужност је да наставимо традицију обележавања победе над фашизмом, победе која је отворила ново цивилизацијско поглавље у историји Европе. Стога смо ставили на увид јавности архивска документа и фотографије о ратним, избегличким и просветним приликама у Пожаревцу и Србији током Другог светског рата и тако успели да дамо значајан допринос култури трајања и сећања, казала је др Јасмина Николић.

Члан истраживачког тима пројекта из Војног архива др Маријана Мраовић, наглашава да истраживање историје Другог светског рата и појава окупације и колаборације која су обављена у последњој деценији указују на пораст интересовања за теме које се односе на делатност институција културе и просвете у време окупације, различите аспекте пропаганде, процесе памћења и заборављања, механизме контроле у животу заједнице и појединаца, свакодневни живот становништва под окупацијом и место појединца у ратом захваћеним подручјима.

По речима др Зорана Јањетовића, научног саветника Института за новију историју Србије, сва три рада у монографији су на највишем научном нивоу и изузетно су добро поткрепљени необјављеним и објављеним историјским изворима, као и навођењем бројне релевантне историографске литературе.

Прича о судбини обичних људи

Говорећи о изложби, архивист Слободанка Цветковић је казала да она тематски прати монографију на 32 паноа, са преко 160 различитих докумената, фотографија, новинских исечака, и требало би да публику приближи нимало пријатним тренуцима током четворогодишње окупације Србије у Другом светском рату.

-Прва изложбена целина чији је аутор др Маријана Мраовић, пружа нам на увид документа, фотографије, плакате, који сведоче о окупационој управи у Србији у периоду 1941 – 1944. године, почев од атмосфере пред потписивање Тројног пакта, страхотама априлског рата, формирања немачког управног војног апарата у Србији и Пожаревцу, формирања колаборационог Савета комесара, потом и владе народног спаса Милана Недића, преко спровођења пропаганде колаборационе власти у корист окупатора, гушења сваког отпора, запаљивих и пуних наде говора и обећања о новој Србији и њеном новом месту у свету. Други део изложбе чији је аутор мастер историје Јасмина Живковић, баца нову светлост на тему избеглица и пресељеника који су од почетка окупације, па до окончања рата уточиште са окупираних територија бивше Краљевине Југославије налазили у Србији. Кроз документа и још потресније фотографије, ауторка износи сведочанства о трагичној судбини обичних људи који су бежали од окупатора, али и од дојучерашњих комшија са подручја Хрватске, Босне и Херцеговине, Словеније, Македоније, Косова. Посебна пажња је усмерена на приказивање положаја избегле деце као најрањивијих, њиховог збрињавања по домовима и породицама, њихове исхране, школовања. Прича о деци и њиховом свакодневном животу наставља се кроз трећу изложбену целину која обрађује рад пожаревачких школа и школски живот у Србији. Просветна политика владе Милана Недића и министра просвете Велибора Јонића била је у служби окупатора, пронемачка, антисемитска и наглашено националистичка. Изложбена документа говоре о апсурдима тога доба, наглашава Слободанка Цветковић.

Представљању монографије и изложбене поставке осим бројних поштовалаца историје, ученика и студената, присуствовали су и представници Председништва Републике Српске, Генералштаба, Гарнизона Пожаревац, Министарства одбране, Војног архива, РТС-а, архива Београда, Србије, Сомбора, Пожаревца, питомци и професори са Криминалистичко – полицијске академије у Београду. Свечаност је музички оплемењена наступом ансамбла „Лирика“ из Пожаревца.

Д. Динић

Гости на свечаности

Изложбена поставка отворена до 7. маја

Експлицитно тумачење оригиналних докумената

Отварајући изложбу, изасланик начелника Генералштаба генерала Љубише Диковића, генерал – потпуковник Ђокица Петровић, командант Команде за обуку Војске Србије је истакао да представљена архивска документа и фотографије сведоче о апокалиптичном злу које се надвило над целим светом, о страхотама фашизма као најгорег зла против човечанства.

-Други светски рат, помутивши законе мишљења и перцепције, изменивши систем вредности и слику центара моћи, оставио је за собом велике жртве неразумљивих порива умова измењене свести. Кроз сачувана архивска сведочанства сагледавамо и причу о судбинама обичних људи, њиховој патњи током година рата, логорима, избеглиштву, глади, смрти, борби, победи. Посебна вредност пројекта Историјског архива Пожаревац је управо представљање и експлицитно тумачење оригиналних докумената. Већи број представљених архивалија потиче из фундуса Војног архива. Документа која чува ова војна установа, представљају изузетно сведочанство о напорима српског народа за стварање и очување државе и о жртвама које су поднете у тој борби. Историја је увек изнова представљана и тумачена. Архивска документа су непромењива истина, а свако ново читање и представљање носи њихову ревалоризацију. Архивисти у свом свакодневном раду дужни су да презентују јавности документа која су аутентични трагови времена, историја их анализира, даје им смисао у целокупној димензији времена и следу догађаја.

Снага једног народа је у његовом памћењу, стога је идеја и

Генерал потпуковник Ђокица Петровић

труд Историјског архива Пожаревац уложен у реализацију овог пројекта постигао свој циљ и испунио своју мисију. Сматрамо да је реализацијом овог изузетног пројекта Историјски архив Пожаревац објављујући архивска сведочанства која поседује, уз велики допринос Војног архива и истражене архивске грађе, учинио да схватимо величину националне историје и допринос житеља Пожаревца и Србије, који су својој отаџбини дали оно највредније што су поседовали – свој живот за нашу слободу. Као потомци храбрих осећамо одговорност да памтимо, а храброст наших предака и нама је подстрек да истрајемо на путу одбране наших националних интереса, рекао је генерал – потпуковник Ђокица Петровић. Он је пренео поздраве начелника Генералштаба генерала Љубише Диковића, који је пожелео ауторском тиму и Историјском архиву Пожаревац успешну реализацију овог бриљантног пројекта.

ПРЕДСТАВЉЕН НОВИ БРОЈ МЕЂУНАРОДНОГ ЧАСОПИСА „ЗАПИСИ“

Својеврсни дијалог са прошлошћу и будућношћу

На конференцији за медије прошле недеље, Историјски архив Пожаревац представио је свој нови издавачки подухват – 4. број Међународног стручног часописа „Записи“, Годишњака ове установе. Часопис излази од 2012. године и представља јавности достигнућа стручног и научног рада сарадника из земље и иностранства. Појава и трајање међународног часописа изражава уверење иницијатора идеје да реално постоје снаге које ће хтети и знати да одговоре изузетно тешким и сложеним захтевима које такав подухват неизбежно тражи.

Мр Драгана Милорадовић, др Ивана Крстић Мистрицеловић, др Јасмина Николић, проф. др Радован Радовановић

Директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић истиче да су приликом покретања првог броја часописа пре четири године, окупљени сарадници из земаља у окружењу, али и сарадници из домаћих институција и тада је основана домаћа и међународна редакција часописа, рецензенти из области архивистике, историографије и информатике. Према техничким упутствима и стандардима концепција и структура часописа задржана је до данашњих дана.

-Сва четири броја Годишњака „Записи“ подељена су на пет тематских целина: архивистика; историографија; из рада Архива и других установа у земљи и иностранству; међународна сарадња и извештаји са међународних архивских и научних конференција, скупова, саветовања, округлих столова у земљи и иностранству; прикази и расправе, где су објављени прикази најновијих публикација из различитих научних и стручних области, али и прикази изложби и расправе на различите теме. Кроз сва 4 броја до сада су објављена 134 стручна и научна рада и то 37 из области архивистике, 39 из области историографије, 27 из области рада Архива и других сродних институција, о међународној сарадњи и разним конференцијама у земљи и иностранству проговара 13 сарадника и имамо приказе публикација и изложби од стране 16 сарадника.

Часопис је важан чинилац у овом времену, али и у времену које долази. Он је усмерен према прошлости да би архивски документи били њен аутентични тумач и заштитник, са једне стране, а са друге стране и према садашњости где својим програмским садржајима помаже мењању односа према документу у најширем смислу те речи. Часопис служи као дијалог са прошлошћу, али и са временом које долази. Излажење нашег часописа видимо као део ширег процеса отварања домаће науке и теорије и успостављања квалитетније комуникације и размене духовних вредности и упућивања на резултате стручног и научног рада, казала је др Јасмина Николић.

Виши архивиста Историјског архива Пожаревац мр Драгана Милорадовић наглашава да су сва 4 броја часописа „Записи“ истоветна у својим техничким захтевима и комплетној техничкој опреми.

-Оно што је одмах уочљиво у овом стручном часопису је свакако његов савремени дизајн и изузетна техничка решења која вас уводе из тачке радозналости до приступачног научног апарата, који је упоришна тачка овог часописа. Морамо да напоменемо да је Годишњак Историјског архива стручни часопис на више језика, на српском, словеначком, руском, македонском, хрватском..., а уз поштовање ауторског чланка садржи резимеа на српском, енглеском или немачком језику. Сачињен од изабраних стручних чланака у којима се апсолвирају проблеми струке - архивистике, доноси мишљења и сугестије из рада других сродних установа културе и заштите културне баштине са циљем што целисходнијег и дубљег обавештавања и увида у нивое научне архивистичке проблематике, рекла је мр Драгана Милорадовић.

Доцент др Ивана Крстић Мистрицеловић са Катедре националне историје Криминалистичко – полицијске академије, такође део ауторског тима Записа од оснивања, закључила је да Годишњак на најподеснији начин одговара захтеву времена за осавремењавањем у области архивистике и значајно доприноси отварању домаће науке и теорије и успостављању квалитетније размене духовних вредности у међународним оквирима.

-Издавање часописа какав су Записи, прави је пут да се јавност брзо и лако упозна и прихвати поруке о улози и задатку сваког грађанина у чувању и заштити архивске грађе као сегмента националне културне баштине. У сва 4 броја историографија је заступљена са 39 радова аутора из земље и иностранства у којима доминирају оригинални погледи на класичне и модерне теме из историје. Проблемски приступ у истраживању, уз коришћење релевантне архивске грађе, свакако је оно што даје посебан квалитет овим прилозима. У овој прилици, посебно бих као значајне издвојила радове који се тематски могу сврстати у посебне подцелине, какви су прилози који се тичу балканских ратова, Првог светског рата, историје Српске православне цркве, историје права, историје просвете, историје ваздухопловства, друштвене и привредне историје Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Југославије, као и Другог светског рата. У 4. броју часописа „Записи“ садржано је 13 прилога из историографије аутора из земље и иностранства. Прилози ових аутора сведоче о правилном разумевању напора Историјског архива Пожаревац усмерених ка сталном унапређивању достигнућа историјске науке, истакла је др Ивана Крстић Мистрицеловић.

Историјски архив Пожаревац уверен је да ће овај четврти број Записа, као и претходна три, наићи на подједнако добар пријем у стручној и широј јавности. То ће свакако додатно мотивисати, не само Уређивачки одбор часописа, запослене у пожаревачком и свим другим архивима, већ и све научне посленике из земље и иностранства да дају свој допринос како би наредни бројеви часописа били још разновснији и занимљивији.

Д.Динић

У библиотекама Вашингтона, Москве, Токија, Берлина...

Иначе, часопис се дистрибуира путем размене и може се наћи у свим архивима, библиотекама, музејима и другим установама културе у земљи и иностранству, као и у школским библиотекама. Такође, путем Народне библиотеке Србије, часопис и сва досадашња издања Архива одлазе широм планете, тако да се могу наћи у библиотекама у Вашингтону, Токију, Берлину, Москви.. Сва четири издања часописа „Записи“ доступна су и у електронској форми на интернет страници Историјског архива Пожаревац и сајту Народне библиотеке Србије у електронској библиотеци.

НОВИ ИЗДАВАЧКИ ПОДВИГ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ

Допринос култури трајања и сећања

● ***Представљена Монографија „Србија и Пожаревац у Другом светском рату 1941-1944. -окупациона управа, избеглице и просвета"***

Поводом обележавања седамдесетогодишњице од победе над фашизмом, од завршетка најкрвавијег и најсвиренијег рата светских размера, а у славу небројених жртава, у пожаревачком Центру за културу, одржана је промоција монографије „Србија и Пожаревац у Другом светском рату 1941-1944-окупациона управа, избеглице и просвета", ауторки др Маријане Мраовић, Јасмине Живковић, Мср. и Слободанке Цветковић. Књига је настала на основу истраживања архивске грађе, која на својеврстан начин приказује чињенице, ревалоризује прошлост, али не врши њену ревизију. Ово је 70. публикација Историјског архива Пожаревац, 12. у едицији „Посебна издања".

Пројекат „Србија и Пожаревац у Другом светском рату 1941-1944 – окупациона управа, избеглице и просвета" обухвата изложбену поставку, коју су грађани имали прилике да погледају од 12. фебруара до 10. марта, затим виртуелну презентацију докумената, која и данас као својеврсни портал доноси сведочанства рата, сет разгледница из едиције „Културна баштина" са архивским фотографијама, као и монографију.

Сећање на подвиге ослободилаца

Иницијатор пројекта, идејни аутор „Србија и Пожаревац у Другом светском рату 1941-1944-окупациона управа, избеглице и просвета" и уредник монографије је директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић. Упутивши поздравне речи присутнима на промоцији монографије, она је истакла да су Србија и Пожаревац поносни на своју антифашистичку прошлост. Силина отпора и јачина жртве, које су наш народ и грађани Србије дали током Другог светског рата, како је истакла, стављају нас у ред највећих хероја борбе над фашизмом.

-Монографијом „Србија и Пожаревац у Другом светском рату 1941-1944-окупациона управа, избеглице и просвета", Историјски архив Пожаревац даје свој допринос чувању сећања на рат и подвиге ослободилаца, учвршћивању антифашизма, као дубоког опредељења за мир и слободу и обележавању 70 година од победе урезане у народно памћење, као путоказ патриотизма и националног идентитета. Монографија је дело групе аутора из Историјског архива Пожаревац и Војног архива Министарства одбране Републике Србије, настала као резултат једногодишњег истраживања архивске грађе Војног архива, Архива Југославије, Архива Србије, Историјског архива Пожаревац, Историјског архива Београда и Програмског архива Радио Телевизије Србије. Књига која је подељена тематски на три целине „Србија и пожаревачки округ под немачком окупацијом од 1941. до 1944. године", „Избеглице и пресељеници у Србији и пожаревачком округу од 1941. до 1944. године" и „Пожаревац и његове школе у периоду немачке окупације", посебан је облик комуникације која у наше сећање делимично

Др Јасмина Николић

враћа ужас свих људских патњи, огромних страдања људи и пожртвоване борбе за очување основних хуманих вредности, што и јесте суштина антифашизма. На тај начин обнавља се заборављена култура сећања везана за антифашистичку борбу. Тако презентовани документи добијају посебну афирмативну улогу, животну снагу и нова значења у измењеном контексту наше свакодневице, нагласила је др Јасмина Николић и додала:

Са промоције књиге

-Приређена монографија, као посебна, потпуно нова целина, омогућава спознају прошлости и обликовање наше свести о историји Другог светског рата и значају победе над фашизмом. Сећање на Други светски рат и антифашизам, поред основних цивилизацијских одредишта универзалних вредности и питања идентитета, у архивистичком смислу, наслања се на питање баштине. Појам наслеђа има значење трезора запамћених материјалних и нематеријалних носилаца вредности и норми и управо оно, као хуманистичка и идентитетска вредност, представља оквир књиге посвећене седамдесетогодишњици победе над фашизмом. Модеран Архив није само простор за смештај и заштиту архивских докумената. Он је и установа од које се очекује да покрене важна питања везана за културу сећања, идентитет, основне вредности на којима почива друштво у којем се живи. Наша дужност је да наставимо традицију обележавања победе над фашизмом, победе која је отворила ново цивилизацијско поглавље у историји Европе. Стога смо ставили на увид јавности кратку историју о ратним, избегличким и просветним приликама у Пожаревцу и Србији током Другог светског рата и успели на тај начин да дамо значајан допринос култури трајања и сећања, закључила је др Николић.

Јасмина Живковић, једна од ауторки монографије, сматра да време о коме се говори у поменутој публикацији, данас, можда више него икада, представља изазов за сваког озбиљног истраживача историјских догађаја, појава и личности на просторима ове земље и народа. Писати о свакако до тада највећој ратној и људској страхоти у којој се, као један од судионика и страдалника нашао српски народ, по речима Живковићеве, захтевало је велику озбиљност, објективност и одговорност.

Друга чланица ауторског тима Слободанка Цветковић, у монографији је, између осталог, детаљно описала просветну политику колаборационистичке владе, скренула је пажњу на циљеве, али и суптилна средства, којима се она користила како би оправдала своје потезе и сарадњу са окупатором,

Деловање колаборационистичке власти

У обележавање 70. годишњице завршетка Другог светског рата укључио се велики број научних и културних установа. У многим случајевима, то је учињено тек да се датум обележи, а у појединим, то је евоцирање прошлости, са жељом да се поводом значајне годишњице остави нешто што ће трајати.

По речима др Зорана Јањетовића, вишег научног саветника Института за новију историју Србије у Београду, монографија „Србија и Пожаревац у Другом светском рату 1941-1944. окупациона управа, избеглице и просвета", у издању Историјског архива Пожаревац, свакако спада у такве подухвате. Реч је о књизи три ауторке, које, обележавајући три делимично одвојене теме, које се међусобно допуњују на основу обимне архивске грађе и релевантне литературе, свестрано осликавају ситуацију у окупираној Србији.

-Монографија је изузетно добро поткрепљена историјским изворима, као и налажењем релевантне историјске литературе. Радови се добро допуњују, тако да чињеница да потичу од три ауторке, не крњи целовитост књиге. Кроз књигу је посејан велики број факсимила, докумената и фотографија, који иначе, представљају историјске изворе, а нипошто украс књиге, јер неке од њих показују заиста потресне призоре. Након увода директорке Историјског архива Пожаревац др Јасмине Николић, следи студија др Маријане Мраовић „Србија и пожаревачки окрут под немачком окупацијом 1941-1944." Она обухвата око 100 страна и представља својеврсну синтезу сазнања о Србији под немачком окупацијом у Другом светском рату. Њен задатак је да укратко упозна читаоца са судбином Србије под немачком окупацијом и да да контекст за наредна два рада. Илустрација почиње предвечерјем рата на Балкану и тече све до ослобођења земље, односно до одласка српске колаборационистичке владе у Аустрију. На јасан и прегледан начин, ауторка упознаје читаоце са замршеном организацијом немачке власти, њеним често међусобно супротстављеним установама и руководећим појединцима, као и са организацијом немачке пропаганде. Потом прелази на продужену руку окупаторске власти, домаћу управу, испрва оличену у Савету комесара, а потом у Влади генерала Милана Недића. Докторка Мраовић указује на задатке једне и друге колаборационистичке администрације, као и на све тешкоће са којима су се оне сусретале у њиховом испуњавању, образложио је др Јањетовић.

Др Зоран Јањетовић

Хитлер, као неприкосновени господар окупиране Европе био је највећи непријатељ Срба и саме српске управе. Србе је сматрао одговорним за југословенски шамар моћном Рајху и за неизлечиве заверенике. Ту чињеницу није успела да промени ни Недићева посета Немачкој у септембру 1943. године, а Хитлеров став је охрабривао суседе Србије да на својим територијама бесомучно прогоне Србе и уништавају све што је српско.

Избеглице и пресељеници

Друга студија у овој књизи "Избеглице и пресељеници у Србији и пожаревачком округу 1941-1944.", ауторке Јасмине Живковић, бави се врло важном темом о којој је такође доста писано. По речима др Јањетовића успела је да пружи потпуно нов и оригиналан рад, пун нових података, извучених из до сада мало или нимало коришћене архивске грађе. Проблем избеглица, прогнаника и пресељеника био је један од најважнијих током трајања Другог светског рата на тлу Југославије. Окупирана Србија је била та која је морала да збрине до 400.000 несрећних људи, који су бежали да спасу голи живот или су били протерани због припадности "погрешној" нацији или вероисповести. Живковић јасно показује узроке избеглиштва и као нико до сада описује структуру српских органа, који су се старали о прогоњеним и избеглицама. Притом, за разлику од неких аутора, она ни у једном тренутку не идеализује ствари. Посао збрињавања јесте био огроман, али се нису сви слојеви српског друштва у њега подједнако укључили. Цитирајући документе, она показује да је тада, као и у свако време, било случајева себичности и затварања очију и срца пред бедом оних, који су највише пропатили, којима је помоћ била најпотребнија. Такође, насупрот политици Милана Недића, она показује да је улога комесара за избеглице Томе Максимовића била већа од "српске мајке", како су Недића неки звали. Сем тога, она указује на то да иницијатива за збрињавање, прво словеначких принудних пресељеника, а потом и српских избеглица, није дошло од српских органа власти, већ немачких, не због хуманости, већ због потребе да се огромни прилив осиромашених и измучених људи стави под контролу, да се онемогући њихово придруживање устаницима и да се они укључе у привредне активности.

Просвета у време окупације

Трећи део монографије с гледишта Слободанке Цветковић, бави се пожаревачким школама у периоду немачке окупације.

-Ауторка добро идентификује незадовољство владајућих колаборационистичких функционера некадашњим југословенским школским системом, који је наводно школовао непатриотске и себичне младе људе, те њихове жеље да под туђом влашћу створе новог Србина по свом укусу. Он би морао да буде пре свега национално свестан, пун пожртвовања за заједницу, послушан и антикомунистички настројен. Поред тога, школе су морале да пруже више практичног образовања и моралног васпитања. То су биле вредности које су пропагирали колаборационистички креатори просветне културне политике, пре свега министар Велибор Јонић и његов помоћник Владимир Велмар Јанковић, приказујући их као важне за српски народ, а прећуткујући да су и просветном политиком дириговали њихови немачки господари. Оваква просветна политика није могла да се спроведе без великог притиска како на наставнике, тако и на ученике и њихове родитеље. Наставнички редови су прочишћени од свих прокомунистичких елемената, Јевреја, национално непоузданих кадрова, али и од сувишка женског персонала. Ауторка верно осликава депримирајућу атмосферу у којој су радили наставници у окупираној Србији. Не запоставља ни материјалну страну проблема. Описује штете на школама, заузетост школских зграда од стране разних војних јединица, као и бедне услове живота и рада наставника и ђака. Недостатак хране, одеће, обуће, огрева, немогућност слободног кретања... На том релативно малом узорку, она успева да покаже скоро све слабости од којих је патило српско школство у условима окупације, напомињу је у свом говору др Јањетовић, подсетивши да су ђаци посебно велика тема овог дела монографије. Детаљно се описују идеолошки притисци којима су били изложени, покушаји и доктринације, као и дисциплинске мере које су их претварале у мање од полуслободних бића, која су смела да се крећу само на релацији кућа-школа, школа-кућа. Било је прописано како ће се облачити и чешљати, обавезан је био принудни рад на школским имањима и у Националној служби за обнову Србије, нису смели да се препуштају било каквим младалачким разонодама и морала су да пазе на сваку изговорену реч. Све те репресивне мере нису успеле да сломе српску омладину. Она не само што је показивала сталну самосталност и жељу за слободом, већ се знатан број омладинаца и омладинки придружио Народноослободилачком покрету. Одговор власти на овакво понашање било је слање у концентрационе логоре и на губилишта, а у лакшим случајевима у Завод за принудно васпитање омладине у Смедеревској Паланци.

Промоцији монографије у пожаревачком Центру за културу, осим бројних поштовалаца историје и ученика, присуствовали су и представници Града Пожаревца, Војске Србије, Војног Архива, правосуђа, Архива Ваљева и Београда... У програму је наступио камерни ансамбл професора музичке школе „Стеван Мокрањац" из Пожаревца.

М. П.

ОТВОРЕНА ИЗЛОЖБА „СРБИЈА И ПОЖАРЕВАЦ У ДРУГОМ СВЕТСКОМ РАТУ 1941 – 1944 – ОКУПАЦИОНА УПРАВА, ИЗБЕГЛИЦЕ И ПРОСВЕТА“

Аутентични трагови времена

Поводом обележавања 70 година од победе над фашизмом, у Галерији Центра за културу у Пожаревцу, 12. фебруара, отворена је изложба архивских докумената и фотографија „Србија и Пожаревац у Другом светском рату 1941 - 1944 – окупациона управа, избеглице и просвета“, која на својствен начин испитује чињенице, ревалоризује прошлост, али не врши њену ревизију. Пројекат Историјског архива Пожаревац обухвата изложбу, монографију, сет архивских фотографија – разгледница и виртуелну презентацију.

Иначе, у последњих десет година Историјски архив Пожаревац је поставио три пројекта осветљавајући период Другог светског рата. Пројекат „Априлски рат“, проистекао је из сарадње са Војним архивом 2006. године, „Плакат - „визуелни скандал“, одјек стварности и гласник пропаганде” – представио је збирку плаката Историјског архива Пожаревац 2009. године, док је

Др Јасмина Николић

пројекат „Биоскоп 1941 – 1945“, осветлио културне прилике у Србији на основу збирке филмских плаката сведока идеолошког утицаја одређеног времена.

Гости на свечаности

Сећање на рат и подвиге ослободилаца

Иницијатор пројекта и идејни аутор, др Јасмина Николић истиче да изложбом „Србија и Пожаревац у Другом светском рату 1941 – 1944 – окупациона управа, избеглице и просвета“, Историјски архив Пожаревац даје свој допринос чувању сећања на рат и подвиге ослободилаца, учвршћивању антифашизма као дубоког опредељења за мир и слободу, као и допринос обележавању 70 година од победе урезане у народно памћење као путоказ патриотизма и националног идентитета.

-Србија и Пожаревац поносни су на своју антифашистичку прошлост. Силина отпора и јачина жртве које су наш народ и грађани Србије дали током Другог светског рата, стављају нас у ред највећих хероја борбе над фашизмом. Изложба која је пред Вама, дело групе аутора из Историјског архива Пожаревац и Војног архива Министарства одбране Републике Србије, настала је као резултат једногодишњег истраживања архивске грађе Војног архива, Архива Југославије, Архива Србије, Историјског архива Пожаревац, Историјског архива Београд и Програмског архива РТС-а.

Изложба је подељена тематски на три целине које доприносе бољем разумевању обрађених тема. У оквиру прве теме „Србија и Пожаревачки округ под немачком окупацијом 1941 – 1944“, аутор др Маријана Мраовић, документима и фотографијама проговара о немачкој политици и пропаганди према Краљевини Југославији пред Други светски рат, о окупацији и организовању немачког управног и војног апарата у Србији и Пожаревцу, о комунистичком устанку и почетку репресалија према становништву, о немачким плановима и улози у постављању Милана Недића за председника владе, о организацији локалне управе у окупираној Србији и њиховом ангажовању на пољу пропаганде, о данима искушења владе Милана Недића и пропаганди представника његове владе у Пожаревачком округу 1942 – 1944. године. У оквиру друге теме „Избеглице и пресељеници у Србији и Пожаревачком округу 1941 – 1944“, аутор Јасмина Живковић снагом документа говори о избеглиштву и страдању, о Комесаријату за избеглице и пресеље-

Др Маријана Мраовић

нике, о збрињавању избеглица и пресељеника у унутрашњости Србије, у Пожаревцу и Пожаревачком округу, о органима народноослободилачке власти и њиховом односу према питању избеглица, о решавању избегличких животних питања – смештаја, очувања здравља, кретања, образовања, запошљавања, исхране, као и о деци избеглицама. Кроз трећу тему „Пожаревац и његове школе у периоду немачке окупације 1941 – 1944“, аутор Слободанка Цветковић води нас, документима и фотографијама, кроз причу о ратним приликама у Пожаревцу, причу о српској просвети у условима немачке окупације и раду основних и средњих школа у окупираној Србији, о пожаревачким школама у условима окупације, о томе како је било бити ученик, а како просветни радник под окупацијом.

Нови погледи на ратне прилике

Бавећи се посебним аспектима у периоду окупације 1941 – 1944, аутори изложбе нуде нове погледе на ратне прилике и јавности представљају нова документа као информације о страдањима

Изложбена поставка

током Другог светског рата. Овом изложбом отргнуто је од заборава све оно што је везано за слободарство, за вечни пламен слободе и љубави према својој земљи. Наша дужност је да наставимо традицију обележавања победе над фашизмом, победе која је отворила ново цивилизацијско поглавље у историји Европе. Убеђени да народи који су жртвовали себе за велику идеју антифашизма и који знају истину о томе имају будућност и тиме мотивисани, ставили смо на увид јавности кратку историју о ратним, избегличким и просветним приликама у Пожаревцу и Србији током Другог светског рата, казала је директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић.

Члан истраживачког тима

Јасмина Живковић

пројекта из Војног архива др Маријана Мраовић, истиче да истраживања историје Другог светског рата и појава окупације и колаборације, која су обављена у последњој деценији указују на пораст интересовања за теме које се односе на делатност институција културе и просвете у време окупације, различите аспекте пропаганде, процесе памћења и заборављања, механизме контроле у животу заједнице и појединаца, свакодневни живот становништва под окупацијом и место појединца у ратом захваћеним подручјима. Пажња домаће историографије била је у одређеној мери посвећена проучавању делатности владе Милана Недића.

Обимно историјско градиво

-Пред генерацијом историчара која данас настоји да се бави истраживањем историје окупиране Србије у Другом светком рату налази се обимно историјско градиво, које тражи темељно и систематично преиспитивање, које је могуће само уз нова истраживања и систематичан приступ анализи историјских извора, рекла је др Маријана Мраовић.

Посебна вредност пројекта је његова експлицитност при тумачењу и представљању оригиналних докумената, аутентична историја испричана кроз печате и потписе, фотографије страдалих, ђачке књижице, кроз сведочења деце остале без родитеља, сведочења избеглица расутих далеко од својих огњишта у бегу од смрти, и причи о отпору окупатору и фашизму.

-Кроз изложена архивска документа покушали смо да вам ставимо на суд поједине стереотипе о Другом светском рату, а у оквиру тема које смо као стручни, колегијални ауторски тим обрадиле, проговоримо о стварним дометима југословенске државе која фактички то више није била, окупаторске војне и цивилне власти, квази српске владе „народног спаса“ Милана Недића, органа народне власти у настајању, али, пре свега, о судбини обичног народа, који је по правилу, изнео највећи терет ратних дешавања на овим просторима, рекла је члан ауторског тима, виши архивист Јасмина Живковић.

Д. Динић

Свечаности су присуствовали изасланик начелника Генералштаба Војске Србије генерала Љубише Диковића командант Команде за обуку Војске Србије генерал – потпуковник Ђокица Петровић, командант Центра за обуку копнене војске у Пожаревцу пуковник Драган Месаровић, проф. др Радован Радовановић са Криминалистичко полицијске академије, градоначелник Пожаревца Миомир Илић, председник Скупштине града Пожаревца Бане Спасовић, заменик председника градске Скупштине Милић Јовановић, представници Војног архива, Историјског архива Сомбор, цркве, судства, тужилаштва, МУП-а, БИА, чланови Градског већа, директори јавних предузећа и установа, медији и многобројни грађани.

ПРОФ. ДР ПРЕДРАГ МАРКОВИЋ:

Чудесна збирка плаката

Отварајући изложбу, проф. др Предраг Марковић из Института са савремену историју у Београду је истакао да Историјски архив Пожаревац има чудесну збирку плаката, какву нема нити један други архив у Србији.

-Ова изложба је јако драгоцена и захвалио бих се ауторкама које су међу првима у Србији прошириле поље историјског деловања, не само на ратовање и политику, већ и на живот обичних људи у тим тешким временима. Срби су дали највећи допринос борби против фашизма на свету, јер су пропорционално гледајући, имали највећи број бораца антифашиста и због тога не бисмо смели да рехабилитујемо сараднике окупатора као што је био Милан Недић. Он се никада није довољно дистанцирао од злочина које су чинили немачки окупатори. Недић није крив за Крагујевац, Краљево, Шабац, али ни на који начин није реаговао на те страшне догађаје који су се десили у Европи, казао је професор Марковић.

2015.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ У 2015. ГОДИНИ

БОГАТА ИЗДАВАЧКА И ИЗЛОЖБЕНА ДЕЛАТНОСТ

Историјски архив Пожаревац предвођен директорком др Јасмином Николић, у 2015. години у потпуности је остварио планирани програм и потврдио своје драгоцено место у друштвеном и културном животу Србије. Активности Архива биле су фокусиране на издавачку, изложбену делатност, међународну сарадњу, извршена је дигитализација и микрофилмовање, а реализован је и део инвестиционих улагања у објекат Архива. Разноврсна културно – просветна делатност омогућила је Историјском архиву Пожаревац да прерасте основну функцију – чување и заштита културне баштине, и да у великој мери прошири свој рад на поље музеја, библиотеке и издавачке

Представљање монографије „Стогодишњица одбране Стига и Браничева – на копну, води и ваздуху, 1915 – 2015“ у Пожаревцу

куће, што је донело отварање према јавности и створило широку лепезу корисника архивске грађе, посетилаца изложби и промоција књига, сарадника и пријатеља куће. Тиме се Историјски архив Пожаревац на најбољи начин афирмисао као установа културе не само у Србији, већ и на другим просторима. У претходном периоду ИАП је устројио седам едиција у оквиру којих се публикују наслови из завичајне историје, традиције и културе и то: Посебна издања, Изложбени каталози, Научноинформативна средства о архивској грађи, Зборници научних радова, Зборници докумената, Културна баштина, Виртуелне изложбе. Од 2012. године објављује се часопис Записи – Годишњак Историјског архива Пожаревац.

Нови наслови у оквиру едиција

У оквиру Едиције „Посебна издања“ Историјског архива Пожаревац у 2015. години објављена су два наслова. Најпре књига 11 насловљена „Стогодишњица одбране Стига и Браничева - на копну, води и ваздуху, 1915 – 2015“, чији су аутори мр Небојша Ђокић, мр Драгана Милорадовић и мр Драган Шалер. Други наслов је књига број 12 „Србија и Пожаревац у Другом светском рату 1941 – 1944. – Окупациона управа, избеглице и просвета“, аутора др Маријане Мраовић, Јасмине Живковић и Слободанке Цветковић. Друга едиција која је употпуњена новим насловима у 2015. години јесте Едиција „Електронска издања“, у оквиру које је објављено електронско издање „Србија и Пожаревац у Другом светском рату 1941 – 1944. – Окупациона управа, избеглице и просвета“, аутора електронског издања мр Драгана Шалера. Такође, у 2015. години у оквиру Едиције „Културна баштина“ објављен је сет архивских фотографија, разгледница под називом „У част 70 година победе над фашизмом – Србија и Пожаревац у Другом светском рату 1941 – 1944. – Окупациона управа, избеглице и просвета“, а који садржи 10 архивских фотографија у форми разгледница. У овој години изашао је и четврти број Међународног стручног часописа „Записи“ - Годишњака Историјског архива Пожаревац, који доноси око 30 научних радова, прилога, чланака, како сарадника из земље, тако и из иностранства. У Едицији „Зборници докумената“ објављен је трећи зборник докумената под називом „Записници са седница органа Окружног народноослободилачког и Народног одбора Пожаревац 1944 – 1947. година“.

У Центру за културу у октобру, пожаревачком културном кругу представљена је монографија и електронска публикација „Стогодишњица одбране Стига и Браничева - на копну, води и ваздуху, 1915 – 2015.“ Поред аутора, о монографији је говорила и рецензент проф. др Сузана Рајић, са Катедре за историју Филозофског факултета у Београду. Изложба „Србија и Пожаревац у Другом светском рату 1941 – 1944. – Окупациона управа, избеглице и просвета“, биће промовисана у фебруару и марту 2016. године у Пожаревцу, и априлу и мају у Београду. Такође, на Конференцији архива свесловенских земаља, која је одржана у октобру у Словенији, представљени су сви бројеви часописа Историјског архива Пожаревац „Записи“, као и документарни филм „Србија и Браничево у Великом рату“, који је објављен у претходној години.

Др Јасмина Николић

Гостовања мултимедијалног пројекта

-Што се тиче изложбене делатности, годину су углавном обележила гостовања мултимедијалног пројекта „Србија и Браничево у Великом рату 1914 -1918“. Гостовања су започета у јануару, у Бањалуци, где су представљени монографија, изложба и документарни филм, настављена су у Врању (март), Нишу и Крушевцу (април), Краљеву (мај) и Великом Градишту (јун). На Међународном фестивалу у Севастопољу наш документарни филм је добио награду, а гостовања овог пројекта завршена су у Ваљеву и Мионици у децембру. Такође, у овој години Историјски архив Пожаревац је 24. априла приредио свечаност обележавања двестогодишњице од Другог српског устанка, када смо у свечаној сали градског здања представили Зборник докумената под називом „Нахијски суд Пожаревац 1821 – 1839. године“. У мају у Пожаревцу смо одржали семинар о заштити архивске грађе и регистратурског материјала насталог радом органа управе и локалне самоуправе на територији Браничевског управног округа, а у саорганизацији са Браничевским управним округом. Истог месеца, у Галерији Милене Павловић Барили представили смо Едицију Историјског архива Пожаревац под називом „Научноинформативна средства о архивској грађи“, у оквиру које је објављено шест наслова и све те наслове пожаревачка публика је имала прилику да види, истиче директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић.

Ученици у посети Архиву поводом „Дана отворених врата архива 2015“

Поводом обележавања Међународног дана архива, 9. јуна у Пожаревцу је одржана манифестација „Дан отворених врата архива 2015.“, под слоганом „Ја волим архив“, на којој је присуствовало око 500 ученика основних и средњих школа са територије града Пожаревца. Директорка Историјског архива Пожаревац је узела учешће на Међународној конференцији архива свесловенских земаља у Словенији и Међународној архивској конференцији „Међународни архивски дан“ у Трсту. У октобру месецу, у Пожаревцу је одржана свечаност представљања мултимедијалног пројекта „Стогодишњица одбране Стига и Браничева - на копну, води и ваздуху, 1915 – 2015.“, кад је отворена изложба под овим називом и представљена виртуелна публикација. Пре тога, пројекат је представљен у галерији Народног музеја у Великом Градишту, а 7. октобра представљена је виртуелна изложба у Раму.

Признање за сарадњу и допринос на остваривању задатака васпитања и образовања

-Са овом изложбом током читавог новембра гостовали смо у Жабарима у организацији тамошње библиотеке и поводом Дана Центра за обуку копнене војске у касарни „Генерал Павле Јуришић Штурм“, одржали смо предавање на тему Првог светског рата. У Ноћи музеја и током наредних петнаестак дана гостовали смо у Центру за културу града Пријепоља са изложбом „Филмови које смо волели 1947 – 1980“. Мултимедијални пројекат „Србија и Браничево у Великом рату“, у 2015. години гостовао је у 13 градова у Србији. У Пожаревцу је Историјски архив представио седам својих програма, издато је шест нових публикација у оквиру поменутих едиција и одржане су две премијере.

Као и претходних и ове године је око 1.300 захтева физичких и правних лица упућено Историјском архиву Пожаревац, за проналажење различитих архивских докумената. Такође, у овој години смо вршили микрофилмовање и дигитализовање архивске грађе. Пројекат микрофилмовања и дигитализације је подржао град Пожаревац, као и све поменуте публикације у оквиру едиција и изложбене наслове, тако да смо микрофилмовали и дигитализовали најзначајније збирке и фондове у Историјском архиву Пожаревац. Такође, извршена је набавка стандардних архивских кутија за смештај архивске грађе из 19. и 20. века, по пројекту који је одобрило Министарство културе Републике Србије. У овој години имали смо инвестиционо одржавање у дирекцији Историјског архива Пожаревац и летњи период смо посветили сређивању тог простора, казала је др Јасмина Николић.

Награде и признања

На свечаној академији града Пожаревца и општине Велико Градиште, у Раму 7. октобра 2015. године, додељена су признања за помоћ и допринос обележавању „Стогодишњице одбране Стига од Рама до Крфа - до последњег човека 1915 – 2015“, Министарству одбране Републике Србије, Хидроелектрани Ђердап и Историјском архиву Пожаревац. Поводом Дана радника у образовању града Пожаревца, одржана је свечаност 12. новембра, на којој је град Пожаревац доделио признање Историјском архиву Пожаревац, за сарадњу и допринос на остваривању задатака васпитања и образовања. Признање је директорки Архива уручио председник Скупштине града Пожаревца Бане Спасовић. Поводом обележавања Дана општине Жабари и Дана Народне библиотеке „Проф. др Александар Ивић“, 13. новембра, уручено је признање и захвалност Историјском архиву Пожаревац за пројекат „Стогодишњица одбране Стига и Браничева -на копну, води и ваздуху 1915 – 2015“. Поводом стогодишњице авијације и прве пилотске школе у Пожаревцу, за допринос развоју ваздухопловства и очувању традиције пожаревачког краја Скупштина града Пожаревца и Аеро клуб Пожаревац додели су признање др Јасмини Николић. Документарни филм „Србија и Браничево у Великом рату 1914 – 1918“, добио је специјалну диплому за учешће на Међународном фестивалу документарног филма и тв програма „Победили смо заједно“, који је одржан од 11. до 15. маја 2015. године у Севастопољу.

Д. Динић

ПРЕДСТАВЉЕНА КЊИГА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ „СТОГОДИШЊИЦА ОДБРАНЕ СТИГА И БРАНИЧЕВА, НА КОПНУ, ВОДИ И ВАЗДУХУ, 1915- 2015.“

ОТКРИВАЊЕ ДРУГАЧИЈЕГ ЛИЦА ПРОШЛОСТИ

У данима сећања и обележавања стогодишњице Макензенове офанзиве на Србију и стогодишњице одбране Стига и Браничева, Историјски архив Пожаревац, 3.новембра у Центру за културу, представио је монографију „Стогодишњица одбране Стига и Браничева, на копну, води и ваздуху, 1915 – 2015.“ Књига је настала као резултат истраживања врсних научних посленика – историчара и архивиста и посвећена је балканском војишту уочи и током Макензенове офанзиве на Србију у јесен 1915. године, са посебним акцентом на борбена дејства у ваздуху и на рекама Сави и Дунаву.

Иницијатор пројекта, главни и одговорни уредник едиције „Посебна издања Историјског архива Пожаревац“, новообјављеног наслова у њој „Стогодишњица одбране Стига и Браничева, на копну, води и ваздуху, 1915 – 2015.“ је директор Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић. Она истиче да је књига писана на основу необјављене грађе из архива и музеја у Србији и иностранству, објављене архивске грађе, штампе и литературе. Поглавља књиге имају научни карактер и заснована су на методологији друштвених наука. Књига је подељена тематски на 4 поглавља и 34 поднаслова, који доприносе бољем разумевању обрађених тема.

Гости на свечаности

Сведочанства о херојству Стижана и Браничеваца

-Србија је била једна од пионира у развоју ратног ваздухопловства, као и у његовој примени у рату. Мобилизација од 26. јула 1914. године затекла је српску Ваздухопловну команду у веома тешком стању. Ваздухопловна команда састојала се од Аеропланске ескадре првог позива народне војске, Првог балонског одељења и Голубије поште. Са друге стране, по објави мобилизације аустроугарска војска концентрисала је према Србији, пету, шесту и делове друге армије, у чијем саставу је било седам армијских корпуса, а сваки од корпуса имао је у свом саставу по једну авио- ескадрилу од по шест аероплана. На фронту ка Србији настало је затишје до јесени 1915. године. Првих осам месеци те године били су обележени прекидом ратних операција на српском ратишту. Српска војска држала је у то време положаје на северозападној и северној граници дуж Дрине, Саве и Дунава, према Бугарској у подручју Тимока и главне тачке у граничном појасу према Албанији. Српска војска је искористила ово затишје да се, уз помоћ савезника, оспособи за борбу са непријатељем у ваздуху и на рекама, а чему у периоду пре 1914. године није посвећена довољна пажња, пре свега због недостатка финансијских средстава. У Србији су стигле морнаричке мисије из Француске и Велике Британије, које су са већ постојећом руском морнаричком мисијом од почетка 1915. године готово у потпуности онемогућиле дејство аустроугарске Дунавске флотиле. Француска је у Србију послала и Ваздухопловну мисију чију је окосницу чинила једна ескадрила. Поред тога, стигли су и стручњаци за против- аеропланску артиљерију и за авионске бомбе. По доласку француске ескадриле у Србију 1915. године, Ваздухопловна команда је пребачена из Београда у Пожаревац, где је радила и извиђачка школа. Ваздушна офанзива започела је 21. септембра 1915. године, бомбардовањем Крагујевца, Пожаревца, Великог Градишта, Смедерева, Брестовика, Горице и Затоња.

Немачке и аустроугарске трупе почеле су артиљеријски и десантни напад 6. октобра 1915. године, да би 7. октобра извршиле операцију форсирања Дунава на рамском сектору и костолачком подсектору пожаревачког сектора. Главнина немачке војске извршила је продор источно од Београда према долини Велике Мораве, док је на сектор Београд усмерена аустроугарска војска због морално – политичког и пропагандног значаја освајања престонице. Изузетно јунаштво бранилаца Београда успорило је непријатељско напредовање, али су немачке трупе 11. октобра 1915. године ушле у српску престоницу. Одбрана Пожаревца отпочела је 7. октобра 1915. године. Овај прелазак бранила је српска Трећа армија, у чијем се саставу налазила Дунавска дивизија првог позива, Браничевски одред и Дринска дивизија првог позива. Грађани су, како се непријатељ приближавао вароши, у све већем броју напуштали своје куће и евакуисали се према Петровцу и Свилајнцу, да би 14. октобра виђенији грађани Пожаревца, окупљени пред општином, предали град немачком окупатору. Услед тешке ситуације на Балканском фронту у савезничким, а посебно у непријатељским редовима, шириле су се вести о скорој капитулацији Србије. Српска оперативна група генерала Петра Бојовића водила је тешке борбе у новембру 1915. године против шест бугарских дивизија, ради пробоја према Скопљу. Пошто пробој није успео, главнина српске војске је наставила са повлачењем ка Косову и Метохији, а потом преко Албаније и Црне Горе на Јадран.

Историјски архив Пожаревац и аутори делили су уверење да нам се пружила прилика да заједнички учествујемо у разматрању важних питања која се односе на војну историју 20. века. Сматрам да је реализацијом овог изузетног пројекта „Стогодишњица одбране Стига и Браничева, на копну, води и ваздуху, 1915 – 2015.“ Историјски архив Пожаревац, објављујући архивска сведочанства која поседује, уз велики допринос Народног музеја у Чачку, Војног архива и Војног музеја, учинио да схватимо величину националне историје и допринос житеља Браничевског округа који су својој Отаџбини дали оно највредније што су поседовали – свој живот за нашу слободу, казала је др Јасмина Николић.

Др Јасмина Николић

Плодотворна сарадња са архивима и музејима у Србији

Ауторски тим овог пројекта поред директора Историјског архива Пожаревац чине мр Драган Шалер, професор Високе школе струковних студија, мр Небојша Ђокић из Центра за војно – политичке студије из Београда и мр Драгана Милорадовић, виши архивист Историјског архива Пожаревац. Значајан допринос реализацији дали су сарадници на пројекту, и то установе културе, чувари националне културне баштине, Војни архив Института за стратегијска истраживања Министарства одбране РС, Народни музеј Чачак, др Сузана Рајић са Филозофкског факултета, др Бојан Димитријевић са Института за савремену историју у Београду и покровитељ град Пожаревац.

Према речима мр Небојше Ђокића овом монографијом су обухваћене неке теме које до сада нису обрађиване у српској историографији, што је чини оригиналном. Историјски архив Пожаревац желео је овом приликом да представи документа која су најбољи неми сведоци догађаја са потписима генерала Штурма, команданта Треће српске армије која се налазила у Пожаревцу, пуковника Кајафе, команданта Дунавске дивизије, пуковника Павловића, који из Генералштаба шаље депешу војном делегату у Паризу, обавештавајући цео свет о трагичним догађајима на српском војишту...

Мр Драгана Милорадовић истиче да књига прати догађаје на копну, води и ваздуху 1915. године, од времена извиђања сваког покрета аустроугарских и немачких снага, до ужасних борби са непријатељском армадом, до повлачења војске и избеглица. Дунав је на себе преузео улогу великог војишта – сучељавања Српског бродарског одељења против аустроугарске флотиле, у чијем саставу је био Драгутин Тодић из Костолца са паробродом „Дрина“, јединим бродом који је непрекидно пловио под српском заставом, од почетка рата до повлачења 1915. године. У књизи су представљене аутентичне фотографије са пожаревачког аеродрома, из периода када се Српска ваздухопловна команда налазила у Пожаревцу. Од почетка 1915. године формирањем аеродрома отпочели су извиђачки летови Михајловића и Томића. Пожаревцу је подршку давала и Француска аеропланска ескадрила, а ту је и извршено прво наоружавање аероплана, прва битка на небу. Пожаревац као погранични град, и Крагујевац, са својом фабриком оружја, били су највише бомбардоване тачке у Првом светском рату.

Наступ ансамбла „Мозаик“

Рецензент књиге проф. др Сузана Рајић са Филозофкског факултета у Београду је казала да монографија представља компатибилно, целовито, лепо склопљено, хармонично дело посвећено једном проблему.

-Аутори су показали да је ова прилика јубилеја значајна и да треба науци дати допринос у смислу великог труда, жртвовања и разоткривања оних фактографских, историјских чињеница које су нам непознате, нагласила је др Сузана Рајић.

Д. Динић

ИЗЛОЖБА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ

ОД ТРАГЕДИЈЕ ДО ВАСКРСНУЋА

Поводом обележавања стогодишњице Макензенове офанзиве на Србију и стогодишњице одбране Стига и Браничева, Историјски архив Пожаревац средином прошле недеље отворио је у Галерији „Обојена светлост" Центра за културу Пожаревац изложбу архивских докумената и фотографија „Стогодишњица одбране Стига и Браничева, на копну води и ваздуху, 1915 – 2015.".

Приређена у години која представља читав век од тешке, али херојске године, од времена ужаса и погрома, али и времена које толико надахњује и подстиче, ова изложба представља резултат заједничких истраживања у Историјском архиву Пожаревац, Народном музеју у Чачку и Војном архиву Министарства одбране Републике Србије и успешан је подухват усмерен ка циљу да се осветли историје једног народа, објасни и покољењима приближи, објављивањем истражене архивске грађе и излагањем и описима материјалних историјских извора.

Изложба архивских докумената и фотографија „Стогодишњица одбране Стига и Браничева, на копну води и ваздуху, 1915 - 2015" на својствен начин испитује познате чињенице, кореспондира са прошлошћу, али презентује и први пут виђене фотографије и документа, сведочанства о тежини и тегоби времена и живота, када живот од смрти дели само тренутак, али се и преточи у вечност.

Изложба је отворена до 30. октобра

Наклон сенима предака

Иницијатор пројекта „Стогодишњица одбране Стига и Браничева, на копну води и ваздуху, 1915 – 2015." је директорка Историјског архива Пожаревац, др Јасмина Николић, која се окупљенима обратила речима:

- Част ми је да у данима сећања и обележавања стогодишњице Макензенове офанзиве на Србију и стогодишњице одбране Стига и Браничева, могу да вам се обратим испред Историјског архива Пожаревац.

У овој величанственој причи нашег народа – од трагедије до васкрснућа – град Пожаревац и Браничевски округ поднели су изузетну жртву. Сам град претрпео је бомбардовање и налет Макензенове армаде 1915, којој су се супротставили борци осмог и деветог пешадијског пука првог позива Дунавске дивизије Треће армије којом је командовао Генерал Павле Јуришић Штурм.

Обележавајући ове догађаје, припремили смо изложбу која је пред вама, посвећену балканском војишту уочи и током Макензенове офанзиве на Србију у јесен 1915. године са посебним акцентом на борбена дејства у ваздуху и на рекама, Сави и Дунаву, и тиме дали свој допринос прослави ових историјских догађаја.

Овим пројектом Историјски архив Пожаревац прави још један осврт на прошлост, на време које је оставило у животима људи дубоке трагове који нису зацелили до данас. Стижани и Браничевци се морају клањати сенима својих предака и обележавати сваки датум који је важан за историју, јер треба изразити захвалност онима који су својим животима обезбедили будућност покољењима.

Професионалност и патриотизам основи су рада Историјског архива Пожаревац, који заштитом архивске грађе, најзначајнијег културног блага који доприноси дефинисању националног идентитета, остварује најзначајнију улогу у чувању националне историје и едукацији младих генерација. Историјски архив Пожаревац и аутори делили су уверење да нам се пружила прилика да заједнички учествујемо у разматрању важних питања која се односе на војну историју 20. века.

Сматрам да је реализацијом овог изузетног пројекта „Стогодишњица одбране Стига и Браничева – на копну, води и ваздуху, 1915-2015." Историјски архив Пожаревац, објављујући архивска сведочанства која поседује, уз велики допринос Народног музеја у Чачку, Војног архива и Војног музеја, учинио да схватимо величину националне историје и допринос житеља Браничевског округа који су својој Отаџбини дали оно највредније што су поседовали – свој живот за нашу слободу, поручила је др Јасмина Николић, директор Историјског архива Пожаревац.

Истина за будућност

На отварању изложбе окупљенима се обратила и мр Драгана Милорадовић из Историјског архива Пожаревац, члан ауторског тима:

- Историјски архив Пожаревац желео је да овом приликом представи документа и фотографије које својом аутентичношћу и времешношћу, на најбољи начин сведоче о великим догађајима из септембра, октобра и новембра 1915. године. Пред Вама су неми најбољи сведоци догађаја са потписима генерала Штурма, главнокомадујућег III српском армијом, пуковника Кајафе, команданта Дунавске дивизије, пуковника Павловића, који из Генералштаба обавештава војног делегата у Паризу и цео свет о трагичним догађајима на српском војишту... архивска документа са датумима из 1915, од јануара до новембра... период од мирне припреме и консолидовања снага, прикупљања животне енергије после Мачковог камена, зиме и тифуса...

Др Јасмина Николић

Детаљ са отварања изложбе

Изложба прати догађаје на копну, ваздуху и води 1915, а начињеним избором потрудили смо се да вашој пажњи не промакну најважнији догађаји од августа до новембра 1915. – од времена извиђања сваког покрета аустроугарских и немачких снага до ужасних борби са непријатељском армадом до неумитног повлачења војске и избеглица.

Распоређена у Пожаревачком округу, 8. и 9. пук Дунавска дивизија III српске армије преко Дунава је гледала у непријатељску обалу. Сматрајући Дунав великом препреком, напад није очекиван са те стране.

Дунав је управо на себе преузео улогу великог војишта – сучељавања Српског бродарског одељења против аустроугарске флотиле, са променљивом срећом, у чијем саставу је био и Михајло Тодић са паробродом Дрина – јединим бродом који је непрекидно пловио под српском заставом, од почетка рата до повлачења 1915.

Данас, пун век после ових страшних догађаја, нема куће у Србији која није дала жртву Великом рату – војника, интернирца или страдалог цивила. Велики број фотографија, који је пред вама, потиче из приватних збирки. Захваљујемо им се на уступљеном материјалу и позивамо и све вас да активно учествујете у будућим пројектима Историјског архива Пожаревац. Мисао која би се могла издвојити као идеја водиља свих који су учествовали на припреми овог пројекта је да народи који знају истину о себи имају будућност, - поручила је мр Драгана Милорадовић.

Верна сведочанства

Пројекат „Стогодишњица одбране Стига и Браничева – на копну, води и ваздуху, 1915-2015." јавности је изложио документа која сведоче о изузетном херојству Стижана и Браничеваца који су пре 100 година бранили част отаџбине, својих презимена, вере и српства, у Галерији „Обојена светлост" Центра за културу Пожаревац изложена су верна сведочанства страховитих борби за одбрану кућног прага, сваке њиве и засада, оџака и колевке.

Ауторски тим пројекта чине др Јасмина Николић и мр Драгана Милорадовић из Историјског архива Пожаревац, мр Драган Шалер, професор Високе школе техничких струковних студија и мр Небојша Ђокић, из Института за војно-политичке студије из Београда.

Сарадници на пројекту су Војни архив Института за стратегијска истраживања Министарства одбране РС и Народни музеј Чачак.

Рецензент изложбе је др Сузана Рајић, професор на катедри за историју Филозофског факултета Универзитета у Београду.

Изложбу је отворио пуковник Милорад Секуловић, директор Војног архива у Београду.

Отварању изложбе „Стогодишњица одбране Стига и Браничева, на копну води и ваздуху, 1915 – 2015." између осталих, присуствовали су: представници Министарства одбране и Војске Србије, Гарнизона Пожаревац, Министарства унутрашњих послова, Министарства правде, Министарства просвете РС, као и заменик председника Скупштине Града Пожаревца, Милић Јовановић са сарадницима, начелник Градске управе Бојан Кузмановић са сарадницима, чланови Градског већа града Пожаревца, директори јавних предузећа и установа, председник и чланови Управног одбора Историјског архива Пожаревац, колеге из других архива, директор Историјског архива Сомбор, колеге из Војног архива - сарадници на овом заједничком пројекту...

Покровитељ изложбе је Град Пожаревац. Изложба је отворена за посетиоце до 30. октобра.

Драган МИЛЕНКОВИЋ

ПРЕДСТАВЉЕНА ЕДИЦИЈА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ

„НАУЧНОИНФОРМАТИВНА СРЕДСТВА О АРХИВСКОЈ ГРАЂИ“

У Галерији „Милена Павловић Барили“, 20. маја, пожаревачкој културној јавности представљено је шест наслова из едиције Историјског архива Пожаревац у оквиру које се објављују научноинформативна средства о архивској грађи, архивских фондова и збирки које се чувају у Архиву. Едиција „Научноинформативна средства о архивској грађи“ утемељена је 2009. године објављивањем првог наслова „Удружење пожаревачких занатлија и раденика Слога 1893 – 1950.“ Током 2010, 2011, 2012, 2013. и 2014. године ова едиција настављена је публиковањем архивске грађе из фондова и збирки Историјског архива Пожаревац, следећим насловима: „Начелство Округа пожаревачког 1839 – 1922“, „Градско поглаварство Пожаревац 1922- 1946“, „Пожаревачка трговачка омладина 1903 – 1947“, „Збирка Вариа 1791 - /“ и „Начелство Среза звишког Кучево 1839 – 1918.“ Свака наведена публикација садржи аналитички опис сваког појединачног документа фонда, предметни, именски и географски регистар, прилоге и историјску белешку о фонду.

Др Јасмина Николић

Наташа Милошевић Дулић

Мр Драгана Милорадовић

Приближавање Архива широј јавности

Директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић истиче да је едиција установљена пре шест година са намером да се током сваке године објави по један том архивског фонда који је сређен, обрађен, дигитализован и микрофилмован у Историјском архиву Пожаревац, а у циљу олакшавања истраживања архивске грађе корисницима архивске грађе са једне стране, односно заштити архивских докумената од прекомерне употребе, са друге стране.

-Самим чином објављивања и чињења доступности јавности на један такав начин кроз информативна средства у виду публикација, приближавамо и ширим корисницима архивска документа од значаја за историју, традицију и културу не само града Пожаревца и Браничевског округа, већ и Србије. Такође, електронске публикације се налазе на сајту Историјског архива Пожаревац за дигиталне кориснике, с обзиром да Архив води рачуна и о доступности свих публикација кроз седам едиција колико поседује. Динамични развој науке и техника, а нарочито историјских и информативних наука, допринео је знатно већој улози Архива у свим облицима савременог друштвеног живота. Просвећивање и културно уздизање човека, затим демократизација и хуманизација живота, престали су бити само културно питање, већ су постали значајна полуга укупног друштвеног напретка. Отуда савремени друштвени развој намеће потребу отварања Архива према широј друштвеној јавности и његовог претварања у динамични културни центар, прилагођен и укључен у систем ефикасног информисања јавности о садржајима и вредностима архивске грађе, као и могућностима које та грађа пружа у истраживањима наше ближе и даље прошлости, казала је директорка Историјског архива Пожаревац.

Организатори и гости на промоцији

У широком спектру делатности Историјског архива Пожаревац културно – просветни рад огледа се у многим сегментима. То су, пре свега, издавачка делатност, промоције издања Архива и издања која су настала на основу истражене архивске грађе у Архиву, изложбе архивских докумената, гостовања архивских изложби у галеријама, музејима, архивима, и у другим изложбеним просторима Србије и иностранства, рад са истраживачима, сарадња са архивима, научним и другим установама у земљи и иностранству, све у циљу приближавања Архива широј јавности и већем броју корисника. Архиви тако стварају, негују и развијају спознају о вредностима и важности докумената као изворних сведочанстава о прошлости, као сегмента националне културне баштине. Уз такву спознају, јавност ће брже и лакше разумети и прихватити поруке о начинима чувања архивске грађе, о неопходности бриге о документима, о улози и задатку сваког грађанина у заштити културних добара.

Фондови националног памћења

Вишегодишњи рад Историјског архива Пожаревац на прикупљању и обради архивске грађе резултирао је публиковањем значајне грађе за завичајну историју, традицију и културу. Објављивањем архивске грађе омогућена је првенствено заштита оригиналних докумената, пружена могућност приближавања архивске грађе и другим читаоцима, а не само научним радницима и истраживачима, подстакнут је интерес за коришћење архивске грађе у научне, публицистичке, књижевне и друге сврхе. Објављивање докумената као мултидисциплинарних извора сазнања, није од посебног значаја само за историографију, већ и за многе друге научне дисциплине. Водећи издавачки пројекти Историјског архива Пожаревац јесу едиције Зборници докумената и Научноинформативна средства о архивској грађи. Према дугорочном плану и програму Архива, сваке године објављује се по један том у оквиру обе едиције. Зборници докумената и Научноинформативна средства о архивској грађи, рађени су по основним методолошким начелима о издавању архивске грађе у циљу очувања њене целовитости и аутентичности, са предговором, напоменама приређивача, основним текстом архивске грађе, научним апаратом, индексима личних имена, тема и географских назива.

-Васпитавањем правилног односа према баштини и упорним радом на обликовању свести о важности прикупљања, правилног чувања и поштовања докумената који сведоче о људском стваралаштву, о борби и поразима, као и о вечитој човековој тежњи за бољитком, стварамо култ архива и историчности, живи и изворни материјал који чини фондове националног памћења, постаје приступачан за проучавање, познавање и разумевање прошлости. Захваљујући таквој делатности Архива, попуњене су многе празнине у широком временском распону, од најстаријег доба до наших дана, из политичке, привредне, друштвене, културне и војне историје. Град Пожаревац се поменутим књигама уврстио у ред наших културнијих градских средишта која су се извукла из провинцијске учмалости. Разноврсна културно – просветна делатност омогућила је Историјском архиву Пожаревац да прерасте основну функцију – чување и заштита културне баштине, и да у великој мери прошири свој рад на поље музеја, библиотеке и издавачке куће, што је донело отварање према јавности и створило широку лепезу корисника архивске грађе, посетилаца изложби и промоција књига, сарадника и пријатеља куће. Тиме се Историјски архив Пожаревац на најбољи начин афирмисао као установа културе у Србији и региону, закључила је др Јасмина Николић.

О појединачним насловима из едиције Архива говориле су Наташа Милошевић Дулић и мр Драгана Милорадовић, архивски посленици из Историјског архива Пожаревац.

Д. Динић

СЕМИНАР У ОРГАНИЗАЦИЈИ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ И БРАНИЧЕВСКОГ УПРАВНОГ ОКРУГА

ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ КОНТИНУИТЕТА У ЗАШТИТИ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ

У пожаревачкој Градској управи, прошлог четвртка, одржан је семинар посвећен заштити архивске грађе и регистратурског (документарног) материјала у органима управе и локалне самоуправе. Скуп су организовали Историјски архив Пожаревац и Браничевски управни округ, а учествовали су представници свих општина са територије Округа. На семинару се говорило о методологији заштите архивске грађе и регистратурског материјала стваралаца – органа управе и локалне самоуправе и законским обавезама које се морају испоштовати, смештају и чувању и техничкој заштити документације, али и примени информационих технологија у овом послу.

Учеснике семинара најпре је поздравио начелник Браничевског управног округа Александар Ђокић, истичући да је у наредном периоду потребна истрајност када је реч о заштити архивске грађе, односно документационог материјала као сведока рада органа управе и свих локалних самоуправа са подручја Округа. Ђокић је предложио да се скупови попут овог семинара одржавају бар једном годишње, чиме ће се омогућити континуитет у заштити архивске грађе.

Директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић је подсетила да се на заштити архивске грађе појединих органа управе и локалне самоуправе радило и ранијих година, па је тако у протекле две године на овај начин доста учињено на сређивању судске и стечајне регистратуре, али и сређивању грађе која настаје радом основних и средњих школа и високошколске установе са територије града Пожаревца и ширег подручја Браничевског округа. Разговарало се и о обезбеђењу потребног простора где би се та документација трајно чувала и на адекватан начин заштитила и најављено је да ће резултати рада бити обједињени у одређеним публикацијама.

Са семинара у Градској управи Пожаревац

-С тим у вези, а сагледавши ситуацију на терену, кроз стручни надзор над стањем заштите архивске грађе и документарног материјала код свих вас, као и код поменутих регистратура, заиста смо сматрали да и на овакав један начин треба да се окупимо и проговоримо о значају архивских докумената и документарног материјала који настаје вашим радом, шта је то што ствара проблеме код вас, самим тим после и код нас и како то можемо заједнички да решимо. Сматрам да то можемо путем састанака који би се одржавали на нивоу савета Браничевског управног округа, што смо већ и започели прошле године, када је само једна тема била управо питање смештаја, односно решавање објеката за Историјски архив Пожаревац, како бисмо могли сву документацију да преузмемо и сместимо код нас на трајно чување и заштиту, обраду, сређивање, публиковање и да их учинимо доступним јавности кроз многе мултимедијалне пројекте које Архив ради. Тако ће и резултати са овог данашњег нашег заједничког састанка бити објављени, односно публиковани у оквиру Међународног стручног часописа „Записи“, не само за територију Србије, већ и ширег региона, с обзиром да је Историјски архив Пожаревац чланица Европске организације архива. Наставићемо да се састајемо једном годишње како бисмо побољшали смештајне услове, заштиту и тако дамо на значају архивским документима као културном историјском благу не само нашег града, већ и ширег региона, истакла је директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић.

Д. Динић

ПРЕДСТАВЉЕН НОВИ НАСЛОВ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ „НАХИЈСКИ СУД ПОЖАРЕВАЦ 1821-1839.“

ПОЖАРЕВАЦ ДОМ ПРВОГ НАХИЈСКОГ СУДА У СРБИЈИ

Поводом два века од Другог српског устанка и битке за Пожаревац, као и поводом 67 година од оснивања Историјског архива Пожаревац, у свечаној сали Скупштине града Пожаревца, 23. априла, представљен је нови наслов у едицији „Зборници докумената“ Историјског архива Пожаревац „Нахијски суд Пожаревац 1821 – 1839.“, приређивача др Мирољуба Манојловића. Када желимо да нагласимо зрелост и успешност једне државе говоримо о темељима и утемељености њених државних институција и степену демократије. Када говоримо о стварању модерне српске државе, говоримо пре свега о два века остварења државотворних институција и установа које чине обележје новог лица Србије, која почиње да прати токове и стремљења европских суседа. Обележје цивилизованости једне државе чине закони и институције које га штите и спроводе.

Двовековни ход ка освајању права и слобода у Србији

Податак и историјско верификовано сазнање да је Пожаревац од 1821. године имао суд, ставља наш град на прво место у ондашњој и данашњој Србији, који се може похвалити чињеницом да је место темељног устројства државноправног поретка, са успостављеном законодавном, извршном и судском влашћу као основним атрибутима једне државе. Податак да је пожаревачки суд основан као Први нахијски суд у Србији указује на значај који је варош Пожаревац тада уживала у привредном, политичком и социјалном миљеу државе. Основан као Совјет пожаревачки 1821. године, преко магистрата, исправничества, суда округа пожаревачког, првостепеног суда, среског, народног и окружног суда, овај суд остаће као постојећи, са континуираним радом до данашњих дана.

-Данашњи дан славимо у спомен на дан када је 1815. године подигнут Други српски устанак, који је био прекретница у стварању модерне српске државе и војске, дан који означава двовековни ход ка освајању права и слобода у Србији. Готово да нема недеље у години у којој се у Србији не обележава неки значајан датум из херојске прошлости нашег народа. Један од таквих празника јесте и колективно сећање на Други српски устанак и 1815. годину, када су Срби, предвођени славним књазом, водили борбу за своју земљу, своје име и своју веру. Јер српска државност није ни отета ни донета, нити добијена на поклон. Државност Србије утемељена је на јунаштву и жртви нашег народа, извојевана у тешким борбама за очување голог живота на нашим вековним територијама. Тако скупо плаћена цена положена је и за рачун Европе, за сврху одбране њене хришћанске културе и традиције. Управо „за крст часни и слободу златну“ десетине хиљада Срба из Првог и Другог српског устанка пали су на вратима Европе, заустављајући османску силу испред капија данашњих европских престоница. Зато и треба да се зна да опредељивањем за европску породицу народа, Србија тражи и са пуним моралним правом очекује признање њеног европског духа и европске традиције. Као продукт самосталности српске државе уследило је стварање стајаће војске, установљавање Гарде од 76 младића из најбољих сеоских кућа и формирање судова. За време прве владе књаза Милоша, српска

држава је окончала процес свог ослобађања и осамостаљивања у односу на турску империју, а аутохтони правни поредак младе српске државе заокружио је процес стицања независности.

С тим у вези, документи публиковани у овом зборнику односе се на пресуде пожаревачког суда, истраге о појединим криминалним радњама из свих области правног законодавства, поједини документи су наредбе самог кнеза Милоша Обреновића и највиших државних органа окружној власти, као и преписка самог кнеза Милоша са нахијским кнезовима и другим људима који су уживали његово поверење. Један број докумената односи се на устројство првих војних формација у Пожаревцу. Објављивањем свеукупног садржаја фонда „Књажеска канцеларија“, научној, стручној и широј јавности омогућавамо истраживања како локалне, тако и историје Србије и српског народа у првој половини 19. века, као и стицање слике о почецима изградње модерне српске државе. У животу једног народа две стотине година и не представља дуг временски период. Наслеђе Милошеве дипломатије и одлучности протоком историје показало је своје

Др Јасмина Николић

Др Ивана Крстић – Мистрицеловић

Др Мирољуб Манојловић

пукотине у нашем систему вредности, моралности и родољубља. Поред сећања на славне дане прошлости, све више се окрећући себи, потребно је да се у моралност, образовање и културу врати универзални систем вредности, који подразумева човекољубље, саосећање и осећање за социјалну правду и солидарност. Желимо да се врате времена у којима су знање, поштење, труд и лепо васпитање били највише вредности на којима читава заједница треба да темељи своје напоре за бољи живот сваког појединца. Национални празник служи и да себи обезбедимо државу коју чине институције које чувају вредности, али да је чине пре свега појединци које те вредности препознају и носе са собом“, истакла је директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић.

Прекретница у стварању модерне српске државе

Према речима др Иване Крстић – Мистрицеловић, са Катедре за националну историју Криминалистичко – полицијске академије, Други српски устанак није био величанствен као Први, са великим ратним победама и истим таквим поразима. Али крајњи циљ, ослобођење Србије, ма колико још удаљен био, постизао се постепено и више дипломатски, а мање војничким путем, управо према карактерним особинама његовог вође. Начин на који је Милош Обреновић задобио власт и сама природа његове владавине могу се осуђивати са моралних и других позиција, али је то тешко чинити ако се у обзир узму произведене последице ове владавине. Други српски устанак окончан је договором Милоша и Марашли–али паше, новог београдског везира. На основу овог усменог споразума, касније потврђеног султановим ферманима, кнез Милош почео је организовати управу, а потом и судство у ослобођеној Србији.

Гости на промоцији

-Историјски архив Пожаревац на челу са директорком др Јасмином Николић, препознајући значај архивске грађе у којој је сачувано историјско памћење српског народа, иницирало је објављивање изворних докумената покретањем едиције „Зборници докумената“. Први зборник докумената под називом „Двор и породица књаза Милоша у Пожаревцу 1825 – 1839.“, који је приредио др Мирољуб Манојловић објављен је 2011. године. Исти аутор приредио је и овај други зборник докумената под насловом „Нахијски суд Пожаревац 1821 – 1839.“, који је сада пред нама. Објављивањем одабране грађе фонда „Књажеска канцеларија“ из Архива Србије, омогућен је увид у рад првог српског магистрата у Пожаревцу. Презентовање јавности изабраних докумената уз научно утемељене коментаре аутора значајно је за даља истраживања и завичајне и целокупне историје српског народа у време његовог државноправног обликовања. И овај зборник докумената, као и претходни, побуђује пажњу не само научне и стручне јавности, већ много ширег круга читалаца. Надамо се да ће увидом у њега сваки читалац открити универзалну важност документа и схватити да је снага једног народа у домашају његовог памћења“, казала је др Ивана Крстић – Мистрицеловић.

Приређивач књиге, др Мирољуб Манојловић истиче да се на овај начин најбоље чува архивска грађа за будућност, а са друге стране ставља на увид садашњим и будућим истраживачима разноразних тема, да на једном месту могу из ових књига да сазнају све оно што их интересује.

-Ми овде у Пожаревцу, са правом баштинимо и везујемо се за кнеза Милоша и династију Обреновић, с обзиром да је Милош за ова два века највише учинио у преображају Пожаревца од некадашње мале турске касабе у лепу српску варош, значајан град за државу Србију, који је у доба његове прве владавине од 1815. до 1839. године практично представљао поред Крагујевца други град у Србији и на неки начин био његова алтернативна престоница, рекао је Манојловић.

Д. Динић

2014.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ И ВОЈНИ АРХИВ МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ, ПОВОДОМ СТО ГОДИНА ОД ПОЧЕТКА ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА

ПРОЈЕКАТ ПОБЕДОНСНО ХОДИ СРБИЈОМ

● Велики успех изложбе, монографије и филма на свим гостовањима. Последња промоција у том низу, одушевила београдску публику

Гостовање у Дому Војске Србије у Београду

Мултимедијални пројекат Историјског архива Пожаревац и Војног архива Министарства одбране РС, насловљен „Србија и Браничево у Великом рату 1914-1918“, победоносно обилази градове широм Србије, освајајући стручну и ширу публику мултимедијалним представљањем историје Великог рата и места Србије и Браничева у том светском сукобу.

На представљању изложбе, монографије и филма у Пријепољу

Пројекат је израђен поводом обележавања сто година од почетка Првог светског рата, обухвата 18 тематских целина представљених на два језика, српском и енглеском, кроз изложбену поставку архивских докумената, монографију, документарни филм израђен на српском, енглеском и руском, потом, трећи број часописа „Записи“ и сет архивских фотографија-разгледница. Подршку у реализацији овог пројекта пружио је Град Пожаревац.

ПОЖАРЕВАЧКИ АРХИВ- ПРИМЕР ДОБРОГ РАДА

После освајања награде на Међународном фестивалу војно-патриотског филма у Русији, потом, успешног представљања филма и монографије „Србија и Браничево у Великом рату 1914-1918“ у Пријепољу, Новом Саду и Пожаревцу, последње гостовање било је у Београду, у Дому Војске Србије, у петак, 28. новембра.

Том приликом, пред бројном публиком, говорили су директор Института за савремену историју професор др Момчило Павловић, потпуковник доц. др Слободан Ђукић, директор Војног архива пуковник Милорад Секуловић, и директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић, која је иначе и продуценткиња получасовног документарног филма.

Директор Института за савремену историју професор др Момчило Павловић, истакао је да је монографија „Србија и Браничево у Великом рату 1914- 1918“ није класичан зборник радова, већ креативни додатак у фабрици сећања коју Браничевци имају о Првом светском рату. Посебно је напоменуо још већи значај с обзиром да то није само књига о Браничеву, већ и о Србији.

- Добро су урадили уредници када су конципирали монографију на тај начин, посматрајући у интерактивном односу опште и посебно, односно, историју Србије и локалне прилике од Дунава до Мораве. Без општег прегледа тешко се може разумети посебан завичајни поглед. Али, специфична историја Браничева допуњује слику херојства и страдања Србије у Првом светском рату. На том микроплану се најбоље види укупна херојика и страдање српског народа. Ова монографија представља пример добре праксе која може послужити као модел и другим крајевима Србије. Само темељним истраживањем ликалних прилика може се направити добру синтезу Србије у Првом светском рату, говорио је проф. др Павловић, и додао:

- Дата је и општа слика рата у Србији, од инвазије 1914. године до пробоја Солунског фронта. У тај широко постављени рам ређају се слике рата из Браничева. Укупно 19 радова написало је осам сарадника. Тематски круг је разноврстан. Посебно је важно истаћи документарни архивски материјал којим је проткана монографија, а од којих је начињен и филм. Неки од докумената су мало познати не само широј, него и стручној јавности. Ово је најбољи бранич од пропагандне историографије, која се своди на релативизацију и кривицу коју медији појачавају. Наравно да се треба окренути будућности, али ми у своју будућност носимо и своју прошлост и свест о њој, а то је да је Србија била нападнута земља, да је приморана на рат, да је била савезница од првог до последњег дана и победница у Великом рату. Победница која је цењена и уважавана на планетарном нивоу као никада до тада. Ова књига је каменчић у мозаику српског сећања. Хвала ауторима и уредницима на томе.

Потпуковник доц. др Слободан Ђукић, говорио је о војним операцијама везаним за Браничево: - Браничево је припадало Дунавској дивизијској области и давало две девизије, Дунавску девизију првог и другог позива. Становништво Браничева се још у току Балканских ратова уверило у то шта рат представља. Наиме, у Кумановској бици главни терет борбе однела је Дунавска дивизија првог позива. Када је избио Први светски рат, становништво Браничева одазвало се позиву. Пратила их је тешка судбина, са много обрта, успона и падова, обележена великим херојством под вођством наших славних војсковођа. Војници из Браничева најзаслужнији су за успех у Колубарској бици, показали су велику сналажљивост и тиме допринели почетку краја Аустроугарске војске. Све то и још много више садржано је у овој изузетној монографији, која завређује велику пажњу и значај за српску историју.

ДОПРИНОС МОЗАИКУ СРПСКОГ СЕЋАЊА

Директор Војног архива пуковник Милорад Секуловић, напоменуо је да је Србија у Први светски рат да би опстала. Обраћајући се публици посебно је истакао:

- Ваше присуство доказ је да српски народ не заборавља страдања војске народа у Великом рату. Данас, сто година од Великог рата, на сцени су покушаји фалсификовања историје и неких који српску борбу за слободу, која је цели век у свету била симбол борбе добра против зла и симбол борбе за правду и истину, сада бацају у блато. Неки моћници покушавају да искористе велики јубилеј за ревидирање, па и нечасно прекрајање историјских чињеница о улози малене Србије у Великом рату. Међутим, нико никада иоле озбиљан не оптужује Србију као узрочника Првог светског рата. Једина је права истина да Србија није ушла у рат да би освајала нове територије, нова робна богатства и економску добит, већ искључиво ради самоопстанка. Србија се мора постарати да потпмцима остави часну историјску истину о учешћу и победи славне српске војске у Великом рату. О голготи и васкрсу српског војника и целокупном националном корпусу, надмећу се светски писци, мислиоци, војсковође, који са дужним поштовањем пишу и причају о херојству српске војске. О ратним подухватима и историјској победи српске војске у Великом рату брујала је цела Европа и свет, дивећи се невероватним и само српској народној војсци испољеним вештинама током целог Великог рата.

Секуловић је између осталог цитирао и речи које је записао генерал Франше Депере, да су српски војници најхрабрије, најистрајнији, најхрабрији од свих.

- Обележавање стогодишњице Великог рата прилика је да се са временском дистанцом сагледа ратно време и продубе сазнања о утицају рата на све сегменте српског друштва. Пројектом „Србија и Браничево у Великом рату“, ИАП и Војни архив Србије дали су скроман допринос како би потомцима оставили часну истину о учешћу и слави српске војске. Монографија има за циљ да широј јавности појасни и приближи догађаје који су Србију увели у Велики рат, прикаже страдање и васкрс српске војске, као и однос Србије са савезницима. Мултидисциплинарни приступ омогућује вишеслојно приказивање историјских садржаја. Сви дугујемо захвалност ауторима, закључио је Секуловић.

МОНОГРАФИЈА- ИСТИНА О СЛАВИ НАШЕ ВОЈСКЕ

Др Јасмина Николић, подсетила је на задатак архива који се огледа у чувању трагова нашег постојања и стварању нових вредности општедруштвеног и културног стваралаштва, те, с тим у вези, пројектом „Србија и Браничево у Великом рату“, ИАП и Војни архив, праве још један осврт на прошлост.

- Мало је научних дела која се једновремено баве ратним дешавањима у Србији и њиховим одразом на једну мању средину као што је Браничево. Због тога, ова монографија, документарни филм и изложба јесу заслужили и заслужују пуну научну, читалачку и гледалачку пажњу. Институције и аутори тиме јавности скрећу пажњу не само на узроке Великог рата, виновнике и жртве, већ и на бројне догађаје који су одредили смер касније историје, истакла је др Јасмина Николић, и наставила:

- Тако се на 300 страна луксузне монографије, кроз 19 поглавља документованих са 966 фуснота и илустрованих са 287 архивских докумената и фотографија из Војног архива, Војног музеја, Историјског архива Пожаревац и Програмске архиве РТС, проговара и о савезничким санитетским мисијама и лечењу српске војске, о односу савезника и Србије, о писању савезничке штампе о војним успесима српске војске, о учешћу жена у рату, о добровољцима из Русије и Америке у српској војсци, о губицима српске војске, као и о српској војсци у Браничевском крају, ваздухопловној команди у Пожаревцу, бугарској окупацији Пожаревачког краја и свакодневном животу под бугарским терором од 1916. до 1918. године, о грчким изгнаницима у Пожаревцу у време бугарске окупације, о Браничевском одреду и борцима 8. и 9. пука на Солунском фронту, до ослобођења Пожаревца и Србије 1918. године.

Иначе, аутори поглавља у монографији су др Бојан Димитријевић и др Данило Шаренац са Института за савремену историју, др Мирољуб Манојловић, др Ђордан Бојковић, мр Драгана Милорадовић, мр Небојша Ђокић и Јасмина Живковић, МА из Историјског архива Пожаревац, мр Маријана Мраовић из Војног архива. Рецезенти монографије су проф. др Момчило Павловић, директор Института за савремену историју и доцент др Слободан Ђукић, потпуковник са Војне академије у Београду. Монографија је објављена, као десети наслов, у едицији „Посебна издања" издавача Историјског архива Пожаревац, чији је главни и одговорни уредник директорка др Јасмина Николић. Суиздавач је Војни архив Министарства одбране РС.

ФИЛМ ВИДЕЛО ТРИ ХИЉАДЕ ГЛЕДАЛАЦА

Монографија и документарни филм „Србија и Браничево у Великом рату 1914- 1918“, након успешних гостовања дуж наше Србије, у Београду, Пријепољу, Новом Саду и Пожаревцу, припрема се за пут ка Сомбору, 12. децембра, Херцег Новом, током прве половине децембра, Бања Луци (Република Српска) 23. децембра.

Иначе, до сада је документратни филм „Србија и Браничево у Великом рату 1914-1918“ видело око 3.000 гледалаца.

Продуцент филма је директорка Историјског архива др Јасмина Николић, режисер и сценариста је директор Центра за културу Пожаревац Драги Ивић, а монтажу је урадио Бојан Николић. Филм је са ИСАН међународном филмском кодификацијом у Швајцарској, носи и категоризацију Народне библиотеке Србије, а објављен је као девети наслов у едицији „Електронска издања“ издавача Историјског архива Пожаревац.

Овај получасовни документарни филм, рађен у српској, еглеској и руској верзији, продуцирали су Историјски архив Пожаревац, Центар за културу Пожаревац и Војни архив, уз коришћење материјала из монографије „Србија и Браничево у Великом рату“, у издању Историјског архива Пожаревац и Војног архива, односно архивске грађе Историјског архива Пожаревац, Војног архива, Војног музеја и Програмске архиве РТС.

А. М.

РЕВАЛОРИЗАЦИЈА ПРОШЛОСТИ ЗАРАД ИСТИНЕ О СРБИЈИ

Директорка ИАП, др Јасмина Николић

„Доказали смо да има смисла вршити ревалоризацију прошлости, јер одговорност према држави у којој живимо и покушај ревизије историје натерала нас је да широј јавности понудимо корпус систематизованих знања, којима се ствара истинита слика прошлости, а што је добра основа за даље научно изучавање војне и политичке историје Првог светског рата, истакла је између осталог у Дому Војске Србије, директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић, и закључила:

„Морамо имати на уму колико је значајно неговати континуитет прошлости, садашњости и будућности. Живот је сећање на прошле и нада у све будуће дане. Веома је важно сачувати истину и трагове постојања, а зарад тог циља дајемо свој допринос неговању историје, традиције и културе, и подстицај за даља проучавања српске историје.“

МЕЂУ 300 ФИЛМОВА ИЗ ЦЕЛОГ СВЕТА, ДОКУМЕНТАРНОМ ФИЛМУ „СРБИЈА И БРАНИЧЕВО У ВЕЛИКОМ РАТУ 1914 – 1918.“

НАГРАДА МЕЂУНАРОДНОГ ФЕСТИВАЛА У РУСИЈИ

На 11. Међународном фестивалу војно- патриотског филма „Сергеј Бондарчук – Волоколамски рубеж“, у подмосковском граду Волоколамску, у категорији документарног програма, филм „Србија и Браничево у Великом рату 1914- 1918“ добио је награду Организационог комитета фестивала за режију.

Успех је значајнији ако се има у виду да је од 300 пристиглих филмова из читавог света, петочлана селектроска комисија одабрала 22 филма из 22 земље, међу којима је филм „Србија и Браничево у Великом рату 1914- 1918“ представљао Србију и донео нам победу.

Иначе, 11. Међународни фестивал војно- патриотског филма „Сергеј Бондарчук- Волоколамски рубеж“, одржан је од 14. до 18. новембра, у организацији Министарства културе Московске области, Савеза кинематографа Руске федерације, којег је председник Никита Михалков, као и Управе Волоколмског реона, уз подршку департмента кинематографије Министарства културе Руске федерације.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВЦА И БЕОГРАДСКИ ВОЈНИ АРХИВ ПРОМОВИСАЛИ МОНОГРАФИЈУ „СРБИЈА И БРАНИЧЕВО У ВЕЛИКОМ РАТУ 1914- 1918“

БОРБА ЗА СЛОБОДУ, ПРАВДУ И ИСТИНУ

• Монографија „Србија и Браничево у великом рату 1914- 1918“ пружа добру основу за даље научно изучавање војне и политичке историје Првог светског рата

У години када се у Србији обележава 100 година од почетка Првог светског рата, група аутора приредила је монографију под називом „Србија и Браничево у великом рату 1914- 1918“. Рукопис је настао као резултат заједничког пројекта Историјског архива Пожаревац и Војног архива Института за стратегијска истраживања Министарства одбране Републике Србије. Промоција поменуте монографије организована је протеклог уторка у Центру за културу, и то у оквиру обележавања седамдесетогодишњице од ослобођена Града Пожаревца.

Мало је научних студија које се једновремено баве ратним дешавањима у Србији и њиховим одразом на једну мању средину као што је Браничево. Због тога, монографија „Србија и Браничево у великом рату 1914- 1918“ заслужује научну и читалачку пажњу.

Др Јасмина Николић

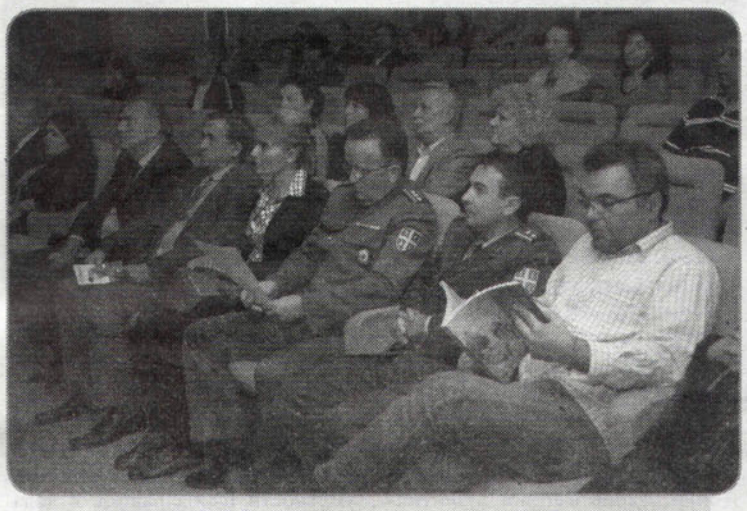

Гости на промоцији монографије

По речима директорке пожаревачког Историјског архива др Јасмине Николић, монографија је писана на основу необјављене грађе из архива у Србији, објављене архивске грађе, штампе и литературе:

Поглавља монографије имају научни карактер, засновани су на методи друштвених наука. Основни текст монографије поткрепљен је научним апаратом и садржи 966 фуснота. Поглавља су писана јасним језиком и лепим стилом, који омогућава праћење наведених чињеница и недвосмислено разумевање изведених закључака, илустрована су са 287 архивских докумената и фотографија. Овако конципирана монографија пружа добру основу за даље научно изучавање војне и политичке историје Првог светског рата. Аутори поглавља у овој монографији су др Бојан Димитријевић и др Данило Шаренац са Института за савремену историју у Београду, др Мирољуб Манојловић, др Гордан Бојковић, мр Драгана Милорадовић и мастер Јасмина Живковић испред Историјског архива Пожаревац, као и мр Маријана Мраовић и Небојша Ђокић из Војног архива у Београду. Аутори нуде нове погледе на велики рат од 1914. до 1918. године, користили су другачије историјске изворе, тако да радови показују различити истраживачки стил и метод. Монографија садржи и нове увиде и закључке сваког аутора, тако да ова публикација представља велику вредност. Захваљујући таквом приступу, монографија „Србија и Браничево у великом рату 1914- 1918" осветљава збивања у Браничеву и Србији током великог рата на нов начин. Рецензенти ове монографије су директор Института за савремену историју у Београду проф. др Момчило Павловић и потпуковник са Војне академије у Београду доц. др Слободан Ђукић. Превод на енглески језик урадила је мастер Наташа Илић, док је лектуру и коректуру извршила проф. Љубица Костић из Новог Сада. Монографија је објављена као десети наслов у едицији, последње издање издавача Историјског архива Пожаревац чији је главни и одговорни уредник директорка пожаревачког Историјског архива др Јасмина Николић. Суиздавач је Војни архив Института за стратегијска истраживања Министарства одбране Републике Србије, истакла је др Николић, и додала да монографија у потпуности одговара намени и захтевима постављеним у самом њеном уводу, као и то да је ова монографија корисна литература за сва даља научна истраживања Првог светског рата.

Посебну захвалност Историјски архив у Пожаревцу и београдски Војни архив дугују Граду Пожаревцу, који је подржао пројекат обележавања стогодишњице од почетка Првог светског рата, као и публиковање монографије „Србија и Браничево у великом рату 1914- 1918“.

Присуство грађана протеклог уторка, на промоцији монографије, како је рекао директор Војног архива пуковник Милорад Секуловић, охрабрује, а и представља доказ да српски народ није заборавио патњу и страдање војске и народа у великом рату.

-Србија је ушла у Први светски рат зато што алтернативу није имала, и да би опстала. Данас, сто година након рата, на сцени су покушаји фалсификовања историје. Неки би српску борбу за слободу, која је цео век у свету била симбол борбе добра против зла, симбол борбе за правду и истину, сада да баце у блато. Неки моћници покушавају да искористе велики јубилеј за ревидирање и нечасно прекрајање историјских чињеница, снимање филмова, организацијом квази научних скупова, приређивањем изложби и бавећи се лажима о улози малене Србије у великом рату. Међутим, нико није озбиљан, не оптужују Србију као узрочника Првог светског рата. Једина и права истина је да Србија није ушла у рат да би освајала нове територије, нова рудна богатства и економску добит, већ искључиво ради самоопстанка. Србија се мора постарати да потомцима остави часну историјску истину о учешћу и победи славне српске војске у великом рату, нагласио је пуковник Секуловић, уз напомену да су о ратним подухватима и историјској победи српске војске у великом рату, брујали цела Европа и свет.

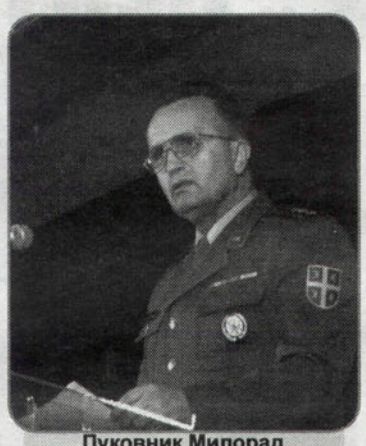

Пуковник Милорад Секуловић

Оцену саме монографије дао је и начелник Одељења за војну историју Института за стратегијска истраживања Министарства одбране Републике Србије др Милан Терзић, који је за поменути рукопис, између осталог рекао да је зборник радова одређених целина уобличен и као такав представља монографску обраду теме. Такође, обзиром на велики број архивских докумената и фотографија, она се као таква препоручује за ширу друштвену употребу.

У име аутора књиге, присутнима су се обратили др Бојан Димитријевић и мр Драгана Милорадовић, речима да су приликом истраживања, дошли и до нових архивских докумената и фотографија. Такође, огромну захвалност исказали су и према осталим ауторима, који су се годину дана уназад, детаљно посветили изради монографије „Србија и Браничево у великом рату 1014- 1918“.

Поред многобројних гостију, промоцији монографије присуствовали су и представници Града Пожаревца: начелник Браничевског управног округа Александар Ђокић, градоначелник Миомир Илић, заменик председника Скупштине Милић Јовановић, чланови Градског већа…

М. П.

ИЗЛОЖБА ФОТОГРАФИЈА И АРХИВСКИХ ДОКУМЕНАТА У ПОЖАРЕВЦУ

„СРБИЈА И БРАНИЧЕВО У ВЕЛИКОМ РАТУ 1914- 1918“

• Изложбу поводом обележавања 100 година од почетка Првог светског рата и 70 година од ослобођења Града Пожаревца, организовали Историјски архив Пожаревац и београдски Војни архив

У оквиру обележавања стогодишњице од почетка Првог светског рата и седамдесетогодишњице од ослобођења Града Пожаревца, у Центру за културу, у организацији Историјског архива и Војног архива Министарства одбране Републике Србије, организована је изложба фотографија и архивских докумената под називом „Србија и Браничево у великом рату 1914- 1918“.

Директорка пожаревачког Историјског архива др Јасмина Николић, истакла је на самом отварању изложбе, да основну структуру исте, као и каталога „Србија и Браничево у великом рату“ чини 18 тематско хронолошких целина, са изабраних 270 архивских докумената и фотографија које доприносе бољем разумевању обрађених тема и нуде нове погледе на велики рат од 1914. до 1918. године:

-У том смислу издвојила бих теме о савезничким и санитетским мисијама и лечењу српске војске, о женама и деци у рату, добровољцима из Америке и Русије у српској војсци и губицима српске војске у великом рату. Део који се односи на Браничево и Североисточну Србију садржи исцрпан преглед догађаја на овом, веома значајном простору Краљевине Србије од 1915. до 1918. године, што је и својеврсна историја живота под Угарском окупацијом, рекла је између осталог др Николић.

Огромну подршку у организовању изложбе пружила је пожаревачка локална самоуправа. Градоначелник Пожаревца Миомир Илић је у свом обраћању присутне подсетио на историјске чињенице. Према званичним подацима, како напомиње Илић, само са територије Града погинуло је око 20.000 војника, а о броју цивилних жртава током угарског погрома, као и од епидемије тифуса током године окупације, нема јединствених података.

-Руководство Града Пожаревца препознало је у Историјском архиву Пожаревца велику енергију, која својим залагањем и вредним радом остварује значајне резултате на пољу културе, повезујући многе до сада недоступне и неконвенционалне аспекте виђења културе и историје, и омогућавајући афирмацију Града и установе иницијативом да се историја града и округа повеже у свеукупну историју Србије. Историјски архив увек је оправдао указано поверење. Сматрамо да је реализацијом пројекта „Србија и Браничево у великом рату од 1914- до 1918“, ова културна институција, објављујући архивска сведочанства која поседује, уз велики допринос Војног архива и истражне архивске грађе, учино да схватимо величину националне историје и допринос житеља Пожаревца, а који су својој отаџбини дали оно највредније што су поседовали, свој живот за нашу слободу, нагласио је Илић.

М. П.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ У ВЕЛИКОЈ ГАЛЕРИЈИ ДОМА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

ВЕЛИКИ УСПЕХ ИЗЛОЖБЕ „СРБИЈА У ВЕЛИКОМ РАТУ“

У сусрет обележавању стогодишњице почетка Првог светског рата, у Великој галерији Дома Војске Србије у Београду, 2. јула, отворена је изложба „Србија у Великом рату“, реализована у сарадњи Историјског архива Пожаревац, Војног архива, Војног музеја, Медија центра „Одбрана“ и Програмског архива РТС- а. Изложбу је отворио државни секретар Министарства одбране Зоран Ђорђевић, а велико интересовање стручне и шире јавности само је једна од потврда посебног значаја и значења ове изузетно садржајне и сасвим оригиналне поставке.

СВЕДОЧАНСТВО АУТЕНТИЧНОГ ЗНАЊА

Основну структуру изложбе, која ће трајати до 26. јула, и пратећег каталога „Србија у Великом рату“, чини 18 тематско-хронолошких целина са изабраних 270 архивских докумената и фотографија које доприносе бољем разумевању обрађених тема и нуде нове погледе на Велики рат од 1914. до 1918. године.

Отварајући изложбу, државни секретар Министарства одбране Зоран Ђорђевић, истакао је да је поставка „Србија у Великом рату“ једна од око 60 манифестација којима Министарство одбране и Војска Србије обележавају стогодишњицу од почетка Првог светског рата, са поносом чувајући од заборава дела наших славних предака.

- Архивска документа, фотографије и музејски предмети из доба Великог рата које ћете данас видети, подсећају на узроке Великог рата, виновнике и жртве, пратећи хронолошки најзначајније догађаје који су одредили смер касније историје. Својим аутентичним знањем, ова изложба афирмише чињенице и осветљава дешавања тог времена, како то истина захтева. Пред таквим чињеницама, сваки покушај ревизије остаје нем, рекао је Ђорђевић.

ПОГУБНИ ПОКУШАЈИ РЕВИЗИЈЕ ИСТОРИЈЕ

Директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић, указала је на погубне покушаје ревизије улоге Србије у Великом рату, те да је управо из тог разлога идеја изложбе да се јавности ставе на увид фотографије и документа који ће сведочити о ратним дешавањима.

- Сетити се узрока Великог рата, виновника, жртава, бројних догађаја који су одређивали смер касније историје, значи још једном преиспитати знање о ратној епохи, поклонити се милионима сачуваних историјских докумената и историографском наслеђу и понудити што поузданије тумачење прошлости. Група аутора која се бави антропологијом рата, војном или локалном историјом, из Историјског архива Пожаревац, Војног архива и Института за савремену историју Србије, имала је скромну намеру да афирмацијом архивских докумената о Србији у времену Првог светског рата, још једном скрене пажњу на погубни утицај политичке ревизије историје. Убеђени да народи који знају истину о себи имају будућност, и тиме мотивисани, аутори су ставили на увид јавности кратку историју Великог рата и места Србије и Браничева у том сукобу, казала је директорка Историјског архива Пожаревац.

Једногодишњи истраживачки труд на одабиру архивских докумената из фондова и збирки Војног архива, Војног музеја, Историјског архива Пожаревац и Програмског архива РТС-а, имао је за циљ да понуди једновремену причу о ратним дешавањима у Србији у Првом светском рату и њиховом одразу на једну мању средину као што је Браничево, посредством визуелизације ратних догађаја, кроз презентацију до сада мање познатих архивских фотографија и архивских докумената.

Изложбу је отворио државни секретар Зоран Ђорђевић

- У том смислу, издвојила бих теме о савезничким санитетским мисијама и лечењу српске војске, о женама и деци у рату, добровољцима из Америке и Русије у српској војсци и губицима српске војске у Великом рату. Део који се односи на Браничево и североисточну Србију садржи исцрпан преглед догађаја на овом веома значајном простору Краљевине Србије од 1915. до 1918. године, што је и својеврсна историја живота под бугарском окупацијом. Изложбу архивских докумената употпуњују музејски предмети из фундуса Војног музеја.

Иначе, непроцењива улога у заштити документарног материјала и архивске грађе као културног добра од посебног друштвеног значаја на подручју Браничевског управног округа припада Историјском архиву Пожаревац. У архивским депоима ове установе културе смештено је и трајно се чува више од 500 архивских фондова и збирки, које обухватају период од краја 18. до краја 20. века, а архивска библиотека садржи око 10.000 јединица.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ - ПОНОС ГРАДА И СРБИЈЕ

Градоначелник Пожаревца Миомир Илић, истакао је значај Историјског архива, али и града у правилном тумачењу дешавања између 1914. и 1918. године. Велике жртве које је имао пожаревачки крај, по речима Илића, не смеју се заборавити.

- Овим пројектом, Историјски архив Пожаревац прави још један осврт на прошлост, на време које је оставило у животима људи дубоке трагове који нису зацелили до данас. Руководство града препознало је у Историјском архиву велику енергију, који својим залагањем и вредним радом остварује значајне резултате на пољу културе, напоменуо је Илић, и додао:

- Реализацијом великог броја пројеката и прегалачким напором у дуготрајном процесу осветљавања историје и проналажења нових трагова и сведочанстава у архивским документима, пожаревачки Архив је стекао и међународни углед. Осећајући сву тежину одговорности при реконструкцији приче наших предака и Србије, приче о животу и смрти, о налету енергије и успону достојанства оних који су прешли Албанију и опорављени јуришали од Солунског фронта до својих домова, и овом приликом Историјски архив је повукао одлучујући потез у својој афирмацији и професионалној сарадњи са сродним установама. Сматрамо да је реализацијом овог изузетног пројекта „Србија и Браничево у Великом рату 1914-1918.“, Историјски архив Пожаревац објављујући архивска сведочанства која поседује, уз велику сарадњу и допринос Војног архива и истражене архивске грађе, учинио да схватимо величину националне историје и допринос житеља Пожаревца који су својој отаџбини дали оно највредније што су поседовали- свој живот за нашу слободу.

ДИРЕКТОРКА ПОЖАРЕВАЧКОГ АРХИВА ДР ЈАСМИНА НИКОЛИЋ

„Дубоког сам уверења да исказивањем поштовања према својој прошлости исказујемо и своје опредељење према животу који Србија данас живи. Овим делом љубави славимо патриотизам, ратно херојство и посвећено жртвовање. Знамо да нас нема ако се сваког дела наше славне прошлости не сећамо и знамо изразити захвалност прецима који су својим животима обезбедили будућност поколењима.“

Начелник Управе за односе са јавношћу Министарства одбране пуковник Петар Бошковић, истакао је да се овом изложбом заокружује обрада теме која је веома важна, не само за Министарство одбране и Војску Србије, већ и за државу и народ. Он је подсетио да су Министарство одбране и Војска пружили несебичну помоћ у издавању седам књига на тему Великог рата, али и неколико филмова у сарадњи са РТС-ом, попут филма о великој хероини Милунки Савић и легендарном топличком „Гвозденом пуку“.

Гости на свечаности

Директор Војног архива пуковник Милорад Секуловић, оценио је да је обележавање стогодишњице Великог рата прилика да се са временском дистанцом неопходном за историјску науку сагледа ратно време и продубе сазнања о утицају рата на све сегменте српског друштва.

- Сачувана архивска грађа војне провинијенције из овог периода представља важно сведочанство историје српског народа и инструмент је културе памћења. Очувању културне и духовне традиције и колективног сећања допринела је свест српског војног руководства о значају архивске грађе и потреби њеног чувања, закључио је Секуловић.

Иначе, свечаном отварању изложбе присуствовали су начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић, представници Министарства одбране, Војног архива, Војног музеја, Института за савремену историју и Историјског архива Пожаревац, начелник Браничевског управног округа Александар Ђокић, заменик градоначелника Пожаревца др Миодраг Степановић, заменик председника Скупштине Града Милић Јовановић, помоћник градоначелника за друштвене делатности др Гордан Бојковић, директор Центра за културу Драги Ивић, чланови Градског већа.

Д. Динић

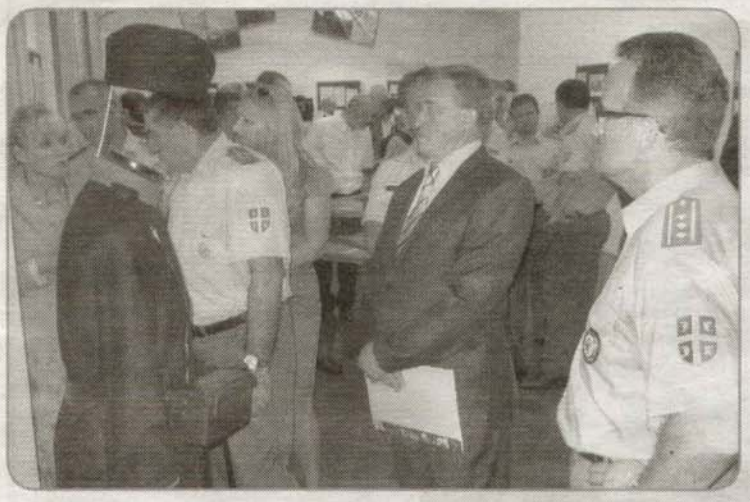

Велико интересовање за изложбену поставку

МЕЂУНАРОДНИ ДАН АРХИВА У ИСТОРИЈСКОМ АРХИВУ ПОЖАРЕВАЦ

ДЕО СВЕТСКЕ ПОРОДИЦЕ АРХИВА

• „Дан отворених врата архива 2014.", под слоганом „Сви смо део историје"

Историјски архив Пожаревац обележио је Међународни дан архива, 9. јун, отворивши врата свог Депоа за све суграђане. Међу њима, првенство су имали школарци, на којима и остаје сазнање о историјским збивањима, чувано у архивима.

Овај је светски дан пожаревачки Историјски архив организовао под слоганом „Сви смо ми део историје", у оквиру манифестације „Дан отворених врата архива 2014.", указујући тиме на цивилизацијске темеље оличене управо у архивској грађи све историје.

Домаћин манифестације била је директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић, која је у Депоу ове установе угостила бројне посетиоце, међу којима испред Градског већа, Весну Пејић, Дејана Крстића и Владимира Петровића, председника УО ИАП Славка Митровића, као и представнике актива директора основних и средњих школа, заједно са ученицима.

Директорка др Николић указала је на то да је Историјски архив Пожаревац члан велике светске породице културних и архивских посленика. Подсетила је да ова пожаревачка установа постоји 66 година, спајајући три века кроз архивску грађу коју чува и презентује, и додала:

- Један од важних сегмената архивске делатности јесте културно- просветна, која има задаратак да информише ширу популацију о архиву и архивској грађи као културној баштини и да тако подигне свест о њеном значају, развије одговарајући однос према Архиву као иституцији која ту историјску баштину чува, публикује и ствара услове за њено коришћење. Организовањем овакве манифестације, грађанство и школска омладина, пре свега, непосредно се упознаје са пословима које архив обавља, у смислу чувања и смештаја архивске грађе у циљу информисања и подстицања интересовања школске омладине, пре свега, за архивску грађу и начине на које се она чува, а то су папир, микрофилм и дигитална копија, такође, за начине преузимања, односно, прикупљања архивске грађе. Стога смо отворили врата наших архивских депоа, како бисте видели пожутела документа, старе рукописе, књиге, фотографије, новине, плакате, и тако непосредно осетили историју.

Испред оснивача Историјског архива Пожаревац, члан Градског већа Весна Пејић поздравила је иницијативу директорке др Николић да се основци и средњошколци са територије града Пожаревца сусретну са нашом историјском прошлошћу, њеном основном грађом, коју чува Историјски архив Пожаревац.

- Ова манифестација значајна је и за директоре школа, јер је то одличан начин да се на примеру рада Историјског архива упознају са тим како је најбоље чувати историјску грађу школске превенијенције, додала је Весна Пејић, и најавила за 27. јун Саветовање, у сарадњи са Историјским архивом Пожаревац, на којем ће школама из прве руке бити дата сва упутства о томе како заштитити и осигурати трајање школске грађе и докумената.

Славко Митровић др Јасмина Николић и Весна Пејић

Потом је руководилац Депоа, архивист Слободанка Цветковић, за гостујуће школарце одржала презентацију о делатности, начину рада и значају Историјског архива Пожаревац. Након тога уследио је разгледање поставке и обилазак Депоа са архивским документима.

Том приликом, директорка ИАП др Јасмина Николић, уручила је директорима школа комплете зборника архивских докумената у издању ИАП, као поклон за школске библиотеке.

А. М.

Бројни гости пожаревачког Архива

ПРЕДСТАВЉЕН ДРУГИ БРОЈ ГОДИШЊАКА „ЗАПИСИ“

СТВАРАЊЕ СПЕЦИФИЧНОГ АРХИВСКОГ ИДЕНТИТЕТА

Историјски архив Пожаревац у сарадњи са Епархијом браничевском, 28. марта представио је још један издавачки подухват, другу свеску међународног стручног часописа- годишњака „Записи“. Овај важан догађај одржан је у новоотвореном образовном центру „Ecclesia Viminaciensis“, вишенаменском простору у цркви Свете Петке, намењеном окупљању теолога, филозофа, културолога, историчара, архивиста и научника других друштвених дисциплина.

Модеран приказ архивистике

На заједничком задатку заштите и очувања архивског блага Епархије браничевске и српског народа, представници Епархије и Историјског архива договорили су низ будућих задатака на заједничком путу. О будућим

Ј.Поповић, Ј.Николић, П.Класинц и Д.Милорадовић Николић

пројектима и стремљењима Архива, о реализацији нових задатака на пољу сарадње Епархије и Архива, као и о значају утемељења и реализације стручног часописа „Записи“, говорила је директор Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић. До сада је реализовано неколико програма – формирање електронске и

Промоција је одржана у новоотвореном образовном центру „Ecclesia Viminaciensis“

микрофилмске библиотеке црквених матичних књига са подручја Браничевског управног округа у Историјском архиву Пожаревац, у циљу трајне заштите ове вредне збирке, односно њене доступности истраживачима и корисницима, затим популаризација архивских докумената о историји цркве и друштва кроз два издавачка подухвата „ Браничевска епархија у првој половини 19. века“ и „ Пожаревачки округ и манастир Хиландар до 1870. године“, као и једног изложбеног пројекта презентације фотографија верских објеката Браничева под називом „Десет векова светлости браничевске“. Ту је и објављивање стручних и научних радова о верским приликама у нашем крају у часопису „Записи“, међусобна размена зборника, часописа, информативних средстава о архивској грађи и осталих издања Епархије браничевске и Историјског архива.

-Сходно потписаном Протоколу о сарадњи и надаље ћемо улагати заједнички напор на проналажењу решења за проблеме из области заштите, сређивања и очувања архивског блага Епархије браничевске и српског народа. У том смислу трају разговори о неколико будућих заједничких пројеката, како у области обезбеђивања услова за заштиту, сређивање и чување архивске грађе по савременим архивистичким стандардима, тако и за њено коришћење у научно – истраживачке сврхе. Други број међународног стручног часописа „Записи“ доноси готово четрдесет веома разноврсних прилога који обрађују архивистичке, историографске, етнографске, књижевне, комуникацијске, медијске и друге теме. Веома нам је драго што су бројне колегенице и колеге из земље и иностранства, који су сарађивали са нама у првом броју, одлучили да и други број међународног стручног часописа „Записи“ обогате својим чланцима, а надамо се да ћемо лепу и успешну сарадњу наставити и наредних година. Придружио нам се и низ нових аутора, како искусних, тако и младих, чије вам прилоге најтоплије препоручујемо, истакла је др Јасмина Николић.

Јачање научно – истраживачког капацитета

Часопис „Записи“ основан је са намером јачања стручног и научно– истраживачког капацитета, не само запослених у Историјском архиву Пожаревац, него и изван њега, тако да му је поред наведених и један од битних циљева излажења чврће повезивање емпиријских достигнућа и сазнања акумулираних у Србији и иностранству. У овом броју објављени су радови аутора из Руске Федерације, Словеније, Хрватске, Македоније, Босне и Херцеговине и Републике Српске. Други број часописа „Записи“ садржи пет тематских целина: Архивистика, Историографија, Из рада архива, Међународна архивска и културна сарадња и Прикази и расправе. Тематска целина „Архивистика“ доноси тринаест оригиналних стручних радова из теорије и праксе који су засновани на модерним приступима изучавању архивистике као научне дисциплине. „Историографија“ је заступљена са осам оригиналних погледа на класичне и модерне теме из овог домена научног истраживања. У тематској целини „Из рада архива“ представљено је седам чланака од којих шест даје приказ реализованих програма и постигнутих резултата у раду Историјског архива Пожаревац, чиме је дат допринос обележавању шездесетпетогодишњице постојања ове регионалне установе у култури. У складу са својим принципом промовисања струке и науке, и овај број часописа нуди један својеврстан мозаик извештаја о међународним скуповима и приказа потпуно нове литературе из области архивистике, историје, традиције и културе.

-Уређивачки одбор овог часописа захваљује свима који су својим залагањима, саветима и коментарима допринели припреми другог броја нашег часописа. Посебну захвалност дугујемо ауторима који су издвојили своје драгоцено време за писање стручних радова, научних чланака, приказа и есеја, као и на поверењу које су нам поклонили. Без њиховог доприноса часопис данас не би био пред читаоцима. Захваљујемо се Граду Пожаревцу који је препознао суштину наше жеље и финансијски помогао публиковање часописа– годишњака Историјског архива Пожаревац, закључила је др Јасмина Николић.

Историјски архив Пожаревац и Епархија браничевска, посвећени очувању духовног, националног и културног блага и идентитета

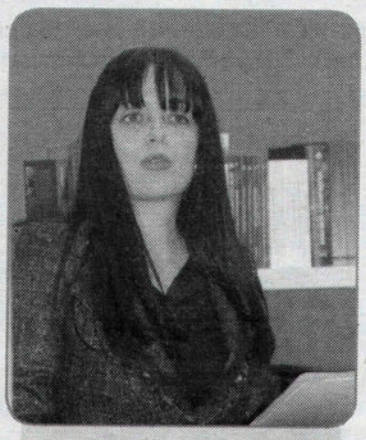

Др Јасмина Николић

српског народа, а ради заштите архивске грађе од изузетног значаја за науку и културу, потписали су Протокол о сарадњи 15. октобра 2010. године. Низом пројеката потврђена је целисходност ове одлуке, а секретар Одбора за просвету и културу Епархије браничевске протођакон Златко Матић, овом приликом изразио је наду да ће се област сарадње са Архивом знатно проширити и да ће убудуће радити на изазовним и јаким пројектима.

Свечана размена издања представника Епархије браничевске и Историјског архива

Успешна међународна сарадња

Унапређење међународне сарадње у области архивистике један је од темељних елемената за осигурање адекватне заштите архивске грађе као културног добра. Позивајући се на Међународни етички кодекс архивиста усвојен од Међународног архивског савета на његовом заседању у Пекингу 1996. године, а потом позивајући се и на закључке Форума у Тулузу донетих 2008. године, а у вези са промоцијом интердисциплинарне сарадње на пољу електронских записа и архивског менаџмента, Историјски архив у Пожаревцу потписао је Међународни протокол о сарадњи са Међународним институтом архивских наука Трст – Марибор и Међународним институтом архивских наука Универзитета у Марибору. Протокол о сарадњи има за циљ спровођење заједничких тежњи за унапређење сарадње на пољу архивске науке и струке, научно - истраживачком раду, успостављању и унапређењу сарадње између страна потписница и архивиста. Историјски архив Пожаревац је на свом досадашњем путу развоја установе и архивистичке науке, закључио да је међународна сарадња неопходна тачка вредновања досадашњих резултата и правилног планирања будућих корака.

Према речима проф. др Петера Павела Класинца, директора Међународног института архивских наука Трст – Марибор, „Записи“ су постали важан чинилац јачања стручног и научно– истраживачког капацитета запослених у Историјском архиву Пожаревац.

-Нови годишњак има савремен дизајн и изузетна техничка решења. Сама публикација презентира 286 страница стручних текстова, које је редакција поделила на неколико одговарајућих делова. У часопису је објављено тринаест стручних текстова који обрађују проблематику архивистике. Добро је што аутори и даље подржавају идеје успостављања односа сталне сарадње и размене, односно излагања сопствених погледа на изазове архивске теорије и праксе, како би и на тај начин обогатили професионалне активности у овој области. Објављивањем текстова неколико аутора из других држава показује се тежња за унапређењем струке у оквиру међународне сарадње у области архивистике, како би се постигла адекватна заштита архивске грађе као универзалног културног добра, рекао је између осталог проф. др Петер Павел Класинц.

Некадашњи директор Архива Југославије Јован Поповић, истиче да овако конципиран и до сада реализован план излажења часописа међународног карактера у континуитету може се са сигурношћу уврстити у ред бољих часописа са наших простора.

-Он ће служити као дијалог са прошлошћу и садашњошћу, али наравно и са временом које долази, јер снага једног народа је у дужини његовог памћења. Без фонда памћења нема ни великог подвига, а без гласила које мора бити пратилац времена и догађаја нема ни великих подвига, ни великих стваралаца. Часопис је изазов за вредне људе и велике вредности. „Записи“ за 2013. се исказао да има све предиспозиције за то, казао је Поповић.

Дарко Динић

2013.

ПОЖАРЕВАЧКИ ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПРЕДСТАВИО ЕЛЕКТРОНСКУ АРХИВУ ЧАСОПИСА ИЗ 1913. ГОДИНЕ

„БАЛКАНСКИ РАТ У СЛИЦИ И РЕЧИ“

Поводом обележавања стогодишњице од Балканских ратова и објављивања часописа „Балкански рат у слици и речи“, иначе првог илустрованог часописа штампаног у Србији, Историјски архив Пожаревац у сарадњи са Народном библиотеком „Илија М. Петровић“, 25. децембра, у Спомен соби пожаревачког Гарнизона, јавности је представио електронско издање из архивске збирке „Откупи и поклони“, у оквиру своје едиције „Електронска издања“, приређивача мр Драгана Шалера, дугогодишњег сарадника и врсног истраживача на пољу националне историје.

Историјско благо на новим технологијама

Сарадња између Историјског архива Пожаревац и пожаревачке Народне библиотеке на овом пројекту резултат је чињенице да су оригинални бројеви сачувани у само две библиотеке у Србији, а једна од њих је Народна библиотека у Пожаревцу. Објављивањем архивске културне баштине пропагира се значај и развија одговарајући однос према овој врсти културних добара, као и према Архиву као институцији која та добра штити, чува, публикује и ствара услове за њено коришћење. Овај издавачки подухват иде у корак са новим временом и технологијама и учињен је доступним широкој читалачкој публици, корисницима дигиталних медија, који га могу користити како путем рачунара, таблета и мобилних телефона, тако и путем веб портала Историјског архива Пожаревац.

-Пред нама је оригинална електронска архива часописа из 1913. године „Балкански рат у слици и речи“, издавача и уредника Душана Шијачког, са седиштем у улици Краља Милана број 2 у Београду, објављених 40 бројева који су излазили сваке недеље од 20. јануара до 25. децембра 1913. године, сваки број, иначе по цени од 20 пара, на 16 страна, што је укупно 640 новинских страна. На њима се налазе детаљни описи победа и пораза на ратном фронту, директни дописи новинара и сведока са фронта, аутентичне фотографије, спискови погинулих, делови из ратних дневника, потресни и патриотски стихови непосредних учесника ратова, изјаве војника и официра, као и галерија идеализованих натприродних јунака и ситуација које чине митологију Балканских ратова. Ценећи чојство и јунаштво, као изузетне људске вредности, на страницама часописа своје место добили су и портрети војника других народа - Бугара, Албанаца, Црногораца. Износећи на светло дана низ нових података, она је драгоценост за историју Срба уопште. Ова публикација даје прилику да се створи уравнотеженији поглед на живот и војника и цивила на фронту и у позадини за време Балканских ратова. У жељи да се покаже оно заједничко у патњама, али и рат кроз свакодневне доживљаје који су у људима стварали осећај другарства, од стране уредништва часописа стављен је акценат на ратна искуства војника различитих народа. И улога жене у ратним временима документована је из угла идеализоване жене, као мајке, хероине и жене на фронту, или иза линије фронта, као болничарке, мајке и супруге.

За успешно извршење ове наше намере дугујемо захвалност мр Драгану Шалеру, професору Високе школе у Пожаревцу, аутору и приређивачу многих виртуелних изложби и електронских издања Историјског архива Пожаревац. Посебну захвалност дугујемо Граду Пожаревцу, који је подржао реализацију пројекта дигитализације архивске грађе

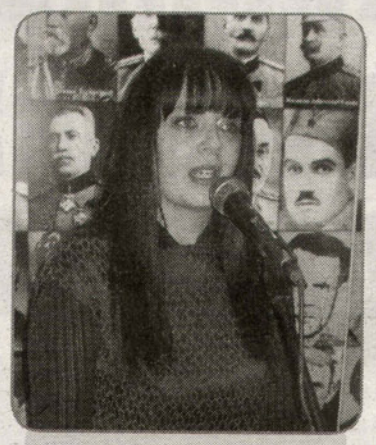

Мр Јасмина Николић

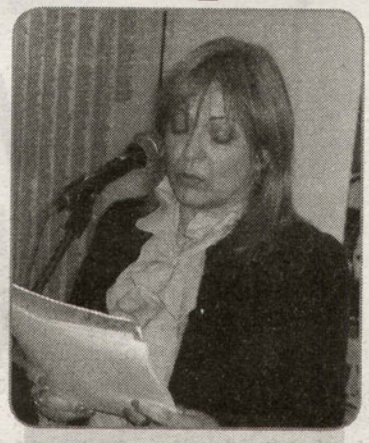

Беба Станковић

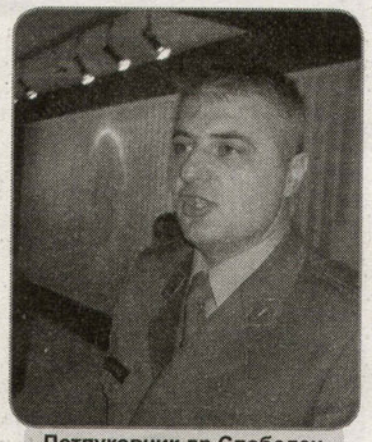

Потпуковник др Слободан Ђукић

Промоција је одржана у Спомен соби касарне "Генерал Павле Јуришић Штурм"

Плодоносна сарадња установа културе

Испред суиздавача ове вредне публикације присутнима се обратила директорка Народне библиотеке „Илија М. Петровић“ Беба Станковић, која је изразила задовољство што се овај пројекат реализује у сарадњи са Историјским архивом Пожаревац, с обзиром на то да је широм света устаљена пракса да архиви и библиотеке сарађују, нарочито када је у питању чување културног блага.

-Ова публикација јесте културно благо, оно на основу чега можемо да говоримо о сопственом идентитету, идентитету једног народа и, уопште, времену коме нисмо били сведоци, али захваљујући управо оваквим пројектима, књигама, дигитализованим часописима и часописима на папиру, можемо са доста објективности да говоримо и судимо. Електронско издаваштво, чија појава је у различитим аспектима за изузетно кратко време довела до највећих промена у домену књиге, постаје све равноправнији такмац штампаним материјалима. Библиотечко информациона делатност у овако организованом свету, у 21. веку, захваљујући све убрзанијем протоку информација и идеја, као и потреби савременог човека за доживотним учењем, све више се дефинише као организовање људског знања, приликом кога се успоставља читав сплет односа између информације и корисника. Огроман пораст штампарске продукције, разноврсност библиотечке грађе, која је књигу учинила само једним од носилаца информација, као и технолошке иновације које су у потпуности промениле модел комуникације међу људима, мењају и парадигму библиотекарства као статичне, класичне установе културе, казала је Беба Станковић.

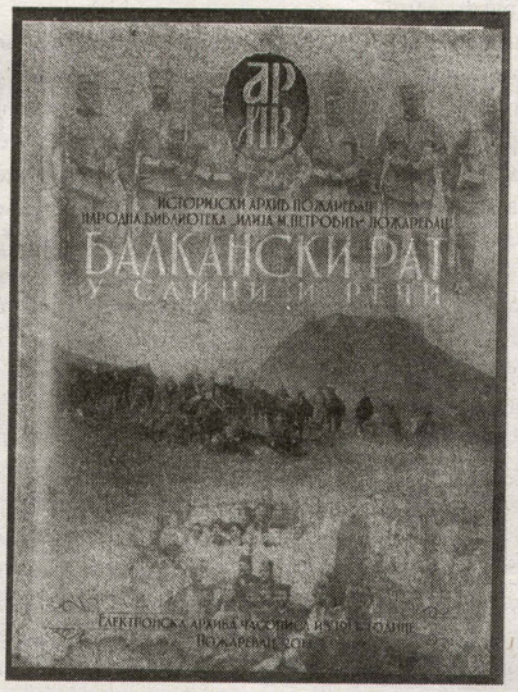

Мудра стратегија српских војсковођа

Према речима потпуковника доцента др Слободана Ђукића, професора војне историје на Војној академији у Београду, Балкански ратови, који су вођени 1912. и 1913. године, до дан данас нису у потпуности проучени и истражени, нити су војна искуства из тих ратова у потпуности схваћена.

-Уочи Балканских ратова Србија је била најмања држава на Балканском полуострву и српској војсци нису били предвиђани велики успеси. Сви војни стручњаци сматрали су да српска војска неће бити спремна за неке озбиљније операције. Балкански ратови су редак пример где је српска војска водила офанзиван рат на територији противника, у овом случају на територији Турске. Заслужује велику пажњу и поштовање начин на који је тада српска војска вођена, умешно и са циљем да се избегне сваки ризик од пораза, а уколико постоји могућност, и да се оствари нека победа. Српска војска је у великој мери била народна, а не професионална војска, те није била за неке сложене операције, али је то у варијанти Балканских ратова сасвим задовољило амбиције српске врховне команде. То искуство опрезног, методичног и планског вођења српске војске није касније искоришћено, већ се, у неким наредним ратовима, кренуло много пута са вишком самопоуздања, те је српска војска у неким биткама имала веће губитке и неуспехе, рекао је професор Ђукић.

Д. Динић

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ И ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ ПРЕДСТАВИЛИ МОНОГРАФИЈУ:

ДВА ВЕКА ВОЈСКЕ У БРАНИЧЕВУ

Поводом обележавања Дана ослобођења Пожаревца и стогодишњице балканских ратова, у понедељак, 14. октобра, у граду под Чачалицом, представљена је ишчекивана монографија „Два века војске у Браничеву", аутора пуковника мр Миливоја Пајовића, начелника Центра за мировне операције и мр Јасмине Николић, директорке Историјског архива Пожаревац.

Промоција је приређена у Спомен соби касарне „Генерал Павле Јуришић Штурм", у присуству представника војске, локалне самоуправе и привреде Браничевског региона, и бројних гостију из шире Србије. Издавачи ове двојезичне монографске студије су Медија центар „Одбрана" - Управа за односе са јавношћу Министарства одбране РС и Историјски архив Пожаревац, а покровитељи Град Пожаревац и Команда Гарнизона Пожаревац.

ИСТОРИЈСКИ СТУБ НОВОВЕКОВНЕ СРБИЈЕ

У Спомен соби, испуњеној до последњег места, први се обратио градоначелник Пожаревца Миомир Илић, који је уз речи похвале и подршке ауторима монографије и активностима Историјског архива Пожаревац, истакао да је ово дело још један у низу успешних пројеката пожаревачког Архива, препознатљивог по професионализму и патриотизму. Поручио је да се управо указивањем поштовања према својој прошлости показује и опредељење за живот какав Пожаревац данас живи.

На промоцији су осим аутора монографије, мр Пајовића и мр Николић, говорили и командант Гарнизона Пожаревац и Центра за обуку Копнене војске пуковник Душко Шљиванчанин, директор Медија центра „Одбрана" потпуковник Славољуб Марковић и рецензент књиге др Мирољуб Манојловић. Овај значајан догађај употпуњен је и пригодним културно-уметничким програмом професора пожаревачке Средње музичке школе „Стеван Мокрањац", наступом Срећка Васића на хармоници и Илије Рајковића на клавиру.

Током вечери, пуковник Шљиванчанин указао је на то да се војнику не указује често шанса да искаже своја осећања, и додао: - Нешто слично овом амбијенту доживео сам 1998. године, приликом посете Високим Дечанима, слушајући литургију, под иконама.. Таква осећања буди и ова наша Спомен соба, такође је дело аутора истоимене монографије „Два века војске у Браничеву", које су са пуним правом наш понос.

Директор Медија центра „Одбрана", потпуковник Марковић, нагласио је да, иако је књига промовисана у априлу у Београду, не постоји боље место да она буде представљена јавности од Спомен собе у Пожаревцу: - Овде су забележени векови, деценије и године. И, управо овде, пред зидом хероја, најбоље је место за промоцију богате војне историје Браничевског округа, рекао је потпуковник Марковић и најавио да ће монографија бити промовисана и на предстојећем Сајму књига у Београду, те потсетио на почетке и представио идеје о будућој сарадњи Медија центра „Одбрана" и Историјског архива Пожаревац.

Мр Јасмина Николић

Рецензент монографије „Два века војске у Браничеву" Мирољуб Манојловић истакао је да ова књига представља значајан допринос осветљавању историје Војске Србије и стуб безбедности и гаранције нововековне српске државе и српског народа. Монографија је иначе настала као пратећи део истоимене сталне спомен поставке у Спомен соби, и заједно пружају могућност увида у то како се процес стварања војске одвијао у Браничевском округу.

Иначе, поменута Спомен поставка „Два века војске у Браничеву" заједнички је пројекат Команде Гарнизона Пожаревац и Историјског архива Пожаревац, којим су обухваћени најважнији датуми, личности и друштвене околности од 1804. године до данас. Аутори монографије, такође су и аутори поставке докумената, који сведоче о целокупној војној историји Србије.

Велико интересовање за новообјављену монографију

РИЗНИЦА СЕЋАЊА НА ХЕРОЈЕ СРПСТВА

О историјским подацима током ратова на подручју Браничевског округа говорила је мр Јасмина Николић, истакавши да је монографија концентрисано истраживачко благо, доступно за даље тумачење, систематизацију и шири допринос нашој историјској и војној науци.

- Већ 1825. године, у Пожаревцу је почела обука првих војника Пожаревачке, Смедеревске и Ресавске нахије. Пет година касније, на Ђурђевдан, 1830. формирана је гарда. У Пожаревцу је основана и војна музика, формирана војна болница, а свој рад започела је и војна академија. Зато и нема бољег пута да се историја једног народа осветли, објасни и поколењима приближи, од објављивања истражене архивске грађе и излагања сведока тога времена и описа материјалних историјских извора, говорила је мр Николић, и наставила:

- Сваки документ који се налази пред читаоцима има наглашену везу са догађајима из војне историје, који су проминули овим крајем и подсећа на све наше хероје, кроз године и кроз векове. Из архивских фондова Историјског архива Пожаревац, Архива Србије и Војног архива, сумирана су документа која илуструју војну прошлост од Првог српског устанка до данашњих дана. Изабрана архивска документа, као оригинални историјски извори, основ су унапређивања знања данашњих следбеника угледних имена војне науке у Србији деветнаестог века. Од Првог и Другог српског устанка, преко Српско-турских ратова и два велика светска сукоба, до данашњих дана, у овој књизи наглашене су и објашњене релевантне чињенице, истакнути учесници најважнијих догађаја и представљена епопеја читавог једног народа. Прикупљена и на светло дана изнета архивска грађа представља на једном месту концентрисано истраживачко благо које је доступно за даље тумачење, систематизацију и шири допринос нашој историјској и војној науци.

- Наша загледаност у прошлост има смисла само ако се у њој траже рационални одговори на питања која поставља садашњост у име будућности. Ти одговори на многа питања крију се, једним делом, у архивима. Као подршка томе, познавање историје треба да буде стваран културни квалитет данашњег човека који ће му омогућити пуније разумевање себе и других. Да би се то остварило неопходно је потребно сачувати институције као што је Архив. Тиме ћемо доказати да смо истински баштиници европских културних и духовних вредности, идеја и тековина, говорила је ауторка, закључивши да је ова је књига ризница сећања на све претходне јединице Гарнизона Пожаревац, као и узвишено место сећања на бесмртни подвиг и жртву бораца чији ликови мотре са Зида хероја.

Мр Миливоје Пајовић

СВЕДОЧАНСТВО СНАГЕ И ВОЉЕ

Пуковник мр Миливоје Пајовић поручио је да је остварена победа над заборавом: - Имамо Спомен собу, а сада и књигу која слави победу и слободу. Не само на један дан у години, већ свакога тренутка, чиме негујемо сећање на наше славне претке.. Али, ова књига има и другу своју мисију, која се већ спроводи.

-Уз ову књигу причао сам са командантом шпанске војске, једног поподнева, у Мадриду. Захвалио се што ће је имати на полици, а са њом и могућност да више сазна о двовековном подвигу српског народа. Узвратио је књигом о оклопној јединици Севиље, али, за ову нашу монографију казао је да је најлепша коју је до сада видео. Другу књигу сам оставио, пре два месеца, у Либану, у Команди мисије УН. Сада имају прилику да је прегледају војници Салвадора, Гане, Индонезије, Индије и Малезије, Француске и Кине. Гледао сам их како је листају у покушају да срачунају колико смо мало времена у два века живели без рата. Гледао ју је и један мајор аустријанац, војни посматрач. Ћути... Поклонићу је и немачком и турском официру, чим их сретнем. Сада је то, ваљда, део наше заједничке ружне прошлости? Ко зна? Имао сам још једну књигу, коју сам послао у Њујорк, да тамо, у замало белом свету, један службеник наше амбасаде има чиме да се похвали. Чим буде прилике послаћемо је у Скандинавију, Москву и широм света, јер ово није само војна историја овог краја, већ слика свеукупне историје и документ о снази и вољи наших суграђана, који се пред свима смеју похвалити. Ова књига је споменик који хода, који говори и споразумева се у целом свету. Објашњава и узвишени смисао живота који је за наше хероје прекратко трајао. Овакву Спомен собу и књигу нема ниједан гарнизон у Пожаревцу и надамо се да ће их бити, па да се на једној полици саберу бесмртници.

А. М.

ДИРЕКТОРКА ПОЖАРЕВАЧКОГ АРХИВА, МР ЈАСМИНА НИКОЛИЋ

ИСТОРИЈА НЕПРЕКИДНЕ БОРБЕ

„Нововековна историја српског народа заправо је историја непрекидне војничке и народне борбе за слободу и независност српских земаља. Читав деветнаести и већи део двадесетог века, Срби су потрошили у ратовима широм Балкана, које је на својим плећима носила храбра, али никада опорављена српска војска. Ретко која област у Србији је тако богато изворište српске војничке традиције, као што су град Пожаревац и Браничевски округ. Само у Браничеву, и на подунавским и поморавским странама које га захватају, близу 15.000 родољуба положило је животе у десет ратова, од којих два светска," истакла је између осталог мр Јасмина Николић, директорка ИАП и један од аутора управо објављене монографије „Два века војске у Браничеву", и наставила:

„Пред нама су, дакле, документа која величају и сећају на хероје српства- а ми смо, као борци духа и писане речи, као најјачег мача, оставили писане трагове њиховог јунаштва у националној војној историји. С поносом се сећамо историје Браничева, са жељом да његова бурна и бременита прошлост надогради што богатију и успешнију будућност. Славећи хероје, сећањем побеђујући силе мрака, величамо духовно самоспознање- осећање српства. Сећање на јунаке прошлости ојачава снагу трајања, јер онај ко не памти недовољно постоји. На крају, сматрам да ће ова студија на известан начин још више окупити струку у Србији и да ће допринети културним интеграцијама и живљим духовним комуникацијама."

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ У БЕОГРАДСКОМ ДОМУ ВОЈСКЕ ПРОМОВИСАО "ДВА ВЕКА ВОЈСКЕ У БРАНИЧЕВУ"

ИСПИСАНИ ТРАГОВИ ЈУНАШТВА

У свечаној сали Дома војске у Београду, 16. априла, представљена је двојезична, мултимедијална, монографска студија "Два века војске у Браничеву", аутора начелника Центра за мировне операције, пуковника мр Миливоја Пајовића и директорке Историјског архива Пожаревац, мр Јасмине Николић. Издавачи су Историјски архив Пожаревац и Медија центар "Одбрана", уз подршку Министарства одбране и Министарства културе Србије. Документација садржана у књизи пронађена је у Архиву Србије, Историјском архиву Пожаревац, Војном архиву, Архиву Југославије, Војном музеју, Народној библиотеци Србије и Гарнизону Пожаревац.

Књига је, уз неколико војничких композиција у извођењу Уметничког ансамбла Министарства одбране „Станислав Бинички", промовисана поводом Дана Војске Србије.

Мр Јасмина Николић

Ризница сећања на јединице Гарнизона

О монографији су, осим аутора, говорили историчари др Миле Бјелајац и др Бојан Димитријевић. Историчари су се сложили да је мало крајева у Србији који могу да се подиче оваквим делом и да је ова монографија књига за пример, јер сведочи о војним искушењима на тим просторима, током два века. Књига „Два века војске у Браничеву" бележи војничку историју једног краја. Ретко која област у Србији је тако богато изворište српске војничке традиције као што су то Град Пожаревац и Браничевски округ.

-Историчар је некада непријатан сведок, као и књиге из националне историје, које сведоче о трајању националних институција. Они су непријатни сведоци онима који нас убеђују да се не треба освртати на прошлост и онима који мало знају о нашој историји, рекао је између осталог др Миле Бјелајац.

Др Бојан Димитријевић је исказао да књига говори језицима докумената и фотографија и даје историографски оквир из кога читалац излази са сазнањем о томе каква су била два века војске у Браничевском округу.

Гости на промоцији

-Ова монографија је уствари модел како би можда могла да се посматра војска и у другим регионима Србије, и верујем да ће наићи на неподељену позитивну критику код људи који се баве војном историјом, нагласио је Димитријевић.

Сасвим је сигурно да нема бољег пута да се историја једног народа осветли, објасни и поколењима приближи, од објављивања истражене архивске грађе и излагања и описа материјалних историјских извора. Управо на тај начин, аутори ове књиге документима и фотографијама непосредно сведоче о почецима српског војног организовања у браничевском крају.

У свом обраћању мр Јасмина Николић је нагласила да ће ова студија још више окупити струку у Србији и допринети културним интеграцијама и живљим духовним комуникацијама на европском подручју. Књига је ризница сећања на све претходне јединице из пожаревачког Гарнизона и захваљујући сарадницима који који су помогли у публиковању прикупљене архивске грађе.

-У основи знања о прошлости увек су историјски извори, а они се чувају у установама као што су архиви, у које се залази по знање о себи и свест о националном. Међу архивским документима налазе се и они који имају, или могу да имају снагу деловања у данашњем свету, да као искуство помогну у спољној и унутрашњој, али и у културној и просветној политици. Отуда се архивима у савременом свету данас придаје велики значај, па стога и наша потреба да скренемо пажњу на њихову важност.

Наступ Уметничког ансамбла „Станислав Бинички"

Пред нама су документа која величају и сећају на хероје српства, а ми смо, као борци духа и писане речи, као најјачег мача, оставили писане трагове њиховог јунаштва у националној војној историји. Сваки документ који се налази пред читаоцима има наглашену везу са догађајима из војне историје, који су проминули овим крајем, и подсећа на све наше хероје, кроз године и кроз векове, истиче Николићева.

Војна прошлост браничевског краја

Из архивских фондова Историјског архива Пожаревац, Архива Србије и Војног архива, сумирана су документа која илуструју војну прошлост од Првог српског устанка до данашњих дана. Изабрана архивска документа, као оригинални историјски извори, основ су унапређивања знања данашњих следбеника угледних имена војне науке у Србији 19. века. Од Првог и Другог српског устанка, преко српско – турских ратова и два велика светска сукоба до данашњих дана, у овој књизи наглашене су и објашњене релевантне чињенице, истакнути учесници најважнијих догађаја и представљена епопеја читавог једног народа. Прикупљена, и на светло дана изнета архивска грађа представља, на једном месту концентрисано, истраживачко благо које ће бити доступно за даље тумачење, систематизацију и шири допринос нашој историјској и војној науци.

Мр Миливоје Пајовић, др Бојан Димитријевић, мр Јасмина Николић и др Миле Бјелајац

-С поносом се сећамо историје Браничева са жељом да његова бурна и бременита прошлост надгради што богатију и успешнију будућност. Славећи хероје и сећањем побеђујући силе мрака, величамо духовно самоспознање – осећање српства. Сећање на јунаке прошлости ојачава снагу трајања, јер онај ко не памти недовољно постоји. Наша загледаност у прошлост, има смисла само ако се у њој траже рационални одговори на питања која поставља садашњост, у име будућности. Ти одговори на многа питања крију се, једним делом, у архивима. Они ће све нас учинити рационалнијим и богатијим за многа знања која нас воде друштвеном прогресу. Као подршка томе, познавање историје треба да буде стваран културни квалитет данашњег човека, који ће му омогућити пуније разумевање себе и других. Да би се то остварило неопходно је сачувати институције као што је Архив. Тиме ћемо доказати да смо истински баштиници европских културних и духовних вредности, идеја и тековина, закључила је мр Јасмина Николић.

Израз борбе против заборава

Постоји мишљење да историја ослобађа. Историја и јесте ту да рационализује нашу свест, да као народ заиста знамо, ко смо и где смо у подели улога на Балкану. Град Пожаревац и Браничевски округ богато су извориште српске војничке традиције. Само у Браничеву и на подунавским и поморавским странама које га захватају, око 15000 родољуба положило је своје животе у десет ратова, од којих су два била светска. Већ 1825. године у Пожаревцу је почела обука првих војника Пожаревачке, Смедеревске и Ресавске нахије. Пет година касније, на Ђурђевдан 1830. године, формирана је Гарда. У Пожаревцу је основана и војна музика, војна болница, а свој рад започела је и војна академија.

Пуковник мр Миливоје Пајовић истиче да је књига израз борбе против заборава, двојезична студија, која сведочи о једном делу Србије и требало би да наговори остале делове државе, да на исти начин прикажу своју војну историју.

-Књига није имала и нема амбицију која се очекује од историјске књиге, већ има циљ да изазове труд и пробуди мисао да се у сваком гарнизону, на овакав начин, утврди и утемељи сећање и спомен на хероје прошлих и наших дана. Она има за циљ да буде путујући споменик о два века страдања у једном делу Србије, о два века витешке одбране огњишта, увек против далеко надмоћнијег непријатеља, нагласио је пуковник Пајовић.

Директор Медија центра "Одбрана" потпуковник Славољуб Марковић, рекао је да књига спада у ред најзначајнијих наслова објављених у 2012/2013. години у тој издавачкој кући.

-Свако ново издање је празник и велика радост за издавача, ауторе и све чланове тима који су учествовали у изради књиге, али и за читалачку публику којој је дело намењено. Ово је мали празник у сусрет великом, а то је Дан Војске Србије, нагласио је потпуковник Марковић.

Промоцију је, уз приказ садржаја студије, пратила и виртуелна презентација, аутора мр Драгана Шалера, која је саставни део ове монографије.

Д.Динић

У 65. ГОДИНИ ПОСТОЈАЊА И РАДА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ

СРПСКИ БРЕНД СВЕТСКЕ АРХИВИСТИКЕ

У години великог јубилеја, пуних шест и по деценија постојања Историјског архива Пожаревац, уз изузетна достигнућа, завређену високу позицију у српској, а, потом, и светској архивистици, ова институција, предвођена директорком мр Јасмином Николић, не престаје да изнова помера своје већ врло високе циљеве и домете у улози „чувара памћења, баштиника култура, доказа човековог постојања, капије прошлости..“.

На том путу, прошлог уторка, 12. марта, у Свечаној сали Скупштине града Пожаревца, мр Јасмина Николић потписала је Међународни Протокол о сарадњи Историјског архива Пожаревац са Међународним Институтом архивских наука Трст-Марибор и Међународним Институтом архивских наука Универзитета у Марибору. Потом је представљен и најновији издавачки подухват пожаревачког Архива, први

Записи

међународни стручни часопис „Записи“, којим су окупљени еминентни аутори из земље и иностранства, у заједничком обликовању нове мисије историје, архивистике и друштвених наука.

ПОТПИСАН МЕЂУНАРОДНИ ПРОТОКОЛ

Историјски архив Пожаревац је прерастао у утицајну, у међународним круговима уважавану институцију. Препознатљив је по рапидном напретку, изузетној динамици усвајања најсавременијих метода рада и имплементацији истих, као и по својим изложбама, издавачкој делатности и отвореним стручним питањима.

Међународни протокол о сарадњи између Међународног Института архивских наука Трст-Марибор, Међународног Института архивских наука Универзитета у Марибору и Историјског архива Пожаревац, потписали су директорка ИАП, мр Јасмина Николић и директор Међународног института архивских наука Трст-Марибор и представник Међународног Института архивских наука Универзитета у Марибору, проф. др Петер Павел Класинц. Потписани Протокол има за циљ спровођење заједничких тежњи на унапређењу сарадње на пољу архивске науке и струке, научно истраживачки рад, успостављање и унапређење сарадње између страна потписница и архивиста. Иначе, овим је чином Историјски архив Пожаревац потписао пети Протокол о сарадњи.

Велико интересовање из земље и света за најновије домете пожаревачког Архива

Професор др Класинц је том приликом указао на драгоцену и нераскидиву везу између архива и архивиста, која је као таква допринела напретку, многим позитивним помацима у струци, чему су додатни подстрек и Протоколом учвршћене везе, напоменувши изузетан допринос мр Јасмине Николић.

Директорка мр Николић је указала на одлучност и посвећеност овог колектива сталном унапређивању у свим сегментима свог рада, и додала: „Знање о прошлости је увек само селективна реконструкција многих догађаја... Такво знање увек обогаћује наше колективно и персонално искуство, дешавања у садашњости чини разумљивим, одређујући и понашања у будућности, а у њиховој основи увек су историјски извори, чувани у установама као што су архиви.

ПРВИ МЕЂУНАРОДНИ „ЗАПИСИ“

Први међународни стручни часопис „Записи“, заслуга пожаревачког Архива, представља како дијалог са прошлошћу, тако иса временом које долази. Директорка мр Јасмина Николић, позвала је своје бројне сараднике из земље и иностранства, чак четрдесетак еминентних стручњака на пољу архивистике и историје, да заједнички наставе да „зидају“ традицију међународних „Записа“.

У првом часопису-годишњаку нашли су место стручни и научни радови чија је тема архивистика, али и историографија и друге научне дисциплине. Аутори су доктори и магистри наука, историчари, архивисти и други научни и културни посленици из Србије, Италије, Словеније, Хрватске, Босне и Херцеговине, Републике Српске, Македоније и Бугарске.

Проф др Класинц је о новорођеном годишњаку, стручном и међународном часопису „Записи“ истакао је да је од великог значаја за све архивисте и оне који прате развој архивистике, и додао: „Ова струка дугује велику захвалност мр Јасмини Николић и ауторима, чији су стручни текстови сакупљени на 588 страница. Аутори подржавају идеју успостављања односа сталне сарадње и размене, зарад што адекватније заштите архивске грађе, као универзалног културног тока.

Директор Архива Тузланског кантона, доцент др Изет Шаботић указао је на велики допринос међународног часописа „Записи“, као важног чиниоца на одговорном задатку архивистике, која је од изузетног значаја за сваку заједницу и људско друштво: „Бројни пројекти, који су до сада реализирани, и посебно овај часопис, изузетна су подршка и подстицај будућем развоју архивистике, за што је велика заслуга Историјског архива Пожаревац, са директорком мр Николић.“

Мр Јасмина Николић је том приликом истакла уверење да ће овај часопис још више окупити архивистичку струку у Србији и да ће допринети културним интеграцијама и живљим духовним комуникацијама на европском подручју: „Излажење нашег међународног часописа видимо као део ширег процеса отварања домаће науке и успостављања квалитетније комуникације и размене вредности и резултата стручног и научног рада.“

ГОСТИ ИЗ ЗЕМЉЕ И СВЕТА

У овом свечаном тренутку за шездесет и петогодишњи Историјски архив Пожаревац, Свечани салони били су испуњени до последњег места. Тако бројне госте из земље и света дочекала је директорка пожаревачког Ахива, мр Јасмина Николић, заједно са првим људима Града Пожаревца, градоначелником Миомиром Илићем и замеником председника Скупштине, Милићем Јовановићем.

Међу гостима из Србије били су и представници СПЦ, изасланик Епископа Браничевске Епархије, представници Министарства одбране и Војске Србије, Гарнизона Пожаревац, пуковник Душко Шљиванчанин, представници Министарства правде, председник Вишег суда, председник Привредног суда, председник Основног суда и виши јавни тужилац, и представници Министарства просвете. Такође, директор Библиотеке Српске Патријаршије у Београду, мр Зоран Недељковић, представник Криминалистичко-полицијске академије из Београда, проф. др Радован Радовановић, директор Архива Народне Банке Србије, мр Саша Илић, представници Педагошког музеја из Београда и Музеја науке и технике, испред Историјског архива града Београда присуствовао је Драган Гачић, потом, директори историјских архива Зрењанин, Ужице и Врања, и бројне колеге из историјских архива Суботице, Ниша, Ваљева, Шапца, Прокупља...

Из иностранства, уз крупне речи похвале пожаревачком Архиву и директорки мр Јасмини Николић, присуствовали су директор Међунароног института архивских наука Трст-Марибор, представник Међународног Института архивских наука Универзитета у Марибору, проф. др Петер Павел Класинц, потом, директор Архива Републике Српске, др Душан Поповић, директор Државног архива у Загребу, Дарко Рубчић, директор Згодовинског архива Љубљане, мр Бојан Цвелфар, директор Архива Тузланског кантона, доцент др Изет Шаботић, представник Хисторијског архива Сарајева и председник Друштва архивиста БиХ, Сејдалиј Гушић,

Телеграми и мејлови подршке пристигли су од директора Архива Србије, др Мирослава Перишића, директорке Међународног Института архивских наука Трст – Марибор из Трста, Грације Тато, директора Државног Архива Црне Горе, Стевана Радуновића, директора Историјског архива града Новог Сада, др Милана Парошког, директора Архива Скопља, Димитра Богески, и сарадника Универзитета у Софији, др Димитра Атанасова.

А. М.

ДИРЕКТОРКА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ, МР ЈАСМИНА НИКОЛИЋ

АРХИВИ КАО ПОДСТИЦАЈ РАЗВОЈУ ДРУШТВА

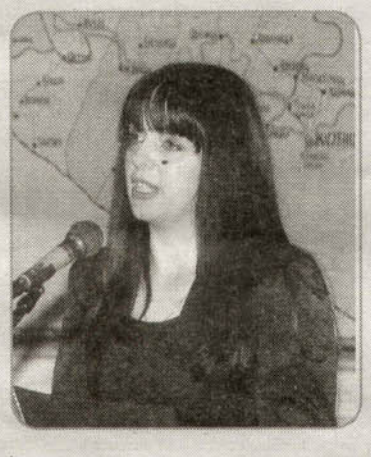

„Своје место у данашњем времену, пожаревачки Архив проналази у идеји отворености. Она је окренута не само ка међународној сарадњи, институцијама из света науке, медијима.., већ и ка објављивању архивског богатства… Наша загледаност у прошлост има смисла само ако се у њој траже рационални одговори на питања која поставља садашњост у име будућности. Ти одговори крију се једним делом, у архивима. Они ће све нас учинити разумнијим, рационалнијим и богатијим за многа знања, која нас воде друштвеном прогресу. Као подршка томе, познавање историје требало би да буде стваран културни квалитет данашњег човека, који ће му омогућити пуније разумевање себе и других. Да би се то остварило неопходно је сачувати и унапређивати институције као што је Архив. Тиме ћемо доказати да смо истински баштиници европских културних и духовних вредности, идеја и тековина“, истакла је директорка ИАП, мр Јасмина Николић и поручила да архиви морају да се позиционирају на место важног и незаобилазног фактора у свакој држави, у актуелним процесима трансформације друштва из индустријског, у друштво засновању на знању, са основним циљем да померају друштво ка бољој будућности подстичући развој.

ГРАДОНАЧЕЛНИК ПОЖАРЕВЦА, МИОМИР ИЛИЋ

ПРИЗНАЊЕ И ПОДРШКА ПОЖАРЕВАЧКОМ АРХИВУ

„Историјски архив Пожаревац, у свом трајању и успешном раду, спајајући три века кроз архивску грађу, коју чува и презентује, постигао је изузетан успех после 2010. године и постао члан велике светске породице културних и архивских посланика. Архив је обезбедио платформу за активно учешће на пољу културе и науке на међународној сцени. Са друге стране, такав наступ на светској сцени је и сјајна прилика да се у Европској унији бране боје, научни и стручни интегритет нашег града и државе, као и могућност унапређења стручне сарадње и повезивање сарадње са другим државама и градовима у различитим доменима. Одајемо велико признање Историјском архиву Пожаревац за све постигнуте резултате и дајемо пуну подршку у сваком следећем кораку сигурног напретка ове институције“, поручио је градоначелник Пожаревца, Миомир Илић.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ

БОГАТУ ДЕЛАТНОСТ НАСТАВЉА У 2013.

Мр Јасмина Николић

Протекла година још једна је у низу успешних година у којима је Историјски архив Пожаревац у потпуности остварио планирани програм. Делатност Архива била је фокусирана на архивске изложбе, предавања, међународну културну сарадњу, интернет презентацију, разне публикације, рад са корисницима архивске грађе у архивској читаоници, сарадњу са медијима...

У претходном периоду ИАП је устројио седам едиција у оквиру којих се публикују наслови из завичајне историје, традиције и културе и то: Посебна издања, Изложбени каталози, Научноинформативна средства о архивској грађи, Зборници докумената, Зборници радова, Културна баштина, Виртуелне изложбе и електронске публикације и часопис, годишњак „Записи". У оквиру ових едиција у 2012. години публикован је аналитички инвентар са регистрима, летописом школе и избором најзначајнијих докумената архивског фонда „Пожаревачка трговачка омладина 1903 – 1947.", као и први број међународног часописа „Записи", који ће јавности бити представљен у фебруару ове године, сет архивских фотографија „Љубичевске коњичке игре од 1964 – 1972. године" из архивске збирке фотографија Радуловић, изложбени каталог „Задругарство у Пожаревачком округу од 1898. до 1941. године". Такође, приређене су две виртуелне изложбе под насловом „Филмови које смо волели 1947 – 1980." и „Два века војске у Браничеву" у оквиру едиције „Виртуелне изложбе и електронске публикације".

Отварање изложбе "Филмови које смо волели од 1947 – 1980. године" у Београду (Радош Бајић) и Пожаревцу (Бата Живојиновић)

Разноврсна издавачка и изложбена делатност

У претходној години Архив је имао четири пројекта која су одобрена од стране Министарства културе, које је учествовало у финансирању истих.

-У штампи је монографска студија „Два века војске у Браничеву" у издању Медија центра „Одбрана". Други пројекат који је подржало Министарство културе јесте публиковање другог тома зборника докумената „Књажевска канцеларија – Пожаревачки суд од 1821. до 1839. године". Такође, штампани су каталози и афиши за изложбу „Филмови које смо волели 1947 – 1980. година" и припремљен је рукопис за публиковање монографије „150 година Пожаревачке гимназије", у оквиру пројекта обележавања овог значајног јубилеја, истиче директорка Историјског архива Пожаревац мр Јасмина Николић.

У 2012. години ИАП се својим насловима представио, како пожаревачкој, тако и београдској публици. Тако је 5. априла у Централном дому Војске Србије документарним филмом, представљена ко́мплетна дотадашња издавачка делатност Историјског архива Пожаревац, а потом је промовисано ново издање из едиције „Зборници докумената", под насловом „Двор и породица књаза Милоша у Пожаревцу 1825 – 1839. године". Ова књига је представљена у октобру у свечаној сали Скупштине града Пожаревца у оквиру октобарских свечаности.

Директорка пожаревачког Архива презентује реферат на конференцији у Италији

-Осим богате издавачке, имали смо и активну изложбену делатност. Изложбом која је посвећена стогодишњици домаћег филма обишли смо неколико градова у Србији, углавном у оквиру филмских свечаности и фестивала, који су одржавани у тим градовима. Гостовали смо и са изложбом посвећеној филмском плакату за период Другог светског рата, под називом „Биоскоп од 1941 – 1945. године". Припремили смо два наслова: „Задругарство у Пожаревачком округу од 1898. до 1941. године" и „Грађански Пожаревац на прелазу два века", који ће бити постављени у марту и априлу у пожаревачкој Градској галерији.

Значајна размена међународних искустава

Чланство пожаревачког Историјског архива у Међународном архивском савету (МАС) са седиштем у Паризу и европском огранку те организације (ЕУРБИКА) омогућило им је учествовање на међународним конференцијама и саветовањима, али и размену искустава и публикација са другим архивским институцијама у иностранству.

- Поред обогаћивања наше архивске библиотеке новим насловима из Европе, имали смо прилику да у претходној години учествујемо на многим међународним стручним конференцијама у иностранству, каже директорка Архива мр Јасмина Николић, чији је реферат под називом „Архив и маркетинг – пример Историјског архива Пожаревац" у марту представљен на Међународној архивској конференцији у Словенији.

Уследила је Међународна архивска конференција „Архивска пракса" у Тузли од 28. до 30. септембра, где је презентован рад „Искорак у јавност – изложбена делатност архива" и Међународна конференција „Архивски дани" у Трсту у октобру, где је презентован рад директорке Архива мр Јасмине Николић и направљена презентација реферата „Упорност визије – поглед из Историјског архива Пожаревац/ Србија", који се односи на реконструкцију постојећих објеката Историјског архива Пожаревац и изградњу нове зграде. На Међународној јесењој архивистичкој школи у Трсту, као један од кандидата из Србије, обуку је завршила и радница из пожаревачког Архива.

-Учествовали смо и на Међународном научном скупу „Историја медицине, фармације, ветерине и народна здравствена култура" у Зајечару, на коме је презентован стручни реферат под називом „Здравствено стање ученика Пожаревачке гимназије у периоду од 1862. до 1912. године". На Међународној конференцији „Заштита културне баштине у иностранству" Међународног института за политику и привреду у Београду презентован је рад „Архивска грађа о Колу српских сестара у Америци и Канади", док је на Међународном архивском саветовању у Новом Саду представљен стручни реферат под називом „Архиви у Србији и интернет".

Реферати поднети на међународним конференцијама и саветовањима у земљи и иностранству, са закључцима на енглеском језику и радним биографијама аутора, објављени су на страницама међународних зборника радова. Излагање реферата и приказивање постигнутих резултата у стручном раду Историјског архива Пожаревац наишао је на опште одобравање због професионалних и методолошки утемељених подухвата, те су уследили и позиви за учешће на многим међународним конференцијама и саветовањима у овој години.

Покренут нови часопис

Једна од новина јесте покретање часописа пожаревачког Архива у форми годишњака под називом „Записи". Први број припремљен у претходној години окупља архивисте из земље и иностранства, Словеније, Италије, Бугарске, Хрватске, Босне и Херцеговине, Републике Српске и Србије, а намера је да се прошири круг сарадника из других земаља Европе.

-Претходну годину обележило је потписивање Међународног протокола о сарадњи између пожаревачког Архива и Архива Републике Српске, а први резултат тог протокола јесу свакако радови колега из Бања Луке у првом броју нашег часописа, који ће највероватније бити представљен јавности у фебруару или марту.

У часопису ће се наћи запажени реферати колега из пожаревачког Архива који се односе на издавачку и изложбену делатност Архива, заштиту црквених матичних књига као највредније збирке, интернет дигитализацију архивске грађе, приступ архивским документима на сајтовима архива у Србији и сви извештаји са међународних конференција, каже мр Јасмина Николић.

Међуинституционална сарадња

Поред потписаног протокола о сарадњи са Архивом Републике Српске, остварена је и сарадња са Интернационалним Институтом за архивску науку у Трсту, Архивом Тузланског кантона, архивима у Марибору, Љубљани и Птују. Обављене су стручне посете и размена искустава са архивима у Венецији, Трсту, Тузли, Београду, Ужицу, Зрењанину, Зајечару, Неготину, Смедереву, Смедеревској Паланци, а у септембру су пожаревачки Архив посетиле колеге из Архива Републике Српске.

У фебруару или марту ове године јавности ће бити представљен први број Међународног часописа „Записи", затим монографија „Два века војске у Браничеву", планиране су две изложбене поставке са новим насловима и виртуелним каталозима, а у току је и припрема другог броја часописа „Записи", који ће ући у штампу у другој половини године. Такође, припрема се нови наслов везано за едицију „Научноинформативна средства о архивској грађи", нова публикација у „Посебним издањима", посвећена заштити архивске грађе и регистарског материјала на терену, а биће организована и саветовања о заштити архивске грађе за територију коју покрива ИАП.

Д. Динић

2012.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ ПРОСЛАВИО ДВА ЈУБИЛЕЈА

ФИЛМОВИ КОЈЕ СМО ВОЛЕЛИ

• Почасни гост Велимир Бата Живојиновић

Поводом Дана Историјског архива Пожаревац, 25. априла, изложена је поставка посвећена веку српске и југословенске кинематографије, насловљена „Филмови које смо волели", у обухвату остварења од 1947. до 1980. године. Директорка ове времешне институције, већ јасно препознатљиве на светској мапи архивистике, мр Јасмина Николић, тог је дана, у Градској галерији, још једном показала да преданост, стручност и висока амбиција могу водити само успеху. Почасни гост у дану два велика датума, 64. годишњице Историјског архива Пожаревац и стогодишњице српског и југословенског филма, био је славни глумац Велимир Бата Живојиновић, а изложбу је отворио председник Скупштине града Пожаревца, Миомир Илић.

Високи стандарди

„Наша мисија је да на најадекватнији начин заштитимо архивску грађу микрофилмовањем и дигитализацијом сређених и обрађених фондова. Наш посебан задатак је промоција високих стандарда бриге за заштиту архивске грађе и подизање свести о значају архивског документа за историју Пожаревца и региона. Наш коначни циљ је добро уређен Архив, сређена и обрађена архивска грађа, заштићена микрофилмовањем, дигитализацијом и публикованим издањима, богата библиотека информативних и дигиталних средстава за претраживање на интернету, брза и ефикасна служба за рад са корисницима и атрактивно и ефикасно представљање богатства архивских фондова и збирки путем публиковања докумената и изложби", истакла је мр Јасмина Николић, директорка Архива, који је у низу успеха, 2011. године завредео и „Златну архиву", највише признање на пољу заштите архивске грађе и унапређења делатности и струке.

У наставку је директорка истакла да је јасно да архиви морају да се позиционирају на место важног и незаобилазног фактора у свакој држави, у актуелним процесима трансформације

Мр Јасмина Николић

друштва из индустријског у друштво засновано на знању, тј. у информационо друштво, са основним циљем да воде ка бољој будућности и развоју. Сходно томе, можда је најбитније то што је Историјски архив Пожаревац показао да се у државним институцијама и те како може радити на високом нивоу, па да такви буду и резултати:

-Историјски архив Пожаревац је највећи чувар памћења и историјске истине. Последњих десетак година преузета је велика количина архивске грађе и опредељена су значајна финансијска средства, како за инвестиције у објекте и опрему, тако и за микрофилмовање и дигитализовање архивске грађе, њено представљање јавности кроз изложбе, публикације, предавања и мултимедијалне пројекте. У овом тренутку, ИАП има 2 хектара и 20 ари ограђеног земљишта на коме се налазе објекти старих касарни-павиљони 3 и 4, површине 1.860 квадратних метара за архивске депое и смештај архивске грађе. Тиме је између осталог решено питање простора на коме почиње изградња нове зграде као везног дела између постојећих објеката које ИАП већ користи и уређеног дворишног комплекса. Издавачка и изложбена делатност ИАП заживела је 2004. године, установљењем едиција „Посебна издања" и „Изложбени каталози", да би данас Архив имао седам едиција у оквиру којих је објављено више од 50 наслова и представљено више од 80 програма из завичајне и српске историје и културе. Од исте године реализује се пројекат дигитализације архивске грађе.

Следећи професионалне стазе, ИАП је започео пут ка учлањењу у међународне организације, у 2007. години, учешћем на конференцији

Драгана Милорадовић Николић

у Канади, а после учешћа на конференцијама у Норвешкој и Италији, учлањењем у Међународну архивску организацију и у Европски огранак ове организације са седиштем у Паризу, у 2010. години. Тиме смо постали први регионални Архив који је успоставио високе и квалитетне релације и остварио међународни дигнитет у „MAS" и „EURBICA". Само у претходној години, архивисти ИАП активно су учествовали на 7 међународних конференција у земљи и иностранству, и гостовали са две изложбе у Италији и Словенији. У Међународној архивистичкој школи у Италији, у 2011. години, поред кандидата из 20 држава, једини кандидат из Србије био је из Историјског архива Пожаревац.

Део светске породице

Историјски архив Пожаревац је у поставци „Филмови које смо волели" представио филмске плакате и рекламни филмски материјал из дароване дигиталне збирке. Аутори ове јединствене изложбе су етнолог и виши архивиста ИАП, Драгана Милорадовић Николић , која је зборила о овим „сведоцима" историје домаће кинематографије, које је приредила у сарадњи са архивиским помоћником, Гораном Митићем.

Изложбу је отворио председник Скупштине града Пожаревца, Миомир Илић, пред бројним гостима, међу којима су били заменица градоначелника Пожаревца, Вукица Васић, заменица председника Скупштине града, Виолета Томић, представници Министарства одбране РС, Војске Србије, историјских архива из Новог Сада, Ужица, Зајечара, Ниша, потом, правосуђа, јавних предузећа...

Изложбу отворио председник Скупштине града, Миомир Илић

-Чињеница је да филмска култура спаја људе на свим меридијанима и чини чврст интегративни процес и на, наизглед, неспојивим социјалним и међуетничким релацијама. Историјски архив Пожаревац препознао је ту могућност која се пружила Србији и, чинећи мале кораке ка међународним културним токовима, настоји да се слика о Србији и њеним грађанима битно промени и учини доступном и реалном, истакао је председник Илић и додао:

-Историјски архив Пожаревац је у свом дугом трајању, кроз 64 године постојања и рада, спајајући три века кроз архивску грађу коју чува, штити и презентује, постигао изузетан успех, постао је члан велике светске породице културних и архивских посленика. Настојећи да што боље реализује своју архивистичку и културну мисију прикључио се обележавању стогодишњице домаћег филма. У актуелном тренутку, на путу Србије ка европским интеграцијама, ИАП прави још један осврт на прошлост, на време које је у животима људи оставило дубоке трагове. Имали су племениту намеру да представе јединствена остварења српске и југословенске продукције у времену када, осим по припадности филма продукцијским кућама, другачије издвајање није било могуће. Српски филм има велику историју и свакако да није било могуће издвојити све филмове и ауторе, али су издвојене све оне битне карактеристике које чине да се српски филм увек поново са пажњом анализира и сагледава. Стога, ова изложба има вредност и са становишта друштвене ангажованости, обогаћујући културни живот не само Пожаревца, већ целе Србије.

Уздаси и сузе

„Несвакидашња је појава да историјски архив излаже збирку која толико мами уздахе и сузе. Изложбена активност Историјског архива Пожаревац овом приликом представља српској јавности јединствену збирку која је настала систематским, дугогодишњим прикупљањањем Марка Чкоњевића, који је поклонио могућност Архиву да вам је представи у дигиталном облику", истакла је ауторка поставке посвећене веку српског филма, виши архивиста Драгана Милорадовић Николић и додала:

-Постављена изложба је презентација изузетне збирке која прати развитак домаће кинематографије од 1947. до 1980. године. Филмове смо низали хронолошки, не делећи их на жанрове и ауторска имена. Интенција нам је била, нама ауторима, мојој маленкости и колеги Горану Митићу, да представимо филмове који су главни репрезенти филмског достигнућа својих аутора-режисера, вршећи одабир тако да не фаворизујемо ниједног аутора посебно. Заступљен је филмски рекламни материјал који представља ратни филм, социјалну или психолошку драму, екранизована значајна прозна остварења, али и бајке, дечији филм, мјузикле, комедије... Међу ауторима срећемо Пуришу Ђорђевића, Вељка Булајића, Жоржа Скригина, Живка Павловића, Кокана Ракоњца, Жику Митровића, Мићу Поповића, Владимира Погачића, Соју Јовановић, Александра Петровића, Војислава Нановића... Посебно наглашавамо екранизације познатих романа. Ту је и „Песма са Кумбаре" – филм који је отворио врата сјајној каријери нашег цењеног госта – господина Велимира Бате Живојиновића, а потом је уследио читав низ. Посебан понос представљају плакати који носе име нашег суграђанина, глумачког барда Миливоја Живановића. Нешто посебно што осетите када посматрате изложени филмски рекламни материјал, флајере, програме и постере, свакако је моменат тегобе и сете када навиру сузе и сећања из детињства када сте прво читали, а потом гледали Чудотворни мач-и сетите се чувене секвенце „Дај, бабо, главу!" и страха који се свио негде у срцу, срећа кад победи Дружба Пере Кржице или Сињи Галеб, смеха уз Поп Ћиру и поп Спиру, Јованчу док путује по свету, стрепње уз Не окрећи се сине, Неретву, Козару, Мост... Желили смо да вас подсетимо на детињство, читање лектире, одлазак у биоскоп са одељењем, али и на прве пољупце у биоскопској тами.

А. М.

ВЕЛИМИР БАТА ЖИВОЈИНОВИЋ

Дан за историју

Мр Николић и Велимир Бата Живојиновић

Почасни гост Историјског архива Пожаревац на свечаности обележевања Дана ове институције био је легенда српског филма, лик светског реномеа, наш славни глумац Велимир Бата Живојиновић, коме је том приликом директорка ИАП, мр Јасмина Николић даривала збирку дигиталних и штампаних публикација везаних за филм.

Бата Живојиновић, који је играо у чак 350 филмова, са одушевљењем је поздравио иницијативу пожаревачког Архива:

-Честитам вам на томе што ćте се сетили, једини у нашој држави, да обележите јубилеј српског и југословенског филма. Без ваше подршке овога не би било. По први пут видим на једном месту све што се догађало током сто година. Тако сам и ја близу стогодишњице, што ми је иначе мало, а што желим и вама. Сведок сам свега приказаног на овим плакатима. Архив је направио једну сензационалну манифестацију, која за љубитеље филма много значи. Када сам видео да ме овде има и превише, видео сам опомену да сам превише радио, али радио сам што сам волео. Велика ми је част што сте ме позвали да будем део овога·што чините за нашу историју. Обележено је толико годишњица везаних за филм, али ово што сте ви учинили, још нико до сада није. Захваљујући Историјском архиву Пожаревац, данашњи дан је за историју.

У ДОМУ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ У БЕОГРАДУ ОТВОРЕНЕ ИЗЛОЖБЕ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ

МАГИЧНИ СВЕТ ФИЛМА И ПЛАКАТА

У галерији Дома Војске Србије 20. марта отворене су изложбе филмских плаката из Историјског архива Пожаревац – „Филмови које смо волели" и „Филмски плакат 1941 – 1945. године", аутора Драгане Милорадовић, Горана Митића и мр Јасмине Николић. У сарадњи са Медија центром „Одбрана" представљена је српској јавности јединствена збирка филмских плаката која је настала дугогодишњим радом Благоја Чкоњевића и представља поклон његовог сина Архиву. Изложба „Филмови које смо волели" прати развитак домаће кинематографије од 1947. до 1980. године и публици су представљена јединствена остварења Пурише Ђорђевића, Вељка Булајића, Жоржа Скригина, Живка Павловића, Кокана Ракоњца, Жике Митровића, Миће Поповића, Владимира Погачића, Александра Петровића, Соје Јовановић, Војислава Нановића... Филмски рекламни материјал заступа ратни филм, социјалну или психолошку драму, екранизована прозна остварења, али и бајке, дечји филм, мјузикле и комедије. Изложба „Филмски плакат 1941 – 1945. године" која је као пратећи програм постављена у малој галерији приказује хронолошки развој европске кинематографије кроз истицање блиске везе развоја друштва и политике филмског стваралаштва.

Сведоци историје филма

„За разлику од претходних изложби у којима смо представљали уметничка дела или фотографије, сада смо у сарадњи са Историјским архивом Пожаревац приредили изложбу филмских плаката из њихове богате архиве. Можда смо на неки начин на кратко одступили од нашег уобичајеног концепта што се тиче тематског садржаја, али што се тиче сарадње са еминентним институцијама културе у Србији, сигурно нисмо. После низа галерија, задужбина, музеја, вечерас Историјски архив Пожаревац гостује у нашем изложбеном простору са једном изузетном поставком која до сада није била представљена београдској јавности. Сарадња Војске са институцијама града Пожаревца и Браничевског округа траје већ више од два века и крунисана је на неки начин изванредном спомен поставком „Два века војске у Браничеву", која је заједнички пројекат Команде Гарнизона Пожаревац и Историјског архива и која је од прошле године отворена за јавност. Да вас подсетим, да је пре 182 године управо у Пожаревцу формирана прва Српска гарда и ту је читав низ других заједничких подухвата који ће ту сарадњу још проширити и обогатити", истакао је између осталог у свом обраћању директор Медија центра „Одбрана", Славољуб Марковић.

Филмски плакати и рекламни филмски материјал презентовани су као самостални учесници у поступку схватања документованости историје филма, у функцији вредних архивских експоната

Миомир Илић

Динко Туцаковић

Радош Бајић

који ће бити интересантни широј посматрачкој и читалачкој публици. Овако приказани, ови сведоци историје филма непосредно говоре о развитку домаће кинематографије од 1947. до 1980. године, репрезенти су филмског достигнућа својих режисера и пружају могућност свеобухватне перцепције непроцењиве вредности филмских остварења наведеног периода. Иако је изложба превасходно намењена широј публици и заљубљеницима у седму уметност, својим садржајем и обиљем информација може бити корисна и научним радницима и историчарима у сагледавању културних прилика у земљи кроз филмску уметност.

„Настављајући дугогодишњу успешну сарадњу са Војском Србије, Историјски архив Пожаревац са задовољством је прихватио позив Управе за односе са јавношћу Министарства одбране Републике Србије за представљање филмских плаката и рекламног филмског материјала из дароване дигиталне збирке Историјског архива, чиме смо се прикључили обележавању стогодишњице српског филма. Имали смо племениту намеру да представимо јединствена остварења српске и југословенске продукције у времену када, осим по припадности филма продукцијским кућама, другачије издвајање није било могуће. Српски филм има велику историју и свакако да нисмо могли све вредности и ауторе, филмске раднике, љубитеље, ентузијасте, овим поводом да истакнемо, а и циљ нам није био да их све набројимо, већ да уз помоћ расположивог материјала издвојимо оне битне карактеристике које чине да се српски филм увек поново са пажњом анализира и сагледава.

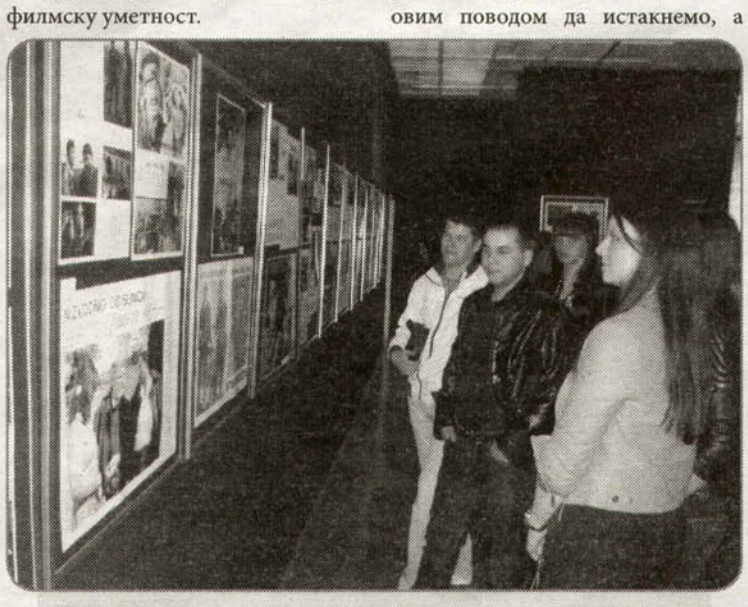

Велико интересовање за изложбену поставку

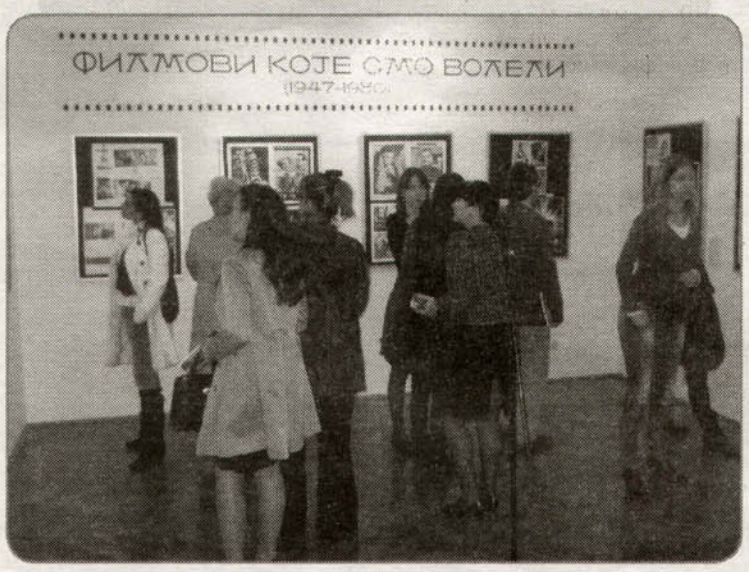

Ово наслеђе видљиво је данас захваљујући зналачком груписању

Обраћање директорке Историјског архива Пожаревац, мр Јасмине Николић

и прегалачком сакупљању старих филмских плаката господина Благоја Чкоњевића. Прво препознавање њихове вредности, њихове „лепоте" да се покажу и да привуку, заслуга је Марка Чкоњевића, његовог сина и врсног познаваоца филма. Захваљујући његовом систематском, дугогодишњем прикупљању, овај магични свет филма и плаката постао је део збирке плаката Историјског архива и доступан је јавности", истакла је мр Јасмина Николић, директорка Историјског архива Пожаревац.

У име града Пожаревца присутне је поздравио председник Градске скупштине, Миомир Илић истакавши да изложба има изузетан значај и карактер. „Одржавањем изложбе у главном граду потврђује се чињеница да су односи између Београда и Пожаревца, а посебно између Историјског архива и Војске Србије на високом нивоу и у наредном периоду биће сигурно још бољи. Град Пожаревац посебно посвећује пажњу оваквом виду уметности и његовом значају са историјског и војног аспекта. Изнад свега захваљујем се представницима Војске Србије, што су препознали у раду нашег Историјског архива онај значај који је ова изложба дала", рекао је Илић.

Атрактивни начини сакупљања филмског блага

Говорећи о самој поставци, управник Музеја југословенске кинотеке, Динко Туцаковић је истакао да је много драгоцено да постоје атрактивни начини сакупљања филмског блага и изразио захвалност породици Чкоњевић, Историјском архиву Пожаревац и Дому Војске Србије на јединственој збирци филмских плаката која је настала систематским, дугогодишњим прикупљањем. Посебна част да отвори изложбу припала је редитељу Радошу Бајићу, који је изразио велико задовољство и поштовање према идеји аутора да направе овакву изложбену поставку, зато што она према његовим речима представља део културног блага и духовне заоставштине српског народа, српске културе, традиције и историје. „И мене има на тим плакатима, а тако је све прошло брзо, као дланом о длан, кад затворим очи сећам се када сам био млад глумац и долазио у тадашњи Централни дом Војске Југославије и овде имао своје програме са својим колегама. Био сам сведок времена у којима је војска давала снажну потпору развоју наше кинематографије. Можемо се сетити кроз историју свих филмова у последњих 50 – 60 година који су готово у целости исфинансирани средствима, инфраструктуром, снагом, кадровима, техником, капацитетима и креативним аспектом тадашње војске. Последњих година у једној новој концепцији, Војска Србије активно се укључује у значајне пројекте из свих области културног стваралаштва", закључио је Бајић. Свечаности су присуствовали помоћник министра за људске ресурсе, генерал мајор Слађан Ђорђевић и начелник Управе за односе са јавношћу Министарства одбране, пуковник Миливоје Пајовић.

Дарко Динић

2011.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ У 2011. ГОДИНИ

ОСВОЈИЛИ СРБИЈУ И СВЕТ

Историјски архив Пожаревац, предвођен директорком мр Јасмином Николић, у 2011.години потврдио је своје драгоцено место у друштвеном и културном животу Србије, са значајним искорацима на међународној сцени, уписавши се на светску мапу најуспешнијих у осигуравању интегритета архивске грађе, њеног континуитета, доступности, трајности и аутентичности на најсавременији начин.

Реализоване су планиране активности и програми на заштити архивске грађе, сви планови у домену изложбене, издавачке и културно-просветне делатност, на пољу међународне сарадње, извршена је дигитализација и микрофилмовање, а реализован је и део инвестиционих улагања у објекте Архива.

Јасмина Николић

Међународна сарадња

Историјски архив Пожаревац је свој пут ка међународним организацијама започео 2007.године, учешћем директорке мр Јасмине Николић на Међународној архивској конференцији у Канади. Настављено је учешћем мр Николић у оквиру државне делегације Србије на конференцијама у Норвешкој и Италији, да би пут ка међународним организацијама био крунисан у 2010. години, учлањењем у Међународну архивску организацију са седиштем у Паризу, а уз сагласност оснивача, Града Пожаревца.

-Тиме је омогућена размена стручних искустава, електронских и штампаних публикација. Потписали смо протокол о сарадњи са архивом у Словенији и убрзо је уследила и сасвим конкретна размена програма. Изложба словеначког Архива гостовала је у Пожаревцу, у организацији ИАП, са темом „Кад машкаре завладају", а Пожаревац је узвратио својом поставком о филму и филмском плакату. Пожаревачки Архив је учествовао и на Међународној архивској конференцији у Словенији са темом „Архивски документ обрађен технологијом трећег миленијума" о којој смо говорили на основу сопственог искуства, наводи мр Јасмина Николић.

У том „походу" на светску сцену архивистике, ИАП је излагао у Италији, са темом „Десет векова светлости Браничевске", уз благослов Његовог преосвештенства владике браничевског господина др Игнатија, који је и беседио. Гостовање у Италији, у Трсту трајало је готово месец и по дана, током којих је изложбу обишао велики број посетилаца, туриста из целог света. Пожаревачки архив био је неизоставни чинилац низа међународних конференција у организацији институција у земљи. Институт за међународну политику у Београду организовао је конференцију на којој је ИАП представљен радом о заштити црквених матичних књига. Одржана је Међународна архивска конференција у Зрењанину, затим на Крањској гори у Словенији, где се ИАП представио темом „Виртуелне изложбе историјског архива Пожаревац", радом публикованим у Међународном зборнику. Још један велики успех Историјског архива Пожаревац, али и целе те струке у Србији, јесте учешће Наташе Милошевић Дулић из пожаревачког Архива, као јединог представника наше земље у Међународној архивистичкој школи, којој је покровитељ Централна европска иницијатива, а у којој је Наташа Милошевић Дулић стекла међународни архивски сертификат.

Изложбе и нови наслови

У низу активности Историјског архива Пожаревац овом приликом смо приморани да издвојимо неколико сегмената у раду ове успешне институције. У разговору са директорком мр Николић подсећамо на остварења у домену изложбене и издавачке делатности.

Поводом два века војске у Браничеву, Историјски архив Пожаревац поставио је изложбу у Спомен соби касарне „Генерал Павле Јуришић Штурм". Поставка је припремана скоро целу годину и обухвата значајна архивска документа о јединицама и животу војске и наоружању у периоду од 1804. године. Отворена је на Видовдан и до данас ју је посетило скоро 3.000 људи.

Издавачка делатност је била обимна, у оквиру укупно шест едиција Историјског архива Пожаревац:

-У издавачкој делатности у 2011.години ИАП је објавио нове наслове из завичајне историје и културе. У оквиру едиције „Посебна издања" објављена су два наслова. Најпре књига 5 насловљена „Пожаревац, окружна варош од 1858. до 1918. године", монографско издање аутора др Мирољуба Манојловића. Други наслов је књига број 6, „Збирка одлука касационог суда", публикована поводом обележавања 190 година од оснивања првог Нахијског суда у Србији, у Пожаревцу, по одлуци Организационог одбора за обележавање јубилеја и уз финансијску подршку Министарства правде РС. У едицији изложбених каталога, који прате поставке ИАП, објављено је неколико наслова. Први се односи на филмски плакат из периода Другог светског рата, насловљен „Биоскоп од 1941. до 1945. године". То је репрезентативни каталог који је пратио изложбу представљену словеначкој и пожаревачкој публици. Публиковани су: каталог са темом „Општенародна имовина у Браничевском крају од 1945. до 1965. године", као посебно издање и каталог изложбе постављене поводом обележавања 190 година од оснивања првог Нахијског суда у Пожаревцу од 1821. године до данас, под називом „Пожаревачки магистрат, први Нахијски суд у Србији", а финансиран из буџета Министарства правосуђа РС.

Издања едиције „Електронске публикације" пратила су изложбе Филмски плакат и Пожаревачки магистрат као први нахијски суд у Србији. У едицији „Културна баштина" изашла су два наслова. Први је посвећен старим занатима, насловљен „Шегрти, мајстори, калфе", док је други посвећен правосуђу од 1821. године до данас, припремљен поводом 190 година судства у Србији. Едиција „Зборници докумената", која је устројена 2010. године средствима Министарства културе РС, током 2011. је обогаћена зборником докумената „Двор и породица Књаза Милоша у Пожаревцу од 1825. до 1839. године". Књига обухвата документа чувана у Архиву Србије, у оквиру фонда Кнежева канцеларија и биће промовисана почетком Нове године. Иначе, публиковање тих архивских докумената подржали су Република и Град Пожаревац.

Нови објекти Архива

Претходних година започет је програм адаптације и реконструкције дела објеката које користи Историјски архив Пожаревац. Током 2011. године успешно је приведен крају, а радови на даљој реализацији планова наставиће се у 2012. години.

У питању су павиљони 3 и 4 старе касарне. Током 2010. године завршена је реконструкција и адаптација павиљона 4, у 2011. години уређен је дворишни комплекс, финансиран средствима Буџетског фонда за заштиту животне средине Града Пожаревца. Том се пројекту прикључила и Војска, уложивши средства за подизање нове ограде која дели ова два корисника, тако да је цео комплекс уређен. Што се тиче реконструкције павиљона 3, она је била планирана за 2011. годину, али, услед недостатка финансијских средстава и обустављања поступка јавне набавке за избор најповољнијег извођача радова, пројекат није реализован, очекује се да то буде у 2012. години.

Иложбени плакат посвећен филму од 1941. до 1945. године

Новоуређени објекат Архива

Ове године је ИАП средствима града Пожаревца и Републике Србије обновио и опрему за рад стручних радника, као и за смештај архивске грађе, чиме су створени оптимални услови за остваривање зацртаних планова. Такође је извршена дигитализација и микрофилмовање архивских фондова чуваних у ИАП.

Амбициозно је доступно

И за Нову 2012. годину планови Историјског архива Пожаревац су амбициозни, али, како већ годинама уназад доказује овај колектив, амбициозно је сасвим достижно. Биће још нових наслова, изложби, унапређења заштите архивске грађе и богате међународне сарадње.

Између осталог, с почетка Нове године уследиће изложбени наслови Грађански Пожаревац на фотографијама у 19. и 20. веку, Задругарство у округу Браничевском, обележавање 100 година Балканских ратова, 150 година Пожаревачке гимназије са изложбеном поставком и монографијом, такође, публиковање Пожаревачке трговачке омладине. Биће постављена и изложба која је припремљена током 2011. године, за коју је публикован и каталог, а посвећена је стогодишњици домаћег филма у периоду од 1946. до 1980. године. У Новој години биће објављен и Зборник докумената „Двор и породица Књаза Милоша у Пожаревцу од 1825. до 1839. године", такође припремљен током 2011. године. Што се тиче међународне сцене која су условљена финансијским могућностима, за сада је у плану гостовање у Словенији, Италији и Аустралији.

Поставка у Спомен соби

Андријана Максимовић

„ЗЛАТНА АРХИВА"

„Златна архива" предата мр Јасмини Николић

Крај 2011. године обележило је додељивање пожаревачком Архиву престижне награде „Златна архива" из Фонда Арнаутовића, за најуспешнију архивску институцију која је постигла изванредне резултате на пољу заштите непроцењивог архивског блага и, тиме, очувања српске историје.

ПРЕДСТАВЉЕНА МОНОГРАФИЈА „ПОЖАРЕВАЦ, ОКРУЖНА ВАРОШ ОД 1858. ДО 1918. ГОДИНЕ“

ИЗДАВАЧКИ ПОДУХВАТ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА

У свечаним салонима Градског здања у Пожаревцу протеклог четвртка представљена је монографија „Пожаревац, окружна варош од 1858. до 1918. године“, аутора **др Мирољуба Манојловића**, која је објављена у оквиру едиције „Посебна издања“ Историјског архива Пожаревац. О књизи су говорили: **проф. др Радош Љушић**, са Филозофског факултета у Београду, **др Ђоко Трипковић**, са Института за савремену историју Србије у Београду, **мр Јасмина Николић**, директорка Историјског архива Пожаревац и аутор др **Мирољуб Манојловић**.

Једна од тема друштвене историје која привлачи пажњу јесте град. Он је, пре свега средиште друштвеног живота и као такав нуди богата сазнања о некадашњем начину живљења, али и о цивилизацијском ходу. Поред бројних сазнања о конкретном граду, животном амбијенту, урбаном развоју, локалним особеностима, ритму живљења, прожимању традиционалног и модерног – истраживачки резултати донели су, са једне стране, и поједина општа сазнања о граду као све значајнијој појави у друштвеном животу Србије друге половине 19. века. Град је и параметар достигнутог степена развитка једног друштва и државе. Са друге стране, изградити целовиту историјску представу о једном граду значи створити слику његове прошле стварности, проучити све важније области живота – привредну, политичку, просветну, културну, идентификовати појединце и друштвене групе, „уђи“ у њихове улице, дворишта, куће, кафане, истражити обичаје, културу живљења, колективне и појединачне форме понашања, продрети у начин мишљења, сагледати моралне назоре, политичку климу, однос према држави и власти.

Град - стециште стваралачких идеја

На граду и преко града одражавају се сви утицаји једног времена. Град је центар интелектуалног живота, креатор промена и носилац модернизације, стециште и расадник стваралачких идеја и остварења, жижа политичког живота, седиште најзначајнијих институција. Он је и место организованог живота у коме се испитује појединац, опробавају индивидуалне способности, проналазе и стичу узори. Град утиче на појединца и друштво у целини, обликује грађанина, спаја сеоску културу и стране утицаје, ствара интелигенцију и привреднике. Без његове способности да формира мерила вредности, нема ни модерног, добро организованог и уређеног друштва.

„Пожаревац, град у Србији у 19. и 20. веку је истраживачки узорак на коме су испитивани улога и значај једног српског града у проучаваном времену, његово израстање у средиште које прихвата и преноси утицаје, модернизује се и унапређује друштвени, културни и сваки други живот, али и доприноси обогаћивању српског грађанског живота. Књига коју стављамо читалачкој јавности на увид „Пожаревац, окружна варош од 1858. до 1918. године“ др Мирољуба Манојловића, за основу има докторску дисертацију одбрањену на Филозофском факултету Универзитета у Београду, пред комисијом коју су сачињавали: проф. др Радош Љушић, проф. др Славенко Терзић и проф. др Сузана Рајић.

За потребе овог рада коришћена је грађа архивских фондова Архива Србије, Историјског архива Пожаревац, као и пажљиво одабрана литература. На тим темељима и уз помоћ историјског приступа, уз квалитетну обраду архивске грађе и опрезно формулисане и осмишљене закључке, настао је веома добар рад, и из ког разлога је објављен у оквиру едиције „Посебна издања“ Историјског архива Пожаревац. Верујемо да ће ова књига изазвати интересовање наше читалачке публике и допринети бољем познавању српске историје. Она јесте културни догађај који ће дати допринос за сва будућа истраживања у овој области. Историјски архив Пожаревац захваљује граду Пожаревцу на моралној и финансијској подршци у реализацији овог подухвата. Захваљујемо се и колегама проф. др Радошу Љушићу, др Ђоку Трипковићу и др Мирољубу Манојловићу, не само као ментору, рецензенту и аутору, већ и као истинским промотерима наше културне баштине“, истакла је мр Јасмина Николић, директорка Историјског архива Пожаревац.

Проф. др Радош Љушић

Мр Јасмина Николић

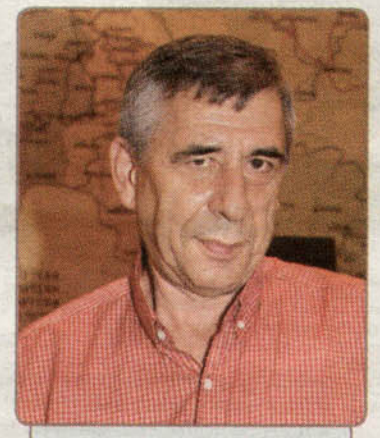

Др Ђоко Трипковић

Др Мирољуб Манојловић

Гости на промоцији

Једна од најбољих историја градова у Србији

Докторска дисертација др Мирољуба Манојловића, према речима проф. др Радоша Љушића представља једну од најбољих историја градова у Србији током 19. века, захваљујући истраживачком раду. „Мирољуб није жалио труда и напора да у Архиву Србије и Историјском архиву Пожаревац прегледа сву грађу и да на основу ње напише заиста вредну књигу. Када сам рекао да је ово дело монументално, мислио сам и на његов садржај, на начин саопштавања резултата до којих је аутор дошао, а и на сам изглед књиге. Ово је изузетно лепо уређена књига, са јако добро одабраним илустрацијама које прате текст и читајући књигу и гледајући илустрације, ви имате једну бољу представу о чему вас обавештава аутор.

Књига је написана тако што прати догађај хронолошки, али не искључиво хронолошки, него је аутор читаву материју посматрао тематски, издвајајући значајне институције у развоју града. Захвалио бих Историјском архиву Пожаревац и његовој директорки, која се потрудила да уложи не мало напора и направи једну изузетно добру књигу. Мало је издавача који воде рачуна о лепоти књиге, а овде се очигледно јако водило рачуна о томе, и мислим да ће то све бити од велике користи, како за оне који желе да упознају свој град тако и за бројне званичнике који ће имати чиме да се похвале и шта да поклоне“, рекао је између осталог професор Љушић.

Историчар др Ђоко Трипковић је похвалио Катедру за општу и националну историју на Филозофском факултету што омогућава обраду локалних тема, јер на тај начин се историјска наука и уопште наше сазнање о прошлости, шире на леп начин и више се добија на друштвеној историји. „Колега Манојловић нам је даровао једну врло лепу монографију Пожаревца и то је у неку руку наставак прве књиге коју је радио као магистарску тезу. Изненадио сам се да једна научна књига, која има велики број научних чињеница, може тако да буде лепо, читко написана, да може да привуче пажњу не само стручне јавности, него сваког просечног читаоца у Србији.

Одломке из монографије говорио је глумац Небојша Кундачина

Као значајан допринос ове књиге истакао бих један манир који је доста добар и дат је у мери, а то је галерија личности из прошлости. Аутор се потрудио да да списак, па чак и мање биографије скоро свих значајнијих људи у Пожаревцу у том времену. Похвалио бих издавача, Историјски архив Пожаревац, који је заиста направио једну фантастично лепу књигу, и естетски и технички одлично опремљену, репрезентативну књигу, са врло добром садржином“, рекао је др Ђоко Трипковић.

Према речима др Мирољуба Манојловића, ова књига представља историју Пожаревца у другој половини 19.века и почетком 20. века. То је друга књига која обрађује период 19.века у коме је Пожаревац доживео највећи узлет у својој двовековној историји. „Захваљујем се Историјском архиву Пожаревац што је препознао да се ради о једној значајној књизи и уврстио је у свој издавачки програм, Градској управи на издвојеним финансијским средствима и градоначелнику Пожаревца који је имао посебно разумевање. Хтео бих овом приликом да истакнем његов напор који је оваплотио реконструкцијом неколико зграда, што говори да је дошла генерација људи која хоће да сачува оно што је најлепше и најзначајније за град. Захвалност овом приликом исказујем и свима онима који су ми помогли у истраживачком подухвату током неколико година истраживања, колегама из Историјског архива Србије, Народној библиотеци Србије, Народној библиотеци у Пожаревцу и Народном музеју. Истичем да је велики труд уложио и Иван Манојловић на дизајну и графичком обликовању књиге и Јелена Митић – Манојловић на лектури“, закључио је Манојловић.

Промоцији су присуствовали народни посланик **Жарко Пивац**, градоначелник Пожаревца **Миодраг Милосављевић**, заменица градоначелника **Вукица Васић**, председник Скупштине града **Миомир Илић**, командант Центра за обуку копнене војске **пуковник мр Миливоје Пајовић**, некадашњи председник општине Пожаревац **Душан Вујичић**, а одломке из монографије казивао је првак драме Народног позоришта у Београду **Небојша Кундачина**.

Дарко Динић

У ГРАДСКОЈ ГАЛЕРИЈИ ПОЖАРЕВЦА

ОТВОРЕНА ИЗЛОЖБА „БИОСКОП 1941-1945.“

• Реч је о изложбеној поставци филмских плаката који илуструју време "покретних слика" од 1941. до 1945. године

Обележавајући 70 година од почетка Другог светског рата, Историјски архив Пожаревац је протекле среде, у Градској галерији, културној јавности представио изложбу филмских плаката под називом „Биоскоп 1941-1945.“.

Одлазак у биоскоп, била је једна од главних забава, у то време. Од самог почетка биоскоп је прихваћен као прворазредно пропагандно средство, филму је поклањана велика пажња, схваћен је озбиљно као и било која друга уметност.

Средство забаве и извор информација

Част, да отвори изложбену поставку „Биоскоп 1941-1945.“, припала је председнику Скупштине града Пожаревца, **Миомиру Илићу**, који је подсетио да је ова изложба већ имала запажено интернационално искуство.

-Руководство града Пожаревца препознаје важност делокруга рада и надлежности Историјског архива, али и препознаје потребу пружања сталне подршке пројектима и активностима ове значајне институције у култури, чији је град оснивач. Бројним активностима које смо до сада организовали, а које и надаље непрекидно организујемо у циљу обезбеђења најбољих услова за рад стручњака, али и за чување и коришћење историјске грађе, посебно истичемо подршку издавачкој и изложбеној делатности Историјског архива Пожаревац. Остати доследан етничким правилима струке са вером у научне идеале и одговорност према будућим генерацијама, изазов је и за вишевековне архивске традиције, па тако и за наш Историјски архив, који на такве изазове спремно одговара. Документовање једног времена и значајних прилика у том времену, посебно у бурном, какав је био период окупације (1941-1945.), због мноштва догађаја и сложених околности, представља веома тежак подухват. Када у свему томе, прегнуће архивиста и колекционара издвојимо као један сегмент грађанског живота, какав је културни живот престонице, кроз призму биоскопског објектива, имамо прилику да на једном месту сагледамо немерљиву историјску, научну и уметничку вредност ове јединствене изложбе. Она је слика једног времена, која нам се тачно на 70-тогодишњицу бомбардовања Београда у Другом светском рату, нуди као прави архивски драгуљ, истакао је председник Скупштине, након чега је изложбу прогласио отвореном.

Прва пројекција филма, везује се за крај 19. века и Француску, тачније за 1895. годину. Од тог периода, филм постаје присутан у већини европских земаља. Борба филмских радника и заљубљеника у „покретне слике“ за побољшање статуса филма и прелазак из једне „занатске делатности“, у значајно уметничко стваралаштво, трајала је дуго.

Миомир Илић

Мр Јасмина Николић

Марко Чкоњевић

Обраћајући се присутним гостима, директорка Историјског архива Пожаревац, мр **Јасмина Николић**, истакла је да је филм, поред тога што је био средство забаве, био и извор многих информација.

-Филмски плакат био је реклама, који својим визуелним садржајем заснованим на појединим секвенцама из филма, треба да позове, односно, привуче гледаоце у биоскопске сале. Он је био илустративан, истицао је поједине сцене из филма или ликове главних глумаца, који су по холивудском обрасцу, својим учешћем, били најјачи магнет за привлачење публике. Како је филм по својој природи непосредан бег у имагинарно, и због тога изузетно популаран, филмски плакати су сугерисали доживљаје из једног нестварног света. Поред музике, филм је био једно од главних средстава западног утицаја у овој средини. У овој области била је допуштена слобода, која није била заступљена у неким другим сферама. Плакати са ове изложбе говоре о филмовима Немачке, Мађарске, Шведске и Америчке продукције у периоду од 1941-1945. године, а који као целина остављају снажан утисак о токовима прошлости. Континуитет праћења плаката кроз време њиховог издавања, представља историографску причу, посебну по својој динамици и профилисаним животним темама, које чине њихов садржај. Изложба филмских плаката у периоду од 1941. до 1945. године, приказује развој европске кинематографије кроз истицање блиске везе развоја друштва и политике и филмског стваралаштва. Иако је, превасходно, намењена широј публици и заљубљеницима у седму уметност, својим садржајем и обиљем информација, може бити корисна и научним радницима, и историчарима, у погледу свеобухватнијег сагледавања културних прилика у европским земљама кроз филмску уметност, рекла је мр Јасмина Николић.

Богато културно наслеђе - доступно јавности

Дигитална збирка Благоја Чкоњевића

Један од аутора изложбене поставке „Биоскоп 1941-1945.“ и каталога „Филмови које је гледао Београд“, је и архивиста **Драгана Милорадовић-Николић**, која је већ много пута до сада, поновила да Историјски архив Пожаревац редовно врши откуп историјске архивске грађе, формирају се личне породичне збирке, а од скора и дигиталне.

-Прва премијера ове изложбене поставке била је организована, недавно у Птују (5. априла), у сам освит обележавања 70 година напада на Београд, на Краљевину Југославију. Морам рећи да се нисмо надали тако топлом и срдачном пријему, на који смо наишли у том граду. Желела бих да искористим прилику да позовем имаоце архивске грађе, да из својих личних фондова, уколико не желе да је отуђе, да је уступе Историјском архиву (на дигитални начин). Надам се да ће управо ова изложба анимирати људе да сарађују са Архивом и да ће наша установа обогатити своје ризнице. Приликом настајања каталога „Филмови које је гледао Београд“ који прати изложбену поставку „Биоскоп 1941-1945.“, велику подршку и помоћ, пружио је **Горан Митић**, један од врсних познавалаца историје филма, нагласила је Милорадовић-Николић.

Ово културно наслеђе, и после толико година, може се видети захваљујући зналачком груписању и прегалачком сакупљању старих филмских плаката. Прво препознавање њихових вредности, њихове лепоте, да се покажу и да привуку, заслуга је **Благоја Чкоњевића**, врсног познаваоца филма. Захваљујући његовом систематском, дугогодишњем и истрајном прикупљању, магични свет филма и плаката, сведочанство о једном сегменту културе у току Другог светског рата, постао је део дигиталне збирке плаката Историјског архива Пожаревац и доступан је јавности.

Из тог разлога, гост на отварању изложбене поставке филмских плаката, био је **Марко Чкоњевић**, син **Благоја Чкоњевића**, који је о самој изложби и архивској грађи, коју је његов отац поседовао, рекао:

-Драго ми је што је Историјски архив препознао квалитет ове колекције. То је колекција мог оца, женског фризера из Чачка, великог заљубљеника у филмове. Ова колекција, интимно је за мене веома значајна, из разлога што ме је усмерила у животу. Студент сам енглеског језика, завршио сам као директор маркетинга у филмској дистрибуцији, иза себе имам 11 година рада и верујете, то је позив који никада не бих мењао. Нема тог факултета који би ме одшколовао за овај посао, него што је то татина колекција. Колекција броји преко 11 хиљада флајера, 11 хиљада малих афиша, који су били рекламни материјал за филмску дистрибуцију. Једна оваква историјска грађа у приватном власништву, пре или касније, осуђена је на пропаст. Зато је за мене корак који је начинио Историјски архив, велики, из разлога што ће дигитализацијом, ова архивска грађа бити сачувана од заборава и остаће будућим професионалцима, који ће се бавити послом којим се данас бавим и ја, рекао је Чкоњевић.

Биоскоп је у прошлости био место на које су одлазили друг и другарица, место на коме су се дешавали први пољупци, на коме су се склапала многа пријатељства...

Још као дечак, **Драган Вујић-Вујке**, сада већ професионални глумац Позоришта на Теразијама, редовно је са својим оцем одлазио у биоскоп.

-Сећам се те давне 1966. године, када ме је покојни отац одвео у биоскоп „20 октобар“, да гледам филм „Добар, лош, зао“ и од тада, филмски мрак, односно, зујање кино-пројектора, постао је фетиш у мом животу и стицајем околности, почео сам да се бавим послом, који сам, очигледно као клинац, некако, предодредио себи, испричао је Вујић на отварању изложбе.

Поред великог броја љубитеља филмског платна и представника Војске Србије, овом својеврсном културном догађају, присуствовали су и заменици председника Скупштине Града, **Виолета Томић** и **Милић Јовановић**

М. П.